

Br. U. 346 i

403 5.5 - 12

404 1.5 - 15

<36617101280013

<36617101280013

Bayer. Staatsbibliothek

INTRODUCTIO
AD
PRÆLECTIONES
THEOLOGICAS.

AUTHORE

P. HERMANNO SCHOLLINER,

Benedictino Oberaltacenſi, SS. Theol. Doct. ejusque
antehac in Alma Salisburgenſi, nunc in Catholica &
Electoralī Univerſitate Ingolſtadienſi P. P. & Sacr. Fa-
cultatis Seniore, Sereniſſ. Electoris Bavariae & Celfiſſ.
ac Reverendiſſ. Archi-Epiſcopi S. R. I. Principis
Salisburg. Confiliario Eccleſiaſtico, Proto-
Notario Apoſtolico.

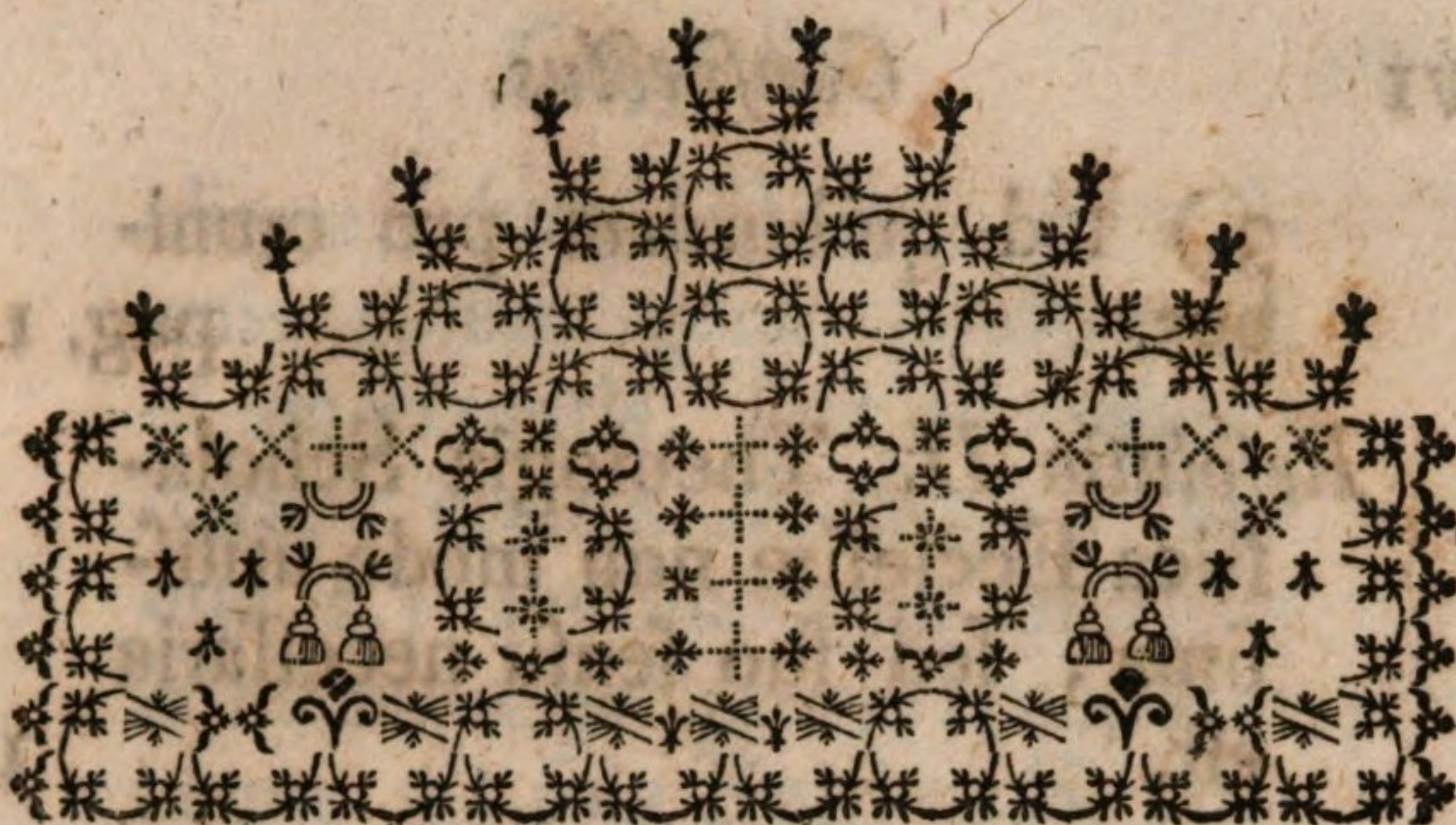
Proſtat Ingolſtadii,
Apud Antonium Attenkover, Bibliopeg. Acad.
Anno M DCC LXXV.

Von Gottes Gnaden
Maximilian Joseph,

In Ober- und Nieder-Bayern, auch
der obern Pfalz Herzog, Pfalzgraf bey
Rhein, des Heil. Röm. Reichs Erz-
Truchseß und Churfürst, Landgraf
zu Leuchtenberg &c. &c.

Unsern Gruß zuvor, Würdiger,
Hochgelehrter, Lieber Getreuer! dem-
nach in den von euch verfaßten zweyen
Werken, als: Dissertatio de non com-
mentitio, eoque gemino, sed excusato
Lapsu Liberii R. P. und Introductio ad
Prælectiones Theologicas, nichts wider
die Religion, dem Staate, noch guten
Sitten angetroffen worden, im Gegen-
theile aus selben sonderbarer Fleiß, Be-
lesenheit und Ueberzeugung hervor-
leuchtet; als haben Wir dem Drucke
bender dieser Werke nicht entgegen-
seyn, sondern euch das Imprimatur hie-
mit zusenden wollen. Sind euch an-
ben mit Gnaden. München den 1.
Julius 1775.

Wilhelm Wodiczka, Sekret.

CONSPECTUS.

CAPUT PRÆAMBULUM.

DE THEOLOGIÆ REVELATÆ NATURA ET INDOLE.

- §. I. Exponitur Theologiæ natura,
& dividitur. pag. 3.
- §. II. De Theologiæ ortu & progressu. 7.
- §. III. De Theologiæ utilitate & necessitate. 15.

Resolutio 1. Theologia quoad substantiam Ecclesiæ absolute necessaria est, 2.) haud quidem singulis ejusdem Membris ,
(3 3.) sed

3.) sed quibusdam pro omnibus. pag. 17.

Resolutio II. Theologia Scholastica Ecclesiæ non modo utilissima, sed suo sensu necessaria est. 19.

DE
LOCIS THEOLOGICIS.
CAPUT I.

DE VERBO DEI SCRIPTO.

§. I. De necessitate & existentia revelationis divinæ. pag. 27.

Resolutio I. Existit revelatio Scripta in Libro, quem dicimus S. Scripturam. 34.

Resolutio II. Revelatio in Libris Sacris scripta, nunquam interiit. 42.

§. II. De SS. Librorum inspiratione. 47.

Resolutio I. Ut Libri sacri vere dici possint Verbum Dei; non sufficiebat 1.) ut Spiritus S. aliqua

aliqua solum dictaret, in reli-
quis autem genio Scriptoris,
etiam errantis, sese adcommo-
daret, contra *Anomæos*: ne-
que 2.) Testimonium Spiritus
S. humanæ Scripturæ accedens:
neque 3.) sola Spiritus S. assi-
stentia.

49.

Resolutio II. Veritates prius inco-
gnitæ, præsertim supernatura-
les, Scriptoribus SS. speciali-
ter revelari debebant. 2.) Ad
eas autem, quæ jam notæ
erant, scribendas, indigebant
peculiari inspiratione, & 3.)
singulari Spiritus S. assisten-
tia.

54

Resolutio III. Non integer solum
Sensus & Sententiæ, sed singu-
la etiam Verba & Litteræ,
quatenus ad Sensem ad Spiri-
tu S. intentum serviunt, aut
Mysterium aliquod continent,
SS. Scriptoribus in Lingua ori-
ginali a Deo inspirata fuerunt,
ut Patres & Theologi commu-
nius sentiunt.

59.

§. III. De Canone S. Scripturæ. 66.

Canon V. & N. Testamenti. 72.

Ordo chronologicus Librorum S. Scripturæ. 76.

§. IV. De SS. Librorum criterio.

Resolutio I. SS. Librorum autoritas 1.) nec sola Lectione, 2.) nec reciproco Scripturarum Testimonio, nec 3.) Spiritus privati suggestionem infallibiliter dignosci potest. 85.

Resolutio II. Non nisi ex Ecclesiæ catholicæ autoritate infallibiles de SS. Scripturis Judicium haberi potest. 90.

§. V. De S. Scripturæ Idiomate originali, hujusque Textus integritate. 97.

Resolutio I. Libri Vet. Testam. & in canone Judæorum exstantes, scripti erant Lingua hebraica ante captivitatem usitata, excepto Daniele. 99.

Resolutio V. Textus originalis V. Testam. saltem quoad substantiam,

tiam, & Sensum a Spiritu S.
intentum, adhuc superest in-
corruptus. 100.

Resolutio VI. Textus græcus N.
Test. pariter adhuc integer &
incorruptus existit. 104.

§. VI. De S. Scripturæ Versioni-
bus, præsertim græcis. 105.

Specimen Tetraplorum - -
origenis. 110.

Resolutio I. Incorrupta quoad Sub-
stantiam existit Versio LXX.
Interpretum. 112.

Resolutio II. Hæc Versio etiam
hodie authentica est. 114.

§. VII. De Versione vulgata, & ejus
Autoritate. 119.

Resolutio I. Hodierna Vulgata S.
Scripturæ editio quantum ad
Libros V. Test. in canone Ju-
dæorum olim comprehensos,
excepto Psalterio, non est Ver-
sio antiqua Itala, sed potissi-
mum nova S. Hieronymi. 121.

Resolutio II. Psalterium editionis Vulgatæ non est ex Versione nova S. Hieronymi, sed ex LXX. vetere, a Luciano Martyre, & ipso Hieronymo emendatur.

123.

Resolutio III. Libri Deuterocanonici, qui nec hebraice scripti, nec in Canone Judæorum erant &c.

ibid.

Resolutio IV. Novum Testamentum Vulgatæ editionis ex antiqua Versione habemus, sed a S. Hieronymo ad græcum Textum emendata.

124.

Resolutio V. Latina vulgata editio hoc ut dictum est modo, recognita, pro authentica, seu, originali suo conformi ab omnibus habenda est, etsi sua hebræis, græcisque fontibus authentia adempta non fuerit.

127.

§. VIII. De Versionibus vernaculis S. Scripturæ, hujusque Lectione.

135.

Resolutio I. Fideles Laici univer-

sim

sim nullo præcepto divino obligantur ad Legendam S. Scripturam.

137.

Resolutio II. Nec in veteri, nec in novo Testamento, usque ad Tempora Concilii Tridentini, exstat aliqua Lex generalis Lectionem Scripturæ S. in Linguis vernaculis interdicens.

140.

Resolutio III. Ecclesia justas habuit causas, promiscuam S. Scripturæ in Linguis vernaculis Lectionem per Regulam IV. Indicis prohibendi 2.) quæ tamen in Germania aut nunquam recepta, aut contraria consuetudine abrogata fuit.

151.

§. IX. De multiplici Sensu, & legitima Interpretatione S. Scripturæ.

157.

Resolutio I. S. Scriptura non ubique clara atque perspicua, sed sæpe intellectu difficilis est.

158.

Resolutio II. Legitima dubii Sensus S. Scripturæ interpretatio neque 1.) ex sola S. Scriptu-

ræ

ræ collatione, nec 2.) ex Spiritu cujusque privato; sed 3.) ex infallibili authoritate Ecclesiæ determinari potest. 165.

Regulæ quædam pro intelligenda S. Scriptura. 179.

CAPUT II.

DE VERBO DEI TRADITO.

§. I. De Verbi Dei traditi existentia & authoritate.

Resolutio I. In Statu Legis Naturæ & scriptæ exstabat Verbum Dei Traditum. 185.

Resolutio II. Ab Exordio Legis evangelicæ necessario exstabat, & nunc quoque existit Verbum Dei Traditum. 187.

§. II. Qua ratione Verbum Dei traditum ad nos usque propagatum fuerit? 200.

§. III. Regulæ pro dignoscendi Traditionibus. 212.

CA.

CAPUT III.

DE AUTHORITYTE SS. PATRUM.

§. I. De SS. Patrum Authorityte.

Resolutio I. SS. Patrum, five paucorum, five etiam plurium, in iis rebus, quæ intra rationis naturalis limites continentur, Placita, non plus volent, quam eorum ratio persuadet. 225.

Resolutio II. Unius, aut plurium quoque SS. Patrum authoritytas in rebus etiam ad fidem pertinentibus, quando plures alii dissentiunt, firmum argumentum haud subministrat. 227.

Resolutio III. Unanimis SS. PP. in SS. Litterarum expositione consensus, certissimum argumentum conficit. 229.

Resolutio IV. Quod SS. Patres unanimi, aut concordi consensu ut dogma fidei tradiderunt, pro tali quoque habendum est. 238.

§. II. Traduntur quædam Regulæ, in

in Patrum Lectione observan-
dæ.

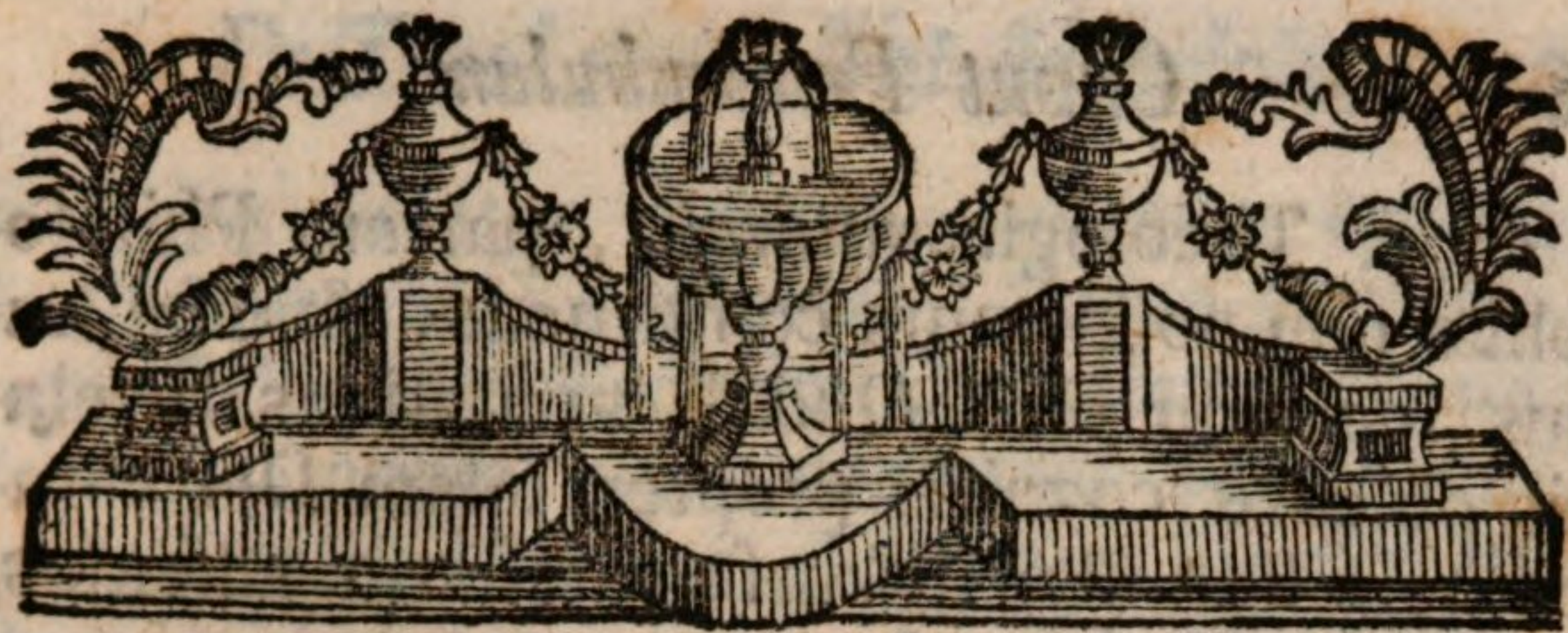
282.

**CATALOGUS CHRONOLO-
GICUS.**

**Præcipuorum SS. Patrum & Scri-
ptorum Ecclesiasticorum opera,
genuina, dubia, spuria, ad
Seculum usque XIV. exclusi-
ve exhibens.**

288.

INTRODUCTIO AD PRÆLECTIONES THEOLOGICAS.

heologiæ nomine intelligi Scientiam de Deo, quemadmodum Astrologia Scientia Astrorum est, pluribus monere nolim. Quoniam vero duplici ratione Deus homini innotescere potest, vel a) solo naturæ lumine, quo ejusdem Essentia, & perfectiones ex Idea Entis optimi quasi a priori, vel ab effectu, visibili nempe mundi hujus Opificio, a posteriori agnoscitur, aut b) revelatione supernaturali Veritates haud quidem contra, sed supra rationem positæ adprehenduntur; hinc plures existunt Habitus, diverso modo de Deo tractantes.

1. Theologia *naturalis*, partem Philosophiæ non postremum constituens, & quæ hujus loci non est. Quodsi veritatibus revelatis obscure cognitis propter solam Dei veracitatem sine ullo discursu præstatur adensus, tunc ista Notitia est

2. Habitus, seu Virtus *Fidei* inter theologicas prima: vel ex Principiis revelatis legitimo discursu aliæ eruuntur conclusiones, implicite, seu, virtualiter in prioribus contentæ; Et ille Habitus

3. Theologia *supernaturalis* adpellatur, quæ per Principia revelata a Theologia *naturali*, per discursum vero, seu, Ratiocinium a *Fide*, ceu simplici adsensu, fatis discernitur, de cujus natura, & Indole quædam præmittere visum est, prius quam ad ipsos Locos, unde genuina argumenta depromenda sunt, decurrat oratio.

Ne autem a legitimo Scopis, quem disciplinæ hujus Candidatos ob oculos habere oportet, aliquando exarrare contingat; meminerint, illum esse geminum: *Primum* quidem, ut non modo speculativam, quæ solam curiositatem expleat, Mysteriorum notitiam haurire studeat, sed magis in christianorum virtutum exercitio proficiens eandem dirigat ad beatificam visionem olim securius adquirendam. *Alterum*, ut propria nequaquam contentus salute, doctrinam semel inbibitam aliis etiam communicare satagat, contra adversa-

versarios fortiter tueatur, infirmos consoli-
det, depravatos convertat, sicque Proximo-
rum Salutem, Ecclesiæ Catholicæ Bonum,
& Dei Gloriam omni conamine promoveat,
tunc demum Uberum, Laborum suorum fru-
ctum consecuturus.

CAPUT PRÆAMBULUM.
DE THEOLOGIÆ REVELATÆ
NATURA, & INDOLE.

§. I.

*Exponitur Theologiæ natura, &
dividitur.*

Existere Theologiam, ut est Habitus a Fide
distinctus, inepte quis in dubium revo-
caret; quoniam non singulos fideles idoneos
esse experimur, qui veritates revelatas aliis
sufficienter communicare, easque ob oppu-
gnantium insultibus tueri valeant, quod
Theologorum Munus est. Theologiam enim
S. AUGUSTINUS adpellat scientiam, qua fides
saluberrima, quæ ad Beatitudinem veram
ducit, in cordibus infidelium gignitur, nutri-
tur, defenditur, & roboratur, qua, ut idem
advertit, non pollent fideles plurimi, quam-
vis plurimum polleant ipsa fide. Aliud est
enim scire tantummodo, quid homo credere
debeat propter adipiscendam vitam beatam,
quæ non nisi æterna est; aliud autem scire

hoc ipsum, quomodo & piis opituletur, & contra impios defendatur, quam proprio appellare vocabulo scientiam videtur Apostolus, lib. XIV. de Trinit. cap. I.

- 2 Igitur Theologia dici potest **Habitus** scientificus, qui e Principiis im- vel mediate revelatis conclusiones alias de Deo, rebusque eo pertinentibus, certo deducit, sicque a Fide, & naturali Theologia facile discernitur.

Nec etiam in discursu theologico necessum est, utramque præmissarum immediate & explicite esse revelatam, modo Propositio principalis revelata sit, in qua conclusio virtualiter latet, & discursu inde evolvitur. Porro Sermo heic est de revelatione *publica* per Ecclesiam omnibus proposita, non de *privata*, de cujus veritate, & existentia authentico Ecclesiæ Judicio nondum constat, quæ etiam Locum Theologicum non constituit.

- 3 Theologia ex parte Subjecti, cui inest, considerata, vel *archetypa* est, seu, cognitio veritatum ipsius Dei, se plenissime comprehendentis: aut *ectypa*, qualis inest homini pro vario ejusdem Statu. Hinc alia *Matutina*, seu *Beatorum*, qui istas veritates olim obscure creditas, jam clare in Deo intuentur. Alia *Vespertina*, seu *viatorum*, hæcque vel hominis *Integri*, haud dubie cum aliis Scientiis eidem a Deo indita: vel *lapsi*, & denuo reparati, cujus triplex successive status occurrit. Status *Legis naturæ* ab Adamo usque ad Moy-

Moyſen, non quidem revelatione, ſed ſcripta, deſtitutus.

2. *Status legis ſcriptæ*, a Moyſe uſque ad Chriſtum, quæ dici poſſet Theologia Moſaica, & Prophetica.

3. *Status gratiæ*, inde ab Adventu Meſſiæ uſque ad conſummationem Sæculi, quæ proprie Theologia Chriſtiana eſt; eſſi Chriſtus jam olim Adamo, & Patriarchis revelatus atque promiſſus fuerit, qui demum in plenitudine temporum adparuit, & quæ de ipſo prædicta erant, Vaticinia clariuſ expoſuit.

Hæc autem ſpectata quoad *objectum*, ſeu 4
veritates. quas pertractat, *Speculativa* eſt, aut *practica*. Prior occupatur in Veritatibus creditu, & ſcitu neceſſariis in ordine ad *Intellectum*; Altera proponit agenda, & dirigit *Voluntatem*, ad actiones Legi Dei revelatæ conformandas, hinc & *Moralis* dicta, quod hominum Mores ad opus, & Praxin informet. Speculativa iterum vel *dogmatica* eſt, quæ fidei veritates genuinis e fontibus erutas demonſtrat; vel *Polemica*, a pugnando dicta, quæ eaſdem veritates ab adverſantium inſultibus tuetur, & propugnat.

Theologia *ex parte Modi*, vel *extra ſy-* 5
ſtematica eſt, quæ Veritates revelatas in nullo ordinem redactas quaſi pro re nata exponit, v. c. *Exegetica*, quæ veritates ſecundum Seriem librorum S. Scripturæ ubique diſperſas explanat, uti videre eſt in tot Commen-

tariis : vel *Homiletica*, a SS. Patrum Serm nibus, seu, Homiliis sic dicta, ubi pro loci, temporis, vel Auditorum opportunitate, nunc istum, modo alium Scripturæ locum, aut fidei dogma explanabant, quod & hodie solent Prædicatores Verbi divini.

Vel *Systematica*, accepta pro complexu artificiali Veritatum, in certum aliquem ordinem, seu, Systema cohærens digesto, cuiusmodi olim erat *Catechetica*, quæ Religio nis Christianæ Candidatis, Catechumenis dictis, & competentibus, prima Fidei Rudimenta, illa saltem, quæ per *Disciplinam Arian*i celare non oportebat, aut Parvulis jam baptizatis, sensim adolescentibus, creditu necessaria exponebat. Erat autem plerumque *Symbolica*, secundum ordinem Articulorum fidei, ut in Symbolo apostolico exstant, contenta, cuiusmodi Specimen habemus in Catechesibus S. CYRILLI Hierosolymitani.

- 6 Theologia hæc Systematica, de qua pluribus §. sequente spectata quoad *Methodum* easdem veritates pertractandi, alia dicitur *Positiva*, quæ Stylo facili, nec Oratorum ornatum respuente, quasi differendo, fidei, morumque dogmata tradit & exponit, alia *Scholastica*, quæ Stylo pressiore, quandoque satis barbaro, ad Artis dialecticæ Regulas, & Methodo vel analytica, vel synthetica, vel sacrata, in Scholis passim usitata atque recepta, easdem Veritates revelatas, & cum iis connexas, pertractat.

§. II.

De Theologiæ ortu & progressu.

Ut ab ipso Theologiæ Evangelicæ Au-
thore exordias, palam est, Christum metho-
do plana, & discursu facili, Ingenio Audito-
rum rudium adcommodato, adhibitis fre-
quenter pro more orientalium Parabolis &
Similitudinibus, Divinitatem suam, aliaque
Mysteria & doctrinæ capita, obscuriora etiam
Prophetarum oracula, exponere consueviffe.
Disputans vero in Synagogis, vel Templo
cum Doctoribus, ac Legis peritis utriusque
Sectæ Phariseorum & Sadducæorum, id
unum agere videbatur, ut genuinum legis
sensum exponeret, falsas eorum traditiones
redargueret, fastum, arrogantiam, Hypo-
crisin, aliaque vitia corripere, Prophetarum
Vaticinia de sua Persona scripta esse, seque
verum Messiam Patribus eorum promissum de-
monstraret. Hunc in finem dialecticam non
raro adhibuit Methodum; ut adeo in ipso
Evangelio Scholasticæ Theologiæ vestigia non
obscura deprehendere sit. Sic Matthæi XXII,
43. isto discursu probat, se non purum Davi-
dis, sed ipsius Dei filium esse, & Domino
coæqualem. Filius David, seu merus Homo,
non poterat a Domino Deo adpellari Domi-
nus: atqui Messiam Deus vocat Dominum:
Psalm. CIX. *Dixit Dominus Domino meo.*
Igitur Messias non est purus Homo, sed Dei
filius. Ibidem 31. Mortuorum Resurrectio-
nem

nem hoc fere ratiocinio demonstrat. Deus non est mortuorum, sed vivorum Deus. Atqui Deus se ipsum adpellat Deum Abrahæ, Isaac, & Jacobi. Ergo hi non sunt mortui, seu perfecte, & plene mortui, sed vivunt secundum Animam, Corpori suo uniendam. Igitur & corpora resurgent, sine quibus non essent perfecte Homines. Ita quoque probat indissolubile Matrimonii Vinculum, & reprobatur Libellum Repudii Matth. XIX. 3. sequent. Quod Deus conjunxit, Homini separare non licet. Atqui Virum & Uxorem Deus conjunxit; Igitur &c.

Plura Methodi hujus Specimina passim obvia sunt, & quædam collegi in Historia Theologiæ christianæ Sæc. I. §. III.

8 Ita quoque Apostoli a Christo edocti non aliis adversum Judæos Argumentis uti poterant, quam oraculis ex Lege eorum depromptis, quæ jamjam adimpleta, & Christum ab eis in crucem actum, promissum Messiam esse, demonstrabant, eoquod Tempus, & Locus, & Miracula ab eo patrata, uni Messiae convenirent. Adhibebant haud raro demonstrativam & dialecticam Methodum, ut videre est, in Epistola Pauli ad Hebræos cap. IX., ubi Christum mori debuisse, hac ratione ostendit: Ut Testamentum valeat: Mors necesse est interveniat Testatoris, Testamentum enim in mortuis confirmatum est; atqui Christus Testamentum fecit; Igitur pro valore Testamenti mori

mori eum necesse fuit. Hujusmodi Ratiociniis plenæ sunt Pauli Epistolæ.

Aliter Apostolis eorumque successoribus ^q agendum erat cum Ethnicis. Quum enim isti nec veteris, nec novi Testamenti Libros, ceu verbum Dei admitterent; non nisi variis credibilitatis Motivis de Dei unius existentia, de Idolorum vanitate, de Anima immortalis, de Corporum Resurrectione, de Æternitate Poenarum, de Christi Divinitate, de Ecclesiæ Fundatione convincendi erant, & ita demum sensim ad plenam Mysteriorum agnitionem perducendi. Videre hoc est in eleganti illo discursu Pauli ad Athenienses in Areopago Actor. XVII. 22. seq.

Immo, cum gentes naturali solum Rationi inniterentur; commonstrandum ipsis erat, Religionis Christianæ Mysteria, utcunque rationem transcendant, eidem tamen non adversari, & captivandum esse Intellectum in obsequium fidei. Disceptandum aliquoties erat cum Philosophis acute ratiocinantibus, verius, sophismata nectentibus; Hinc vocari in subsidium quoque debuit Philosophia, ut adeo Patrum non nulli de Platonismo accusati fuerint, etsi ab aliis vindicati. Porro Philosophiæ Usus in Ecclesia sensim invalescentis merito quis adscripserit ipsis Philosophis, ad christiana sacra perductis, qui adfuetis olim armis non infeliciter usi, concives, & focios quondam suos propriis oppugnare, & superare noverant, uti

videre est in operibus JUSTINI Martyris, TIANI, ATHENAGORÆ, THEOPHISTI Antiocheni, & HERMIÆ, Sæculi II. Scriptorum, quibus e Sæculo III. addendus CLEMENS Alexandrinus, & ORIGENES.

10 Quando autem ab Hæreticis impugnari Ecclesia cepit, quod quidem jam primo Sæculo contigit, mox Ecclesiarum Præsides, ceu fideles traditi Doctrinæ sanæ depositi Custodes, adhibita quoque aliorum Doctorem opera, collectis undique ex utroque Testamento Locis Novatores falsi convincere, & ad Semitam reducere conabantur. Ubi vero & ipsos Sectarios Sacris Paginis vel corruptis, vel in pravum sensum detortis abuti animadvertabant; de efficaciore opus erat circumspicere Remedio, quo grassantibus obviam irent Erroribus. Passim igitur celebrare Conventus seu Synodos, cum particulares, tum generales, ubi collatis Consiliis, junctisque Operis natos recens Errores in cunis suffocare, penitusque extinguere studebant, in id præcipue incumbentes, ut nihil paterentur innovari, nisi quod traditum est, & Verbum Dei non privato cujuscunque Sensu ac Spiritu, sed quomodo ab Apostolis, Spiritu S. omnem veritatem edoctis, acceperant, exponeretur, eandemque verbi hujus traditi cum Scripto Authoritatem esse demonstrarent. Neque recusabant & cominus iisdem congregi, palam, privatimque disceptare, Sophismata eorum dissolvere, & Ratiociniis quoque Technas
eorum

eorum dirumpere, quod in IRENÆO præsertim, TERTULLIANO, ac ARCHELAO contra Manetum disputandi adparet. Atque ita res fere habuit quatuor prioribus Ecclesiæ Sæculis. Nec ullum inde exstat opus, quod Theologicarum doctrinarum nobis exhiberet Systema, & Ordinem, S. CYRILLI Hierosolymitani excipiantur Catecheses, Dogmata Religionis christianæ secundum ordinem Symboli apostolici pertractantis, exacte tamen observata *Ariani Disciplina*, ita, ut non nisi aliquot ante Baptismum conferendum diebus Trinitatis, & Eucharistiæ Mysteria competentibus, hoc est, Candidatis jamjam admis-
sis clare exponeret, aliis tamen revelare prohiberet.

Quinto demum Sæculo Specimen quod-
dam Compendii Theologici debemus S. AUGUSTINO, in illo ad Laurentium ENCHIRIDIO, seu Libello de Fide, Spe, & Charitate, ubi de Cultu Dei, quem Fide, Spe, & Charitate absolvi docet, de Universi creatione, de Errore & Mendacio, & Boni & Mali causis, de Peccato, Libero Arbitrio, de Christo, de Baptismo, & originali Peccato, de Spiritu S. atque Ecclesia agit. Referri huc etiam potest GENNADII Massiliensis opus *de Dogmaticis Ecclesiasticis*, adinstar professionis Fidei compositum, ubi quinque prioribus Articulis complectitur dogmata de Trinitate & Incarnatione, ac Resurrectione adversus Millenarios atque Originem, de Animæ immortalitate ac
Liber-

Libertate adjuvanda per gratiam. Pergit deinceps ad Sacramenta Baptismi, quem in Nomine SS. Trinitis ab Hæreticis collatum repeti posse negat; Eucharistiæ, & Pœnitentiæ, tam publicæ, quam privatæ, & quibusdam aliis dogmatibus, ab Ecclesia in præcedentibus Conciliis adversus Hæreticos declaratis. Quod attinet Quæstiones de gratia, in Luto hæret Massiliensium.

- 12 Sæculo sexto comparet Compendium quoddam Theologorum Dogmatum S. Fulgentii RUSPENSIS Episcopi, quod *Regulam veræ fidei* ad Petrum inscripsit, & hoc ordine profequitur. Caput I. agit de Mysterio Unitatis, Essentia, & Trinitatis Personarum in Deo. II. De Mysterio Incarnationis. III. De Creaturarum omnium Origine, Natura, & varietate, de Lapfu Angelorum & Hominum. De gratia Redemptoris. De extremo Dei Judicio. De Resurrectione Carnis. De Suppliciis æternis. De Pœnitentia, Baptismi virtute. De Necessitate bonorum operum. De Abstinencia, & incontinentiæ vitio. Huic pertractationi XL. subjungit Regulas, ceu totidem Fidei dogmata, quibus sine Hæreseos Crimine repugnare nefas sit.

Medio hoc Sæculo floruit TAYONUS CæsarAugustæ Episcopus, qui referente MABILONIO in Tractatu de Studiis monasticis, primus omnium theologiam quamdam summam conscripsit, Typis nondum editam, & in

in quinque Libros divisam, ex operibus SS. GREGORII M. potissimam atque AUGUSTINI defloratam, sequenti ordine digestam I. de Deo, & ejus attributis. II. De Incarnatione, prædicatione evangelica, Ecclesiarum Pastoribus, & eorum gregibus. III. De Variis Ecclesiæ ordinationibus, Virtutibus & Vitiis. IV. De Dei Judiciis, Tentationibus ac Peccatis. V. De Reprobis, de Universali Judicio, & Corporum Resurrectione.

Ante Sæculo VIII. medium primus inter 13 græcos Systematicum quoddam Theologiæ opus compilavit JOANNES Damascenus, *de Fide orthodoxa* inscriptum, & in IV. Libros distributum. I. De Deo, ejusque attributis. II. De Creatione, Creaturis, Providentia, & Prædestinatione. III. De Persona Christi. IV. De Christo iterum, de Sacramentis, Resurrectione, aliisque Doctrinæ Capitibus, quem XI. demum Sæculo inter Latinos primus æmulatus fuit S. ANSELMUS Archiepisc. Cantuariensis, in celebri suo *Monologio*, Theologicas Quæstiones scholastica Methodo pertractans; quod quidem Monologium Commentariis illustravit Cardinalis AGUIRRIUS, Theologiæ S. Anselmi nomine inscriptis, & tribus in folio comprehensis.

Excreverunt deinceps a Sæculo XII. 14 scholastica ejusmodi Systemata, metaphysicis passim Quæstionibus infarta, maxime postquam AVICENNAS, & AVERROES ARISTOTELIS

TELIS scripta ex Arabia Europæ nostræ invenerant, & Scholas passim infecerant; haud modico sanæ Theologiæ detrimento. Hos inter Authores eminebant Petrus ABAELARDUS, GULIELMUS de Campellis, & ANSELMUS Laudunensis, quos mediante tamen Sæculo XII. superavit PETRUS Lombardus, Episcopus Parisiensis, consarcinatis IV. Sententiarum Libris, e SS. Patribus, AUGUSTINO præcipue depromptis, dictus ea propter Sententiarum Magister, cujus quidem libri & publice prælegi, & innumeris pene Commentariis illustrari nescio, an obscurari passim cœperunt.

- 15 At Sæculo demum XIII. quod merito *scholasticum* dixeris, summum conscendere gradum visa fuit Theologia sic dicta Scholastica, nempe in Scholis tradi solita, per quatuor viros, ALEXANDRUM Halensem, ALBERTUM Magnum, S. BONAVENTURAM, & THOMAM Aquinatem, cæteros feret absorbentem, qui Commentariis primum in Libros Sententiarum compositis, novum deinde Systema elaboravit in *Summa* theologica, tribus partibus distincta, atque Universi pene Orbis adplausu incepta, cujus ordinem deinceps fere omnes amplexi sunt, quotquot Theologiæ scholasticæ sese impenderunt. Atque utinam hos inter cancellos substitissent: etsi enim S. Thomas præter S. Scripturæ, Conciliorum, & SS. Patrum Autoritatem, Aristotelis quoque & suam rationem fere ubique adhi-

adhibeat, ipsis tamen fidei Dogmatibus locum quoque suum tribuit, quæ deinceps fere neglecta fuerunt, aut primis labris adtacta, quæ posterioris ævi Theologi prætergressi sunt, inani speculationi, & verbi litigationibus, metaphysicisque spinis se totos dedentes, donec medio demum hoc Sæculo istud Augiæ Stabulum in Patria nostra perpurgari, Theologiæ pristina dignitas restitui, & Religionis nostræ dogmata e genuinis iterum fontibus, quos locos theologicis dicimus, comprobari coeperunt eliminatis plerisque Quæstiunculis, quæ ineptire, aut redundare videbantur: abrogata etiam molestia illa ad calamum dictandi methodo, maxima utique chartæ, & temporis, melius locandi, lucro & commodo.

§. III.

De Theologiæ Utilitate, ac Necessitate.

Prius quam ad ipsam de Locis Theologicis pertractationem transgrediar, & prætermisissis, quæ magno quondam conamine agitabantur quæstionibus de objecto & qualitatibus Theologiæ, utrum nempe sit Sapientia, veri Nominis Scientia, naturalis, aut supernaturalis, de ejus solum utilitate, ac necessitate non nulla præmittam. 16

Sunt autem hac in Quæstione oppositi Errores cavendi. *Primus* Veterum nonnullorum Hæreticorum, Arianorum maxime, qui

qui Fidei dogmata non nisi ad Rationis Trutinam expendere, nec quidpiam credere volebant, quod Ratione demonstrari non posset, quorum vestigiis hodie Sociniani insistant. Alter illorum, qui omnem Philosophiæ usum & Theologia eliminatum volebant, quorum meminit CLEMENS Alexandrinus Lib. I. Stromat. existimantes, Philosophiam ex Malo ad Hominum perniciem esse ingressam, & a maligno quodam Inventore profectam; quibus ille Philosophiæ utilitatem his verbis opponit: pag. mihi 331. Erat quidem ante Domini adventum Philosophia græcis necessaria ad Justitiam; nunc autem est utilis ad pietatem, cui necessario præmittenda est ab iis, qui Fidem ex demonstratione percipiunt. Pergit autem Cap. 9. pag. 341. Nonnulli autem, qui se putant esse ingeniosos, nec Theologiam attingere volunt, nec Dialecticam, sed nec contemplationem discere naturalem, sed solum nudam fidem requirunt; perinde, ac si cum nullam Vitis curam gesserint, velint ab initio statim Botros accipere. Multo acrius Lutherus & Calvinus in Theologiam Scholasticam debachati sunt, eam non modo ut inutilem, sed noxiam quoque & inanem fallaciam, quæ Evangelium obscuraverit, & extinxerit traducentes. Quin eo processit Lutheranorum Wittebergenfium Furor, ut Scholasticorum Libros Feretro impositos, Lugu-bri Pompa per Urbis compita deferentes, ac Rogo tandem injectos publice concremarent. At hodie deverbuerunt Animi & hodie-

hodierni Protestantes Theologiæ cum Methodo tractatæ necessitatem verbis, factisque demonstrant.

RESOLUTIO I. Theologia quoad substantiam Ecclesiæ absolute necessaria est; 2) haud quidem singulis ejusdem Membris, 3) sed quibusdam pro omnibus. 17

Prob. Pars I. Theologia, ex Mente S. AUGUSTINI (N. 1.) est Scientia, qua Fides in cordibus Infidelium gignitur, nutritur, defenditur, & roboratur. Porro hæc ipsa Scientia necessaria est. 1. Ut increduli Motivis primum credibilitatis convicti, de Necessitate & existentia Revelationis divinæ edocti, ac fidem, quæ testante Paulo Apostolo non nisi ex audita est perducantur. Oportet igitur esse Doctores hac Scientia imbutos. Necessaria est 2. ad fidem semel genitam ulterius nutriendam, ne eam cito amittant, & circumferantur omni Venti doctrinæ. Hunc in finem: posuit Deus quosdam quidem Apostolos; alios autem Evangelistas; alios Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi - - - Ut non simus Parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento Doctrinæ in nequitia Hominum, in astutia & circumventionem Erroris. Ephes. IV. 4. Necessaria est 3. ad fidem ab Adversantium insultibus defendendam, & roborandam. Istam enim in Episcopo, Animarumque Pastore, seu publico Doctore scientiam requirit Paulus

B

ad

ad Titum I. 9. qua, amplectatur eum, qui secundum Doctrinam est, fidelem Sermonem, ut potens sit exhortari in Doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere sunt enim multi inobedientes, vaniloqui, & seductores, quos oportet redargui, qui universas Domos subvertunt, docentes, quo non oportet.

18 *Prob. Pars II.* Christus in Fideli simplici nihil requirit præter firmum veritatibus revelatis præstandum ad sensum Baptismum, & Mandatorum observantiam, seu, opera bona. Qui crediderit, & baptizatus fuerit: salvus erit. Marc. ult. 16. Si vis ad vitam ingredi, ferva Mandata. Et TERTULLIANUS de Præscription. adversus Hæret. Fides tua te salvum facit, non exercitatio scripturarum. AUGUSTINUS quoque N. 1. allegatus id ipsum diserte affirmat. Sed & S. PAULUS Rom. XII. 5. Ecclesiam comparans corpori mystico, ubi non omnia membra eundem actum habent, & de divisionibus gratiarum Loquens I. Cor. XII., alii inquit, datur Sermo Scientiæ, tandem exclamat. Nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Doctores? Nempe oportet esse Magistros, & ex relatione, discipulos. Denique Theologia, Etsi Veritates revelatas supponat, Scientia tamen naturalis est: & Habitus, conclusiones alias ex iisdem deducendi, quibus Ingenii dotibus, & Arte ratiocinandi, non omnes instructi sunt. Nec enim omnia possumus omnes.

Pars III. patet ex prima. N. 17.

RESO-

RESOLUTIO II. Theologia Scholastica 19
Ecclesia non modo utilissima est, sed suo sensu necessaria.

Prob. Theologia Scholastica dogmaticæ adjungit sobrium Usus Philosophiæ, & Stylum, Methodumque presse stringentem, quæ duo maximam adferunt utilitatem. Philosophia enim plurimum rerum ac Nominum subpeditat notiones, ut Naturæ, Personæ, substantiæ, generationis, libertatis &c. quæ in Mysteriis exponendis maxime serviunt. Dialectica modum tradite præmissis conclusiones rite deducendi; hinc & ipsis Patribus frequenter, & multo cum fructu usurpata. Disputationis Disciplina, inquit S. AUGUSTINUS de Doctrina christiana II. 21. ad omnia genera Quæstionum, quæ in Litteris sanctis sunt pertractanda & dissolvenda, plurimum valet. Tantum ibi cavenda est Libido rixandi, & puerilis quædam ostentatio decipiendi Adversarios. Stylus denique pressior & succinctus, cujusmodi fere est syllogisticus, istud habet commodi, ut Propositiones, earumque nexus facilius perspiciantur, & extravagari, aut tergiversari volentes ad Statum, Scopumque Quæstionis pertractandæ redire, & ordinate respondere cogantur.

Inde autem & quædam ejusdem relucet 20
Necessitas. Quum enim Christiana Religio a Paganis, Judæis, hodiernis Deistis, & Catholica ab Hæreticis sepiissime impugnetur, & armis quidem a Philosophiæ ac Rationis
B 2 officii

officina depromptis ; utique & ab Adgressorum molestis insultibus defendi debet, quod

Theologi officium est, quo tamen ritè perfungi minime poterit, nisi in eadem cum obpugnantibus arte fuerit exercitatus, & Sophismata dissolvere calleat, quem usum sana Philosophia subministrat, & Theologiæ juncta, Scholastica dicitur.

21

Neque mox dictis adversatur S. PAULUS, qui omnem Philosophiæ usum damnare videtur Coloss. II. videte, ne quis vos seducat per Philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem Hominum, secundum Elementa Mundi, & non secundum Christum. Et I. Tim. VI. 3. Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis Sermonibus D. N. Jesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est doctrinæ; superbus est, nihil sciens, sed languens circa Quæstiones & pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati sunt. Haud aliter TERTULLIANUS contra Philosophiam declamat Lib. de Præscript. adversus Hæres. cap. 7. Quid ergo Athenis, & Jerosolymis? Quid Academiæ & Ecclesiæ? Quid Hæreticis & Christianis? Nostra Institutio de Porticu Salamonis est, qui & ipse tradiderat Dominum in simplicitate quærendum. Viderint, qui Stoicum & Platonium, & Dialecticum Christianismum protulerunt. Nam

Resp.

Resp. Damnari solum Philosophiæ ab-
usum, quando quæstiones tractantur inutiles,
secundum traditionem hominum, ut loquitur
Apostolus; aut Philosophia præsertim Sophi-
stica, ipsaque naturali ratione Mysteria reve-
lata impugnantur; quod & olim contigisse, &
hodie dum contingere, palam est.

Oppon. Contra Necessitatem Theologiæ. 22
I. Scholastica non magis hodie necessaria est,
quam erat prioribus Ecclesiæ Sæculis, ubi
SS. PP. & Ecclesiæ fidem in Cordibus Infide-
lium plantarunt, rigarunt, contra Adversa-
rios defenderunt, & roborarunt, absque
Scholasticæ subsidio, quæ demum Sæculo
VIII. introducta fuit. *Ergo.*

Resp. Dist. Theologia Scholastica sumta
pro complexa artificiali & systematico Mate-
riarum certo ordine digestarum Sæculo VIII.
introducta fuit, & olim necessaria haud erat.

Conc. Sumta quoad Usus Philosophiæ, Dia-
lecticæ, & Ratiocinii naturalis. *Neg.* Hic
enim & ab ipso Christo, Apostolis, & primis
Patribus adhibitus fuit. N. 8. seq.

Oppon. II. Philosophia theologiæ jun- 23
genda est vel ad instruendos in Ecclesia Im-
perfectos, vel ad firmandos Perfectos. *Non*
prius; Quia Paulus I. Cor. III. 2. illis tan-
quam Parvulis in Christo Lac potum dari vo-
luit, non escam, nondum enim poterant,
hoc est, plana, simplicia, captui eorum ad-
commodata, esse proponenda. Neque *poste-
rius*;

rius; quoniam Idem Apostolus I. Cor. II. 6. de se profitetur: Sapientiam loquimur inter perfectos, Sapientiam vero non hujus Sæculi, hoc est, Philosophiam.

Resp. Neccessaria est propter utrosque. Theologi enim est, & rudes instruere, dubia oborta illis eximire, & eos ad fidem non modo carbonariam, seu, implicitam, sed & explicitam, quoad fieri potest, sensim perducere. Oportet etiam proficientes magis firmare, solideque instruere, ut & ipsi contradicentes arguere, aliosque docere valeant, parati semper ad satisfactionem omni poscenti eos rationem de ea, quæ in nobis est Spe. I. Petri III. 15. Ut enim advertit Melchior CANUS de Loc. Theol. L. I. Cap. 2. Quicumque Christianæ Scholæ Magister esse voluerit, sed nisi mox Doctrinæ Rationem adhibeat, Fidelis esse poterit, sed Fidelium Doctor esse non poterit. PAULUS priore loco id solum vult, Rudioribus Mysteria creditu & scitu necessaria, primum simpliciter, & plane, nec omnia simul, esse tradenda, utpote quæ capere tunc minime possent quemadmodum & ipse Christus non omnia a Principio & simul Apostolos suos docuit, sed successive, immo non nulla post resurrectionem aperuit, alia etiam Spiritu S. reservavit, qui eos doceret omnem veritatem. Altero loco vult Paulus, abstinendum esse a Quæstionibus otiosis, & curiosis, Genealogiis interminabilibus, quibus se totos dabant illius temporis Philosophi; prædi-

prædicandam autem esse Sapiëntiam, quæ defursum est, fanam doctrinam Myfteriorum, haud neglecto tamen sobriæ Philosophiæ & Rationis Ufu, cujus frequens ipse exemplum præbuit.

Oppon. III. Neque necessaria est ad con- 24
vincendos gentiles Philosophos. Nam Idem PAULUS I. Cor. I. 17. seq. multis probat, non naturali Ratione & Sapiëntia hujus Mundi, sed per humilitatem & Virtutem Crucis infirmamandam esse Sapiëntiam Sæculi, & Populos fuisse conversos.

Resp. Equidem non sola ratione humana destruitur Sapiëntiæ Mundi, sed virtute interioris gratiæ externam prædicationem comitantis, quum fides non sit opus Hominis, sed Donum Dei. Et prior quidem ille Modus, quo Apostoli, cæteroqui rudes, inermes, doctrinam sensibus minime blandientem, non temporale ullum commodum, sed pauperiem, carceres, tormenta, mortem acerbissimam sequacibus promittentem, tot Populis, Judæis, græcis & Barbaris, persuadere potueret, totus pendebat ab extraordinaria Dei potentia. Jam vero Miracula, quibus Ecclesia recens plantata riganda erat, & firmanda, citra præsumtionem & tentationem Dei non quolibet tempore expectanda sunt; Ideo necessum erat, ut successores modo ordinario & quasi humano ad veræ doctrinæ propagationem, & infidelium conversionem sese adcingerent, & Philosophiæ, rationumque sub-

sidiis sese præmunirent, ad Animasque capiendas præpararent.

DE LOCIS THEOLOGICIS.

- 25 *Locus*, ex ARISTOTELE & CICERONE est Sedes, unde Argumentum promitur. Argumentum vero eidem CICERONI dicitur Ratio, quæ rei dubiæ fidem facit. Igitur Argumentum Theologicum erit Ratio, quæ dogmati ex Principiis Legitimis fidem faciat, seu ad sensum persuadeat. Principia Theologiæ propria sunt Revelationes divinæ; Fidei enim maxime Scientia Theologica innititur, & e Propositionibus explicite revelatis alias eruit virtualiter in prioribus contentas. Hinc præcipuus in Theologia Authoritati locus est, & ut conclusio vera theologica sit, utraque præmissarum, vel una saltem, revelata, altera autem naturaliter certa esse debet, quæ ostendat, conclusionem in præmissis contineri, & infallibiliter inde deduci. Igitur in rigore loquendo Locus theologiæ non nisi unus est: nempe Verbum Dei revelatum, unde solum Conclusio vere Theologica eruenda: cæteri, qui adjungi solent, uti Ecclesia, Rom. Pontifices, SS. Patres &c. non nisi Testes sunt revelationis, & Legitimi ejusdem Interpretes. Ecclesiæ enim definitiones non pro novis revelationibus habendæ sunt, sed veritatem jam olim a Deo factam, & depositi ad instar conservatam, & Traditione ad nos usque propagatam, Spiritu S. assistente infallibiliter

biliter testantur. Quoniam vero Verbum Dei revelatum vel S. Scriptura expressum est, vel Traditione primum orali traductum fuit, & ex hujus Testibus legitima conclusio desumi potest; Ideo & plures loci adsignari solent. Primus horum Verbum Dei *scriptum*: Alter *Traditum*; cui non dignitatis quidem, sed nexus ordine 3. junguntur SS. Ecclesiæ *Patres* atque Doctores, ceu legitimi S. Scripturæ Sensus ac Traditionum Testes & Traduces. Utrumque Dei Verbum Ecclesiæ fidelicustodiæ commendatum fuit. Hinc Locus 4. *Ecclesia*: quæ quoniam vel per orbem dispersa est, vel in Coetibus Pastorum congregata ad conferendas Ecclesiarum particularium Traditiones ab Apostolis earum fundatoribus acceptas: igitur oritur quintus Locus, *Conciliorum autoritas*. Primatum in Ecclesia etiam coadunata ab ipso Christo obtinuit Romanus Pontifex, ejusdem Vicarius & Petri successor; hinc sextus Locus *Autoritas Roman. Pontificum*. Non omnes hæreses in Conciliis proscriptæ, sed non nullæ etiam studio SS. Patrum, quorum supersunt opera, confutatæ fuerunt; de quibus agitur Loco tertio. Horum vestigia prefferunt subsequentiū temporum Doctores, qui & Dogmata accepta rationibus munierunt, & adversum Hæreticos propugnarunt; hinc Locus septimus, *Theologi Scholastici, & Ecclesiastici Juris periti*. Ad conservandam Apostolorum Patrumque doctrinam, Episcoporum Successiones, Conciliorum, & Sedis Apostolica definitiones, Er-

B 5

rorum

rorum ortum & condemnationem, aliaque priorum Temporum acta, potissimum & octavo loco servit *Historia*. Multum etiam obsequii Theologiæ accedit a *Philosophia*, & ratione naturali; cui tanquam ancillæ postremum locum adsignat Domina Theologia.

CAPUT I. DE VERBO DEI SCRIPTO.

- 26 **V**erbum Dei, antiquis Patribus, Prophetis, Apostolis revelatum, ab iisdemque Scripto consignatum variis adpellari solet Nominibus. Dicitur enim *S. Scriptura*, eoquod Spiritu S. inspirante dictata, scripto exarata fuerit. *SS. Litteræ*, quasi quædam Dei ad Hominem Epistolæ per afflatos Internuncios directæ. *Testamentum*, eoquod Deus voluntatem suam testatam faciat. *Tabula fæderis* Deum inter & Hominem initi. Univerſim *SS. Biblia*, *Codex*, quod ista Revelatio pluribus Libris & uno volumine comprehendatur. Quoniam vero revelationis hujusmodi scriptæ non Existentiam modo, sed & necessitatem & plurimi olim negarunt, & hodierni Deistæ in dubium vocant; hinc de utraque primum, dehinc de *SS. Librorum* inspiratione, canone, lingua, versionibus, sensu, ejusque interpretatione authentica pertractandum.

§. I.

*De Necessitate, & Existentia revelationis
divinæ.*

Existit necessario Deus, Spiritus a se in- 27
finite perfectus, sibi que soli sufficientissimus,
uti ex Philosophia supponere licet.

Quum extra se nihil deprehenderet; se 28
ipsum contemplando infinite sibi in se ipso
complacuit, hocque Amore complacentiæ
voluisse concipitur Perfectiones suas ad extra
manifestare.

Libere ergo hoc universum creavit, & 29
in eo creaturas rationales, quæ possent Per-
fectiones istas cognoscere, & debita Deo ob-
sequia exhiberent, quod dicitur glorificatio.

Quum insuper sit infinite bonus; voluit 30
creaturas illas suæ felicitatis participes red-
dere, quæ finem creationis a Deo intentum
observarent, hoc est, Deum pro modo cogni-
tionis suæ glorificarent; Hac enim ratione
maxime manifestatur Bonitas ejus, & Mise-
ricordia, dum felicitatem indebitam gratuito
largitur creaturis intellectualibus, ad omne
obsequium aliunde obstrictis.

Ut Bonitatem Dei decet Justis largiri 31
præmia, hoc est, felicitatem suam illis com-
municare; ita ejus Sanctitas infinita expo-
suit, ut Peccatum summo Odio prosequatur,
& ex Justitia, seu, Bonitate sapienter admini-
strata,

strata, infinite puniat. Igitur qui finem creationis suæ non servant, illis privatio destinatæ Felicitatis, & Poena debetur.

32 Quoniam Spiritus ab intrinseco immortales esse supponuntur, & nulla ratio sufficiens Deum movere valet, ut ab eorum conservatione, seu, a manifestatione suarum perfectionum, & obtinenda glorificatione Extrinseca desistat; sequitur, Spirituum semper conservandorum Præmia, & Poenas fore perpetuas.

33 Intimo sensu experimur, continuum & vehemens in nobis esse desiderium summæ, & perfectæ felicitatis: Quis enim non cupit esse beatus, & ab omni miseria liber? Summa Beatitudo perfecte satiativa esse, & omnem adpetitum ordinatum explere debet. Nihil est autem, quod integrum Hominis Desiderium perfecte satiet, quam clara cognitio omnis veri (naturaliter enim Homo omnis scire desiderat) & secura Possessio omnis Boni, unde summa & adæquata oritur Voluptas.

34 Solus Deus est omne Verum, & omne Bonum; ergo, omnis Homo desiderat Deum perfecte cognoscere, & perpetuo possidere. Perfec̃te autem Deus non cognoscitur, nisi videatur, ut est in se, seu, intuitive. Nisi enim Homo totum videat, quod in Deo est; semper desiderabit amplius, & plenius videre. Desiderium est cum inquietudine, quæ repugnat satietati, quam debet præstare Bea-

Beatitudo perfecta, ceu felicitas pura, & Status omnium Bonorum adgregatione perfectus: Igitur Perfecta Beatitudo in visione Dei intuitiva consistit. Homo perfectam Beatitudinem adpetit; ergo Visionem Dei intuitivam adpetit.

Possessio omnis Boni haberi nequit absque 35
que unione cum illo; quod enim absens est, non possidetur, hujusque Possessionis seu fruitionis remanet Desiderium, quod repugnat Beatitudini.

Omnis Homo perfectam Beatitudinem 36
adpetit. Hæc consistit in Visione Dei intuitiva, ejus Possessione, seu fruitione & Unione cum illo. Ergo Homo utramque adpetit. Anima nostra & immortalis est, & perpetuo conservabitur; ergo perpetuam adpetit Dei Visionem, & fruitionem.

Deus non nisi illis perpetuam Beatitudi- 37
nem, seu, felicitatis suæ communionem destinare voluit, qui finem creationis servarunt, seu, Deum glorificaverint; cum ex adverso peccantibus, seu, Gloriam Dei obscurantibus, ejus privatio, & Poena infinita debeatur. Nam Offensa infinita est, ratione Injuriae in Bonum infinitum commissæ; cum Injuriae gravitas a dignitate Personæ offensæ desumitur.

Nullus Hominum finem suæ creationis 38
perfecte servavit, seu, debitam Deo gloriam retribuit, sed omnes peccarunt graviter, nascun-

nascuntur Filii Iræ, & indignationis divinæ. Nam sub justo Deo, in hac saltem Providentia, Bonitatis, & Sapientiæ Legibus temperata, nemo sine culpa miser esse potest: Summus autem omnes miseri, quippe variis infirmitatibus Corporis, & Animi defectibus obnoxii, rebelli concupiscentiæ, & Morti subjecti, quod vel in Parvulis constat, nullius personalis culpæ Reis. Ergo omnes sumus Peccatores, & Pœna nobis infinita debetur.

- 39 Peccator, ratione Injuriae in Deum summum commissæ, condignam, h. e. infinitam satisfactionem præstare debet; id, quod Justitiæ commutativæ & vindicativæ Leges deposcunt, quam tamen nulla pura creatura exhibere valet. Nam a) Peccato debetur Pœna infinita. Hæc autem vel in- vel extensive talis est. Priorem creatura sustinere nequit, utpote quæ consistit in adprehensione & sensu omnis doloris possibilis; quæ adprehensio cum infinita sit, hinc creatura finita ejusdem incapax est. Extensive infinitam, hoc est, æternam, quæ Fine caret, Creatura sustinere quidem potest, eo ipso autem quod æterna sit, culpam nunquam delet, debitum non expungit, nec satisfacit. b) Satisfactio condigna, Injuriae æquivalere debet. Hæc si forte non in se infinita, alterius tamen ordinis est, & extrinsece infinita. Opera autem quaecunque creaturæ, semper sunt ordinis inferioris: Hinc satisfactio nunquam potest

potest esse æquivalens. Qui autem nunquam satisfacere potest; perpetuo manet Culpæ & Poenæ debitor. Homo purus nunquam satisfacere potest. Igitur perpetuo manet Culpæ & Poenæ debitor.

Quoniam omnes Homines Peccatores 40
semper esse pergunt, & cum satisfacere nequeant, culpæ & Poenæ debitores perpetuo manent; sequitur, aut omnibus Hominibus æternum pereundum, aut si Spes ulla Salutis superest, opus esse *Sponsore ac Redemptore*, qui pro nobis satisfaciatur, & Poenas nobis debitas nostrum loco sustineat, ac vicaria ista Satisfactio a Deo offenso, & nobis reconciliando, acceptetur.

Ratio naturalis equidem agnoscit, Re- 41
demtorem necessarium esse, qui infinitam, nobis impossibilem, Satisfactionem pro nobis præstet, & quæ a Deo acceptetur; Quia vero nulla pura Creatura eam exhibere valet, & Ratio sibi soli relicta ignorat, quis ille Redemptor esse possit, & velit; & utrum Deus alienam Satisfactionem acceptare velit; sequitur, Redemptionis, & Satisfactionis vicariæ Modum a solo Deo revelari posse, &, si quæ Spes Salutis superest, Revelationem necessariam esse.

Nam extra Creaturam puram Nemo nisi Deus existit. Sed Ratio naturalis concipere nequit, quomodo Deus pro nobis satisfacere valeat. Igitur modum Redemptionis investi-
gare

gare nequit. Qui enim loco nostrum satisfacere vellet, deberet Poenas nobis debitas in seipso sufferre, & pro nobis pati; sed Ratio naturalis concipere nequit, quomodo Deus pati possit, cum a) Natura divina impossibilis sit. b) Deus infinite beatus sit, cum quo statu dolor omnis pugnat: c) Personam Judicis offensa deponere, d) & sibi met ipsi satisfacere nequeat. Ergo Ratio naturalis concipere nequit, quomodo pro nobis condigne satisfieri, & genus humanum redimi valeat, sine speciali revelatione. Quodsi igitur æternæ Salutis Spes ulla superest; Revelatio absolute necessaria est.

42 Sine revelatione Salus æterna sperari nequit. Nisi enim cognoscatur Modus redemptionis nostræ, Salus æterna sperari nequit. Modus redemptionis sine revelatione cognosci nequit; ergo sine revelatione Salus æterna sperari nequit.

43 Per Rationem naturalem scimus, Deo omnipotenti nihil impossibile esse, nisi quod contradictionem involvit, aut cum ejus perfectionibus pugnat. Atqui Deum in natura divina pro nobis pati, & satisfacere, contradictionem involvit, & cum divinis perfectionibus pugnat. N. 41. Ergo naturaliter scimus, Deum in natura divina pro nobis pati & satisfacere non posse. Quum ergo præter Deum Nemo redimere, hoc autem Deus in sua Natura impossibili præstare nequeat, & Redemptio tamen

tamen ad fundandam Spem æternæ Salutis necessaria sit; sequitur, aut nullam prorsus superesse Spem Beatitudinis, aut, si Redemptio possibilis est, superesse alium Modum, quo Deus Homines liberare possit. Iste autem Modus non nisi per revelationem innotescere potest. Igitur Revelatio necessaria est.

Etiam si nulla adpareat evidens Repu- 44
gnantia, ut Deus Naturam humanam sibi uniat, in eaque adsumta pro nobis condigne satisfaciat: sicque Redemptio Humani generis possibilis sit, ut probant Theologi de Incarnatione; naturaliter tamen ignoramus, an a) Deus Naturam humanam assumere, & pro nobis satisfacere; b) an Deus offensus alienam Satisfactionem pro nobis acceptare voluerit? Nam facta mera, qua a sola Liberrima Dei voluntate pendent, cujusmodi ista sunt, non aliunde, nisi per Revelationem nobis innotescere queunt. Igitur an Deus nostram Redemptionem decreverit; sola revelatione constare potest. Nisi ergo sciamus, Redemptionem nostram de facto a Deo decretam & alienam Satisfactionem acceptatam fuisse; æternam Salutem sperare non possumus. Porro illam decretam fuisse, non nisi per Revelationem scire possumus. Ergo sine revelatione æternam Salutem sperare non possumus.

Atqui tamen etiam post Peccatum reti- 45
nemus desiderium perfectæ Beatitudinis, &
nostræ

nostræ Salutis: cum Nemo miser, sed omnes Beati esse cupiant: Istud desiderium nobis congenitum, non nisi a Deo inditum, nec frustraneum esse potest, ex Principio Rationis sufficientis: foret autem frustraneum, & irrationale, si ejus obtinendæ Spes nulla esset. Ergo cum hujus desiderii author sit Deus; sequitur, adesse Rationem sufficientem, ut æternam Beatitudinem sperare valeamus.

Hanc autem post Peccatum sperare non possumus *absolute*, ergo solum *in hypothese* gratuitæ Voluntatis divinæ, quæ non nisi per Revelationem nobis innotescere potest; Igitur Revelatio necessaria est Homini, æternam Beatitudinem sperare volenti

46 RESOLUTIO I. Existit Revelatio scripta in Libro, quem dicimus S. Scripturam.

Prob. I. Ille Liber, qui docet 1. Modum nostræ Redemptionis. 2. Redemptorem illum esse Deum, 3. quod Satisfactionem pro nobis præstandam sponte in se suscepit, & 4. Deus offensus eam acceptaverit. 5. Ille Liber, qui scriptus est ab Authoribus, de quorum bona fide, & ingenua Indole ab omni præjudicio aut voluntate decipiendi Libera constat, & qui nullius unquam Mendacii aut fraudis convinci potuerunt. 6. Qui narrat Miracula certa & indubitata, quippe a Testibus ocularibus adnotata, 7. qui complectitur vaticinia, diu ante cum omnibus circumstantiis

tiis prædicta, & ad admiffim certiffime impleta. 8. Qui tradit Doctrinam fublimem, tantopere a fenfibus remotam, & carni minime blandientem, ab univerfo tamen prope modum orbe receptam, non Opibus, non Armis, non Eloquentia propagatam. 9. Pro cujus affertione tot mille Teftes Bona omnia & fanguinem inter acerbiffima Tormenta profuderunt. 10. Quam Deus innumeris & evidentibus Miraculis confirmavit. 11. Ille Liber, quem Deus tot inter perfecutiones & flammæ per quater mille Annos Integrum fervavit. 12. Quem & Christianorum Hoftes Pagani, Judæi, Turcæ, ceu divinum venerantur; Ille, inquam, Liber non nifi a Deo revelatus, & ejus Authoritate exaratus effe poteft. Hic vero Liber, quem dicimus S. Scripturam, iftas omnes qualitates completitur. Ergo divinitus revelatus eft, & exiftit. *Minor* per partes fingulas facile oftenditur.

Prob. II. Novum, quod dicimus, Te- 47
ftamentum vere eft Dei Verbum a Deo in-
spiratum: ergo & Vetus Testamentum; quia
Chriftus ipfe, & Apoftoli ad illud tanquam
ad genuinum Dei verbum, Patriarchis &
Prophetis a Spiritu S. inspiratum, sæpiſſime
provocarunt. *Ant. prob.* Omnes legati Dei
in rebus & Verbis ad Munus fuum pertinen-
tibus ſpecialiter a Deo & dirigi, & inspirari
debent. Sed Scriptores N. T. erant Legati
Dei, & Libri ab iisdem conſcripti ad finem

Muneris sibi a Deo commissi pertinent. Ergo in scribendis iisdem specialiter a Deo directos, & inspiratos fuisse oportuit, Ideoque ipsorum Scripta continent Verbum Dei revelatum, & Scriptum.

Prob. Maj. Legati Dei in rebus ad finem Muneris sui pertinentibus ab errandi & decipiendi periculo immunes esse debent; secus Deus non consequeretur finem suum, qui est, ut Homines per huiusmodi Legatos ad agnitionem Veritatum supernaturalium, & Mediorum, quibus æterna Beatitudo obtinenda est, perducantur. Atqui nisi Legati Dei ab eo specialiter dirigantur, & inspirentur, ab errandi & decipiendi Periculo immunes non sunt; præcipue, quando ejusmodi Legati sunt Homines cæteroqui rudes, simplices, nullis exculti Scientiis, & sibi solis relictæ rerum divinarum ignorantia laborant. Ergo debebant &c.

48 *Probat* etiam *Minor* principalis quoad Partem I. Scriptores N. T. se ipsos profitebantur Legatos Dei 2. Corinth. V. 20. „Legatione pro Christo fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. 1. Cor. IV. 1. Sic nos existimet Homo ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei. 1. Cor I. 17. Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare.“ Hocque suum adfertum Miraculis confirmarunt indubiis. Si autem non fuissent vere Legati Dei, quos se esse dicebant; & Inpos-
tores

stores fuissent, & Deus, qui solus Miracula patrare potest, hoc Mendacium adprobasset, quod ejus veracitati repugnat. Ergo erant Legati Dei.

Prob. min. Quoad Partem 2. Libros ab ipsis exarratos ad Finem Muneris sui pertinere, ex ipsa Lectione patet. Finis enim Muneris ipsorum erat, ut omnes perducerent ad agnitionem veri Dei, & ad vivam fidem in Christum Redemptorem a Judæis, & gentilibus expectatum, ceu unice necessarium nostræ post lapsum Justificationis & Salutis æternæ Medium. Hæc autem Sacri isti Scriptores ubique agunt in Libris a se exaratis. Igitur ad Finem Muneris sui pertinebant, & illi inspirati esse debebant.

Neque etiam *Subpositum* negari potest, 49
quod isti Legati sint Authores Librorum N. T. qui eorum Nomine circumferuntur; hæc enim salva Fide historica, quamvis humana solum, in dubium vocari non potest. Illa enim Facta pro indubitatis habenda sunt, quæ ab Hominibus coëvis, & proximis adfirman-
tur, qui ipsa Autographa, seu, originalia inspexerunt, & Posteris de Manu ad Manum per Tempora sibi succedentia tradiderunt. Atqui N. T. Libros ab illis Authoribus, quorum Nomina præseferunt, Scriptos fuisse, uno ore testati sunt Christiani coëvi, proximi, licet per Orbem Universum dispersi, & qui in ejusmodi Mendacium conspirare non
C 3 pote-

poterant, neque id etiam ab Adversariis unquam in dubium revocatum fuit: ergo &c. Haud alia enim Ratione Libri, qui dicuntur *Thucydidis, Homeri, Platonis, Ciceronis, Virgilii*, aliorumque, genuinos eorum Partus esse, probari potest, nisi quod omnis coevi & subpares, universi ad hanc Diem Posterit ut tales agnoverint.

50 *Prob. III.* Subposita elevatione Hominis ad Finem supernaturalem, quam intimo sensu, & ex desiderio perfectæ Beatitudinis, quæ in re nulla creata consistere potest, agnoscimus. Debuit Deus eidem revelare Media quibus Deum colere debeat, & finem suum adsequi valeat. Hæc Revelatio fieri potest vel inspiratione *interna* singulis *immediate* facienda, vel *publica* ad omnes directæ. Priore Modo id fieri convenienter non potuit; Ergo fieri debuit revelatione publica omnibus communi & vel *Scripta*, vel *tradita*. *Min. assumpta prob.* Deus infinite Sapiens permittere nequit confusionem in Republica ex sua lege certo orituram, facillime tamen evitandam. Atqui si Deus legem singulis mere interne, & immediate manifestare voluisset; permisisset confusionem certo orituram, & facillime evitandam; subposita enim ista interna, ac immediata revelatione, nonnulli eam aut non agnoscerent ut divinam; aut alii eidem se adcommodare nolentes, facile per malitiam dicerent. Non hoc, sed aliud etiam contrarium sibi fuisse revelatum, prout

prout id accidit Spiritui privato Protestantium, & Enthusiastarum: Nec possent propterea falsitatis argui atque convinci: Inde autem orirentur contradictiones, lites, confusiones innumeræ & perpetuæ, nec ab ullo Judice componendæ; eoquod non existeret Lex publica, secundum quam, ceu, Normam controversiæ definiri possent. Ergo ex revelatione interna immediata oriretur confusio interminabilis. Oportuit itaque Hanc Revelationem esse publicam, *scriptam*, vel *traditam*; quod quidem utrumque factum est. De Traditione probabitur Cap. II. De Scriptura autem sic offenditur. Quod Fini a Deo intento magis congruit, & ad Rempublicam recte gubernandam quasi necessarium est, illud Medium a Sapientissimo Deo revelatum fuisse, merito asseritur; Atqui hoc Medium est revelatio publica ad omnes directæ, & in Scripturam redacta; quæ esset Lex omnium universalis. Ergo &c.

Min. prob. In omni Re publica Sapienter administrata multo convenientius, & Hominum genio, ipsarumque Legum exactæ observantiæ magis adcommodatum est, ut Leges in publicas redigantur Tabulas; cum ut naturali oblivioni, aut prætensæ Ignorantiæ, tum ipsarum Legum depravationi ac corruptioni, cui Traditio oralis facile obnoxia est, præcaveatur, possitque ad eas recurri a singulis, & justum secundum eas ferri Judicium. Illuxit hæc Providentia Legislatoribus omni-

bus, græcis, ac Romanis, si non ex antiqua Lege Mosaica, certe e dictamine Rationis, & experimento derivata. Ut enim ajunt, Theodosius & Valentinianus Imperatores Leg. 9. Cod. de Legibus: „Leges sacratissimæ, quæ constringunt Hominum Vitas, intelligi ab omnibus debent; ut universi præscripto earum manifestius cognito, vel inhibita declinent, vel permissa sectentur.“

51

Objic. I. Sola Ratio naturalis sufficienter insinuat, quid de Deo sentire, quomodo eum colere, nostramque felicitatem obtinere debeamus. Nulla ergo necessaria est revelatio, & Scriptura revelata.

Resp. neg. ant. Nam in hoc lapsæ Naturæ, quo versamur, Statu, Redemptione & vicaria Satisfactione indigemus, ceu medio unico necessario æternam Salutem consequendi, quod Ratio naturalis insinuare nequit. Igitur illud Medium divinitus revelari debuit, quod fit per S. Scripturam. Immo etsi nullæ Veritates de Deo, rebusque divinis, naturali Lumine cognosci quidem possint; quam pauci tamen eo pertigerint, & non nisi cum admixtione multorum Errorum; Exemplo sunt gentes, cætera sapientes, sed revelatione scripta destitutæ; quæ cum cognovissent Deum, non autem ut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis - - mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem Imaginis corruptibilis Hominis, & Volu-

Volucrum, & Quadrupedum, & Serpentium. Rom. I. Erat insuper & universalis omnium pene gentium Persuasio, revelata quadam Religione Deum esse colendum. Hinc Pagani, Judæi, Mahumedani, Religionem suam revelatam esse existimant; Sacrificia, & Sacerdotes, Cæremonias &c. divinitus instituta & tradita se habere gloriantur. Porro contra communem fere generis humani Sensum, qui videtur esse Instinctus a Deo immediate inditus, aut certe a primis Parentibus a Deo illustratis, acceptus, opinari, a Stultitia aut Temeritate remotum vix esse potest.

Objic. II. Nulla primis Sæculis usque 52
ad Moysem erat Necessitas, ut revelatio in Scripturam redigeretur, quippe ab Adamo per Patriarchas ad Moysem usque propagata. Ergo & porro ita propagari, & conservari potuisset sine ope Scripturæ.

Resp. dist. Nulla erat Necessitas absoluta, & quasi metaphysica. *Conc.* Moralis, & summæ congruentiæ. *Neg.* Poterat omnino Deus, si ita placuisset, absolute alio modo providere Hominibus, quem de facto suæ Ecclesiæ providit. Olim quidem ab ADAM usque ad MOYSEN propter ipsam Vitæ Patriarcharum longævitatē facilius conservari & propagari poterat revelatio non scripta. Nam cum Adamus omnia sibi revelata, & quæcunque acciderant, filio suo Seth fideliter commendaverit; Hic ipse illa retulit MATHUSA-

LEMO, cui ultra trecentos Annos convixit. Hic eadem cum aliis tradidit SEMO, NOE Filio, quippe fere Centenario, cum Mathusalem mortem obpeteret. A SEM An. 2158. defuncto cuncta facile didicit ABRAHAMUS natus 2008. per sesqui Sæcula synchronus. Poterat & JACOB, ABRAHÆ ex ISAACO Ne-
pos, An. 2168. natus colloqui SEMO utpote tunc jam Nonagenarius. A Morte LEVI, JACOBI filii, Anno 2343. usque ad Annum 2428. quo natus est MOYSES modicum est Interval-
lum 35. Annor. potuitque Moyfes, ex Am-
ran Patre natus, colloqui Avo suo CAATH, LEVI filio; ut adeo vix sex, aut septem Per-
sonis ex Una SETHI & HEBER familia opus fuerit ad propagandam Revelationem, rerum-
que præteritarum Historiam. At vero aucto deinceps in inmensum humano genere, & in orbem universum disperso, & maxime post Christum gentibus Ecclesiæ adgregatis, Æta-
te quoque Hominum continuo inminuta, ma-
jus periculum corrumpendæ traditionis me-
tuendum erat, nisi revelatio per Scripturam conservata, & propagata fuissent.

53

RESOLUTIO II. Revelatio in Libris fa-
cris scripta, nunquam interiit.

Prob. Si quando periissent illi Libri, tunc vel occasione captivitatis Babylonicae, aut tempore persecutionis ab ANTIOCHO motæ. Quo Libros Legis combusserunt Igni, & refer-
tur 1. Machab. I. 59. At neutro Tempore in-
terierunt.

I. Non

I. Non tempore captivitatis Babylonicæ. Nam etsi Nabuzardan succederit Templum Hierosolymitanum, ut legitur 4. Reg. XXV. 9. & 2. Paralipom. XXXVI. 19. incredibile tamen est, 1.) omnia prorsus S. Scripturæ volumina, quorum plurima fuisse oportuit, Hierosolymis; tantum & in solo Templo adfervata, & simul ac semel igne absumta fuisse; cum utique in aliis tribuum regionibus Exemplaria non nulla, Populo illi tanto in pretio habita, delituerint, & vel apud Judæos in Judæa relictos 4. Reg. XXV. 22. conservata, vel in Ægyptum, quo Pars magna fugerat, fuerint deportata.

2.) Propheta JEREMIAS Populo in captivitatem abducendo sollicitè commendavit custodiam Legis 2. Machab. II. 2. „Dedit illis Legem, ne obliviscerentur Præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus, videntes Simulacra aurea & argentea, & ornamenta eorum.“ Eumque Idem Propheta, ut loc. cit. perhibetur, Tabernaculum, Arcam & Altaræ Incensi in Spelunca abdiderit, a Machabæis postea reperta 2. Machab. I. 20. multo utique magis ille cum aliis Sacerdotibus sollicitus fuerit de uno saltem conservando Legis volumine,

3.) DANIEL in ipsa captivitate existens judiciariam secundum Legem potestatem exercuit Daniel XIII. 51. seq. & Parentes Susannæ, cum essent Justi, erudierunt filiam suam secundum Legem Moyfis ibidem. 3. Ipse Daniel IX. 2. testatur, se Libros sacros, præfertim

fertim Jeremiam, sub ipsa Captivitate legisse, & iterato provocat ad Libros Moyfis.

4.) Sub ipsa Captivitate: Esdras paravit cor suum, ut investigaret Legem Domini, & faceret, & doceret in Israel præceptum & Judicium. 1. Esdræ VII. 10. ab Artaxerxe adpellatur: „Scriba eruditus in Sermonibus & Præceptis Domini, & cæremoniis ejus in Israel.“ II. 12. „mittitur, ut visitet Judæam, & Jerusalem in Lege Dei sui, quæ est in manu sua,“ 14. datur ei potestas, „ut secundum Sapientiam Dei sui, quæ est in manu sua, constituat Judices, & Præsides, ut judicent omni Populo, qui est trans flumen, his videlicet, qui noverunt Legem, sed & imperitos doceant libere, & omnis, qui non fecerit Legem Dei sui, & Legem Regis diligentes, Judicium erit de eo. 25. Ergo in Manu Esdræ exstabat Volumen Legis Domini.“

5.) NEHEMIAS e captivitate redux, construens Bibliothecam, congregavit de Regionibus Libros, & Prophetarum, & David. Similiter & Judas congregavit omnia, & sunt apud nos, ut legitur 2. Machab. II. 13.

54 II. Nec perierunt Libri Sacri sub persecutione ANTIOCHI. Quamvis enim 1. Machab. I. 59. referatur: „Libros Legis Dei combusserunt (gentes) igni, scindentes eos, & apud quemcunque inveniebantur Libri Testamenti Domini, secundum edictum Regis trucidabant eum,“ prorsus tamen a vero abludit, codices omnes deprehensos fuisse. Ut enim narra-

narratur ibidem III. 48. Post cædem con-
nerunt Machabæi in Maspha, & expanderunt
Libros Legis, de quibus scrutabantur gentes,
sed & qui cum MATATHIA erant, persecuti
sunt filios superbiæ, & obtinuerunt Legem
de Manibus Gentium, & de Manibus Regum.

1. Machab. II. 47. Dato autem, minime con-
cesso, Libros Sacros, qui in Judæa erant,
omnes sub illa persecutione perditos fuisse,
non tamen perierunt illi, qui in externis Re-
gionibus apud Judæos ubique dispersos, præ-
sertim in Magna Bibliotheca Alexandrina, cum
Versione LXXII. Interpretum adfervabantur.

Objic. I. Libro IV. Esdræ XIV. 20. 55

ESDRAS ita Deum adloquens inducitur: „Po-
situm est ergo Sæculum in Tenebris, & qui
inhabitabant in eo sine lumine, quoniam Lex
tua incensa est, propter quod Nemo scit,
quæ a Te facta sunt, vel quæ incipiant ope-
ra. Si enim inveni in Te gratiam, inmitte
in me Spiritum S. & scribam omne, quod fa-
ctum est, in Sæculo ab Initio, quæ erant in
Lege tua scripta, ut possint Homines inve-
nire Semitam.“ His verbis confisi plures SS.
Patres, ut IRENÆUS III. 25. CLEMENS Ale-
xandrinus, L. I. Stromat. TERTULLIANUS
de cultu feminar. I. 3. EUSEBIUS in Chroni-
co. Joannes CHRYSOSTOMUS Homil. VIII. in
Epist. ad Hebræos. HIERONYMUS L. con-
tra Helvidium cap. 3. THEODORETUS Præ-
fation. in Canticum. ISIDORUS Lib. de ori-
gin. cap. I. aliique consentiunt, Babyloonicæ
capt.

captivitatis Tempore S. Scripturæ Libros penitus interiisse, & ab Esdra demum divino Spiritu afflato restauratos fuisse.

Resp. Quamvis veterum Patrum non nulli hunc Pseudo-Esdræ Librum pro canonico habuerint; nunc tamen Judicio Ecclesiæ constat, apocryphum esse, quemadmodum & tertium, & admodum probabile CALMETO videtur, Christianum aliquem ex Judaismo conversum pio quodam Dolo sub Esdræ nomine hunc Librum confinxisse, ut suos contribules ad fidem facilius perduceret. Vid. *Calmeti* Dissertatio in Lib. IV. Esdræ, & sequentem, an Esdras Libros deperditos restauraverit? Porro fabula hujus Impostoris se ipsam prodit. Pergit enim Author loc. cit. 44. „Scripti sunt autem per XL. Dies Libri CCIV. & factum est. Cum complessent quadraginta dies, locutus est Altissimus dicens: Priora, quæ scripsisti, in palam pone, & legant digni, & indigni. Novissimos autem LXX. conservabis, ut tradas eos sapientibus de Populo tuo. In his enim est Vena Intellectus, & sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.“ Jam autem evidens est, tantum SS. Librorum nunquam existisse Numerum. Libri vero illi LXX. absconditi fabulosis Hebræorum, maxime Cabbalistarum, Traditionibus ansam præbuerunt.

56 *Objic. II.* Id saltem credibile est, Israelitas in captivitate constitutos, & Chaldæis per-

permixtos, sensim ad eorum superstitionem deflectere, & Libros Sacros negligere cepisse.

Resp. Credi id quidem de pluribus, non autem subponi de Universis potest, præsertim JEREMIA, EZECHIELE, DANIELE, TOBIA, MARDOCHÆO, aliisque viris probis, legis divinæ studiosissimis.

§. II.

De SS. Librorum Inspiratione.

Quoniam Libri Sacri non nisi revelatum 57
Dei verbum continent; a Deo ut principali Authore illos provenire necessum est, contra ac olim sensere Anomæi Sæculi IV. Hæretici apud S. EPIPHANIUM Hæresi LXXVI. asserentes, Librorum istorum Scriptores aut nihil exarasse divino quodam impulsu afflatos, aut Spiritum S. revelationes, inspirationesque suas adcommo-
dasse naturali Scribentium genio, & præconcep-
ta opinioni etiam interdum erroneæ, nec speciali eos ad-
sistentia protexisse; ut adeo Scriptorum vitio aut oscitantia a Deo non impedita, non nulla etiam falsa, & humana adinventionis in Libros illos irrepperint. At vero S. PAULO adfirmante 2. Tim. III. 16. „Omnis Scriptura divinitus inspirata,“ & teste S. PETRO 2. Epist. I. 20. „omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit, sed Spiritu S. inspirati locuti sunt Sancti Dei Homines.“

Est

58 Est autem differentia quædam inter *revelationem*, *inspirationem*, *testimonium Spiritus S.* Scripto profano accedens, & specialem Spiritus S. *adistentiam*. Vel enim Authores SS. Librorum scripserunt res prius incognitas, aut naturaliter non cognoscendas; cuiusmodi sunt Mysteria, & Vaticinia; & ad hæc indigebant speciali *revelatione*, quæ est Veritatum antea incognitarum divinitus facta manifestatio. Aut scribebant res notas, vel saltem naturaliter cognoscibiles; & ad has indigebant *inspiratione*, quæ est operatio divina Intellectum, Voluntatemque scribentis ita adficiens, ut certa quædam, & non alia, hoc item determinato, non alio modo scriberet, insuper & singulari Spiritus S. *adistentia*, seu, directione atque concursu, quo cavetur, ne Scriptor propria voluntate ad opus se accingens, falsi aliquid aut erronei proferat, sed scripti huiusmodi Deus ipse Author existat.

Testimonium Spiritus S. tum alicujus Scripto accedere dicitur, quando Author proprio Motu, & humana Industria opus quoddam componit, de quo dein Spiritus S. testatur, nihil in eo falsi contineri.

59 Inspiratio, seu, Veritatum prius ignotarum suggestio, variis Modis fieri potest. Ut enim ait Paulus Hebr. I. „Multifariam, multisque enim modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissime Diebus istis, locutus est nobis in filio;“ qui modi referuntur
Num.

Num. XII. 6. „ Si quis fuerit inter vos Propheta , in *Visione* apparebo ei , vel per *Somnium* loquar ad illum. At non talis Servus meus Moyſes ; ore enim ad os loquar ei , & *palam* & non per *Ænigmata* , & *Figuras* Dominum videt. “ Hinc *Inspiratio* proprie dicta , est productio Idæarum incognitarum. *Exſtaſis* , alienatio quædam a Senſibus , ut contigit PAULO Actor. X. 10. de quo Raptu ait 2. Corinth. XII. 5. „ Scio Hominem (ſive in corpore , ſive extra corpus , nescio Deus ſcit) quoniam raptus eſt in Paradifum , & audivit arcana verba , quæ non licet Homini loqui. “

Somnia , ſeu , *Imaginationes* claræ in dormientibus a Deo excitatæ , cujuſmodi erant JOSEPHI Ægyptii , & Chriſti Nutritii.

Alloquium , vel immediatum Dei per voces articulatas , vel mediatum , per Angelos in corpore ex aëre adſumto & vocibus efformatis loquentis.

Viſiones , ſeu , repræſentationes rerum ſenſibilium , quæ vocantur ænigmata , figuræ adparentes EZECHIELI , & JOANNI in Apocalypſi , aliisque. Qua igitur ratione Libri Sacri exarati fuerint , nunc breviter dicendum.

RESOLUTIO I. Ut Libri ſacri vere dici poſſint Verbum Dei : non ſufficiebat 1.) ut Spiritus Sanctus aliqua ſolum dictaret , in reliquis autem genio Scriptoris , etiam errantis , ſeſe adcommo-
D
daret *contra Anomæas* : Ne-
que

que 2.) Testimonium Spiritus S. humanæ Scripturæ accedens : neque 3.) sola Spiritus S. assistentia.

Prob. Pars I. Illud dici nequit, nec est Verbum Dei, quod a Deo revelatum, inspiratum, aut quoquo modo suggestum Scriptori non fuit. Sed secundum Anomæos non omnia in SS. Bibliis a Deo suggesta fuerunt, si permittere voluit, ut non nulla etiam falsa, quorum æterna Veritas author esse nequit, iisdem admiscerentur. Quodsi autem vel semel quidpiam falsi in S. Scriptura admittatur, tunc de singulis verbis atque Sententiis dubitari potest, an non hic ipse Locus ab humano & Errori obnoxio Scriptoris genio profectus sit: sicque tota corrueret infallibilis Bibliorum certitudo, & ut Augustinus ait Lib. de Doctrina Christi, cap. 27. tota Scripturarum vacillaret authoritas, ideoque & fides nostra.

61 *Prob. Pars II.* Quando Spiritus S. solum testatur, Librum humana industria compositum nihil falsi continere, nunquam dici poterit Verbum Dei, eoquod Deus illius Author non sit, quod tamen ad S. Scripturam requiritur. Quemadmodum Liber a quodam Authore conscriptus, & ab Ordinario Loci adprobatus, dici nequit Liber ipsius Episcopi, testantis, in eo falsi deprehensum fuisse. Ergo &c.

Prob.

Prob. Pars III. Si ad constituendum 62
Verbum Dei specialis Spiritus S. adfistentia
fufficeret, tunc dogmaticæ Conciliorum &
Roman. Pontificum definitiones ipsummet ef-
fet Verbum Dei scriptum, & eorum scripta
forent Libri canonici, seu, in canonem cum
aliis inspiratis referendi, quod dici nequit;
quoniam hac ratione inter Verbum Dei scri-
ptum, & traditum, jam nulla foret differen-
tia; quum tamen Ecclesia Definitionibus suis
non condant Articulos fidei noviter revelatos,
sed per Traditionem ab Apostolis acceptos,
aut in Verbo Dei scripto implicite contentos
solum eruat, depositi fidelis Custos & Testis.

Objic. I. Sunt quædam in SS. Bibliis 63
Deo prorsus indigna: ergo ab humano Scri-
ptore proveniunt. Num. 1.) Refertur, &
commendatur Mendacium JACOBI, Matris
hortatu fingentis se esse Primogenitum ESAU.
2.) Propheta OSEAS dicit, se a Deo jussum
fuisse, ut concumberet cum Meretrice, ut
faceret sibi Filios fornicationum. 3.) DAVID
Psalm. 108. horrendas in Adversarium suum
maledictiones, & imprecationes effundit.

Resp. ad 1. S. Augustinus multis cona-
tur Jacobum a Mendacio defendere, quod
istud omne fecerit tanquam figura Christi,
qui nostris peccatis tanquam pelle Esau in-
dutus, pro iisdemque satisfaciens Patri præ-
sentavit merita sua, & Benedictionem electis
cohæredibus suis Primogenitus ipse in multis

fructibus obtinuit. Poterat etiam Jacob primogenitum se adpellare, eo quod a fratre suo famulico Jus primogenituræ pulmento comparaverat. Quodsi autem a Mendacio proprie dicto & a Peccato Jacob nulla ratione excusari posset, dico, illud solum a S. Scriptore inspirato referri historice, ut multa alia scelera, non autem adprobari.

Ad 2.) OSEAS jubetur Mulierem, quæ prius erat Meretrix, legitimo sibi Matrimonio copulare, & filii ex isto Thoro nati dicuntur filii fornicationum, eoquod sint liberi Matris, quæ ante Matrimonium fornicaria fuerat: OSEAS hoc Loco sustinet Personam Filii Dei, qui per Incarnationem & Passionem junctus est Naturæ humanæ, tot fornicationibus, quod peccatis inmunde, & Ecclesiæ, ex Synagoga adultera, & gentibus adulteris congregatæ. De vera fornicatione hic Sermo esse non potest; quando enim Deus, cui Jus in res omnes creatas competit, Prophetæ jus tradit in corpus Mulieris; tunc ille concubitus, utpote Jure factus, non amplius fornicarius, sed legitimus est, atque honestus. Quod autem dicitur cap. 3. „Adhuc vade, & dilige mulierem dilectam amico (viro) & adulteram.“ Non jubetur adulteram ducere in Uxorem, sed conducere in Ancillam, quippe ob Adulterium a Viro suo dimissam; ait enim, se eam emisse, seu, conduxisse, quindecim argenteis & sesqui Coro hordei. Legantur in hunc locum Interpretes.

Ad

Ad 3.) Aut David loquitur nomine Dei, qui quamvis nolit Mortem Peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat, Jus tamen habet maledicendi, & ulciscendi inpenitentes; quam vindictam imminentem Propheta prænuntiat; videturque hæc vaticinium esse de JUDA proditore, ut authentice exposuit S. PETRUS Actor. I. 20. observat etiam S. BASILIUS in Regulis brevioribus, Interrogatione 251. Imperativum in S. Scriptura frequenter Usurpari pro Vaticinandi modo.

Objic. II. Reperiuntur etiam quædam 64
Levia in Bibliis Majestate Dei indigna, quæ aptius refunduntur in Scriptoris Ingenium. Sic Tob. XI. legitur, „præcurrit canis, & quasi Nuntius adveniens blandimento suæ caudæ gaudebat;“ & PAULUS 2. Tim. IV. 11. seq. „Lucas est mecum solus. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum.“

Resp. I. In Verbo Dei nihil leve aut vile dici potest, eoquod juxta Mentem SS. Patrum omnia plena sint sensibus, qui tamen nos frequenter latent; aut illa saltem serviunt ad exprimendas circumstantias facti historici. Ita S. HIERONYMUS PAULINUM monet: „Nolo offendaris in Scripturis Sanctis simplicitate & quasi vilitate Verborum, quæ vel vitio Interpretum, vel de Industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, & in una eademque sententia

aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans & hebes, ut hæc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum Radices in cœlo fixæ sunt, sed velle fateor."

Resp. II. Illa, quæ nobis levia videntur, ideo forte addita fuerunt, ut humana confundantur Sapientia, ut fides nostra non sit in Sapientia Hominum, sed in virtute Dei. 1. Cor. II. 5. & ut simus in captivitatem redigentes omnem Intellectum in obsequium fidei 1. Cor. X. 5.

65 RESOLUTIO II. Veritates prius incognitæ, præsertim supernaturales, Scriptori-
bus sacris specialiter revelari debebant. 2.) Ad eas autem, quæ jam notæ erant, scriben-
das, indigebant peculiari inspiratione. 3.) Et singulari Spiritus S. assistentia.

Prob. Pars I. Veritates in Libris SS. contentæ, præsertim Fidei Dogmata, Mysteria, ac Vaticinia, ad finem Hominis supernaturalem ordinata, quoniam Lumine naturali investigari nequeunt, ex auditu h. e. ex alterius instructione, vel Revelatione immediata & extraordinaria haberi debent. Igitur veritatum istarum Notitia, quas Scriptores SS. mediate, non prius ab alio instructo edocti fuerant, illis immediate revelari debuit.

66 *Prob. Pars II.* Ut quis dici queat Author Libri per amanuensem conscripti, aut Sermo-
nis per Interpretem prolati, ille non modo
Scri-

Scribam vel Interpretem movere debet ad proferenda jam prius cognita, sed ipsi dictare & suggerere singula. Quum igitur Deus, qui locutus est per os Sanctorum, qui a sæculo sunt, Prophetarum ejus, sit Author S. Scripturæ; ipsi autem Scriptores non nisi Instrumenta fuerint animata Dei, secundum illud Psalmi 42. *Lingua mea Calamus Scribæ velociter Scribentis*: indigebant peculiari inspiratione: Secus aut omnia, quæ scribenda fuerant, eorum non occurrissent Memorix, aut alia facile occurrissent, quæ scribi tamen non oportebat. Ergo ut adsit Certitudo omnem Scripturam genuinum & purum Dei Verbum esse, debeant Res etiam cognitæ de novo inspirari, voluntas ad fideliter scribendum moveri, & dirigi Memoria, atque Manus, ne unum pro alio e calamo flueret. Sic eorum, quæ Christus fecit & docuit tanta erat copia, ut teste S. JOANNE Evangelista, Teste a visu & auditu ut si scriberentur per singula, nec ipse Mundus capere posset eos, qui scribendi forent Libros. Joan. Ult. „*Multa quidem & alia Signa fecit Jesus, quæ non sunt scripta in Libro hoc*“ sed selectu per ipsum Deum suggesto, „hoc inquit, scripta sunt, ut credatis. Quia Jesus est Christus filius Dei, & ut credentes Vitam habeatis in Nomine ejus.“ Joan. XX. 30. Inde etiam colligitur Necessitas singularis insuper assistentiæ Spiritus S. sine qua aut ex oblivione, inadvertentia, vel oscitantia & nativa Hominis fragilitate facile Error irrepere

potuisset, nisi Scriptor continuo protectione præmunitus fuisset, eo fere modo, quo Magister Manum discipuli sollicitè ducit, ne vel minima Lineola a recto aberret, & Litteram reddet informem.

- 67 *Objic. I.* Scriptores sacri ipsimet profitentur, se non singula scripsisse ex Revelatione, sed quæ vel ipsi viderant, aut aliorum relatione didicerant. Sic JOANNES I. Epistola cap. I. ait: „Quod fuit ab Initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ - - quod vidimus & audivimus, & annuntiamus vobis.“ Et LUCAS inquit cap. I. Evangelii: „Sicut tradiderunt nobis, qui ab Initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt Sermonis, visum est & mihi assecuto omnia a principio diligenter ex ordine scribere.“

Resp. Non indigebant quidem nova revelatione eorum, quæ jam noverant, speciali tamen inspiratione, ut illa ipsa, & non alia scriberent. Ex N. præced.

- 68 *Objic. II.* De Matrimonio junctis ait Paulus I. Cor. VII. 12. „Ego dico, non Dominus - - fidelis non dimittat uxorem infidelem.“ Et de Virginibus: „Præceptum Domini non habeo, consilium autem do.“ Igitur hujusmodi Præceptum & consilium ipsi non fuerat inspiratum.

Resp.

Resp. S. Paulus duplicis generis Præcepta distinguit 1. divina ab ipso Christo data. 2. Apostolico - humana, quæ tamen & illis a Deo inspirata & S. Litteris inferenda fuerant: De consilio autem addit. Puto, quod & ego Spiritum Dei habeam, qui hoc suggellit consilium.

Objic. III. Non nulli Scriptores sacri fa- 69
tentur, humano se solum studio ad scribendum accessisse, & Errati, si quod forte irrepperit, atque Styli non sat elegantis Veniam a Lectore flagitant. Sic Author Libri 2. Machabæorum cap. II. ait se adsumsisse *opus plenum vigiliarum & laboris*. Et cap. ult. veniam petit: „Ego quoque in his finem faciam Sermonis, si quidem bene, hoc & ipse velim, si autem minus digne scripsi: concedendum est mihi.“ Pariter Interpres Ecclesiastici in Prologo 5. „Hortor itaque vos (Lectores) cum Benevolentia & attentiori Studio Lectionem facere, & Veniam habere in illis, in quibus videmur deficere in Verborum compositione.“

Resp. Etiam si Author Lib. Machab. Historiam suam ex JASONE Cyreneo abbreviaverit, potuit tamen hoc facere Spiritu S. dictante, ut eam nova inspiratione disceret, & quæ feligenda erant, eodem inspirante seligeret, & verbis, quæ Spiritus S. suggesserat, conscriberet. Forte autem tempore suscepti Laboris non dum scivit, se inspiratum

hæc scribere ; aut si scivit, conatum tamen suum adhibere voluit, & uti Stylo, qui Dei Majestatem deceat. Nam Inspiratio Spiritus sancti, ut advertunt Theologi Lovanienses in Justificatione censuræ Propositionum *Lessii*, non excludit quærendi, legendi, meditandi, aut ordinandi Sermonis curam ac studium, non magis quam orationis, & Jejunii : Quemadmodum enim post preces, ac præmissum Jejunium, ita & post Meditationis laborem atque Industriam, potest Spiritus S. & rem, quam scribi vult, etiam prius non ignoratam, & Sermonis structuram ac ordinem suggerere : Id, quod non Historicis tantum Sacris, sed Prophetis etiam evenire interdum potuit. Neque enim isti inter scribendum tunc demum Mysteriorum ac futurorum semper revelationem accipiebant ; cum de multis certum sit, revelationem scriptione anteriorem fuisse. Certe in extasi, & raptu positi, non simul ea, quæ videbant, in Litteras mittere poterant. In his ergo postea describendis, cur non ut in cæteris rebus, Sensus experientia, aut Lectione præcognitis, humanæ industriæ Locus aliquis relinqui potuit ? postea tamen præmisso Meditationis labore inter scribendum Spiritu S. suggerente, quænam horum, & quomodo scribi vellet. Styli quod spectat diversitatem, cujus veniam petunt Scriptores, voluit Spiritus S. se genio scribentis adcommodare ; modo intentus ab eodem Sensus exprimeretur. Sublimior est Oratio *ISAIAE*, in Aula educati :
Infe-

Inferior Amos Prophetæ Pastoris. Etsi uterque inspiratus scripserit: Scriptores enim a Deo afflati, erant velut quædam organa. Ut autem diversæ Fistulæ, eodem licet Spiritu inflatæ, aliæ acutum, aliæ graviores sonum reddunt; Ita non mirum, eandem non omnium Authorum etiam inspiratorum dictionem esse; voluit quippe Deus Arcano Sapientiæ suæ Consilio, ad scribendum Eloquia sua, nativa cujusque Indole uti, atque diversos Instrumentum sonos in pulcherrimam quandam Harmoniam miscere.

RESOLUTIO III. Non integer solum 70
Sensus, & Sententiæ, sed singula etiam Verba, & Litteræ, quatenus ad sensum a Spiritu S. intentum serviunt, aut Mysterium aliquod continent, SS. Scriptoribus in lingua originali a Deo inspirata fuerunt, ut Patres & Theologi communius sentiunt.

Prob. I. Scriptura Sacra non modo constat sententiis, sed hæ ipsæ componuntur ex verbis & litteris, quarum tam singularis Deo cura est, ut CHRISTUS de V. T. cum Jure jurando asseveret Matth. V. 18. „Amen dico vobis, donec transeat cœlum & terra, Jota unum, aut unus Apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant.“ Ut ergo vere dici possit, *omnis Scriptura divinitus inspirata*, singula verba & litteræ eam componentes inspiratæ esse debent. Deus ipse JEREMIAE dicit I. 9. „Ecce dedi verba mea in ore tuo.“
Et

Et CHRISTUS ad Apostolos Matth. X. 20.
 „Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.“
 Quodsi autem scriptor non nulla de suo adderet, nec uteretur verbis a Deo suggestis; dici non posset, 2. Petri I. 20. „Spiritu S. inspirati locuti sunt sancti Dei Homines,“ sed Prophetia Scripturæ Propria interpretatione fieret.

71 *Prob. II.* Communis ista est Mens SS. PP.
 S. BASILIUS M. Homil. X. in Hæxameron.
 „Intolerandam prorsus & gravem adpellat Blasphemiam, si quis vel verbum asserat in scriptura inveniri otiosum.“ S. Joannes CHRYSOSTOMUS Homil. XXI. in Genes. „Ego vos omnes obsecro, inquit, ne simpliciter ea, quæ in scripturis contenta sunt, transeatis. Nihil enim hic scriptum est, quod non multas sensuum habeat divitias. - - Neque enim vel syllaba, vel apiculus est in SS. Litteris, in cuius profundo non sit grandis quipiam Thesaurus.“ S. HIERONYMUS in cap. 3. ad Ephes. „Singuli Sermones, Syllabæ, Apices, Puncta, in divinis Scripturis plena sunt sensibus.“ S. GREGORIUS M. Præfat. in Libros Moral. cap. de Authore Libri Job ait: „Sed quis hæc scripserit, valde supervacue Quæritur, cum tamen Auctor Libri Spiritus S. fideliter credatur. Ipse igitur hæc scripsit, qui hæc scribenda dictavit; Ille scripsit, qui & illius Operis inspirator exstitit, & per scribentis vocem imitanda ad nos ejus facta trans-misit.

misit. Si magni cujusdam Viri Epistolis susceptis legeremus verba, eaque quo calamo scripta fuissent quæreremus; ridiculum profecto esset, si non Epistolarum & Authorem scire, sensumque cognoscere, sed quali calamo earum verba impressa fuerint, indagare studeremus. Cum ergo rem cognoscimus, ejusque rei Spiritum S. Authorem teneremus: quando Scriptorem quærimus, quid aliud agimus, nisi legentes litteras de calamo perscrutamur. “ His verbis manifeste subponitur, Hagiographos non nisi amanuenses fuisse, qui singula verba a Spiritu S. dictata fideli calamo exprefferunt. Et ob istum concordem fere SS. Patrum consensum Theologi Lovanienses ac Duacenses tres Leonardi *Lessii* Propositiones Anno 1588. atro carbone notarunt.

„ 1. Ut aliquid sit Scripturæ, non est necessarium, singula ejus Verba inspirata esse a Spiritu S.

2. Non est necessarium, ut singulæ Veritates, & Sententiæ sint immediate a Spiritu Sancto ipsis Scriptoribus inspiratæ.

3. Liber aliquis (qualis forte secundus Machabæorum) solum humana Industria sine assistentia Spiritus S. scriptus, si Spiritus S. testetur, ibi nihil esse falsum, efficitur S. Scriptura. “

Prob. III. Ratione I. Scriptura S. debet esse purum Verbum Dei, ab eodem Authore profectum. Quodsi vero non foret
inspi- 72

inspiratam quoad singula verba, quatenus ad sensum a Spiritu S. intentum ferviunt, jam non esset purum Verbum Dei, sed eidem quoque admixtum foret Verbum Hominis, & sic contra 2. Petri I. 21. „voluntate humana allata esset aliquando Prophetia, nec Spiritu sancto inspirati locuti fuissent sancti Dei Homines.“

II. Si Scriptura sacra inspirata fuisset solum quoad Mysteria & res gravioris, non etiam Levioris Momenti, tunc de nullius Textus divina authoritate haberemus certitudinem, nec firmum contra Adversantes Argumentum inde desumi posset; quia de quolibet posset moveri dubium, an hoc verbum esset inspiratum a Deo, vel ab Homine solo profectum, & quæ alicui gravia videntur, alter pro Levioris Momenti rebus respicere posset. Sic autem tota corrueret Sacrae Scripturae Authoritas.

73 *Objic. I.* S. PAULUS 2. Cor. XI. 6. fatetur se inperitum Sermone, non autem Scientia, & S. HIERONYMUS Epistola ad Algasiam Quæst. 10. affirmat, Paulum id non ex humilitate, sed de Conscientiæ Veritate dixisse. Hic autem imperitus sermo non utique a Spiritu S. eidem inspiratus esse potuit.

Resp. Vult dicere PAULUS se non affectare profanæ Eloquentiæ Pompom in persuasibilibus humanæ Sapientiæ Verbis, sed in
osten-

ostensione Spiritus & Virtutis. 1. Cor. II. 4. Quo tamen non obstante S. HIERONYMUS eundem adpellat Eloquentiæ flumen, non quantum ad ornatum, sed quoad Vim & Efficaciam persuadendi. Epist. ad Pamachium. Et idem *Hieronymus*, „ ad Rufinum scribens profitetur, quotiescunque hanc legeret, videbatur sibi non verba audire, sed Tonitrua. “ Pariter S. AUGUSTINUS de doctrina Christ. IV. 7. ait: „ Sicut Apostolum Præcepta Eloquentiæ secutum fuisse non dicimus, ita quod ejus Sapientiam secuta sit Eloquentia, non negamus. “

Objic. II. SS. Evangelistæ: „ ut quique 74 meminerat, & ut cuique cordi erat, per brevius, & prolixius, eandem tamen explicabant Sententiam, ut ait S. AUGUSTINUS de consensu Evangelistarum cap. 12. & S. ABOGARDUS Lib. contra Fredegisum multis probat, SS. Scriptoribus non singula verba a Spiritu S. inspirata fuisse.

Resp. Quum in Resolutione solum dicatur, Verba, & Litteras inspiratas fuisse, quatenus ad sensum a Spiritu S. intentum faciunt, aut Mysterium quoddam continent; hinc facile admitto, sicubi Verbis aut Litteris synonymis ac æqui pollentibus idem sensus obtineri potuit: arbitrio Scriptorum permissum fuisse, hoc, illove uti vellent.

Objic. III. Plures PP. DIONYSIUS Ale- 75 xandrinus, ORIGENES, BASILIUS, GREGORIUS

RIUS Nazianz. HIERONYMUS afferunt, Barbarismos & Errores grammaticales in S. Scripturis reperiri, non utique a Spiritu sancto inspiratos.

Resp. Inde sequeretur nimium. SS. Scriptores nequidem peculiari Spiritus S. adfuentia protectos fuisse; quod inprobabile videtur. Si qui ergo ejusmodi Nævi in Exemplaria transumpta, & Versiones irrepperunt, id oscientiæ Amanuensium aut Interpretis tribuendum est, nec inde sequitur eos in ipsis originalibus exstitisse. Fieri quoque potuit, ut Idiotismos Phrases, aut peculiare loquendi modos. Non Nemo pro Barbarismis habuerit, quales tamen minime erant.

76 *Objic. IV.* Allegantur etiam in S. Scriptura Authorum profanorum & Poëtarum verba, certe non a Spiritu S. inspirata, nisi & ipsi Authores inspirati Dici debeant. Sic PAULUS in Areopago Actor. XVII. citat illud Arati Poëtæ: Ipsius enim, & genus fumus. Et ad Tit. I. 12. illud Epimenidis Cretensis Philosophi: „Cretenses semper mendaces, malæ Bestiæ, Ventres pigri.“

Resp. Non hæc Verba Authoribus profanis, nec quatenus profana, Scriptoribus SS. inspirata fuerunt, sed quatenus a Spiritu S. elevata, & ad certum Finem ac sensum ordinata, ut gentiles ex propriis suis scriptis ad Veritatis agnitionem perducere, & ob Vitia sua redargui possent.

Objic.

Objic. V. Versiones S. Scripturæ in alias 77
Linguas. v. g. *Vulgata Latina*, pro vera
Scriptura S. habenda est, etsi singula illius
Verba, Verborumque Disposito a Spiritu S.
Interpreti inspirata non fuerint, sed Ipse illa
Verba proprio Marte selegerit, quæ ex Scien-
tia naturaliter acquisita præ reliquis idonea
reputabat ad genuinum reddendum sensum
Textus originalis. Ergo &c.

Resp. Quod de immediata singulorum
Verborum inspiratione dictum fuit; de *Textu*
solum *originali*, ut in Resolutione notatur,
intelligendum est. Ne autem deperditis Li-
bris autographis, seu, originalibus Verbo Dei
scripto genuino careret Ecclesia, Dei provi-
dentia intererat, ita Interpreti assisteret, ut
Versio originalis quoad sensum primo inten-
tum omnino responderet. Porro hujusmodi
Versionem esse *Vulgatam Latinam*, Ecclesie
Judicio, cui Deus assistentiam perpetuam ad-
promisit. Et in necessariis negare nequit,
certi de facto sumus.

Solent præterea obponi varia ad spe-
ciem saltem contradictoria, quæ in sacris
Scripturis occurrunt: sed hæc invicem con-
ciliandi, Interpretum curæ ac labori relin-
quere necessum est.

§. III.

De Canone S. Scripturæ.

- 78 Vox græca *Canon* duplici significatione usurpatur: 1.) pro Regula, seu, Norma, quo sensu leges Ecclesiasticæ vocantur *Canones*, tanquam Regulæ & Normæ vivendi: hinc etiam nomen *canonicorum*. 2.) Pro Catalogo, seu, rerum quarundam numero: quo sensu usurpatur in Concilio Laodicensi cap. 24. pro Catalogo Clericorum: utraque significatio S. Scripturæ Libris convenit; sunt enim Regula perfectissima, & amussis vivendi, & insuper jam ab antiquissimis temporibus exstat Catalogus, seu, ut loquitur Trident. Concil. Judex SS. Librorum, qui pro divinis habiti, & in Canone descripti, propterea *canonici* vocantur, ad distinctionem a Libris *apocryphis*, id est, absconditis, seu, occultis, qui videlicet pro verbo Dei non agniti unanimi Ecclesiæ Calculo e canone exclusi, & fidelium oculis quasi occultati fuerunt. Libri canonici iterum sunt duplicis classis; *Protocanonici*, seu primo canonici, qui mox ab initio & sine ulla controversia semper pro divinis Scripturis habiti fuerunt, inter eos est e. g. Genesis &c. 2. *Deutero-canonici*, seu, secundi ordinis, qui quidem in veneratione Ecclesiæ semper fuerunt, de eorum tamen divina authoritate aliquando dubitatum fuit, eoque nec ab omnibus, nec semper pro sacris Scripturis agniti, donec tandem

tandem unanimi Ecclesiæ consensu in Canonem recepti, & tanquam canonici Libri declarati fuerint.

Canon aliquis SS. Librorum jam apud 79
Judæos exstitit. Cujus Author communiter habetur ESDRAS, qui cum videret, sacros Codices tempore Captivitatis Babylonicæ passim dispergi, & distrahi, eorum integritati & Perpetuæ conservationi consulere volens, in unum eos Volumen redigere, & a Mendis, qui forte per Amanuensium incuriam irrepsierant, purgare cœpit. Divino instinctu id illum fuisse plerisque videtur; Cum enim soluta per Cyrum captivitate Populus Hierosolymam rediret, & Templum restauratum, atque dedicatum fuisset, Esdras, ut refertur 1. Esdræ VII. 10. „Paravit cor suum, ut investigaret Legem Domini, & faceret, & doceret in Israel præceptum, & Judicium.“ Consequenter prima ipsi cura fuit sacros Libros in ordinem redigere, & num Errores forte quidam irrepsissent, Exemplarium plurium Collocatione recognoscere, & sicubi oportebat, repurgare. In hoc quoque Judæi, alique passim consentiunt, ESDRAM in hoc negotio consilio etiam usum fuisse Synedrii, seu, Synagogæ magnæ, quod erat Concilium, seu, Congregatio gravissimorum Virorum, Principum, & Sacerdotum, idque ea ratione factum putant, ut Judæi longe lateque per orbem dispersi eo facilius in canonis receptionem consentirent, si scirent, communi

Seniorum Consilio & Authoritate eum fuisse confectum.

80 Itaque nec ante Esdram exstitisse certum quemdam Canonem, sed ab eodem clausum fuisse, ita, ut postea nullum eidem Librum addiderint Judæi, plerique existimant fulti Authoritate JOSEPHI Lib. I. Contra Appionem id diserte affirmantis, qui etiam ibidem asserit, nec plures, nec pauciores, sed Vingt duos Libros in Canone Judæorum fuisse comprehensos, quos in tres Classes dividit. *Primam* constituunt Libri V. Moyſis, qui vocantur Pentateuchus: Id est 1. Genesis. 2. Exodus. 3. Leviticus. 4. Numeri. 5. Deuteronomium. In *secunda* Classe ponit tredecim Libros Prophetarum, ubi etiam comprehenduntur Libri Historici, nimirum: 6. Josue. 7. Judices & Ruth. 8. Libri Samuelis, id est, I. & II. Regum. 9. Libri Regum, nempe III. & IV. 10. Libri Paralipomenon I. & II. 11. Esdræ I. & II. 12. Esther. 13. Daniel. 14. Threni, seu Lamentationes Jeremiæ. 15. Isaias. 16. Jeremias. 17. Ezechiel. 18. Prophetæ XII. minores dicti. In *tertiam* rejicit quatuor Libros Hymnorum, id est: 19. Psalterium. 20. Job. 21. Proverbia. 22. Cantica Canticorum, & Ecclesiastes. Ex quo patet, Libros Tobiae, Judith, Sapientiae, Ecclesiastici, & duos Machabæorum, non fuisse Canoni Judæorum insertos, cum tamen Libros Judith & Tobiae captivitate nondum soluta fuisse conscriptos, verisimile videatur: si enim
Libri

Libri mox recensiti in Canone Hebræorum exstitissent, tunc primitiva Ecclesia eos simul cum aliis prioribus haud dubie unanimiter recepisset: at contrarium contigisse constat, cum de eorum authoritate sæpius fuerit dubitatum, & Deuterocanonici adhuc hodie dicantur.

Haftenus de Canone Judæorum: viden- 81
dum jam de Canone Catholicorum cum veteri tum hodierno. Et quidem quod primitivam Ecclesiam attinet: Illa ex veteri Testamento omnes illos pro Canonicis sine controversia agnovit, qui in Canone Hebræorum descripti erant, qui & propterea dicuntur Protocanonici. Ubi tamen excipiendi sunt primo Liber *Esther*, quem MELITO Sardiensis, ATHANASIUS, & GREGORIUS Nazianzenus, apud *Juenin*, inter canonicos non numerarunt. Alii postrema VII. ejusdem Libri Capita pro divinis non agnoverunt, quos inter fuit D. HIERONYMUS, & ante Concilium Tridentinum Nicol. LYRANUS, DIONYSIUS Carthusian. Card. CAJETANUS, & post Concilium SIXTUS Senensis. Secundo, Liber *Baruch*, quem HIERONYMUS pro Canonico non habuit. Tertio, in Libro Danielis, Hymnus 3. Puerorum, Historia Susannæ cap. 13. & Historia Draconis cap. 14. ab Hebræis non agnoscebantur. Quarto, idem dicendum de Libris Tobiae, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, Machabæorum, utpote Canoni Judæorum nunquam insertis.

82 Quod Canonem Novi Testamenti attinet, Protocanonici semper, & ab omnibus habiti fuere sequentes Libri. IV. Evangelia, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis: Acta Apostolorum. XIII. Epistolæ S. Pauli, excepta ea, quæ est ad Hebræos. Epistola Petri I. & Joannis I. Econtra dubitabatur olim etiam a Catholicis de Capite ultimo Evangelii S. Marci. 2. De Sudore sanguineo Christi in horto, quem refert S. Lucas Evangelista. Epistola XXII. 3. De Historia Mulieris adultera apud Joannem cap. 8. 4. De Epistola B. Pauli ad Hebræos. 5. De Epistola Petri II. 6. De II. & III Epistola S. Joannis. Immo in Epistola I. cap. I. quidam contendunt dubitatum fuisse de illo Versu: „Tres sunt, qui Testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus S. & hi tres unum sunt.“ 7. De Epistola Jacobi. 8. De Epistola Judæ. 9. De Apocalypsi, qui propterea Deuterocanonici adpellantur.

83 Ut vero omnis dubitatio tolleretur, TRIDENTINUM denique Concilium omnes Libros non solum, qui quondam in Canone Hebræorum erant, sed & Novi Testamenti tam Protoquam Deuterocanonicos pro authenticis & genuinis divinæ Scripturæ Libris quoad omnes suas Partes declaravit. Imo & Anathema in eum tulit, sess. 4. Qui Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri Vulgata Editione habentur, pro Sacris & Ca-

& Canonicis non suscepit. Non est vero Canon Sacrae Scripturae noviter primum a Concilio Tridentino confectus, aut inventus: Præierant dudum Concilia, & Romanorum Pontificum decreta, & primo quidem Concilium NICÆNUM I. Canonem quemdam condidit, qui tamen periit, non nisi fragmento superstite apud S. HIERONYMUM in Præfatione ad Judith. Subsecutum est Concilium LAODICENUM Anno 372. vel juxta aliquos Anno 320. in Phrygia celebratum, quod præter XXII. Libros V. T. in Canone Judæorum recensitis (n. 80.) quatuor Evangelia, Actus Apostolorum, Epist. Pauli XIV. & VII. Catholicas, tanquam Libros divinos in auctoritatem recipi debere statuit. Deinde Concilium CARTHAGINENSE III. Anno 397. Canon Judæorum addidit Libros Tobiae, Judith, Sapientiae, Ecclesiastici, & Machabæorum II. insuper in N. T. Apocalypsin. 3. Canonem confecit INNOCENTIUS I. R. P. in Epistola ad Exsuperium Episc. Tolosanum Anno 405. Ubi eosdem Libros, ut Concilium CARTHAGINENSE III. recenset. 4. Canon conditus, & Prior confirmatus est in Concilio ROMANO sub GELASIO I. Anno 494. qui etiam fuit renovatus ab EUGENIO IV. in Decreto Instructionis ad Armenos ut adeo Concilium TRIDENTINUM non nisi Traditionem antiquissimam Ecclesiae fuerit secutum, nihil quo omnino innovaverit.

84 Porro Ordinem, & Numerum SS. Librorum, in ipsis SS. Bibliis Vulgatæ Editionis facile reperire est. Pro juvanda tamen Memoria in IV. Classes dividi solent I. Legales. II. Historicos. III. Sapientiales. IV. Propheticos, uti Exhibet Schema primum, ubi Libri *Cursivis* Litteris expressi designant deuterocanonicos, Protestantibus Apocryphos dictos. Schema alterum exhibet Libros secundum ordinem Vulgatæ positos Versiculos aliquot illigatos, & Memoria facilius retinendos. Quoniam vero non eo ordine, quo ab Authoribus suis scripti fuerunt, in Bibliis comprehenduntur; hinc addidi Schema tertium, sistens ordinem temporis, circa quod vel Authores ipsi exstiterunt, aut Libri ipsi probabiliter conscripti fuerunt.

CANON VETERIS TESTAMENTI.

V. Legales.

Genesis. Exodus. Leviticus. Numeri. Deuteronomium.

XVII. Historici.

Josue. Judices. Ruth. Libri IV. Regum. Lib. II. Paralipomenon. Libri II. Esdræ. Tobias. Judith. Esther. Job. Libri II. Machabæorum.

V. Sa-

V. Sapientiales.

Proverbia. Ecclesiastes. Cantica Canticorum. *Sapientia. Ecclesiasticus.*

XVII. Prophetici.

Psalterium Davidis. Isaias. Jeremias & Threni. *Baruch.* Ezechiel. Daniel. XII. Prophetæ minores.

CANON NOVI TESTAMENTI.

IV. Legales.

Evangelia SS. Matthæi. Marci. Lucæ. Joannis.

I. Historicus.

Acta Apostolorum.

XXI. Sapientiales.

Epistolæ S. Pauli ad Romanos. Duæ ad Corinth. Ad Galat. Ephesios. Philippenfes. Coloffenses. Duæ ad Theſſalonicenſes. Duæ ad Timotheum. Ad Titum. Philemonem. Ad Hebræos. *Epist. S. Jacobi. S. Petri Prima, ſecunda. S. Joannis prima, ſecunda, & tertia. Judæ.*

I. Propheticus.

Apocalypſis.

SCHEMA ALTERUM.

Exhibens Libros S. Scripturæ juxta ordinem Versiones Vulgatæ, memorice imprimendos.

VETUS TESTAMENTUM.

	<i>du.</i>	<i>ticus.</i>		
Genesis.	Exo	Levi	Numerorum.	Deu-
			<i>um.</i>	
		teronomi		
			IV.	II.
Post Josue.	Judicum.	Ruth.	Regum.	Para-
		omenon.	II.	
		lip	Esdraë.	
			<i>Psalterium.</i>	
Tobias.	Judith.	Esther.	Job.	Carmina David.
	<i>ia.</i>	<i>siaſtes.</i>		<i>Cant. Canticorum.</i>
Proverb	Eccle	Canit		
			<i>Ecclesiasticus.</i>	
			<i>Sapientia. Dogmata</i>	<i>Sirach.</i>
<i>ias.</i>	<i>ias.</i>			<i>el.</i>
Ha	Jerem	Threni.	Baruch.	Ezechi
			<i>as.</i>	
		Daniel.	Oſe	
		<i>as.</i>		<i>s.</i>
Joel.	Amos.	Abdi	Jonas.	Michæa
		chumque		Na-
	<i>cuc.</i>	<i>ias.</i>	<i>us.</i>	<i>as.</i>
Haba	Saphon	Aggæ	Zachari	
		<i>us.</i>	II.	
		Malach	<i>Machabæi.</i>	
			TESTA-	

TESTAMENTUM NOVUM.

Apostolorum.

Matthæus. Marcus. Lucas. Joannes & Acta

Ad nos. II. ios. os.

Roma Corinth Galatas. Ephesi
nses. ses.

Philippe Colossen
nicenses. II.

Theffalo Timotheum. Titum. Phile-
em.

mon Hebræos.

II. III.
Jacobus. Petrus. Joannes. Judas. Apo-

ipsis.
cal

SCHE-

SCHEMA TERTIUM.

*Sistens Ordinem chronologicum Librorum
S. Scripturæ Veteris Testamenti.*

<i>Circa A.M.</i>	
2512.	Liber Job, probabiliter scriptus a Moyse.
2513.	Genesis a Moyse ad Montem Sinai.
2514.	Exodus ibidem.
- - -	Levitus ibidem.
2552.	Numerorum Liber in Campo Moabitaram.
- - -	Deuteronomium, ibidem.
	Tribuitur etiam Moyfi Psalmus LXXXIX.
2569.	Josue in Canaan.
2931.	Liber Judicum.
2950.	Liber Ruth.
- - -	Primus Regum, alias Samuelis.
2957.	Psalmi quidam Davidis.
2990.	Liber secundus Regum, seu Samuelis.
2991.	Canticum Canticorum Salomonis.
3020.	Proverbia Salomonis.
3030.	Ecclesiastes.
3124.	Liber tertius Regum, alias primus.
3203.	Jonas.
3223.	Amos.
3224.	Oseas.
3256.	Isaias.

<i>Circa A.M.</i>	
3256.	Liber Judith ad hæc tempore a non nullis refertur.
3279.	Michæas.
3300.	Liber Tobiaë.
3321.	Nahum.
3393.	Jeremias.
	Baruch.
3397.	Habacuc.
3410.	Joël.
3410.	Sophonias.
3429.	Daniel.
3428.	Ezechiel.
3436.	Abdias.
3461.	Liber quartus Regum, alias secundus.
3485.	Liber I. Paralipomenon, alias Chronicorum I.
3498.	Liber Esther.
3502.	Aggæus.
- - -	Zacharias.
- - -	Lib II. Paralipomenon, alias Chronicorum II.
3534.	Lib I. Esdræ.
3526.	Malachias.
3626.	Liber II. Esdræ, alias Nehemiæ.
3800.	Ecclesiasticus.
3825.	Sapientia.
3899.	Liber II. Machabæorum.
3921.	Liber I. Machabæorum.

Ordo Chronologicus Librorum Novi Testamenti.

Secundum conjecturam Bernardi
LAMY.

*Circa
A. C.*

39.	S. Matthæi Evangelium.
43.	S. Marci Evangelium.
52.	S. Petri Epistola I.
- -	S. Pauli ad Thessalonicenses I.
	Paulo post ejusdem ad illos II.
56.	Ad Galatas.
- -	S. Lucæ Evangelium.
57.	Ad Corinthios I. & II.
- -	Ad Romanos.
62.	Ad Philippenses, Colossenses, Ephe-
sios, Hebræos.
63.	S. Lucæ Acta Apostolorum.
66.	S. Pauli Epist. ad Timotheum I. &
II. ad Titum.
- -	S. Petri Epistola II.
	Jacobi, & Judæ Tempus incertum
est.
94.	Apocalypsis S. Joannis.
96.	S. Joannis Evangelium.
	Ejusdem Epistolæ tres usque ad
Annum.
98.	Quo creditur vita sanctæ defun-
ctus.

Isto igitur Canone catholica Ecclesia utitur, quem quoad Novum saltem Testamentum a JOANNE Apostolo, qui Scriptores omnes Vitæ longævitate superavit, confectum fuisse, minime a vero abludivit. Quum enim jam primis temporibus multi conati fuissent evangelicam texere Historiam, quod ex his Lucæ Verbis I. 1. colligi potest. „Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ sunt, rerum,“ & forte jam tunc exstarent quædam Pseudo-Evangelia sub Apostolorum Nomine conficta; hinc factum, ut referente EUSEBIO Cæsareensi Hist. Eccles. III. 24. tria illa Matthæi, Marci, & Lucæ Evangelia, ceu authentica comprobaret, & quod illis deesse viderat, suo ipso Evangelio subpeteret, sicque Quadrigam istam Sacram componeret. Quia insuper & alia scripta, Actus, Itineraria &c. sub ementito Apostolorum Nomine circumferbantur; probabile admodum est, Eundem Apostolum genuinos Scripturæ S. Libros ab extraneis segregasse, & ita quemdam Novi Testamenti canonem Ecclesiis reliquisse. Certe enim jam primi Patres, Locorum intercapedine admodum inter se remoti, nec de collusione suscepti, uti IRENÆUS in Gallia. S. POLYCARPI, qui Joannem audierat, Discipulus, TERTULLIANUS in Africa, CLEMENS Alexandrinus in Ægypto, alique, ad istos N. T. Libros, ceu canonicos provocant, haud dubie ab Antecessoribus suis de iisdem edocti.

Alio

86 Alio Canone Protestantes utuntur, reje-
ctis inter Apocrypha Libris non nullis, aut
eorum Partibus, illis præsertim, qui Novita-
tibus eorum minime favent, etsi non nullos
eorum utiliter legi posse, haud diffiteantur.
Quod igitur Vetus Testamentum attinet, eos
solum admittunt, qui in Canone Judæorum,
ab ESDRA clauso, erant comprehensi, exclu-
sis deuterocanonicis, cujusmodi sunt: 1. To-
bias. 2. Judith. 3. Non nulla Capita Libri
Esther. 4. Baruch. 5. Epistola Jeremiæ, seu
Caput ultimum Baruch. 6. Sapientia. 7. Ec-
clesiasticus. 8. Additiones quædam ad Da-
nielem, ut Oratio Azariæ, Hymnus trium
Puerorum, Historia Susannæ, & Belis, seu
Draconis. 9. Duo Libri Machabæorum.

87 Quantum ad novum Testamentum, di-
scordabat LUTHERUS a CALVINO. Ille enim
e Canone expunxerat: 1. Epistolam ad He-
bræos. 2. Secundam & 4. tertiam Joannis.
5. Epistolam Jacobi, ceu stramineam. 6. Epi-
stolam Judæ. 7. Apocalypsin. Hic autem
Canonem integrum recipiebat, nisi quod de
Authore Epistolæ ad Hebræos, Apostolicæ
licet, dubitaret. Hodie vero Protestantes
eundem nobis cum N. T. canonum profiten-
tur, dubitantes 1. de Cap. ultimo MARCI. 2.
De Historia Agonis Christi apud LVCAM. 3. De
Muliere adultera apud JOANNEM.

88 *Objic. I.* Contra Libros deuterocanoni-
cos. Isti Libri carent criterio divinæ revela-
tionis

tionis interno, eoquod de Christo Mediatore nihil in iisdem deprehendatur, quod ad Librum divinæ authoritatis necessarium esse volunt Protestantes.

Resp. Si quid Argumentum istud evinceret, multi Libri, eorumque partes e Canone Protestantium expungendi forent, quippe qui de Christo ne Verbulo quidem tradunt. e. g. Liber *Ruth*, sufficit ergo Testimonium Ecclesiæ, quæ Libros omnes ab Apostolica Traditione accepit, & cui Christus assistentiam suam usque ad consummationem Sæculi adpromisit. Nec alio, nisi Traditionis Fundamento canonem suum Protestantes, velint, nolint, probare valent.

Objic. II. Non potuit Ecclesia alios Li- 89
bros pro sacris recipere, nisi quos ut tales a Synagoga, cui *tradita fuerant Eloquia Dei*, acceperat. Ab hac autem non accepit deuterocanonicos, ut qui extra canonem Judæorum erant. Ergo.

Resp. Etiam si Libri isti in canone Judæorum non existerint, non sequitur, pro sacris non fuisse ab illis habitos. Fieri enim potuit, ut Libri illi conscripti primum fuerint post canonem ab ESDRA & Synagoga magna constitutum, ut Ecclesiasticus, duo Machabæorum, cui tanquam clauso addere nihil audebant, aut sacros illos esse, nondum palam constiterit. Potuit autem Christus vel per se,

vel per Spiritum S. Apostolos de authenticā horum Librorum edocere, quin ita edoctos fuisse, per Traditionem constat, cum antiquissimi Patrum eos ut sacros & divinæ authoritatis allegaverint.

90 *Objic. III.* Ecclesia pro Libris Canonicis agnoscere nequit, nisi quos ut tales ab Apostolis accepit; ab his autem ut tales non accepit deuterocanonicos, eo ipso, quod a Patribus, num canonici forent dubitatum fuerit, ut testatur S. Hieronymus in Prologo Galeato: „Hic Prologus, ait, Scripturarum quasi Galeatum Principium omnibus Libris, quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire potest, ut scire valeamus, quidquid extra hoc est, inter Apocrypha esse reponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, & Jesu Filii Sirach Liber, & Judith, & Tobiae, & Pastor, non sunt Canonici.“

Resp. Etiam si de quibusdam Libris, ut & de non nullis Dogmatibus, quamquam revelatis, olim dubitatum fuerit, ante Ecclesiæ definitionem; non ideo sequitur, eos divinæ authoritatis *quoad se* non fuisse, sed solum *quoad nos*, eoquod Particularibus Ecclesiis, & Doctoribus, forte illa Traditio de singulorum Librorum divina authoritate non satis fuerit perspecta, uti & de quibusdam Veritatibus, v. g. de immediata Visione Dei animabus plene purgatis ante Corporum resur-

resurrectionem concedenda, de Valore Baptismi ab Hæreticis Collati, & aliis quibusdam, contigit. Interea certum est 1. Libros deuterocanonicos a Judæis ad nos pervenisse. 2. A Christianis omnibus semper agnitos fuisse tanquam nullam hæresin continentes. 3. Privatim & publice olim in Ecclesia Lectos. 4. Allegatos fuisse a compluribus Patribus etiam antiquissimis, sub Nomine sacrae Scripturæ. 5. In Africana Ecclesia jam ante Cyprianum receptos, & Sæculo V. canonis insertos. 6. Africanorum Sententiam Ecclesiæ Romanæ probatam fuisse, quam reliquæ in occidente Ecclesia pariter amplexæ sunt. Supereffet modo S. Scripturæ Canon a Concilio NICÆNO adornatus; non dubium, quin in eodem deprehenderentur. Testatur enim S. HIERONYMUS, Librum JUDITH in eodem exstitisse. „ Apud Hebræos, inquit Præfat. in Libr. Judith, inter hagiographa legitur, cujus autoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, minus idonea judicatur. - - Sed quoniam hunc Librum Nicæna Synodus in numero S. Scripturarum legitur computasse, adquevi postulationi vestræ.“

Porro difficultates, quæ his Libris deuterocanonicis singulis moveri solent, enodandi cura ad Interpretes pertinet. Legi autem poterunt Dissertationes *Calmeti* & *Enchiridion S. Scripturæ* a Rev. P. DIDACO a S. Antonio concinnatum.

§. IV.

De SS. Librorum Criterio.

91

Quamvis Christiani omnes Sacras Scripturas divinæ authoritatis existere profiteantur, in eo tamen non omnes conveniunt Medio, unde divina Librorum authoritas dignosci debeat, & ad quem pertineat, irrefragabile de iis ferre Judicium. Protestantes, quoniam Traditiones divinas, & Ecclesiæ authoritatem inficiantur, ut rationem sufficientem adsignent, cur istos præcise, & non alios pro sacris & divinitus inspiratis agnoscant, varias mox a principio inierunt Vias. Et alii quidem ajunt, S. Scripturam proprio charactere de se ipsam testari, utpote quæ legentes ita adficiat, ut eam a spuriis manifeste discernere, & tanquam divinam agnoscere possit, & debeat, eo fere modo, quo Lumen a tenebris, aut album a nigro discernitur. Sunt, qui diligenti SS. Librorum comparatione ad invicem instituta eorum authenticam deprehendi posse statuunt, eoquod unus Liber alteri testimonium de ejus divinitate præbeat. E. g. Evangelium testatur de Libris Moyfis, Psalmorum & Prophetarum. Denique alii ad Spiritum privatum confugiunt, qui singulis insinuet discrimen sacrorum ab apocryphis, & tam certo quidem, quam certi erant ipsi hagiographi, se a Deo afflatos Verbum ejus eloqui vel exarare. Catholicorum demum concors assertio est, non nisi Authoritate Ecclesiæ
de

de SS. Librorum divinitate Judicium Erroris expers ferri posse.

RESOLUTIO I. Sacrorum Librorum Au- 92
thoritas 1.) nec sola Lectione. 2.) Nec reciproco Scripturarum Testimonio. Nec 3.) Spiritus privati suggestionem infallibiliter dignosci potest.

Prob. Pars I. Vel S. Scripturæ divinitas, & a Libris spuris discrimen, omnibus Lectoribus illucescit, vel solum aliquibus? Prius est contra evidentem Experientiam; cum Protestantes inter atque Catholicos ad hanc usque Diem de Libris deuterocanonici super sit disceptatio. Si posterius, tunc assignari debet ratio sufficiens, cur isti pauci præ aliis hoc discrimen agnoscant. Quænam autem illa? Forte, quod isti majore studio, præparatione, animo magis docili & pia affectione ad Lectionem accedunt? at vero negari nequit, Sanctos Ecclesiæ Patres hac Animi dispositione Libros istos evolvisse, nec tamen in discernendis iisdem convenisse; cum non nulli quosdam pro canonicis habuerint, de quibus alii dubitarunt. Certe etiam hodie Catholici, saltem plures, eodem, si non majore studio ac devotione Biblia evolvunt, & ut canonicos venerantur, quos de Protestantium grege quispiam ut apocryphos rejicit. Igitur sola Lectio istiusmodi discrimen non subpeditat.

93 *Prob. Pars II.* Non omnes Libri, qui Protestantibus Canonici sunt, nec singulæ eorum Partes, ab alio Canonico Testimonium recipiunt. Ubi enim, Quæso, Liber Ruth, Esther, Ecclesiastes, Canticum Salomonis, Petri & Joannis Epistolæ, hujusque Evangelium post alios omnes Libros scriptum, ab alio Authore canonico allegatur?

Et tamen Hi Libri Protestantibus sine controversia canonici sunt. 2.) Ex adverso quidam Libri, in aliis canonicis citantur, ut Num. XXI. 14. Liber Bellorum Domini. Josue X. 13. Liber Justorum: Paulus allegat fragmenta Authorum profanorum, quin propterea canonici evadant.

3.) Etiam si Libri singuli de se invicem testarentur, nondum certo sciretur, singulis adhuc exstare integros, & nihil extranei iisdem fuisse adfultum.

4.) Sed neque ad reprobanda Pseudo-Evangelia, Actus, Itineraria, post Libros canonicos scripta, hæc Regula valere potest, cum Defensores eorum semper excipere possent, Libros posteriores nullo anteriorum testimonio indigere.

94 *Prob. Pars III.* Regula discernendi Libros sacros ab apocryphis debet esse generalis, uniformis, & infallibilis, eo quod Libri isti inspirati ex Dei intentione pro omnibus exarati fuerunt, & ab omnibus ut tales agnoscendi, ac venerandi sint. Hujusmodi autem
non

non est Spiritus cujusque privatus; qui, cum contradictoria suggerat, divinus esse nequit. Sic spiritus privatus dictabat Lutheri Epistolam Jacobi esse stramineam, illam ad Hebræos spuriam; At Calvino hæc authentica, illa aurea videbatur. Ergo alterutrius Spiritus Mendax erat. Vel igitur hoc spiritu privato reguntur omnes, aut solum aliqui? Non omnes; quia secus nulla jam foret de Libris sacris controversia. Si solum aliqui? quidam sunt isti; Protestantes, an Catholici? cur autem Protestantes, & non etiam Nos? Igitur inepta est hæc Regula, & falsis illusionibus obnoxia, quam quisque pro se jactare, Neminem vero inficiantem convincere, Ipse autem constanter fallere, & falli potest, ignorans, ater an albus sit Spiritus, qui hæc ipsi suggerit.

Objic. I. Ipse CHRISTUS Joan. VII. 17. 95
ait: „Si quis voluerit voluntatem Patris facere, cognoscat de Doctrina, utrum ex Deo sit, an a me ipso loquar,“ & ibidem X. 27.
„Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.“ Qui ergo bono affectu, & parati voluntatem Dei facere, ad legendum accedunt, Libros sacros, & vocem Pastoris sui agnoscunt.

Resp. Utique, & SS. Ecclesiæ Patres eadem Animi dispositione Biblia evolvebant, nec tamen inter se omnes, nec cum Protestantibus concordabant, donec Ecclesia suum

proferret Judicium, cui acquiescendum est. Vult autem priore Loco CHRISTUS, omnes qui salutem suam serio operari volunt, ex Miraculis, quæ a Christo patrari viderunt, facillime cognoscere posse, se non purum Hominum: nec doctrinam suam humanam, sed prorsus divinam esse. Igitur præsentibus adloquebatur, qui Christum ore proprio docentem, atque asserta sua evidentibus Miraculis comprobantem, sensibus percipiebant, nullo alio indigebant Doctore. Nunc autem ad cælos translato, nec Miraculis continuo coruscantibus, alio opus est Doctore, ac Iudice, qui Christi vices subpleat, quod est Ecclesia, ejusque visibile Caput Rom. Pontifice. Oves illæ in Textu posteriore vel Electi sunt, vel certe fideles, qui audiunt vocem Pastoris, intus ad Cor, vel per substitutos Ecclesiæ Pastores ad Aures loquentis, & Scripturas genuinas exponendis.

96 *Objic. II.* Ipsa Scriptura sacra variis locis testatur, se spiritu cujusque privato discerni posse. Isai. LIV. 13. „Ponam universos filios doctos a Domino.“ Quæ verba allegat Christus Joan. VI. 45. „Erunt omnes docibiles Dei.“

Resp. Quid hic pro Spiritu privato? Sensus est, prædicatione generali omnes ad fidem Christi fere vocandos, multos etiam perducendos, Electos autem salvandos.

II. PAULUS I. Cor. II. 15. „ Spiritualis 97
judicat omnia. Et XIV. 37. „ Siquis autem
videtur esse spiritualis, cognoscat, quæ scri-
bo vobis, quia Domini sunt Mandata. “

Resp. Quinam sunt illi Spirituales? An
non erant CYPRIANUS cum suis Africanis?
An non Patres Nicæni Concilii I., qui Libros,
Protestantibus apocryphos, in canonem rece-
perunt? Sole nempe Protestantes pnevmatici
sunt, Nos autem carnales! Nomine *Spiritua-*
lium intelligit PAULUS perfectos, Spiritu apo-
stolico præditos, aut secundum S. AMBRO-
SIUM in h. l. fideles, qui vere judicant, & a
Nemine judicantur, seu, falsi convinci pos-
sunt; Ipforum enim exemplo infidelitas diju-
dicabitur, ipsi autem a Nemine judicabuntur;
quis enim condemnabit vera dicentem. Quum
enim constet, Inimicos fidei falsa tenere pro-
veris; accusatio illorum in irritum jam dedu-
cta est, Veri Judicio condemnata. *Qui enim*
non credit, jam judicatus, h. e. condemnatus
est. In altero Loco loquitur PAULUS de Do-
nis gratiarum diversis, & quomodo illis uti
debeant, Corinthios instruit. Constat autem
ex eodem PAULO, non omnes prophetari,
non omnes interpretari, non omnes habere
discretionem Spirituum. Hinc nec omnes
esse spirituales, & Scripturarum Judices.
Imo, ut ad h. l. notat S. AMBROSIUS, Pau-
lus indigitat falsos Prophetas, a quibus non
nulli Corinthiorum fuerant seducti, qui pro
desideriis hominum non divina, sed terrena

tradebant, & hinc facile discerni poterant. Atqui Libri, quos Protestantes apocryphos dicunt, non tradunt terrena, quippe ipsismet fatentibus, pios ac utiles.

98. III. Non necesse habetis, ait JOANNES I. Epist. II. 27. „ut aliquis doceat vos, sed sicut Unctio ejus docet vos de omnibus, & verum est, & non Mendacium.“ Et IV. 2. „Omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est.“

Resp. Quid inde? omnes Christiani credunt Christum in carne venisse, & quantum ad hoc Dogma, Spiritus iste ex Deo est, quia Caro & Sanguis non revelavit. Et tamen in Libris discernendis non omnes conveniunt, etiam post Lutherum & Calvinum, quo non indigebant, jam unctio interna edocti. Rejiciuntur ergo hoc Loco Pseudo-Apostoli, quos ea propter vitandos esse monet verbis sequentibus: „sed sicut docuit vos, manete in eo.“

99. RESOLUTIO II. Non nisi ex Ecclesiæ Catholicæ autoritate infallibili de sacris Scripturis Judicium haberi potest.

Prob. I. Ut Liber aliquis pro divino haberi valeat, certo constare debet, illum a Deo inspiratum, & ad hoc usque tempora incorruptum conservatum fuisse: secus de quolibet Versu dubium moveri, nec aliquid inde probari posset. Id autem aliunde, quam
per

per Ecclesiam certo constare nequit, ut patet ex hætenus dictis. Quod quidem argumentum usque adeo efficax visum est non nullis Adversariis, ut non nisi per Traditionem Ecclesiæ Veteris genuina a Pseudo-Evangeliis & Apostolorum Actis discerni posse fatentur. Cur enim Epistola PAULI ad Laodicenses, cujus ipse meminit ad Coloss. IV. 16. reliquis ejus scriptis canonicis non adnumeratur?

Prob. II. Quando de ipsa Legis existentia dubitatur; hæc controversia non ex Lege dubia, sed per Judicem extraneum, qui infallibilis sit authoritatis, definiri potest. Atqui de Authentia Librorum controversia est Catholicos inter & Protestantes, & Judex alius esse nequit præter Ecclesiam, cui Christus perpetuam adfistentiam promisit, quam voluit esse *columnam & firmamentum veritatis, adversus quam Portæ Inferi non prævalebunt*; ad quem, ceu Judicem, omnes ablegavit, „dic Ecclesiæ, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.“ Ergo.

Prob. III. Constans hæc erat SS. PP. assertio. Cum TERTULLIANUS animadvertet, se cum Hæreticis ex Scripturis disputantem nihil proficere, eo quod illi non nullas rejicerent, ut monet & probat. Lib. de Præscript. cap. 19. non ex Scripturis, sed de Scripturis certandum esse, & ait: „Ergo non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut
nulla,

nulla, aut incerta victoria est, aut parum
 certa. - - Ordo rerum desiderabat, illud
 prius proponi, quod nunc solum disceptan-
 dum est, *quibus competat fides ipsa? cujus sint*
Scripturae? a quo, & per quos, & quando, &
quibus sit tradita Disciplina, qua fiunt Chri-
 stiani; ubi enim apperuerit esse Veritatem
 Disciplinae, & fidei Christianae, illic erat Ve-
 ritas Scripturarum, & expositionum, & om-
 nium Traditionum christianarum. “ Igitur
 ante omnia de Veritate Ecclesiae constare de-
 bet. Et cap. 21. „ Hanc igitur dirigimus
 praescriptionem. Si D. N. Jesus Christus Apo-
 stolos misit ad praedicandum, alios non esse
 recipiendos praedicatores, quam quos Chri-
 stus instituit - - - Quid autem praedicave-
 rint, id est, quid illis Christus revelaverit,
 & hic praescribam, non aliter probari debere,
 quam per easdem Ecclesias, quas ipsi Apo-
 stoli condiderunt, ipsi eis praedicando, tam
 viva, quod ajunt, voce, quam per Epistolas
 postea. Si haec ita sunt, constat proinde om-
 nem Doctrinam, quae cum illis Ecclesiis Apo-
 stolicis, & *matribus, originalibus* fidei conspi-
 ret, rationi deputandam, id sine dubio te-
 nentem, quod Ecclesia ab Apostolis, Apo-
 stoli a Christo, Christus a Deo suscepit: reli-
 quam vero omnem Doctrinam de Mendacio
 praejudicandam, quae sapiat contra Veritatem
 Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi &
 Dei “ S. AUGUSTINUS disputans cum Ma-
 nichaeis Libro contra *Epistolam Fundamenti*,
 ubi Manes vocatur Apostolus Christi, Quæro,
 inquit,

inquit, Quis est iste Manichæus? „ Respon-
debitis: Apostolus Christi. Non credo - - -
Evangelium mihi fortasse Lecturus es, & inde
Manichæi Personam tentabis asserere. Si er-
go invenires aliquem, qui Evangelio nondum
credidit, quid faceres dicenti tibi, non cre-
do? *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me
Catholicæ Ecclesiæ commoveret autoritas.* Qui-
bus ergo obtemperavi dicentibus: Crede
Evangelio; cur iis non obtemporem, dicen-
tibus mihi, noli credere Manichæis! Elige,
quid velis. Si dixeris: crede Catholicis;
ipsi me monent, ut nullam fidem accommo-
dem vobis. - - - Si dixeris, noli Catholicis
credere, non recte facis per Evangelium me
cogere ad Manichæi fidem, quia ipse Evan-
gelio Catholicis prædicantibus credidi. “ Et
de Moribus Ecclesiæ I. 29. „ Ego ne de illa,
quam constanter latissime propagatam video:
& Ecclesiarum per totum orbem dispersarum
contestatione munitam, dubitabo miser? “
Denique contra Faultum XIII. 5. „ Nostro-
rum porro Autoritas Librorum, tot gentium
consensione, per successiones Apostolorum,
Episcoporum, Conciliorumque roborata, vobis
adversa est. Vestrorum autem nulla est, quæ
& a tam paucis profertur, & ab iis, qui Deum
& Christum mendacem colunt. “

Objic. I. Si ab Ecclesia desumendorum foret
Discrimen SS. Librorum, tunc illa fo-
ret Judex Scripturarum, quod AUGUSTINO
adversatur relato Can. *in istis.* Dist. IV.
„ Non

„Non licet Judi de Legibus, sed secundum ipsas judicare.“

Resp. Dist. maj. Ecclesia foret Judex, judicando Sententia definitiva de Veritate aut Falsitate rerum in Libris sacris contentarum. *Nego.* Sententia declarativa, hunc Librum vere esse a Deo inspiratum, & hunc, non alium, esse verborum sensum a Spiritu S. intentum. *Conc.* Sententia definitiva fundatur in Jurisdictione, quæ competit Judici in Res Litigiosas, & Personas sibi subditas. Hac ratione Ecclesia non judicat de Scripturis, quum divina autoritate superior non sit; sed hac ipsa autoritate Spiritus S. sibi assistente; & per Traditionem edocta testatur, hunc Librum a Deo Authore esse profectum.

103 *Objic. II.* Quando quis Thesin in controversia positam per medium itidem controversum ostendere vult: Is committit circuli vitium. Hoc autem contingit, dum Librorum Deuterocanonicorum dubia autoritas probatur per Ecclesiæ Catholicæ Autoritatem, quam Adversarii pariter negant, sic enim Scriptura per Ecclesiam, hujus autem infallibilitas ex Scriptura probatur.

Resp. Nego min. Quando cum iis agimus, qui easdem Scripturas nobiscum pariter admittunt; ex Loco indubitato, utrinque recepto Ecclesiæ infallibilitatem demonstramus, absque ullo Circuli Vitio: quod
tamen

tamen aliquis committeret, qui Verbum Dei scriptum neganti, ex eodem Ecclesiæ auctoritatem persuadere vellet. Igitur cum hujusmodi aliter agendum; & prius quidem e Signis & Notis evidenter credibilis ei reddenda est Ecclesiæ veræ auctoritas, qua semel stabilita, facile assentietur, Libros quos pro sacris proponit, omnino divinæ auctoritatis exsistere. vid. dicta Tom. VII. Parte II. N. 31. seq.

Objic. III. Ex dictis videtur sequi, ultimam fidei resolutionem fieri in Ecclesiæ auctoritatem, quæ tota humana est, & sic fides erit mere humana, non autem divina. Cur enim Catholicus quispiam credit dogmata Trinitatis, Incarnationis, nisi quia in scriptura revelata sunt? Ibi autem revelata esse, & Libros divinæ auctoritatis exsistere, ideo credit, quia Ecclesia adtestatur. Igitur ultimo Ecclesiæ credit, & humana auctoritate ad assensum movetur. 104

Resp. Motivum formale nostri assensus est sola Veracitas Dei revelantis; ut autem certi simus, Deum hoc ipsum verbo scripto vel tradito revelasse credendum, hoc non nisi ex Testimonio Ecclesiæ scimus continua Traditione edoctæ, & Spiritus S. assistentia, ne decipiatur, præmonitæ.

Objic. IV. Sequeretur, Scripturam S. 105
Testimonium ab Homine, ab Ecclesia, accipere;

pere ; quod repugnat CHRISTI effato Joannis V. 34. Ego non ab Homine Testimonium accipio. “

Resp. Deus , ejusque Verbum , nullo quoad se Testimonio humano indiget , nec ab Homine accipit ; sed nos indigemus Testimonio Ecclesiæ , quod nos certos reddat , hoc a Deo revelatum fuisse , & in isto Libro contineri ; quoniam Liber sacer a profano aliunde discerni nequit. Christus loco citato vult , se non indigere Testimonio Joannis Baptistæ , sed habere se Testimonium majus Joanne. „ Opera enim , quæ dedit mihi Pater , ut perficiam ea ; ipsa opera , quæ ego facio , Testimonium perhibent de me , quia Pater misit me. “ Igitur Christus in sua Persona non indigebat Testimonio humano , quoniam Miraculis demonstrabat divinitatem suam : sic & Verbum Dei non eo fine indiget Testimonio Ecclesiæ , ut credatur , verum esse ; sed ut nos certi fiamus , Librum aliquem a Deo esse inspiratum : quo subposito propter ipsam Dei Veracitatem promptissimum eidem præstamus assensum.

§. V.

De S. Scripturae Idiomate Originali, huiusque Textus Integritate.

Quo Idiomate primævo Adamus & Po-¹⁰⁶steri usi fuerint, hebraico antiquo, an alio? disceptant non nulli. Quodcunque tandem fuerit, unicum erat & universale usque ad confusionem Linguarum Tempore Turris Babelicæ a Deo immissam: legitur enim Genesis XI. 2. „Erat Terra Labii unius, & Sermonum eorundum:“ communior tamen opinio est, hebraicum fuisse, sic dictum ab HEBBER, filio SALE, a quo per aliquot Generationes descendens Abraham, ad Moysen usque eam propagavit, ac deinceps ad usque captivitatem Babylonicam, saltem in Tribu Juda, conservatum fuisse ferunt. Quod enim attinet X. Tribus Israel, quæ sub Rege Roboam a duabus aliis, Juda & Benjamin scissæ, proprium sibi Regem in Samaria constituerunt; illa sub Salmanasar Assyriorum Rege e Samaria Babylonem abductæ fuerunt, substituta in eorum Locum ex aliis Populis, cuthæis maxime, nova Colonia, ita disponente Deo, cui sub Assaraddone Senacharibi successore Sacerdos quidam Israelita submissus fuit, qui eos in Lege divina instrueret; unde Pentateuchus Samaritanus, Litteris antiquis hebraicis scriptus, originem ducit. vid. IV. Regum XVII.

G

Post.

107 Postquam autem & duæ Tribus Juda, ac Benjamin sub Nabuchodonosore Babylo-nem captivæ abductæ fuerant, per Annos LXX. ibidem detentæ; Hinc Moribus Chal-dæorum assuetæ, facile & Linguam eorum continua conversatione didicerunt, ut soluta dein per Cyrum captivitate, Esdras SS. Lib-rorum restaurator, & canonis Veteris Testa-menti Author, Libros Sacros priore quidem Idiomate, non autem antiquis hebraicis, sed Chaldaicis, seu Assyris Characteribus descri-pisse existimetur, & isti Characteres ab Es-dra adoptati, deinceps hebraici, priores vero illi in posterum Samaritani, quia Pentateu-chus Samaritanus iisdem descriptus est, dicerentur.

108 Ut autem Judæi Babylone commorantes puritatem hebraicæ Linguae cum Chaldaica non nihil commiscuerunt: ita e Captivitate re-duces in Syriam, multa cum Syris communia habere coeperunt, donec tandem *Syriata*, ceu Vernacula, ab iis adoptaretur, qua Lin-gua Christus & Apostoli usi fuerunt, Licet & ista *hebraica* dicerentur, quia Hebræi eam loquerentur.

109 Hæc Idiomata sequitur *græcum*, Judæis Helenistis proprium, ac demum Latinum, In Titulo Crucis saltem sacratum. Quinque igitur Linguae *Sacræ* dici possunt. 1. *He-braica* Vetus, Samaritanis expressa Characte-ribus. 2. *Chaldaica*, Litteris scripta Assyriis, quas

quas hodie hebraicas dicimus. 3. *Syriaca*, cum Hebræa, & Chaldæa mixta. 4. *Græca*. 5. *Latina*: Ut autem compendio constet, qua Lingua originali quisque Liber conscriptus fuerit, probatorum Authorem fidem secutus, dicam.

RESOLUTIO I. Libri Vet. Testamenti¹¹⁰ & in canone Judæorum exstantes, scripti erant lingua hebraica ante captivitatem usitata, excepto *Daniele*, qui teste S. Hieronymo in Præfat. ad Danielelem, Chaldaice scripsit, utpote in Chaldæa constitutus.

II. Chaldaice scripti erant præter *Danielem* Libri *Tobiae*, *Judith*, & pars Libri *Esdrae*.

III. Syriace Liber *Ecclesiastici*, & primus *Machabæorum*. In Novo Testamento Evangelium *S. Matthæi*, & forte Epistola *ad Hebræos*.

IV. Novum Testamentum, exceptis mox¹¹³ dictis, græca lingua exaratum fuit, ut testis est S. Hieronymus. Nec tamen defunt, qui & Epistolam Pauli *ad Hebræos* græce scriptam volunt, quemadmodum reliquas ejusdem, & *Jacobi*, *Petri* ac *Judæ* catholicas, cum enim directæ fuerint ad Judæos per Orientem dispersos, qui post *Alexandri* M. tempora omnes fere lingua græca utebantur, oportebat etiam eadem lingua ad eos scribere. Arbitrantur non nulli, Evan-

gelium *S. Marci* in usum Romanorum conscriptum, & Epistolam *Pauli* ad eosdem, latina lingua conscriptam fuisse, cui opinioni ab aliis contradicatur, eoquod etiam apud Romanos græcæ linguæ usus floreret.

Juvat adhuc inquirere, an Textus originalis ad nostra usque tempore incorruptus pervenerit? Differt autem Textus originalis ab *Autographo*, quo nomine intelligitur Codex, quem facer Scriptor sua manu primum conscripsit, aut proprio ore dictavit. Per *Textum originale* vero intelliguntur Exemplaria ab autographo transumpta, & vocantur *apographa*, quæ tamen autographo conformia sint. Convenit facile inter omnes, Authographum jam nullum exsistere, nisi quod Veneti prætendant, se Exemplar Evangelii, ipsa *S. Marci* Manu conscriptum, asservare.

Igitur quæritur, an apographa textus originalis, autographo suo adhuc fideliter respondeant.

114 RESOLUTIO V. Textus originalis Vet. Testamenti, saltem quoad Substantiam, & Sensum a Spiritu *S.* intentum, adhuc superest incorruptus.

Prob. Si quæ Corruptio in Sacros Libros irrepsisset, debuerat illa provenire a Judæis, a quibus, ceu capsariis & Librariis, Ecclesia christiana eos accepit. Atqui Judæi nec volebant, nec poterant illos corrumpere. Ergo
exstant

exstant incorrupti. *Min. prob. I.* Non volebant, Habebant enim in S. Scriptura, quidquid ad ejus integritatem sedulo conservandam eos maxime incitare poterat: Inde ostendunt sibi credita esse Eloquia Dei; se esse Populum a Deo electum; sibi esse de genere suo promissum Messiam, qui hostes suos omnes debellaret, & totius orbis Imperium, aut saltem terram, olim inhabitatam, ipsis restitueret. Habent inde Legem & cæremonias suas, quas religiosissime venerantur. Ex hoc etiam capite teste JOSEPHO lib. contra Apionem tanto ergo Sacros Libros zelo feruntur, ut mortem potius subire mallent, quam vel unum ejus apicem mutare, atque corrumpere.

II. Non poterant quoque, utcunque voluissent. I. Non ante tempora Christi, & Apostolorum; debuissent omnes omnino Sacerdotes, Levitæ, alique per totum orbem, nullo contradicente, in hanc impietatem conspirare; si enim vel unus Codex mansisset incorruptus, poterant ex isto de crimine falsi convinci. Nec etiam Codices omnes in solis eorum manibus versabantur, quodsi etiam hanc fraudem adtentassent, certe CHRISTUS, qui alia iisdem crimina, & privatas Traditiones exprobravit, id ipsis objecisset, quod tantum abest ab illo factum fuisse, ut potius ad scrutandas Scripturas illos ipse remiserit, & Legis peritorum Interpretationibus obtemperandum esse voluerit. Matth. XXIII. „Super Cathedram Moysis sederunt scribæ, &

Pharisæi. Quæcunque ergo dixerint vobis, servate & facite.“ Hinc ait S. HIERONYMUS in cap. 6. Isaïæ. „ Si aliquis dixerit, Hebræos Libros postea a Judæis esse falsatos, audiat originem, quid in octavo Volumine explanationem Isaïæ huic respondeat quæstiunculæ; quod nunquam Dominus, & Apostoli, qui cætera crimina arguunt in Scribis & Pharisæis, de hoc Crimine, quod erat maximum, reticuisissent.“

116 At 2.) nec poterant eos corrumpere post tempora Christi; ut enim corrupissent proprios, nullum ipsis Juris erat in illos, qui erant in Manibus Christianorum, quorum plurimi ex Judæis non modo de Plebe, sed etiam de Conditione Sacerdotum, Scribarum, de ipso Synedrio, erant conversi, & codices incorruptos secum adtulerant. „ Anne credibile est, inquit S. AUGUSTINUS de civit. Dei XV. 15. Ipsos Codicibus suis voluisse eripere veritatem, ut nobis eriperent authoritatem, vel per totum orbem dispersos potuisse in hoc conspirare, nullo contradicente? “ Si quæ tamen corruptio facta fuisset, vel fieri potuisset, tunc præsertim illis Locis, qui aperte agunt de Christo, atqui illi eodem modo adhuc exstant, ut a Christo & Apostolis allegati fuerant. „ Cachinum, ait HIERONYMUS citatus, tenere se non posse, si quis existimet, Salvatorem, Evangelistas, & Apostolos ita Testimonia protulisse, ut Judæi postea falsaturi erant.“

Sed

Sed neque post Apostolorum excessum¹¹⁷ ejusmodi corruptio accidere potuit; 1. advertissent enim ejusmodi imposturam SS. Patres Sacrae Scripturae nunquam non studiosissimi. 2.) Obstabat divina Providentia, cujus est curare, ut verbum suum maneret integrum, ad quod in dubio recurri posset. 3.) Nisi saltem ad tempora HIERONYMI Veteris Testamenti Textus incorruptus mansisset: Nunc Ecclesia careret Legitima Versione S. Scripturae, utpote ex fonte non puro derivatae. 4.) Cumque hebraicus Textus, & Universa Scriptura depositi ad instar Ecclesiae fidei custodiae commissa fuerit, in ipsius redundaret Negligentiam, si eam corrumpi permisisset.

Objic. Nonnulli SS. PP. uti JUSTINUS¹¹⁸ Dialogo cum Tryphone. IRENÆUS III. 23. TERTULLIANUS de habitu Mulieris. S. ATHANASIUS in Synopsi. EVSEBIUS Cæsariensis H. E. IV. 18. S. HIERONYMUS ad Galat. 5. S. Joannes CHRYSOSTOMUS Homil. 5. in Matth. istud corruptionis crimen Judæi exprobarunt. Ergo.

Resp. Potuit ejusmodi corruptio in uno alterove codice contingere, non tamen in omnibus per orbem terrarum ubique dispersis, & in Manibus Christianorum, in Scriniis Ecclesiarum existentibus. Potuit irrepere error incuria amanuensium ob Litteram quarundam maximam affinitatem. Potuit & fieri, ut ubi duplex occurrit Lectio, Judæi illam præferrent, quæ Christianis minus faveret.

119 **RESOLUTIO VI.** Textus græcus N. Testamenti pariter adhuc integer ac incorruptus existit.

Prob. Vel enim corrupissent illum 1) Christiani, vel 2) Hæretici. Non primi; quia moraliter prorsus impossibile erat, omnes ubique terrarum in hanc corruptionem conspirarent, quin advertissent Episcopi, alii-que Doctores. Foret etiam contra providentiam Dei, tantam ubique amanuensium permittere incuriam, & Textus originalis integritatem depravari.

120 Nec poterant Hæretici, ut enim voluissent pervertere Codices suos, non poterant tamen illos, qui versabantur innumeri in manibus Catholicorum, præsertim in Scriniis Ecclesiarum matricium. Vel enim ejusmodi corruptio accidisset Apostolorum Tempore: atqui id impossibile erat, quia tum adhuc supererant ipsa authographa, unde depravatio facile poterat deprehendi. Vel post Apostolorum excessum; inde enim sequeretur, SS. Patres jam Textum corruptum citasse, & ex isto cœno factas fuisse Versiones in alias Linguas, Latinam præsertim; sicque & Vulgatæ nostræ corrueret autoritas. Quoniam vero Textus pro Catholicorum dogmate contra Hæreticos vindicando a Patribus allegati eodem prorsus modo in hodierno Textu græco exstant; Evidens est, illum corruptum non fuisse. Quemadmodum autem Providentia Dei

Dei, & fidelis Ecclesia cura postulabat, integrum fervare Textum Test. Veteris; ita etiam novi. Secus puro Verbo Dei essemus modo destituti, & tota fides vacillaret, nec esset, quo in dubio emergente recurrere possemus. Non ad Textum originalem, in hypothese corruptum; Non ad Vulgatam, quippe ex corrupto fonte primitus derivatum, quod absit. Quo tamen non obstante, poterant vel Hæreticorum mollitia, vel amauensium oscitantia, Exemplaria non nulla quibusdam in Locis depravari, facile tamen ex aliis genuinis corrigenda, ut advertit S. EPIPHANIUS contra Marcionem. „ Etsi tu non relinquo Scripturam quemadmodum a Salvatore pronuntiata est, servantur tamen ista Loca in Evangelio Sanctæ Ecclesiæ. - - Nihil hoc nobis nocet, etsi enim absciderit illud, non abscidit a nobis, sed se suosque damno affecit, satis enim refutatur Testimoniorum pluralitate.“

§. VI.

De S. Scripturæ Versionibus, præsertim græcis.

Jam ante Christi Tempora quamdam Vet. 121
Testamenti Versionem Græcam Judæis Hellenistis usitatam existisse, apud omnes in confesso est, cui post Christum multo plures accesserunt. Celeberrima est illa, quam vocant LXX. Interpretum, cujus originem atque Historiam, ab ARISTÆA conscriptam, & alibi fusius legendam, in Compendio dabo.

Quum PTOLOMÆUS *Philadelphus*, vel ut alii malunt, hujus Pater PTOLOMÆUS *Lagis* ALEXANDRI Magni Successor, & Aegypti Rex, Alexandriae in Templo Serapidis amplissimam Bibliothecam exstruere moliretur, eamque maximo Librorum Numero instruere, DEMETRII Phalarei, Atheniensis Philosophi, cui Bibliothecæ adornandæ curam demandaverat, consilio honorificam ad ELEAZARUM tunc summum Hierosolymis Judæorum Pontificem, destinavit, additis maximi pretii Muneribus, & precibus, ut patriarum Legum Volumen, h. e. Scripturam S., toto jam orbe celebratissimam, pro Ornamento suæ Bibliothecæ communicare, simul & Interpretes submittere vellet, utriusque Linguae Hebraicæ & Græcæ adprime peritos, qui Codicem istum in Græcam linguam transferrent. Annuit, ut par erat, Votis æquissimis Sacerdos Judæorum, & præter Sacrorum Librorum Exemplar nitidissime, addunt alii, aureis Characteribus descriptum, Senes ex qualibet Tribu h. e. LXXII. Viros Alexandriam ablegavit; qui liberalissime a Rege excepti, post aliquot dierum splendida Convivia in Pharum Insulam, septem stadiis Alexandria distitam, se se receperunt, ibidemque singuli singulis cellulis inclusi, aut, quod verosimilius, collat in commune consiliis famosam istam Versionem perfecerant, ab Interpretum Numero rotunde LXX. deinceps dictam.

Referunt istam Historiam non Judæi solum, ut post ARISTÆAM ARISTOBOLUS Libro ad Ptolomæum Philometorem, JOSEPHUS, & PHILO, sed & Christiani ut JUSTINUS Martyr orat. ad græcos. IRENÆUS III. 25. TERTULLIANUS in Apologet. cap. 18. CLEMENS Alexandr. Libr. I. Stromat. CYRILLUS Hierosolym. cateches. 4. EUSEBIUS de Præparat. Evangel. cap. I. EPIPHANIUS Lib. de Mensur. & Ponderibus. S. CHRYSOSTOMUS Homil. 4. in Genes. HIERONYMUS Præfat. in Pentateuchum. S. AUGUSTINUS de doct. Christ. II. 14. & de civit. Dei. XVIII. 42. THEODORETUS præfat. in Psalm.

Dubitant non nulli, an Isti Interpretes ¹²² solum Pentateuchum, aut omnes Libros, qui tunc in Canone Judæorum erant, translulerint: Sunt & qui existimant, jam ante istam Versionem LXX. aliam existisse quorundam saltem Librorum, ea ducti ratione, quod Authores quidam profani, PLATO præfertim, non nulla Scripturarum Libris suis inferuerint, quorum aliunde notitiam habere non potuissent, utpote hebraicæ Linguæ ignari, nisi græca Versio existisset. At vero hoc Conjectura nihil evincit; poterant enim illi frequenti cum Judæis Helenistis commercio quædam de eorum Lege, Doctrinis, ac Ritibus experiri, & suis addere, quin Codices græce scriptos haberent.

Post

123. Post Christi & Apostolorum Tempora variae aliae V. T. concinnatae fuerunt Versiones.

I. AQUILAE e Ponto oriundi, qui e Pagano ad Fidem Christi conversus, sed ob Astrologiae judiciariae Studium Ecclesia ejectus, ad Judæos transiit, & novam ex Hebræo græcam Versionem adornavit, in odium Christianorum pluribus Locis depravatam.

II. THEODOTIONS, ejusdem cum præcedente originis, & hæresi Marcionis infecti, demum Judæi, aut, quod alii manet, Ebionitæ.

III. SYMMACHI, e Samaritano Ebionitæ, demum ad Judæos transfugæ, cujus elegantissimam ex hebræo græcam Versionem periti judicant.

IV. Jerichunte in Palæstina reperta fuit incerti authoris Versio itidem græca, inde *Jerichuntina* dicta.

V. *Nicopolitana*, incerti pariter Authoris, sed Christiani, ut non nulli suspicantur, in doliis Nicopoli reperta.

VI. Alia ignoti authoris, Judæi tamen, qui sæpe Paraphrasten, seu, commentatorem magis, quam Interpretem agit. Circumferebantur & aliae Versiones ex Hebræo
græcæ

græcæ: ut S. LUCIANI Presbyteri Antiocheni: HESYCHII, & sic dicta *Palæstina*, quæ tamen ab illa LXX. Versione parum hinc inde differunt.

Ex prædictis Versionibus insigne Opus¹²⁴ conflavit ORIGENES, in varias columnas distinctum, inde *Tetrapla*, quatuor columnarum, *Hexapla*, sex, octapla, octo, & *Enneapla*, novem columnarum. Cujus quidem Operis, quod dolendum, non amplius integri, fragmenta saltem collegit Vir de Republica Litteraria æternum meritis Bernhardus MONTFAUCON, Congreg. Benedictino S. Mauri in Gallia Monachus, duobus Volum. in folio Parisiis 1730. editum, & *Hexapla Origenis* inscriptum, quorum hic aliquod Specimen subungere Lubet.

Tetra-

Tetrapla Origenis.

IV. Theodo- tionis.	III. LXX. In- terpretum.	II. Symma- chi.	I. Versio A- quilæ.
---------------------------	--------------------------------	-----------------------	---------------------------

Hexapla.

VI. Theodo- tionis.	V. LXX.	IV. Symma- chi.	III. Versio A- quilæ.	II. Idem Tex- tus chara- ctere græ- co.	I. Textus he- bræus Lit- teris he- braicis.
---------------------------	------------	-----------------------	-----------------------------	---	---

Octapla, & Enneapla.

VI. Theodo- tionis.	V. LXX. In- terpretum.	IV. Symma- chi.	III. Aquilæ.	II. Textus he- braicus Litteris græcis.	I. Textus he- braicus lit- teris he- braicis.
IX. Versio ignota.			VIII. Nicolli- tana.		
			VII. Jerichun- tina.		

Jam quod celeberrimam adtinet LXX. Versionem, duo hic indaganda sunt, an illa adhuc incorrupta, saltem quoad Substantiam, existat, & authentica sit?

125

RESOLUTIO I. Incorrupta quoad substantiam existit Versio LXX. Interpretum.

Prob. Quatuor distinguere possunt Versionis istius Epochæ. *Prima* ab ejus Exordio usque ad Christum. *Secunda a Christo & Apostolis* in terra degentibus. *Tertia* ab Apostolis usque ad S. HIERONYMUM. *Quarta* inde usque ad nos. At in nullo hujusmodi intervallo corrupta fuit: ergo adhuc hodie integra est.

I. Ex Mente SS. Patrum EVSEBII Cæsareensis. de præparat. Evang. VIII. 1. S. CHRYSOSTOMI Homil. IV. in Genes. S. AUGUSTINI de Doctrina Christiana. II. 15. eo divinæ Providentiæ Consilio ista Versio primum adornata, &, ut non nulli autumant, omnino inspirata fuit, ut adpropinquante jam Tempore, quo Gentibus omnibus prædicandus fuerat humani generis Salvator tamdiu expectatus, in communem omnium Linguam verterentur, & ita ad omnes pervenirent Prophetarum Oracula, quibus gentibus omnibus prædictus fuerat; & quoniam Judæi vel Religionis suæ Zelo, vel Invidia, extraneis ea tradere noluisissent; Ministerio PTOLOMÆI Regis uti voluit Deus, ut tanto ante proderentur per illos ipsos, qui inter Judæos prudentia & scientia plurimum præ-

prævalebant. Igitur in sui Exordio & ab Origine pura ista Versio fuit, talisque usque ad CHRISTVM permanfit, qui eadem, quod fecit tamen non semel, uti noluiſſet. Neque corrumpi tunc poterat, niſi Judæi Hele- niſtæ toto orbe diſperſi, unanimi conſilio, quod fidem ſuperat, in eam fraudem conſpi- raſſent; & ſi conſpirare voluiſſent, non omnia tamen Exemplaria in eorum Potestate erant.

II. CHRISTUS & Apoſtoli, qui Locos¹²⁶ V. T. non ex hebraico textu ſed ex Verſione LXX. allegarunt, certe hac adhuc integra uſi fuerunt, & ſucceſſoribus pura reliquerunt.

III Patres immediate ſequentes ad uſ-¹²⁷ que HIERONYMUM aut eam ipſos depravare voluiſſe, aut ab aliis corrumpi paſſos fuiſſe, proriſus inveriſimile eſt; cum non alia, niſi hac ipſa uteruntur, cum ad Populorum In- ſtructionem, tum ad profligandos Hæretico- rum Errores. Ex hac ipſa Verſione nata eſt Vetus Latina, *Itala* dicta; quæ ſi ex fonte corrupto facta fuit, pura & ipſa nunquam fuit, & caruit Eccleſia legitimo Verbo Dei per Sæcula minimum tria.

IV. Patres HIERONYMO & AUGUSTINO¹²⁸ poſteriores, græci præſertim, non aliam niſi hanc ipſam, & ut hodie exſtat, tanquam ab Eccleſia receptam, pro genuino Verbo Dei agnoverunt, expoſuerunt, ex eadem Hære- ſes confutarunt, eamque in ipſis Conciliis
H pro

pro Norma adhibuerunt. Sic de illa loquitur AUGUSTINUS de civit. Dei. XVIII. 45. „Cum fuerint & alii Interpretes, qui ex hebræa lingua in græcam Sacra illa Eloquia transtulerunt, sicut Aquila, Symmachus, Theodotion; hanc tamen, quæ LXX. est, tanquam sola esset, sic recepit Ecclesia, ea-que utuntur græci Populi Christiani, quorum plerique, utrum alia sit aliqua, ignorant. “ Cum insuper tot exemplarium istius Versionis Millia inter Christianos toto orbe exstarent; debuissent Judæi, Hæretici, Christianique omnes in hanc malitiam & consilium eam depravandi conspirare, quod ab omni specie veri abludit.

129 RESOLUTIO II. Versio LXX. Interpretum etiam hodie authentica est.

Prob. I. Authenticum dicitur Scriptum, quod ex se fidem facit in Judicio, & supremæ est Authoritatis, ut a nullo rejici vel in questionem vocari debeat. Hujusmodi vero esse istam Versionem, utpote adhuc incorruptam, ex dictis consequitur.

130 *Prob. II.* Hæc Versio authentica erat ante Christum, quippe a Judæis Helenistis in Synagogis ubique prælecta, & exposita.

2.) Talis adhuc erat Tempore Christi & Apostolorum, qui ex eadem proferebant Textus pro Religione Christiana.

3.) Pa-

3.) Patres eam ab Apostolis acceptam pro genuina Scriptura habuerunt, publice prælegerunt, commentariis illustrarunt, ex ea Hæreses debellarunt, dogmata statuerunt.

4.) Ex eadem ennata est Vetus Latina Versio *Itala*, quæ etiam post novam Hieronymianam usque ad Sæculum VI. in Ecclesia obtinuit. Donec sensim e duabus una communis, & vulgata fuerit conflata.

5.) Ecclesia græca, adhuc Latinæ unita, non alia unquam versione usa fuit, nec aliam adoptare cogeretur, si illam unionem restabiliri contingeret. Immo utuntur eadem in Latio, & Romæ, ubi suis Ritibus vivunt.

Prob. III. Si quid huic Versioni deesset, 131
quo minus *authenticæ quoad nos* haberi posset, forte esset defectus adprobationis Ecclesiæ Romanæ. Sed nec ista deest 1.) Nec enim illam unquam reprobavit. 2.) Immo saltem tacite adprobavit, recipiendo Scripta Patrum græcorum; subscribendo Conciliis VIII. generalibus in Oriente celebratis, ubi sola hæc Versio adhibita fuit. 3.) Tot inter controversias græcos inter ac Latinos agitatae, nunquam ulla lis mota fuit de Veritate Scripturarum. 4.) Denique SIXTUS V. P. M. eam positive adprobasse videtur. Postquam enim hanc LXX. Versionem ex antiquissimo Codice Bibliothecæ Vaticanæ summa cura & peritissimorum Virorum studio quam fieri poterat,

emendatissime editam inprimi mandaverat, in suo Diplomate ita de eadem loquitur. „Volumus, & sancimus ad Dei gloriam, & Ecclesiæ Utilitatem, ut Vetus græcum Testamentum juxta LXX. ita recognitum, & expolitum, ab omnibus recipiatur, & retineatur, quo potissimum ad Latinæ Vulgatæ editionis, & veterum SS. Patrum intelligentiam utantur, prohibentes, ne quis de hac nova græca editione audeat in posterum quidpiam immutare.“ Quid hoc est aliud, quam authenticam declarare, sola voce *authentica* subpressa, sed aliis tamen verbis expressa?

132 *Objic. I.* Etsi Versio ista olim authentica fuerit, talis tamen esse desiit tempore S. HIERONYMI, qui ob corruptam illam Versionem, novam ex Hebræo latinam adornavit Versionem, ut ipse testatur Præfat. in Lib. Paralipom. „Si LXX. Interpretum pura, & ut ab eis in græcam versa est, Editio, permaneret super flueme, Chromati Episcoporum Sanctissime, impelleres, ut hebræa tibi Volumine latino Sermone transferrem. - - Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur Exemplaria, & Germana illa, antiquaque translatio corrupta sit, atque violata.“

Resp. Aut loquitur S. HIERONYMUS de Versionibus Latinis ex illa LXX. factis, quæ pene innumeræ erant, ac vitiata, & quas inter semper eminebat Vetus illa *Itala*, secundum eandem expressa; aut dici potest, illam,

Illam, ut Juniorem, minus æquum ergo istam Versionem fuisse, qui tamen Senior acrius ante dicta emolliit, testaturque, se non animo reprehendi LXX. Interpretes novam Interpretationem adornasse, sed eo consilio, ut dum ipsa Exemplaria latina immediate ex Hebræo versa essent, Latini cum Judæis disputantes illos facilius possent convincere, testatur insuper, se hanc ipsam LXX. Versionem diligentissime emendasse. Apolog. 3. contra Rufinum: „ Mihi non licebit post LXX. Editionem, quam diligentissime emendatam ante annos plurimos meæ Linguæ Hominibus dedi, ac confundendos Judæos ipsa etiam Exemplaria vertere, quæ ipsi verissima confitentur, ut si quando adversum eos Christianis Disputatio est, non habeant subterfugiendi diverticula, sed suomet potissimum mucrone feriantur. “ Et Apolog. 2. „ Ego contra LXX. Interpretes aliquid sum locutus, quos ante annos plurimos diligentissime emendatos meæ linguæ studiosis dedi, quos quotidie in Conventu Fratrum edissero, quorum Psalmos jugi meditatione decanto? “

Objic. II. Versio, quæ a Textu originali Hebræo plurimis in Locis discrepat, redundat, vel deficit, pro authentica haberi nequit. At talis est LXX. Ergo.

Resp. Dist. Si discrepet in iis, quæ fidem, & Mores concernunt. *Conc.* in aliis nego. Discrepantia præsertim est in Numeris,

quæ & in Hebræo occurrit, & quos Ecclesia non admodum curat, quæ & in Amanuenses refundi potest. „ Relege, inquit HIERONYMUS Epist. 132. ad Vitalem, Relege omnes veteris, & novi Testamenti Libros, & tantam Annorum reperies dissonantiam, & Numerorum inter Judam & Israel, id est, inter Regnum utrumque confusum, ut hæres hujusmodi quæstionibus non tam studiosi, quam otiosi Hominis esse videatur. “ Potuit & ista Varietas a diverso computandi modo provenire, Immo S. AUGUSTINUS confidenter arbitratur, Spiritum S. qui Hagiographos inspiravit, etiam LXX. Interpretes, ut hoc, non alio modo transferrent, direxisse. De Civit. Dei XVIII. 43. „ Spiritus, qui in Prophetis erat, quando illa dixerunt, Idem ipse erat etiam in LXX. Viris, quando illa interpretati sunt, qui profecto autoritate divina & aliud dicere potuit, tanquam Propheta ille utrumque dixisset, quia utrumque idem Spiritus diceret, & hoc ipsum aliter, ut si non eadem verba, idem tamen sensus bene intelligentibus illucesceret, & aliquid prætermittere, & aliquid addere, etiam ut hinc ostenderetur, non humanam fuisse in illo opere servitutem, quam Verbis debebat Interpres, sed divinam potius potestatem, quæ mentem replebat, & regebat Interpretis. “

134 Præter istam celeberrimam LXX. Versionem græcam, & aliæ in Oriente ab antiquo obtinent. Eminent illas inter *Paraphrasis Chal-*

Chaldaica, ex Hebræo pariter facta, sed liberalior, ad instar Commentarii V. saltem Christi Sæculo concinnata. *Syriaca*, tam Vet. quam Novi Testamenti, ex orientalium Traditione paulo post Apostolos adornata, qua utuntur hodie Maronitæ. *Æthiopica*, *Armenica*, *Coptica* Ægyptiorum. *Arabice* plures usum ad Alexandrinorum. *Persica*, *Gothica* per Ulphilam Gothorum Episcopum tempore Concilii Nicæni tentata, cujus meminere SOCRATES IV. 17. & SOZOMENUS II. 37. & nuper Codex aliquis *rescriptus* repertus fuisse dicitur, & spes Editionis facta est.

§. VII.

De Versione Vulgata, & ejus Authoritate.

Dudum ante D. HIERONYMI tempora¹³⁵ plures, immo prope innumeras exstitisse Versiones Latinas, quod V. T. ex illa LXX. Interpretatione, quoad Novum ex originali græco translatus, testantur HIERONYMUS Præfat. in Josue: „Apud Latinos tot sunt Exemplaria, quot Codices, & unusquisque pro arbitrio suo vel addidit, vel subtraxit, quod ei visum est.“ Et S. AUGUSTINUS de Doctrina Christ. II. 11. „Qui Scripturas ex hebræa lingua in græcam verterunt, numerari possunt. Latini autem Interpretes nullo modo. Ut enim cuique primis fidei temporibus in manus venit Codex græcus, &

aliquantulum facultatis sibi utriusque Linguae habere videbatur, ausus est interpretari. “ Inter omnes autem una eminebat antiquissima, & reliquis emendatior, *Verborum tenacior cum perspicuitate Sententiae*, ut idem AUGUSTINUS ait loc. cit. cap. 15. quam & ibidem *Italiam*, forte in Italia ad usum Ecclesiae Latinae factam, HIERONYMUS *communem*, OROSIVS cum toto fere Occidente *Vulgatam*, S. GREGORIUS M. denique respectu novae Hieronymianae *Veterem* adpellant. Hujus quidem Author, si modo unicus fuerit incertus est; haud tamen sine ratione suspicari licet. Quemdam fuisse ex Apostolorum Discipulis, qui utilissimo sane Consilio Ecclesiae Latinae, ubi lingua graeca non omnibus erat familiaris, istam Versionem procurare voluit.

136 Quum vero temporis lapsu Liberariorum oscitantia plures in eam Novi irrepsissent; S. HIERONYMUS diuturno Lingularum Studio sese exercens, omnique adparatu instructus, novam ex Hebraeo Versionem adorsus est, duabus potissimum causis ad hoc Institutum permotus. 1) Ne Judaei de falsitate Scripturarum Ecclesiis Christi diutius insultarent, *Præfat. in Isaiam*, adessetque in Ecclesia Versio, quam vel ipsi Judaei faterentur fonti originali respondere. 2) Ut quæ ante Christum obscure translata fuerant, ea nunc, postquam impleta sunt, verterentur clarius, ut observat Idem. *Præfat. in Pentateuchum*. Non placuit tamen mox omnibus, etsi Utilissimus

simus iste S. HIERONYMI Labor. Quidam enim æmuli, & antiquitatis ut ut vitiosæ nimium tenaces, novitatis pruritum, & Versionis LXX. contemptum eidem exprobrabant; quare necessum habuit pluribus Apologiis sese purgare, præsertim adversus RUFINUM, obrectatorem ejus acerrimum; quin & pluribus Epistolis respondere S. AUGUSTINO, Hieronymi conatus eo præsertim non satis probante, quod fideles LXX. Interpretum Versioni latine redditæ dudum adsueta, hanc mutationem ægre ferrent, & Ecclesia latina hoc modo a græca dissentiret. Inde autem factum est, ut Licet Testamentum Novum Jussu DAMASI P. R. græcæ fidei ab eo restitutum, ab omnibus fere Ecclesiis fuerit receptum, Versio tamen V. T. ex hebræo facta, utpote ab illa LXX. sæpenumero discrepans, non ubique obtineret, sed ab aliis Vetus Itala retineretur, ab aliis nova Hieronymiana adoptaretur, utraque tempore S. GREGOR. M. & ISIDORI Hispaliensis indiscriminatim usurpata: donec tandem ex utraque una, tertia *Vulgata, communis* fuerit conflata, & tacito Universalis Ecclesiæ Usu recepta, ac comprobata. De hac igitur dicendum, quinam Libri ex Veteri aut nova Versione ibi existant, & cujus sit Autoritas?

RESOLUTIO I. Hodierna Vulgata S. 137
Scripturæ Editio quantum ad Libros V. T. in canone Judæorum olim comprehensos, excepto Psalterio, non est Versio antiqua Itala, sed potissimum nova. S. HIERONYMI.

Prob. I. Versio *Itala* expressa erat secundum illam LXX. cum ante HIERONYMUM nulla exstiterit ex hebræo facta latina translatio. Atqui Lib. V. T. ut hodie in Vulgata leguntur, translati sunt ex hebræo; Plures enim in Evangelio citantur Textus ex V. T. qui non exstant in Versione LXX. exstant autem in Vulgata nostra. v. g. *Ex Ægypto vocavi filium meum. Videbunt, in quem transpuxerunt.* De quibus HIERONYMUS Præfat. in Pentateuchum. Ergo non sunt ex Vetere Itala, sed nova Hieronymi.

138 *II.* Libri Prophetarum, quorum nova Versio Latina ex Hebræo reperitur inter opera S. HIERONYMI, fere de Verbo ad Verbum cum nostra Vulgata conspirant.

III. Pleraque etiam, quæ observante HIERONYMO in antiqua aliter, quam in Hebræo legebantur, modo in Vulgata leguntur ut ex hebræo legendum censuit HIERONYMUS.

139 Dixi autem in Resolutione Vulgatam hodiernam *potissimum* esse ex Versione nova: Non enim *omnia* eidem prorsus respondent, quippe non nulla etiam cum Veteri & LXX. concordant, ubi hi ab Hebræo differant; cum tamen HIERONYMUS profiteatur, se omnia secundum Veritatem hebraicam transtulisse, & ubique differentiam LXX. ab hebræo adnotat.

RESO-

RESOLUTIO II. Psalterium Editionis¹⁴⁰
Vulgatæ, non est ex Versione nova S. Hiero-
nymi, sed ex LXX. Vetere a LUCIANO Mar-
tyre, & ipso HIERONYMO emendata.

Patet hoc ex comparatione Vulgatæ cum
Versione S. Hieronymi quæ exstat inter ejus
opera.

Ratio autem, cur Vetus illa Psalmorum
translatio retenta fuerit, hæc est; quia cum
publico Psalmorum cantui in Ecclesia fideles
ita essent assueti, ut plerosque Memoria cal-
lerent, non poterat ista Psalteria ex LXX.
translati mutatio sine maxima Populi pertur-
batione introduci. „ Nam cum quidam Epi-
scopus, ut scribit S. AUGUSTINUS Epistola X.
ad HIERONYMUM de nova ipsius translatione,
Lectitare instituisset in Ecclesia interpreta-
tionem tuam, movit quiddam longe aliter a
te positum apud Jonam Prophetam, quum
erat omnium Sensibus memoriæque invetera-
tum, & tot ætatum successionibus decanta-
tum. Factus est tantus tumultus in Plebe,
maxime græcis arguentibus, & calumnian-
tibus calumniam falsitatis, ut cogeretur Epi-
scopus Judæorum Testimonium flagitare. “
Quantæ, quæso! Turbæ excitandæ fuissent,
si Vetus Psalterii translatio, Populi Memoriæ
magis impressa, abroganda, eique alia, non
usitata, subroganda fuisset?

RESOLUTIO III. Libri Deutero-cano-¹⁴¹
nici, qui nec hebraice scripti, nec in canone
Judæo-

Judæorum erant, ut *Baruch*, *Epistola Jeremiae*, seu caput ultimum *Baruch*, additiones ad *Danielem*, & *Esther*, *Sapientia*, *Ecclesiasticus*, & duo *Machabæorum*, exceptis *Tobia* & *Judith*, e Chaldaico translatis, non sunt ex *Versione nova HIERONYMI*, qui ipse testatur, se non nisi ex hebræo transtulisse. Nullæ etiam ad hos Libros exstant ejus *Præfationes*, quas ille singulis a se *Verfis* præmisit.

Inde autem constat, *Tobiam* & *Judith* ab *HIERONYMO* translatos fuisse, quoniam *Libris* illis præfatus, seque *Interpretem* testatus est.

142 RESOLUTIO IV. *Novum Testamentum* *Vulgatæ Editionis* ex antiqua *Versione* habemus, sed a *S. HIERONYMO* ad græcum *Textum* emendata.

Id ipse testatur *HIERONYMVS* *Lib. de Scriptor. Eccles.* „*Novum Testamentum* græce fidei reddidi; vetus juxta *Hebraicum* transtuli: “ Sunt, qui non omnes *N. T. Libros*, sed quatuor solum *Evangeliorum* ab *HIERONYMO* emendatos, in *Vulgata* legi arbitrantur; quia ipse in *Præfat. ad N. T. ad DAMASVM* scribens, non nisi quatuor *Evangeliorum* meminit, & *S. AVGVSTINVS* *Epist. 10.* eidem gratias agit ob restitutum *Evangelium*. Forte autem prius quidem *Evangelii*, & aliquanto serius reliquos insuper *Libros*, haud dubie etiam emendationis indigos, sicque, ut ait, *Novum Testamentum* græcæ fidei

fidei reddidit, quod inde verosimile fit; quia Textus antiquæ Versionis, quos HIERONYMVS alibi emendandos censuit, secundum hanc correctionem in hodierna Vulgata leguntur, sic Lib. I. contra Iovinianum illum Locum 1. Corinth. VII. 34. qui in Veteri Versione legebantur *divisa* est Mulier & Virgo, legendum judicaverat: Mulier *innupta* & Virgo: hoc modo in Vulgata legimus.

De hac igitur Editione Vulgata Concilium TRIDENTINVM Sess IV. cap. 2. in Decreto de Editione & Ufu SS. Librorum hunc in modum pronuntiat. „ Sacrosancta Synodus considerans non parum Utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus latinis Editionibus, quæ circumferuntur SS. Librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit, & declarat, ut hæc ipsa Vetus & vulgata Editio, quæ longo tot Sæculorum Ufu probata est, in publicis Disputationibus, Lectionibus, prædicationibus & expositionibus pro authentica habeatur, ut Nemo eam rejicere quovis prætextu audeat, & præsumat.“ Decernit ulterius, „ ut S. Scriptura potissimum vero hæc ipsa Vetus & Vulgata Editio, quam emendatissime imprimatur, nullique liceat imprimere sine examine & adprobatione Ecclesiastica, sub poena anathematis, & pecuniaria.“ Huic igitur Operi Manum statim admovit PIVS IV. P. M. & lectissimis aliquot S. E. R. Cardinalibus, aliisque cum SS. Litterarum, tum Linquarum

quarum peritissimis Viris hanc provinciam demandavit, ut Vulgatam latinam hactenus in Ecclesia Usitatam adhibitis antiquissimis Codicibus Ms. consultis etiam hebraicis græcisque Bibliorum Fontibus, ac SS. Patrum commentariis adcurate castigarent, & pristino nitori restituerunt. Pio IV. demortuo in id ipsum opus incubuit PIVS V. quod postea sub GREGORIO XIII. ob alias gravissimas Sedis Apostolicæ curas intermissum, denuo SIXTVS V. reassumfit, atque eo eousque perduxit, ut jamjam excusum publicæ Luci esset destinatum. Ast novo hujus Editionis instituto Examine Pontifex oculatissimus, eamdem pluribus mendis, ex præli præsertim Vitio inductis, scatere deprehendens, totum opus sub incudem revocandum censuit, ac decrevit, quod tamen omnibus numeris absolutum, morte præventus, videre non potuit. Labori nihilominus semel incæpto sub SIXTI V. successoribus URBANO VII. GREGORIO XIV. INNOCENTIO IV. insistentes Viri eruditissimi eidem operi destinati, illud tandem sub initium Pontificatus CLEMENTIS VIII. felicissime consummarunt, ut totidem fere Verbis legere est in præfatione huic Editioni præfixa.

144 Hæc tamen cura & vigilantia non obstat, quo minus viri Eruditi censeant, Leviores quosdam Nævus, qui tamen fidem & Mores non labefactant, Clementinæ huic Editioni adhucdum inhærere quod e sequentibus

tibus ejusdem Præfationis Verbis haud difficulter colligitur. „ Quamvis in hac Bibliorum recognitione, in Codicibus Msc. hebræis græcisque fontibus, & ipsis veterum Patrum commentariis conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione sicut non nulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto inmutata relicta sunt: tum quod ita faciendum esse ad offensionem Populorum vitandam S. Hieronymus non semel admonuit, tum quod facile fieri posse credendum est, ut Majores nostri, qui ex hebræis & græcis latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum Codicum habuerint quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortasse tam longo tempore itendidem describendo minus puri atque integri evaserunt. “

Occasione igitur hujus Decreti Concilii TRIDENTINI quæritur, quo Sensu Vulgata Editio Latina *authentica* declarata, & an ipsis etiam originariis fontibus prælata fuerit?

RESOLUTIO V. Latina Vulgata Editio, 145
hoc ut dictum est modo, recognita, pro authentica, hoc est, originali suo conformi ab omnibus habenda est, etsi sua hebræis, græcisque fontibus authentia adempta non fuerit.

Prob. Pars I. Instrumentum apographum (non enim de authographo hic sermo est) etiam

etiam in aliam Linguam translatum, pro authentico habendum est, quando originali suo conforme est, & 2.) de hac conformitate sufficiente testimonio constat; Hac enim Ratione transsumtis omnibus, ut ajunt, *vindictæ* fides conciliatur. Atqui Latina nostra 1.) originalibus quoad substantiam conformis est, & 2.) de hac conformitate sufficiente testimonio constat. *Ergo.*

Prob. min. quoad 1.) Hæc Editio a) in quibusdam agnoscit antiquum illum e græca LXX. Versione tunc utique authentica, quia ab Christo & Apostolis usurpata, & e græco originali, N. T. Interpretem, de cujus fidelitate & aptitudine in reddendo genuino sensu vel ideo dubitare fas non est, quia permittere Deus providentissimus non potuit, ut Ecclesia latina, cujus lingua in Titulo crucis sacrata fuit, legitimo Verbo scripto caret. b.) In plerisque aliis Authorem vel emendatorem S. HIERONYMUM, qui licet in hac Versione adornanda divinitus inspiratus non fuerit, quod non nulli censent, omni tamen linguarum adparatu, Hexaplis ORIGENIS, aliisque Subsidiis adprime instructus, indefesso, ac diuturno Labore, inter preces ac Jejunia in hoc opus incubuit, ut merito credi possit, Spiritus S. assistentiam in hocce tanti momenti Negotio, tamque Ecclesiæ necessario, eidem non defuisse; cum in hanc usque diem etiam ubi Vulgata ab Hebræo discrepat, nullus Error, qui fidem
aut

aut Mores labefactaret, ab acerrimis criticis deprehendi potuerit, ut vel doctissimi inter Protestantes fatentur, quorum duos solum admetiri lubet. GROTIUS in annot. ad Vet. Testam. „Vulgatum Interpretem semper plurimi feci, non modo, quod nulla dogmata insolubria contineat, sed etiam quod multum habet in se Eruditionis.“ Et MILLIUS Prolegom. in N. Test. „Veterem N. T. Italicam h. e. Latinam, Versionem, ceu ad Exemplaria primæva compositam, summa veneratione prosequimur, ejusque vel semesa fragmenta quælibet auro contra pensamus. - - - Hæc nostra est de Vulgata Versione Sententia, quam certe tantum abest, ut ad græcum excusum quemcunque reformatam velim, ut contra optime cum ea actum existimem, si Msc. Exemplarium diligenter collatorum operis apud Posteris prodeat, qualem eam edidit Hieronymus.“

Prob. min. quoad 2.) Hæc latina Versio 146
ab Ecclesia Exordio longo tot Sæculorum
usu probata, in Conciliis adhibita, SS. Patrum
commentariis illustrata, Populo exposita,
in profligandis hæresibus, & stabilien-
dis fidei, ac Morum dogmatibus usurpata,
non modo tacitam Ecclesiæ adprobationem,
immo & adversantium commendationem ac
conformitatis cum originali Testimonium con-
stanter obtinuit, sed novissime a TRIDENTI-
NO Concilio Universam Ecclesiam, *Columnam*
& *firmamentum Veritatis* repræsentante tan-
quam

quam authentica, & Originali conformis declarata, & a doctissimis Viris ad originalia recognita fuit. Igitur sufficienti, immo irrefragabili Testimonio constat, eam originariis fontibus quoad substantiam esse conformem.

147 *Prob. Pars II.* Textus originalis Veteris (N. 114.) & Novi Testamenti (N. 119.) cum Versione LXX. (N. 125. 129.) a) ante Tridentinum Concilium incorruptus erat, & authenticus, & b) ipsum Concilium nullum huic authenticæ præjudicium creare voluit; Igitur adhuc authenticus est. *Prob. min.* quoad 2. Concilium nullam prorsus Vulgatae cum originalibus comparisonem instituit, sed solum cum tot aliis latinis, quæ eo tempore circumferebantur, etiam Protestantium Versionibus, ut ex ipso Decreto (N. 143.) evidens est. Igitur fontes reliquit intactos, quos etiamnum authenticos esse oportet, quia secus Vulgata ex iis potissimum Versa, & post Tridentinum secundum eos recognita ac emendata, authentica, seu originalibus ab ipso Deo inspiratis conformis, dici non posset, sicque Universa Ecclesia purò Dei verbo etiam in rebus, fidem & mores concernentibus foret destituta, & tam diu destituta fuisset.

148 *Prob. II.* Theologi insignes, qui Concilio TRIDENTINO ipsimet intererant, testantur, mentem ejus nequaquam fuisse Versionem originalibus præponere. Inter alios
SAL-

SALMERON Prolegom. 3. in Evang. „ Nihil de Exemplaribus græcis, vel hebræis agebatur: tantum inter tot editionis latinas, quas Sæcula nostra parturierant, quænam ex illis præstaret, Sermo erat. Liberum autem reliquit omnibus, qui Scripturas sacras profundius meditantur, fontes græcos aut hebræos, quatenus opus sit, consulere, quo nostrorum vitio Librariorum, aut temporum injuria corruptam emendare valeant. Licebit itaque nobis, salva Concilii autoritate, five græci, five hebræi Exemplaris Lectionem variam producere, eumque ut verum Biblicorum Textum expendere, & enarrare, nec tantum bonos Mores per eam ædificare, verum etiam fidei dogmata comprobare, & stabilire, atque adeo ab illis sumere efficax Argumentum, tanquam ex textu Scripturæ sumtæ. “ Vid. Card. GOTTI de Verit. Relig. Christ. Tom. II. Cap. VII. §. II.

Objic. contra Partem I. Autoritas Vul-¹⁴⁹gatæ Editionis mere humana est, eoquod nec vetustas ille Interpres *Italus*, nec S. HIERONYMUS Versiones divina inspiratione ex Codicibus non authographis, sed apographis, seu Exemplaribus transfumtis, forte jam tunc corruptis adornaverint. Eo ipso ergo de conformitate cum originali constare non potest.

Resp. Quamvis utrumque inspiratum fuisse certo non constet; istud tamen extra
12 dubium.

dubium videtur, Deum ob specialem Ecclesie suae adpromissam assistentiam ita disposuisse, ut Interpres Italus aut ipsa authographa N. Testamenti inspiceret, aut uterque genuina Exemplaria ob oculos haberet, suasque Versiones absque ullo gravis momenti errore conficeret, & originali conformem redderet. Istud asserendi fundamentum præbet Sapientissima Providentia Dei, Ecclesie semper invigilans, & verbi divini puritatem conservans, tum & omnium Sæculorum consensus, quo constat, nullum unquam gravem Errorem in Vulgata deprehendi potuisse. Igitur Vulgatæ nostræ autoritas intrinseca, & *quoad se* divina est, propter conformitatem cum authographo Dei Verbo primitus S. Scriptoribus inspirato; Extrinseca autem & *quoad Nos*, eidem accedit ex Ecclesie testimonio, hanc Versionis cum originali conformitatem declarantis: Quod quidem Ecclesie testimonium maximi facit Brianus WALTONUS Anglicanæ communionis Theologus de Textu originali differens, in Apparatu Biblii Prolegom. VII. n. 16. pag. m. 284. „Versiones proprie authenticæ non sunt, sed auctoritatem suam habent ex conformitate cum Libris originariis, ex quibus seu fontibus tractæ sunt. Jam vero textus hebræos & græcos, quos hodie habemus, cum ipsis autographis convenire testimonium habemus amplissimum, & post Dei ipsius omnium certissimum, totius scilicet Ecclesie, tam loci quam temporis re-
respe-

specu Catholicæ, cui sacrum hoc depositum a Deo concreditum est. “

Objic. II. Vulgata Editio ante Conci-¹⁵⁰
lium Trident. authentica non erat, quippe
fatentibus ipsis Catholicis multis erroribus
depravata, & post annos demum amplius
quadraginta a fine Concilii utcunque expur-
gata. Igitur ut tunc erat, authentica pro-
nuntiari non poterat.

Resp. Dist. Scatebat Erroribus, ipso-
rum Interpretum, & majoris momenti, quæ
fidem labefactassent. *Nego.* Errores in mul-
ta Exemplaria amanuensium, & typographo-
rum vitio irreperant, qui tamen ex genuinis
aliis, qui supererant, Codicibus emendari
poterant. *Conc.* Concilium non unum ali-
quod individuum, aut plura Exemplaria au-
thentica declaravit, sed ipsam Versionem vul-
gatam, prout in cumulo omnium Exampla-
rium tunc exstabat, originali conformem
declaravit, & Editionem castigatam, quæ
primæ Versioni responderet, procurandam
mandavit.

Objic. III. Quæ modo exstat Vulgata¹⁵¹
Editio, etiam post SIXTI V. & CLEMEN-
TIS VIII. recognitionem, non est ab omni-
bus nævis, & dissonantiis cum originali ex-
empta, quos adnotavit LUCAS Brugenſis, &
Natalis ALEXANDER Differtatione in Vulga-
tam.

tam. Igitur pro authentica, & originalibus conformis haberi nequit.

Resp. Dato, quosdam adhuc ibidem reperiri nævos Librariorum oscitantia relictos, aut noviter inspersos; sunt tamen Leviores, qui fidei, & bonis Moribus non obstant. Fatetur id BELLARMINUS Lib. II. de Verbo Dei cap. II. „Ecclesia hanc Versionem non ita probavit, ut asseruerit nullos in ea Librariorum Errores reperiri, sed certos nos reddere voluit, in iis præsertim, quæ ad fidem & Mores pertinent, nulla esse in hac Versione Interpretum Errata.“ Et in Epistola ad *Lucam* Brugensem „De Libello ad me misso, cum variis Lectionibus Bibliorum Latinorum, gratias ago. Sed scias velim, Biblia vulgata non esse a nobis accuratissime castigata. Multa enim de industria justis de causis pertransivimus, quæ correctione indigere videbantur.“ Quid quod ipsa Præfatio Bibliis Clementinis præfixa (N. 144.) hoc ipsum haud obscure fateatur.

152 *Objic. IV.* In Editione Vulgata etiam emendata exstant multi Barbarismi, & Textus plures cum originalibus non concordant.

Resp. Transeat, quoad Barbarismos; hi tamen Fidei, & bonis Moribus non officiunt; Immo excusari possunt. Nam Jacobus MARTIN, Benedictinus, Congregationis S. Mauri Monachus, in Libro: *Explication des plusieurs*

sieur Textes de l'Ecriture, Paris 1730. multis conatur evincere, plura Verba, & loquendi modos, qui in Vulgata velut Barbarismi traducuntur, in PLAVTO, aliisque Latinis Authoribus melioris ætatis inveniri. Ludovicus DE DIEU, adversæ licet Partis, in notis ad Evangelia, ita de Vetere Interprete & Vulgata Editione loquitur: „ Si vulgatum Interpretem, quisquis is tandem fuerit, doctum, immo doctissimum Virum fuisse asseram, non me peccasse judicavero. Suos habet Nævos, fateor, habet & suos Barbarismos; sed quin passim fidem Judiciumque admirer, etiam ubi Barbarus videtur, negare non possum. “ Illa demum, quæ ab originali discrepant; aut sensum non pervertunt: aut Numeros solum concernunt; aut ex Veteri Interprete & puriore Textu originali desumta fuisse possunt.

§. VIII.

De Versionibus Vernaculis S. Scripturæ, hujusque Lectione.

S. Scripturam in omnes fere gentium, ¹⁵³ quæ Christo quondam Nomen dederunt, Linguas populares translata fuisse, vix dubitari potest, quas tamen hic recensere, extra Institutum est, & legere poterit in P. LE LONG Bibliotheca sacra, Parte II. cui volupe fuerit. Aliæ duæ Quæstiones hic pertractandæ sunt. 1. An fideles singuli divino præcepto ad evolvendas SS. Scripturas ad-

stricti sint ? 2. An ejus Lectio in Linguis popularibus vulgo interdicta, vel merito interdicienda sit ? Primum adfirmant passim Protestantes, & Paschasius QUESNELLUS quoque inter damnatas Propositiones LXXIX. & seq. eam cuique necessariam esse contendit, Nemine inde plane excluso, quin & Injuriam fieri, quibus hæc Lectio prohibeatur.

154 Quoad alteram quæstionem observandum. Quoniam Sæculo XVI. occasione sic dictæ Reformationis plurimi Libri hæretici Lue infecti, & ipsa Biblia ab heterodoxis in vernaculas linguas translata, passim spangebantur, & Periculum imminebat non modicum, ne ex istorum Librorum Lectione improvida plures ejusmodi erroribus inficerentur, & incaute seducti ab avita Religione discederent; Animadvertens Concilium TRIDENTINUM hunc suspectorum & perniciosorum Librorum Numerum nimis excrecere, censuit, ut delecti ad hanc disquisitionem Patres de censuris, librisque, quid facto opus esset, diligenter considerarent, atque etiam ad eandem sanctam Synodum suo tempore referrent. Quoniam vero Negotium ipsum durante Synodo non poterat ad umbilicum perducì, ejusdem Mandato, Romani Pontificis Judicio & autoritate terminandum commissum fuit, cujus etiam cura Index Librorum prohibitorum prodiit, cum aliquot Regulis, quorum quarta hunc in modum statuitur: Cum experimento manifestum sit, si sacra
Biblia

Biblia vulgari lingua *passim sine discrimine* permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri, hac in parte Iudicio Episcopi aut Inquisitoris stetur, ut cum consilio Parochi vel confessarii, Biblicorum a Catholicis authoribus verforum Lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex huiusmodi Lectione, non detrimentum, sed Fidei atque Pietatis augmentum capere posse, quam facultatem in Scriptis habeant. Qui autem absque tali facultate ex legere seu habere præsumserit, nisi prius Bibliis Ordinario redditis, Peccatorum absolutionem percipere non posse &c. “

RESOLUTIO I. Fideles Laici universim nullo Præcepto divino obligantur ad Legendam S. Scripturam. 155

Prob. Nullum ejusmodi Præceptum ostendi potest ex V. Testamento. Ibi enim soli Regi præcipitur, ut non integram legem, tunc temporis exstantem, sed solum Deuteronomium, quod erat veluti Compendium, legeret. Deuteron. XVII. 18. 19. „ Postquam fenderit in Solio Regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in Volumine, accipiens Exemplar a Sacerdotibus Leviticæ Tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ. “ Cur speciale datur Præceptum Regi, si Populus Hebræorum universus ad Lectionem S. Script. fuisset adstrictus?

Sed neque ex Novo Testamento. Quum enim Apostoli ipsi nullum accepissent a Christo Mandatum, ut traditam a Magistro doctrinam Libris exararent, sed viva voce Evangelium omni Creaturæ prædicarent; Hinc de legenda a singulis S. Scriptura nullum omnino vel Christi, aut Apostolorum extundi potest Præceptum.

156 *Objic. I.* Deuteron. VI. 5. Præcipitur Universo Populo præsertim Patribus familias, Lectio & Meditatio S. Scripturæ. „Erunt Verba hoc, quæ ego præcipio tibi hodie, in ore tuo, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, meditaberis in eis sedens in Domo tua, & ambulans in Itinere, & dormiens, atque consurgens, & ligabis ea quasi Signum in Manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in Limine, & ostiis Domus tuæ.“

Resp. Evidens est Integrum contextum legenti, non nisi de Præceptis Decalogi Sermonem esse, quæ facile inprimuntur Memoriae. Hinc etiam ille Mos Judæorum, ut in Loris, seu membranis, quæ dicebantur *Phylacteria*, describerent Decalogum, & capiti imponderent, de quibus S. HIERONYMUS in cap. 24. Ezechiel. „Ajunt Hebræi, hucusque Babylonios Magistros legis præcepta servantes Decalogum scriptum in Membranis circumdare capiti suo, & hæc esse, quæ jubentur ante oculos & in fronte pendere, ut
semper

semper videant, quæ præcepta sunt. “ Figuram ejusmodi membranarum exhibet Bern. LAMY in Apparatu Biblico pag. mihi 284. seq. Tab. VIII.

Objic. II. Deuteron. XXXI. 11. seq. præcipitur, Ut Anno septimo Remissionis legatur in conventu omni Populi Mulierum, Parvulorum, Advenarum, Univerſa Lex. 157

Resp. Et hic quoque Sermo eſt de ſolo Deuteronomio, & de Cantico Moyſis memoria tenendo, de quo cap. ſeq. Non igitur ſingulis præcipitur Lectio totius Scripturæ, ſed ut ſumma Legis audientibus omnibus prælegatur, Id autem & internos obſervatur, ut Evangelium in vernacula Lingua Populo recitetur, & captui eorum exponatur.

Objic. III. Iſaiæ XXXIV. 16. præcipitur: „Requirite diligenter in Lege Domini, & legite.“ 158

Resp. Non præcipitur ab Iſaia Univerſo Populo totius Legis Lectio, ſed quoniam hoc capite prædixerat ultionem gentium, & perpetuam Idumææ vaſtitatem, vult, ut advertant, omnia ad amuſſim fore implenda, quæ prædicta fuerunt. Hinc ſtatim ſubjungit: „Unum ex his non defuit, alter alterum non quæſivit; quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, & Spiritus ejus ipſe congregavit ea.“ Quando ergo iſta evenient: requi-

requirite diligenter, & experiemi, tanto ante illa fuisse prænuntiata.

159. *Objic. IV.* Saltem CHRISTUS præcepit: „Scrutamini Scripturas.“ Joan. V. 39.

Resp. I. Præcepit, non absolute, nec omnibus; sed ut, qui legunt, non perfunctorie id faciant, sed *scrutando* legitimum sensum eruant.

H. Non ad omnes hæc dicta sunt, sed ad Legisperitos, cum quibus tunc disputabat. Ait enim 23. Vos misistis ad Joannem. Illi autem, qui Legatos ad Joannem miserant, non erant de Plebe, quæ affirmantibus Phariseis Joan. VII. 49. non novit legem, sed ex Phariseis.

III. *Scrutamini*, non hic usurpatur imperative, sed indicative, hoc sensu: Vos Scrutamini Scripturas, & illæ sunt, quæ Testimonium perhibent de me.

160. RESOLUTIO II. Nec in Veteri, nec in novo Testamento usque ad Tempora Concilii TRIDENTINI exstat aliqua Lex generalis, Lectionem Scripturæ Sacræ in Linguis vernaculis interdicens.

Prob. I. de Test. Vet. Non modo nulla Lex prohibens ostendi potest, quin potius Exempla probant, passim a Judæis Lectam fuisse sacram Scripturam in Lingua ejusdem Vulgari.

I.) JERE-

1.) JEREMIAS Propheta populo in captivitate migraturo, sollicite commendavit Scripturæ sacrae Lectionem.

2.) Sub ipsa captivitate SUSANNA a Parentibus suis secundum Legem Domini erudita fuisse dicitur Daniel XIII. 3.

3.) Populo e captivitate reverso, præcipua ESDRÆ cura fuit, ut sacras Litteras pristinae integritati restitueret, usus characteribus novis, quibus Populus in captivitate adfuetus erat, legitque easdem coram promiscua multitudine, ut refertur 2. Esdræ VIII. 1. seq. „Congregatus est omnis Populus quasi Vir unus ad plateam - - - & dixerunt Esdræ, ut afferrent Librum Legis Moyfis, quam præceperat Dominus Israel. Attulit ergo Esdras Legem coram multitudine virorum, & mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, & legit in eo aperte in platea de mane usque ad mediam noctem in conspectu Virorum, ac Mulierum, & Sapientum, & aures omnis Populi erant erectæ ad Librum. - - & legerunt scribæ ex Libro Legis Dei distincte & aperte ad intelligendum, & intellexerunt, cum legeretur.“ Quodsi licebat audire; cur non & legere? Immo ipse Populus legit ibidem IX. 1. seq. „Convenerunt filii Israel in Jejuniis & in sacco, & humus super eos, & separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena - - & consurrexerunt ad standum, & legerunt in Volumine Legis

Legis Domini Dei sui quater in Die, & quater confitebantur, & adorabant Deum suum.

4.) Sub Persecutione ANTIOCHI plurima S. Scripturæ Exemplaria, utique ad Læctionis usum in Manibus Populi erant, & apud quemcunque inveniebantur, secundum Regis edictum trucidabatur. 1. Machab. I.

5.) Post divulgatam LXX. Virorum Versionem Judæi Helenistæ, quibus græca lingua erat vernacula, ubique per orientem dispersi, hac ipsa utebantur, indeque tot exemplaria ad Christianos etiam pervenerunt.

6.) Ad usque CHRISTI & Apostolorum Tempora omni Sabbato in Synagogis S. Scripturæ Lingua Populo intelligibili prælegi solebant, a Legisperitis expositæ, ut habemus ex Act. Apost. XIII. 27. „ Qui enim habitabant Jerusalem & Principes ejus, hunc (Christum) ignorantes, & voces Prophetarum, quæ per omne Sabbatum legantur &c., & XV. 21. „ Moyses enim a Temporibus antiquis habet in singulis civitatibus, qui eum prædicent in Synagogis, ubi per omne Sabbatum legitur.“ Durat hæc consuetudo & apud hodiernos Judæos, qui liberos suos ab unguiculis in S. Scriptura imbuunt, & in Synagogis recitant, antiquitatem suarum, quoad licet tenacissimi.

tus rogasset Abraham, ut mitteret Lazarum ad fratres suos Superstites, ne & ipsi veniant in hunc Locum Tormentorum; responsum eidem fuit: Luc. XV. 29. „Habent Moysem & Prophetas; audiant illos.“ Quibus utique Verbis ad legendam S. Scripturam obligantur, aut certe audiendum.

2.) Eunuchus Reginae Candacis in Itinere, curru vectus legebat Isaiam Prophetam Act. VIII. 30. quod denuo indicium est pristini Moris.

3.) S. PAULUS Timotheum Laudat, quod ab Infantia sacras litteras nosset 2. Tim. III. 15. edoctus nimirum ab avia *Loide*, & Matre sua *Eunice* ibid. I. 5.

4.) Judæi *Beroënſes* ad PAULI in Synagoga prædicationem: „susceperunt Verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent Actor. XVII. 11. h. e. allegata a PAULO V. T. oracula sedulo consulentes, seque in fide firmantes. Nec interest, quod dicantur fuisse *nobiliores*; comparantur enim cum Theſſalonicensibus, quos illi docilitate superabunt. Statim enim subjungitur: 12. „Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum gentilium honestarum, & Viri non pauci.“ His autem omnibus Locis Sermo est de Versione græca LXX. Judæis & gentibus familiari.

5.) S. PAULUS, cæterique Apostoli Epistolas suas inscripserunt omnibus Fidelibus in Loco particulari, vel per orbem dispersis, & quidem in Lingua iisdem Vernacula, ut ex inscriptionibus singularum patet. Quin PAULUS I. Thessalonicenses III. 17. „adjurat per Dominum, ut legatur Epistola hæc omnibus sanctis fratribus.“ Vult ut cum Lecta fuerit apud Colossenses Epistola hæc, faciant, ut & in Laodicensium Ecclesia legatur, & quæ Laodicensium est, Colossenses legant. Coloss. IV. 16. Quid autem inter audire, & legere interest? Immo legens facilius meditari, & ruminari potest.

162. *Prob. III. SS. Patres Latini, & græci non modo nullibi asserunt, prohibitam esse Vulgo S. Scripturæ Lectionem; quin potius, ceu utilissimam vehementer commendant promiscuo Hominum Sexui ac conditioni. Duos solum proferam,*

1.) Ex Latio S. HIERONYMUM, qui non Viros modo, sed & feminas omnis ætatis & conditionis ad scripturarum SS. Lectionem quotidianam, etiam Memorix imprimendam, hortatur. Epist. XII. ad GAUDENTIUM docet, quomodo PACATULAM adhuc Infantem, Virginitati destinata, educare debeat. „Cum Virgunculam rudem, & edentulam septimus annus acceperit, & cœperit erubescere, scire, quid taceat, dubitare quid dicat: discat memoriter Psalterium, & usque ad Annos puber-

pubertatis Libros Salomonis, Evangelia, Apostolos & Prophetas sui Cordis thesaurum faciat “ Epist. VII. ad LÆTAM de instituenda filia: „ Discat primo Psalterium, his se canticis avocet, & in Proverbiis Salomonis erudiatur ad Vitam. In Ecclesiaste consuecat, quæ Mundi sunt, conculcare. In Job Virtutis & Patientiæ Exempla sectetur. Ad Evangelia transeat, nunquam ea positura de manibus. Apostolorum Acta, & Epistolas tota cordis inbibat Voluntate. Cumque Pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet Memoriæ Prophetas. Heptateuchum, & Regum, & Paralipomenon Libros Esdræ quoque & Esther Volumen. Ad ultimum sine Periculo discat Canticum Canticorum, ne si exordio legerit, sub Carnalibus verbis Spiritualium Nuptiarum Epithalamium non intelligens, vulneretur. “ Denique in PAULÆ Romanæ elogium scribit: „ Post Virorum Monasterium, quod Viris tradiderat gubernandum, plures Virgines, quas e diversis Provinciis congregarat, tam nobiles, quam mediæ & infimæ generis, in tres turmas, Monasteriaque divisit. Ita duntaxat, ut in opere & cibo separatæ, Psalmodiis & orationibus jungerentur. -- Mane Hora tertia, sexta, Nona, Vespere, Noctis medio per ordinem Psalterium cantabant. Nec Licebat cuiquam Sororum ignorare Psalmos, & non de Scripturis Sanctis quotidie aliquid discere. “

163 2.) E Græcis audiatur S. Joannes CHRYSOSTOMUS, qui in publicis Sermonibus ad Promiscuam Plebem habitis eam non modo a S. Scripturæ Lectione non prohibet, sed potius reprehendit, quod eam negligeret. Homil. XXX. in Joan. „ Quis nostrum, quæso, repetita domo aliquod Christiano dignum opus adgreditur? Quis Scripturarum Sensus perscrutatur? Nemo sane, sed alveolos, & Talos frequenter inveniemus, Libros quam rarissimos: quos si qui habent, ac si non haberent, clausos in Scriniis servant, vel omne suum studium in Membranarum tenuitate, ac Litterarum Characteribus quam pulcherrimis consumunt, non ut legant, non ut Usum inde aliquem consequantur, sed ut divitias & ambitionem ostendant; in his student. - - Non autem Libros comparari prohibeo, sed admoneo, & majorem in modum rogo, ut eos comparemus, ita tamen, ut & Litteras & sensus frequenter animo repetamus, ut hoc pacto Mundus efficiatur.“ Homil. IX. in Epist: ad Coloss. exponens illa Verba: *Verbum Christi habitet abundanter in vobis*, sic omnes adloquitur Laicos: „ Audite, quicumque estis mundani, & Uxorî præestis, & Liberis, quomodo vobis quoque maxime mandat (suadeat) legere Scripturas, & non leviter, nec temere, sed magno studio, & diligentia. - - Vide autem hujus Beati prudentiam: Non dixit, Verbum Christi sit in Vobis solummodo, sed quid? *inhabit* abundanter, & copiose, *In omni Sapientia docen-*

docentes & commonentes vosmet ipsos. - - Neque alium expectes Doctorem ac Magistrum. Habes Dei eloquia, Nullus te docet, sicut ille. - - Audite, quæso, vos omnes, quibus Curæ sunt quæ ad hanc Vitam pertinent, & parate vobis Libros, medicamenta Animæ. Si nullos alios vultis, novum quidem certe Testamentum vobis parate, Apostolorum Actus, Evangelia, Magistros perpetuos. Si Dolor occiderit, tanquam in Medicamentorum Apothecam accipite. - - Hoc est omnium Malorum Causa, nescire Scripturas. Absque Armis imus ad bellum, & quomodo oportet esse salvos? “ Sed neque rudiores ab hac Lectione vult esse exclusos, Sermone III. de Lazaro: „ Quid igitur, inquiunt, si non intelligimus ea, quæ continentur Libris? Respondet: Maxime quidem, etiamsi non intelligas illic recondita, tamen ex ipsa Lectione multa nascitur Sanctimonia. Quamquam fieri non potest, ut omnia ex æquo ignores. Propterea siquidem Spiritus gratia dispensavit illa, temperavitque, quo Publicani, Piscatores, Tabernaculorum Opifices, Pastores, & Caprarii, Idiotæ, illiterati, per hos Libros salvi fierent, ne quis Idiotarum ad hanc Difficultatis confugere posset excusationem. Ut omnibus facilia conspectu essent ea, quæ dicuntur, ut & opifex, & famulus, & Vidua mulier, & omnium Hominum indoctissimus: ex ea Lectione aliquid Lucri reportaret. “ Atque ita tandem concludit: „ Prætextus iste est, & excusatio, Non intelligis, quæ, in-

K 2

sunt.

sunt. Quomodo possis aliquando intelligere, quæ ne leviter quidem inspicere velis? Summe Librum in manus, Lege Historiam omnem, & quæ nota sunt Memoria tenens, ea quæ obscura sunt & parum manifesta, frequenter percurrere. Quodsi non poteris assiduitate Lectionis invenire, quod dicitur, accede ad Sapientiores, vade ad Doctiores, communica cum his ea, quæ scripta sunt, declara vehemens studium. Et si viderit te Deus tantam animi promptitudinem adhibere, non dispiciet tuam vigilantiam, ac sollicitudinem. Verum etiamsi nullus Homo te docuerit, quod quæris, ipse sine dubio referabit. Memento Eunuch, Reginæ Æthiopum.

164 *Prob. IV.* Negari nequit, jam ab antiquissimis Temporibus SS. Biblia in Linguas vernaculas fuisse translata. De ULPHILA Gothorum Episcopo circa tempora Concilii NICAENI I. scribit SOCRATES H. E. IV. 33. „Sacris Scripturis in Gothorum Linguam conversis effecit, ut Barbari divina eloquia perdiscerent.“ Certum pariter est sub CAROLO M. aut filio ejusdem LUDOVICO *Pio* ea in linguam Theotiscam, seu veterem germanicam versa fuisse. Vid. LE LONG Biblioth. Sacra Tom. II. cap. 9. Sectione I. & II. Idem dicendum de Bibliis Anglo-Saxonicis, Sæculo VIII. procuratis ibidem Cap. X. Sect. III. De Versione Sclavonica, quam ex pervetusta Traditione S. HIERONYMO Dalmatæ adtribuit INNOCENTIUS X. R. P. in Decreto Psal-

Pfalterii hac Lingua Romæ editi apud *Le Long* cap. XI. pag. m. 346. certius est, eam a CYRILLO & METHODIO Hæc IX. procuratam, & a JOANNE VIII. Summo Pontifice probatam fuisse in Epistola 247. ad ZWENTIPULCUM Moraviæ Principem, ubi hunc in modum eloquitur Pontifex. „Litteras denique Slavonicas a Constantino quodam Philosopho repertas, quibus Deo Laudes debitas resonent, jure laudamus, & ut in eadem lingua Christi Dei nostri præconia & opera enarrentur, jubemus. Neque enim tribus tantum linguis Dominum laudare autoritate sacra monemur, quæ præcipit dicens: *Laudate Dominum omnes gentes, & collaudate eum omnes populi.* Et Apostoli repleti Spiritu S. loquuti sunt omnibus linguis Magnalia Dei. Hinc & Paulus cælestis quoque Tuba insonat, monens, *omnis Lingua confiteatur, quia Dom. N. J. Christus in Gloria est Dei, Patris.* De quibus etiam in prima ad Corinthios Epistola satis manifeste nos admonet, quatenus linguis loquentis, Ecclesiam Dei ædificemus. Nec sanæ fidei vel Doctrinæ aliquid obstat, si Missas in eadem Slavonica lingua canere, si Evangelium vel Lectiones divinas Novi & Vet. Testamenti bene translatas & interpretatas legere, aut alia Horarum officia psallere. Quoniam qui fecit tres linguas principales, hebræam scilicet græcam, & latinam, ipse creavit & alias omnes ad Laudem, & Gloriam suam. “

Vid. MARTENE de antiquis Ecclesiæ Ritibus
Tom. I. Lib. I. Cap. III. Art. II. pag. m. 101.

155 Ut autem jam reliquas Bibliorum Versio-
nes vernaculas aliorum linguarum præter-
eam; Quis nescit, dudum ante LUTHERUM
& manuscripta, & typis inpressa plurima ex-
stitisse Bibliorum germanicorum Volumina,
quibus dein accesserunt Versiones DIETEN-
BERGERI, incomparabilis nostri ECKII, EM-
SERI, ULLENBERGERI, ERHARDI, CARTIE-
RII, ac novissime Celsissimi ac Reverendis-
simi Episcopi Passaviensis e Comitibus DE
THUN, qui ad usum amplissimæ Diœceseos
suæ, illarum præcipue ovicularum, quæ
Protestantium Versionibus occulte delectaban-
tur, Novum Testamentum e græco in pa-
triam linguam nitide transtulit, notulis illu-
stravit, ac Ejus Partem priorem jamjam Ty-
pis inprimi fecit, S. C. R. & apostolicæ Ma-
jestati inscriptam, datarus & alteram, nisi
vigilantissimum Episcopum pastoralibus curis
& lustrandis Ecclesiis occupatum Mors inopi-
nata suis eripuisset, verius, cælum sibi vin-
dicasset. Quorsum autem istæ Versiones,
cum ab ordinariis Locorum adprobatae, tum
ab ipsismet procuratae? Nisi ad usum fidelis
Populi, sano & sacratissimo Pabulo nutrien-
di, roborandi, perficiendi, ut in consolatio-
nibus Scripturarum spem haberet, & omnem
collocaret.

RESO.

RESOLUTIO III. Ecclesia justas habuit 166
causas, *promiscuam* S. Scripturæ in linguis
vernaculis Lectionem per Regulam IV. Indi-
cis prohibendi, 2.) quæ tamen in Germania
aut nunquam recepta, aut contraria consue-
tudine abrogata fuit.

Prob. Pars I. Quando ejusmodi sunt cir-
cumstantiæ, ut Usus Rei de se bonæ ac opti-
mæ, alias utilissimus, incipiat fieri noxius,
aut saltem periculosus; Ille, qui curam Rei-
publicæ gerit, hujusmodi Usum subditis suis
merito interdicit, ad propriam ipsorum Salu-
tem. Sic ingruente Animalium, aut Piscium
Lue, merito eorum commestio vetari potest.
Atqui Sæculo XVI. ejusmodi erant circum-
stantiæ, ut vulgus *promiscuum* ex Lectione
Scripturarum, quarum Versiones plurimum
infectæ, hæretico veneno infectæ, ac depra-
vatæ, a Protestantibus procuratæ passim cir-
cumferebantur, nec tamen a quolibet discer-
ni poterant, plus periculi & detrimenti quam
utilitatis capere posset. Ergo Ecclesia, quæ
ut sollicite Mater salutis filiorum suorum invi-
gilabat, ejusmodi periculum ab illis avertere,
& a periculosis Pascuis oves suos remove-
re potuit. Iisdem rationibus permoti Patres
Concilii THOLOSANI an. 1118. & 1229. cele-
brati sanxerunt cap. 12. „ Prohibemus etiam,
ne Libros Veteris Testamenti aut Novi Laici
permittantur habere, nisi forte Psalterium
pro divinis officiis, aut Horas B. Mariæ ali-
quis ex devotione habere velit, sed ut præ-

missos Libros habeant in vulgata (vernacula) translatos, arctissime inhibemus.“ Haud dubie, quod ALBIGENSES eo tempore quassantes eos perverterint. Prohibuerat etiam Concilium *Oxonienſe* Anno 1408. celebratum cap. 7. contra Joannem WICLEFUM, ne Textus aliquis Scripturæ in linguam anglicanam de cetero transferatur; vetans sub Excommunicationis Majoris Poena, ne legantur hujusmodi Libri a Joanne WICLEFO compositi, aut componendi. Quod jam olim contigerat referente CASSIANO Collatione X. ut ex improvida Scripturarum Lectione absurdissimi exorti fuerunt ANTROPOMORPHITARUM Errores. Id etiam Teste ÆNEA SYLVIO, postea Pontifice Max. sub Nomine PII II. Lib. de orig Bohemor. Hereb & Thaboritis in Bohemia accidit. Ex eadem Scripturæ Lectione vernacula Georgius DAVID Batavus, nullarum, nisi patriæ linguæ gnarus, se Messiam ac Dei filium demonstrare voluit, maximis inde secutis Turbarum Motibus.

167 Neque vero inde sequitur Verbum Dei ipsum a nobis noxium haberi, aut S. Scripturam Indici Librorum prohibitorum fuisse insertam, quod calumniantur ex adverso.

Abſit! utiliffima eſt, ſed non unicuique: quemadmodum & cibus ſaluberrimus corrupto, debili, aut indignanti Stomacho non ſemper conducit. Nec etiam per Regulam IV. Indicis S. Scripturæ etiam in linguis vernacu-

maculis Lectio *universim omnibus* interdicta est, sed permessa omnibus, qui de Judicio Episcopi & Confessarii ex hujusmodi Lectione Bibliorum a Catholicis Authoribus verforum, non damnum, sed Fidei, ac Pietatis augmentum capere possunt. Quibus enim Lectio ista nocere providetur; Illi jam jure Naturæ inde arcentur, quacunque lingua, etiam originali Scripturam evolvant.

Prob. Pars II. Regula IV. Indicis ad 168
Leges humanas, & disciplinares referenda est, quæ ab Episcopis vel nunquam acceptæ, aut iis tacite consentientibus, nec Legem urgentibus, contraria consuetudine abrogari possunt. Ita se res habere videtur circa hanc Regulam in germania, ubi plerisque saltem in Locis obtinuit formula CAROLI V., statuens, *ut Populus legat Sacræ Libros*, quorum Lectionem Episcopi non prohibent, & passim vident prostare venales in officinis & catalogis Bibliopolarum, atque ut SERRARIUS in Prolegomen. Bibl. cap. XX. Quæst. 3. „ Non modo, ait, non improbant Episcopi, Parochi, Confessarii, si quis Ekii, aut Dietenbergeri (addam P. Erhard, Cartier, Celsissimi Episcopi Passavienfis Josephi Thurnii) nulla diserte petita facultate legat, quasi jam facultas ea communis sit, neque Poenam infligunt ullam, prout quotidiana docet experientia, & satis significat Bellarmini Propugnator Gretserus Lib. 2. cap. 15. pag. 767. „ Pariter Paulus
K 5 LAY-

LAYMAN in Compend. Theol. moral. Lib. 2. Tract. I. de Fide cap. 15. "Regula quarta prohibentur Biblia vulgari Idiomate: sed non est recepta in Germania."

Quoniam vero non defunt inter Catholicos, qui omnem Populum a Lectione S. Scripturæ vernacula, tanquam periculosa, arcendum esse existimant; eorum argumentis breviter satisfaciendum est.

169. *Objic. I.* Qui S. Scripturam, utpote non rite intellectam, facile depravant ad suam, aliorumque perditionem, illis merito interdicitur. Atqui rudicula Plebs, utpote indocta, & instabilis, eam non rite intelligit, & facile depravat, ut ait S. PETRUS 2. Ep. III. 16. „In Epistolis Pauli sunt quædam difficilia Intellectu, quæ indocti & instabiles depravant ad suam ipsorum Perditionem.“ Ergo.

Resp. I. Qui Scripturas Sacras depravarunt, & Heræseon Authores exstiterunt. Plerumque Litterati erant, & Ecclesiastici, eam non in vernaculis sed sacris linguis legentes: Nec tamen ea propter Lex generalis statuenda erat, qua omnibus doctis, propter aliquorum abusum, interdiceretur illa Lectio.

II. Ubi Perversionis periculum adest, jam Lex naturalis Lectionem prohibet.

III. Etsi in Epistolis PAULI quædam difficilia sint; non tamen omnes Scripturæ
Loci

Loci ita comparati sunt, ut cum fructu Legi nequeant ab humili & docili Animo.

Objic. II. S. BASILIUS M. referente¹⁷⁰
THEODORETO H. E. IV. 16. coram VALEN-
TE Imp. de rebus divinis verba faciens,
cum ei obloqui vellet DEMOSTENES Culinæ
Præfectus, hunc in modum eidem respondit:
„Tuum est Jusculorum condimenta curare;
divina enim Dogmata, cum obstructas aures
habeas, audire non potes.“

Resp. Nihil hic de Lẽctione S. Scriptu-
ræ, sed de expositione Catholici Dogmatis,
quæ ad Theologiam, non ad focum pertinet.

Objiciunt. III. Idem S. BASILIUS Epi¹⁷¹
stola ad Chilonem: „Ex veteris Testamenti
Lẽctione identidem non pauci noxam contra-
xerant; non quia Scripturæ illæ ulla ex
parte noxiæ sint, quando id contingit per
infirmam eorum, qui noxam contrahunt,
mentem. Panis suapte natura comparatus
est nutriendo Corpori, tametsi noxam adfert
infirmis.“

Resp. Quid aliud inde sequitur? nisi,
non omnem Scripturæ Librum omnibus esse
proficuum. Minime autem, omnium Lẽctio-
nem omnibus esse interdicendam, quod ip-
sius BASILII Menti loco citato repugnat,
qui hæc præmiserat: „crebram Lẽctitatio-
nem, præsertim novi Testamenti, ne levi ex
causa

causa prætermiseris, quod ex Veteris Lectione &c. “ ut in objectione.

¶72 *Objic. IV. S. GREGORIUS Nazianzenus* orat. I. testatur, Judæis passim omnibus non fuisse permissam Scripturæ Lectionem. „ Hebræorum Sapientes hanc olim Hebræis Legem fuisse narrant inprimis rectam & Laude dignam, qua non *cuivis* ætati, *quivis* Scripturæ Liber concedebatur: Nam ne hoc quidem utilius esse, quando quidem nec tota statim a quolibet percipi possit, ac quod in ea reconditus est, ob externam speciem imperitioribus plurimum detrimenti afferre possit.“

Resp. Sapientissima Lex, etiam pro Lectione in Linqis Sacris, quam & S. HIERONYMUS Epist. ad *Lætiam* (Num. 162.) observandam voluit. Addit vero statim S. GREGORIUS Naz. „ Alii Libri ab Initio cunctis patebant & communes erant. - - Alii autem his duntaxat, qui vicesimum quintum ætatis annum excessissent, committebant eis.“ Hæc igitur Judæorum Lex erat generalis, Licitum cuique esse Sacras legere Scripturas, hac cum exceptione, ut ante annum XXV. aut XXX. non legeretur Initium Genesis, Initium & finis Ezechielis, & Canticum Cantorum, cum propter obscuritatem, tum ob periculum, ne carnaliter a Juvenibus intelligeretur, quæ de amore Sponsi & Sponsæ dicuntur, ut etiam S. HIERONYMUS advertit.

§. IX.

De Multiplici Sensu, & legitima Interpretatione S. Scripturæ.

Protestantes, quoniam S. Scripturam¹⁷³ pro unico & adæquato credendorum & agendorum Principio agnoscunt, rejectis divinis Traditionibus, & Ecclesiæ autoritate; hinc ex consequenti contendunt, eam in istis rebus adeo claram & perspicuam esse, ut ab omnibus sana ratione prædictis evolvi debeat, & intelligi possit: etsi simul non diffiteantur, eam ex parte objecti, prout Mysteria completitur rationem excedentia, uti Trinitatis, Incarnationis &c. obscuram esse, propriis nihilominus Verbis atque perspicuis annuntiata. Catholici e contra, quamvis unicum & adæquatum fidei Principium venerentur Verbum Dei, illud tamen non modo scriptum, sed & Traditione acceptum docent, ejusdem utrumque divinæ autoritatis, ut cap. seq. dicitur. Hinc & Scripturam hoc sensu negant esse perfectam & unicam credendorum Normam, & utut in quibusdam clara sit atque perspicua, multis tamen in Locis obscuram esse & intellectu difficilem, pluribus obnoxiam sensibus & variæ Interpretationi, quæ quidem ut legitima & ab errandi periculo immunis sit, nec ex sola sacra Scriptura, nec ex Spiritu cujusque privato, sed ex Ecclesiæ Catholicæ autoritate haberi queat. Primo igitur de obscuritate S. Scripturæ, ejusque legi-

legitima interpretatione; Postea vero de multiplici ejusdem Sensu, & generalibus quibusdam interpretandi Regulis dicenda sunt non nulla.

174 RESOLUTIO I. Sacra Scriptura non ubique clara atque perspicua, sed sæpe Intellectu difficilis est.

Prob. I. E S. Scriptura, quæ de sui obscuritate ipsa testimonium præbet. Ps. CXVIII. rogat hagiographus inspiratus: „Da mihi Intellectum, & scrutabor legem tuam.“ In quæ verba AMBROSIVS Serm. X. in cit. Psalm. „Si Propheta Intellectum sibi dari postulat; Quis tam arrogans, qui profiteatur, in sua potestate esse intelligentiam.“ PHILIPPUS Diaconus, quum videret Eunuchum Reginæ Æthiopum legere ISAIAM Prophetam, interrogat: Putasne, intelligis, quæ Legis? cui ille ignorantiam fassus, reposuit: Et quomodo possum, nisi aliquis ostenderit mihi? Actor. VIII. S. PETRVS (N. 169.) allegatus, fatetur in Epistolis PAULI esse quædam difficilia Intellectu. Apostoli ab ipsomet Christo imbuti, & continuo ab ejus ore pendent, dicebant intra se Joan. XVI. 18. „Quid est hoc, quod dicit Modicum? nescimus, quid loquitur.“ CHRISTUS ad eosdem ait Joan. XVI. 11. „Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo; cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.“ Ad PETRUM dixerat

rat ante Lotionem Pedum Joan. XIII. 7. „ Quod ego facio, tu nescis modo; scies autem postea.“ An magis acuti & perspicaces sunt de Plebe Protestantium, qui omnia portant, & sciunt, quæ nondum intellexerant Apostoli, & illi etiam Discipuli euntes in Emaus? quibus CHRISTUS se viæ comitem jungens. „ Et incipiens a Moyse & omnibus Prophetis interpretabatur, Illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant.“ Luc. XXIV. 27. Et dixerunt illi ad invicem 32. „ Nonne cor nostrum ardens erat, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas,“ utique prius obscuras & quasi clausus. Posthæc CHRISTUS adparuit undecim Apostolis congregatis 45. „ & aperuit illis Sensum, ut intelligerent Scripturas“ utique non intellectas. Legatur hac super re Epistola S. HIERONYMI ad *Paulinum*, ad calcem Bibliorum Editionis vulgatæ reperiunda, quam omnibus vehementer commendo.

Prob. II. S. Scriptura considerari potest 175
a) vel objective, quoad res quas proponit; hæc sunt sublimia Mysteria, Vaticinia, quæ passim occurrunt in Prophetis sub variis ænigmatibus involuta, nec cujuslibet Oedipo solvenda, quum & Quæstiones naturales de Herbis, Plantis, Animalibus, aliaque Phænomena, etiam peritos in arte non raro morentur. Vel b) ex parte modi, quo res enarrantur; & sic quoque obscura & perplexa est non raro Oratio, propter varios linguæ græcæ
ac

ac hebraicæ Idiotismos, metaphoras, figuratas dictiones, occurrentes aliquando antilogias saltem adparentes, aliosque loquendi modos ambiguos.

176 *Prob. III.* Si tam clara foret S. Scriptura, ut Protestantes jactant, cur tam diversæ sunt tamen Interpretationes alicujus Loci, qui præ aliis minus implicatus videtur, ut hujus: *Hoc est corpus meum*, cujus ducentas Protestantium & discordantes expositiones collegit Christophorus RASPERGERUS Anasartensis? quæ quidem novaturientium dissona expositio LUTHERUM permovit, ut Libr. I. contra *Zwinglium & Oecolampadium* scriberet. „ Si diutius steterit Mundus, iterum fore necessarium, ut propter diversas Scripturæ Interpretationes, quæ nunc sunt, ad conservandam Fidei Unitatem, Conciliorum Decreta recipiamus, atque ad ea confugiamus. “ Saluberrimum Consilium, & facillima Unionis restituendæ Via! Idem non dubitat asserere in Præfat. ad Psalmos: „ Scio esse impudentissimæ temeritas eum, qui audeat asserere, unum Scripturæ Librum a se in omnibus Partibus intellectum. „

177 *Opponit. I.* Illustris MOSHEMIUS in Elementis Theolog. Dogmat. Prolegom. cap. II. §. XVII. „ Omnis Sapiens, qui alium vult erudire & instituere, mentem suam planis, ac perspicuis verbis proferre debet. Quicunque enim erudire vult, & ita loquitur, ut alter

alter eum non intelligat, is profecto insipiens est: Atqui Deus infinite Sapiens est, & per S. Scripturam nos erudire vult &c. 2. Tim. III. 15. „ Sacræ Litteræ te possunt instruere ad Salutem per fidem quæ est in Christo Jesu. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in Justitia, ut perfectus sit Homo Dei, ad omne opus bonum instructus. “ Ergo.

Resp. I. Dist. maj. Omnis Sapiens &c. qui vult per *solam* Scripturam *immediate* erudire, & vi ejusdem Sapientiæ, atque Libertatis ad extra illimitatæ non habet rationem sufficientem obscure loquendi, debuit perspicuis Verbis uti &c. permitto *Maj.* aliter Nego, & sic *dist. min. neg. conseq.* Multa quidem credenda, & agenda sat clare expressa sunt, non tamen omnia. Alioqui cur in fundamentalibus quoque Fidei articulis tanta inter A catholicos differentia, si illa tam clare enuntiata sunt? Nec voluit Deus nos erudire *sola* Scriptura, utpote multis ante MOYSEN sæculis nondum existente, ubi tamen eadem fere credenda erant traditione accepta. Sed Deus voluit adhibere olim Legisperitos in Cathedra Moy sis sedentes, nunc Magistrum Ecclesiam, quæ obscurius, vel ambigue edita, cum authoritate declaret. Habuit quoque rationes plures obscure loquendi quas sequentes fere adferunt SS. Patres. 1.) Ut edometur humana Superbia, dum

L

sentit

sentit se suo labore sacras litteras intelligere non posse. S. AUG. de doctr. Christ. II. 6. 2.) Ut homo jam humilitatus excitetur ad orationem. *Idem* in Psalm. XLVI. 6. 3.) Ut dum homo orat, & pulsat, capacior efficiatur intelligendæ Veritatis. *Idem ibidem.* 4.) Ne fastidiamus Scripturam. 5.) Ne Scriptura vilescat. 6.) Ut majori cum jucunditate inveniatur, quod obscurum est. *Idem* in Psalm. CIII. 6. 7.) Ut, dum Veritatis aliqua jam cognita, ex obscuris etiam locis eruitur, iterum veluti nova fiat. *Idem* in Psalm. CXXXVIII. 24. 8.) Ut haberent Servi Dei, quod interpretando influerent in aures & corda Hominum. *Idem* in Psalm. CXLVI. 8.

Ut quid etiam gratia Interpretationis, si omnia per se clara sunt? Quorsum tot non modo SS. Patrum, & catholicorum, sed Protestantium quoque in S. Scripturam commentarii? & isti tam inter se, etiam in Dogmatibus contrarii, Calvinianorum, Socinianorum, Lutheranorum &c.

Resp. II. ad min. Deus infinite Sapiens, sed & liberrimus est, cui Nemo dicere audeat: *cur ita facis?* vult nos instituere per Sacram Scripturam, non quidem *solam*, sed ab Ecclesia expositam. Vult, videamus nunc per Speculum in ænigmate, in captivitatem redigentes omnem Intellectum in obsequium fidei. *Sacræ Litteræ possunt nos instruere ad salutem, sed non nisi per fidem, quæ utique obscura*

obscura est, donec tunc videamus facie ad faciem. *Omnis Scriptura utilis est*, sed non ideo ubique *clara* est, aut certe non omnibus, quod experientia demonstrat.

Opponit. II. Quicumque Liber cum luce¹⁷⁸ comparatur, eique similis esse dicitur, is perspicuus esse debet. Quemadmodum enim Lux oculis nostris facultatem subpeditat, res extra nos positas videndi, ita Sacra Scriptura Intellectui nostro facultatem præbet verum perspiciendi & cognoscendi; hujusmodi autem Liber dicitur perspicuus. Atqui S. Scriptura Luci & Lucernæ comparatur. Psalm. XVIII. 8. 9. „Lex Domini immaculata, convertens animas, Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans Parvulis. - - - Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.“ Psalm. CXVIII. 105. „Lucerna pedibus meis Verbum tuum, & Lumen Semitis meis.“ 2. Petri I. 19. „Habemus firmiorem propheticum Sermonem, cui bene facitis attendentes tanquam Lucernæ lucenti in caliginoso Loco, donec Dies elucescat, & Lucifer oriatur in cordibus vestris.“

Resp. dist. min. S. Scriptura comparatur Luci, in aliquibus, præsertim Præceptis Decalogi, quæ sunt recta vivendi Norma, & facis instar viam monstrat. *Conc.* Comparatur Luci ubique, etiam in Mysteriis, Vaticiniis, Prophetarum ænigmatibus. *Nego.* Immo verius comparatur Lucernæ, non Soli Meridiano,

diano, sed Lucernæ tenuiter lucenti in obscuro Loco, donec Dies Vitæ immortalis illucescat, & Lucifer intuitivæ visionis oriatur in cordibus. Hinc adposite S. GREGORIUS M. Lib. I. in Ezechiel. Homil. VII. exponens illa verba; *Lucerna Pedibus meis &c.* „Sci-
mus tamen, quia & ipsa nobis Lucerna ob-
scura est, nisi hanc nostris mentibus veritas
illustret. “ Ipse DAVID in Lege Dei medi-
tatus die ac nocte petit tamen Psalm. XVII. 29.
„Quoniam tu illuminas Lucernam (Mentem)
meam Domine, Deus illumina tenebras
meas. “

179 *Opponit. III.* Immo demonstrat ab Ex-
perientia. „Tradamus, inquit, Homini sim-
plicissimo Novum Testamentum, ut legat il-
lud in aliquod Tempus, & interrogemus eum,
num intellexerit; Responsum certe Lætum
feremus. Sunt quidem Loci quidam, qui ab
eo intelligi non poterunt; sed ea non profe-
runt Dogmata ad Salutem necessaria. “

Resp. Provoco ad Experientiam eviden-
ter contrariam. Novum Testamentum le-
gunt Calviniani, Sociniani, alii. Nec tamen
illi inveniunt realem Christi præsentiam in
Eucharistia, isti non deprehendunt divinam
Christi & Spiritus S. Naturam Patri consub-
stantialem, quod certe dogma est fundamen-
tale, & ut ajunt, purum, ac primi ordinis.
Legimus & nos Catholici; nec invenimus Ju-
stificationem nostram passivam ex *Sola Fide.*
Nempe

Nempe non omnis, qui legit, vel audit, intelligit, & venit, sed qui trahitur a Patre per Christum. *Fides enim est Donum Dei.*

Objic. IV. S. PAULUS 2. Cor. IV. 3. ¹⁸⁰
„ Quodsi etiam opertum est Evangelium in iis, qui pereunt, opertum est, in quibus Deus hujus Sæculi excæcavit Mentes Infidelium, ut non fulgeat illis Illuminatis Evangelii gloriæ Christi. “ Ergo fidelibus Evangelium & Scriptura clara est.

Resp. Loquitur certissime PAULUS non de Lectione S. Scripturæ, sed de prædicatione Evangelii, quod propter Miraculorum evidentiam in tanta Luce tunc positum erat, ut non nisi Malitia excæcati, ac in reprobum Sensum dati Judæorum plurimi illo Lumine non perstringerentur. Nam & modo Biblia sua studiose evolvunt, nec tamen Messiam prædictum ibidem inveniunt, ex maledictione indurati, a Deo rejecti.

RESOLUTIO II. Legitima dubii sensus ¹⁸¹
S. Scripturæ interpretatio neque 1.) ex sola S. Scripturæ collatione, nec 2.) ex Spiritu cujusque privato: sed 3.) ex infallibili auctoritate Ecclesiæ determinari potest.

Prob. Pars I. Dubium quandoque esse S. Scripturæ sensum, ex præcedentibus patet: Hoc autem dubium etsi aliquoties, *semper* tamen per alium textum magis perspi-

cum certo tolli nequit, cum non raro duo occurrunt, qui invicem sibi adversari videntur. Sic pro demonstranda Filii cum Patris Natura consubstantialitate clarissima videbantur illa verba Christi: Joan. X. 30. *Ego & Pater unum sumus*, & Judæi illum propter hanc, ut putabant Blasphemiam, Lapidare volebant; Ariani autem opponebant alia ipsius Christi verba Joan. XIV. 28. *Pater major me est*. Clare docet JACOB. II. fidem sine operibus mortuam esse, & Abrahamum ex operibus fuisse justificatum, nimirum *passive*. Et tamen Protestantes ex S. Paulo ad Rom. II. ubi de eodem Abraham sermo est, probare conantur, Justificationem fieri ex *sola Fide*. Clara Nobis & Lutheranis videntur verba Christi: *Hoc est Corpus meum*, in sensu literalis ac proprio pro reali Christi præsentia in Sacramento Altaris, quæ a Zwinglio-Calvinianis in sensu metaphorico exponuntur, qui τὸ *est* interpretantur pro τὸ *significat*, quoniam in aliis scripturæ Locis hoc sensu accipitur. Non igitur Scriptura sibi soli exponendæ sufficit, quantum *ad Nos*; cum sit instar Judicis mortui aut muti, qui litigantium actiones definire non valet, ut loquitur Melchior CANUS.

182

2.) Quando de Lege Civili controversia oritur, non eam Lex ipsa, quæ est materia litis, dirimit, sed Judice opus est, qui dubium sensum cum autoritate interpretetur. Ergo idem dicendum de Lege divina: Litigabant

gabant duæ Matres, utrius Proles esset viva? utraque eandem prætendente suam. Salomone opus erat, qui controversiam definiret, nulla Partium garrulitate terminandam.

3.) Nemo facile profanos Authores sine¹⁸³ interprete v. g. Bucolica & Georgica MARONIS intelligit, nisi aliquot annis Pastorem egerit, aut Rus coluerit; Quanto minus S. Scripturas, tot Mysteriis, Idiotismis, figuris, ænigmatibus refertas? Ita fere S. AUGUSTINUS audiens jactabundum aliquem dicentem: *Cum legerem, per me ipsum cognovi*, repressit Lib. de Utilitate credendi cap. 7. „Ita ne est? Nulla imbutus poëtica disciplina Terentium Maurum sine Magistro attingere non auderes. Asper Cornutus, Donatus, aliique innumerabiles requiruntur, ut quilibet Poëta possit intelligi. - - Tu in eos Libros, qui quoquo modo se habeant, Sancti divinarumque rerum pleni prope totius generis humani confessione diffamantur, sine duce irruis, & de his sine præceptore audes proferre Sententiam.“ Vid. & HIERONYMUS Epist. ad Paulinum.

Prob. Pars II. Privatus ista Enthusiasta-¹⁸⁴ rum Spiritus nullo prorsus Fundamento nititur, Immo ipsis SS. Litteris repugnat. Ait enim S. PETRUS 2. Epist. l. 20. *Omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit.* Insuper Privatus iste Spiritus vel 1.) est naturale Ingenii acumen vivax & penetrans,

aut 2.) multo studio adquisita facilitas rectæ interpretationis ; aut denique 3.) gratia gratis data ? Si *primum* & *alterum* ; Jam illæ dotes non omnibus communes sunt , & ita paucissimi de Plebe Scripturas recte intelligent, his perfectionibus destituti, aut saltem non nulli etiam Catholicorum iisdem ornati, atque exculti legitime interpretabuntur. Quis eorum authentice ? Si *tertium* ; iterum quæ-
rere liceat, cum Spiritus, ubi vult, spiret, & Deus dividat unicuique, prout vult ; quorum nam est iste Spiritus gratis a Deo concessus ? an Calvinorum ? Negant Lutherani nobiscum. An horum ? Negamus cum illis. An nostrum ? refragantur utrique. Omnibus autem communis esse nequit. Quia Deus, non Diffensionis sed Pacis Deus, contradictoria Partibus dissidentibus inspirare nequit.

185 Dicent forte, hanc Intellectus atque interpretationis Spiritum subpliciter postulanti-
bus promissum esse. Luc. XI. 13. „ Pater vester de cœlo dabit Spiritum bonum petenti-
bus se. “ Et Jacob. I. 5. “ Si quis vestrum indiget Sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropere, & dabitur ei. “

Ita omnino. Sed uti recte petunt ? nec enim omnes accipiunt, ut idem ait *Jacobus* IV. 3. „ Petitis, & non accipitis, eo-
quod male petatis. “ Universæ Ecclesiæ Ca-
tholicæ, seu dispersæ, seu in Synodo generali
legi-

legitime congregatæ, post imploratam Spiritus S. gratiam Ecclesiæ promissam, post explorata Patrum & Interpretum Volumina, post consultam Traditionem, post maturam tot Episcoporum, qui Apostolis succedunt, deliberationem, & Ecclesiarum ab illis fundatarum Testimonia, authenticam Interpretationem Protestantes denegant, eamque unicuique suorum adtribuunt! Quæ potest esse major Infania! „Agricolæ, inquit Hieronymus Epist. ad Paulinum, cæmentarii, Fabri Metallorum, lignorum cæsores, Lanarii quoque & Fullones, & cæteri, qui variam supellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque Doctore non possunt esse, quod cupiunt. Quod Medicorum est, promittunt Medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum Aræ est, quam sibi omnes vendicant. Scribimus indocti, doctique Poëmata passim. Hanc garrula Anus, hanc delirus Senex, hanc Sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lucerant, docent antequam addiscant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris Litteris philosophantur. Alii discunt, proh pudor! a feminis, quod viros doceant. Et ne parum hoc sit, quidam facilitate verborum, immo audacia edisserunt aliis, quod ipsi non intelligunt.“ Addam & hoc. *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* An non superbi, qui Ecclesiam audire nolunt, sed suo sensu abundare malunt? Quid mirum? si dati in reprobam sensum, videntes non videant,

& audientes non intelligent; si Deus abscondat hæc a sapientibus & prudentibus, ut sibi videntur, revelet autem ea Parvulis, quibus *Mater*; & *Matri Deus*.

186. *Prob. Pars III. E Vetere Testamento.*
 Quando olim de sensu Legis oboriebatur dubium, & ipsorum etiam inferiorum Judicum variabant opiniones; Illud non aliter, quam a Concilio Sacerdotum, cui stare omnes tenebantur, dirimi poterat. Ita enim jussit Deus Deuteron. XVII. 8. seq. „ Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter Sanguinem, & Sanguinem, Caussam, & Caussam, Leporam, & Leporam (inter causas criminales, civiles & ecclesiasticas) & Judicium intra portas (civitates) tuas videris verba variari: Surge & ascende ad Locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniensque ad Sacerdotes Levitici Generis, & ad Judicem, qui fuerit illo Tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi Judicii Veritatem (rectum Judicium ferent). Et facies, quodcunque dixerint, qui præfunt Loco, quem elegerit Dominus, & docuerit te juxta Legem ejus, sequerisque Sententiam eorum. Non declinabis ad dextram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto Judicis, morietur homo ille. “ Hanc ipsam Legem observandam urget Rex pius JOSAPHAT 2. Paralipom. XIX. 9. seq. alloquens Sacerdotes, Levitas, & Prin-

Principes familiarum. „ Sic agetis in Timore Domini fideliter & corde perfecto. Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in Urbibus suis inter Cognationem & cognationem, ubicunque quaestio est de Lege, de Mandato, de Cæeremoniis, de Justificationibus, ostendite eis, ut non peccent in Dominum. - - - Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit. “ Quoniam vero Hebræis olim omnia in figura contingebant, nec Deus minorem curam gerere credendus est Ecclesiæ, quam Synagogæ, cum qua futurum se esse promisit usque ad consummationem sæculi, cui Doctorem Veritatis Spiritum S. dedit, quam columnam & firmamentum esse voluit; sequitur, ex huius solius Iudicio authenticam haberi posse dubii Scripturæ sensus interpretationem.

Prob. II. E novo Testamento. Adhuc 187
CHRISTI tempore *super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei* cum in Templo, tum in Synagogis per civitates, legentes & exponentes Prophetarum oracula; & horum interpretationi adquiescendum esse voluit CHRISTUS, Loquens ad *Turbas & Discipulos* suos Matth. XXIII. 3. „ omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, fervate, & facite. “ Idem iussit Matth. XVIII. 17. Utqui *Ecclesiam*, aut Pastorem ei præidentem atque docentem, non audierit, sit sicut *Ethnicus & Publicanus*, a corpore Ecclesiæ separandus. Ibi-
dem

dem suam Patribus in Concilio congregatis adfistentiam promisit: *ubi enim sunt duo vel tres (quanto magis, ubi plures) congregati in Nomine meo, ibi sum in medio eorum*: Patet hoc etiam e. constanti Ecclesiæ Praxi. Quam primum enim enatæ sunt controversiæ de dubio Scripturæ Sensu, ac Legis divinæ obligatione; Episcopi in Conciliis congregati concordibus suffragiis controversiam definierunt. Videmus hoc in Concilio Jerosolymis celebrato, ubi recens enata Quæstio, an V. Legis Cæremoniæ, a Judæis aut Gentibus ad fidem Christianam conversis adhuc observandæ essent, ad Apostolos delata, ab iisdemque Spiritus S. assistentis autoritate decisa fuit Act. XV. *Visum est Spiritui Sancto, & Nobis*. Merito itaque Concilium TRIDENTINUM ad coercenda petulantia Ingenia statuit Sess. IV. Decreto de Editione & Ufu SS. Librorum: „Ut Nemo suæ Prudentiæ innixus in rebus Fidei & Morum ad ædificationem Doctrinæ Christianæ pertinentium S. Scripturam ad suos Sensus contorquens contra eum Sensum, quem tenuit, ac tenet S. Mater Ecclesiæ, cujus est judicare de vero Sensu & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra Unanimem consensum SS. Patrum ipsam Scripturam S. interpretari audeat, etiamsi hujusmodi Interpretationes nullo unquam tempore in Lucem edendæ sint.“

Prob.

Prob. III. De legitimo Scripturæ Sensu 188
a Spiritu S. inspirato authentice, & sine Erroris periculo palam constare debet, eo ipso, quod in auctoritatem Dei loquentis seu revelantis, ultima fidei nostræ resolutio fieri debeat: Id autem aliunde, quam ex Judicio Ecclesiæ constare nequit. Non ex ipsa S. Scriptura, quippe non ubique clara, & appositis Interpretationibus obnoxia; Non e Spiritu cujusque privato certo fallibili, ut ostensum fuit. Ergo.

Prob. maj. Nisi ad dijudicandum verum Scripturæ Sensum publica existeret auctoritas, tunc Deus Electorum suorum Saluti non satis providisset, quod de Sapientissimo ac Optimo, qui in necessariis non deest, cogitari nequit. Sunt enim Electorum bene multi, qui Sacram Scripturam nequidem legere sciunt, multo minus intelligere possunt; Isti autem adhuc in Infidelitate, aut Hæresi constituti, ad veram fidem (ordinarie loquendo) converti non possent, nisi publica ejusmodi statuatur Auctoritas. Veritatem enim hujusmodi rudis discere non posset ab aliquo Doctore privato, quem falli posse, non utique negabunt Potestantes, quum universam Ecclesiam visibilem Erroris temere arguant. Insuper certus esse nequit, in quam Religionis secta, quarum vel in sola Europa prope innumeræ sunt, legitime exponatur S. Scripturæ Sensus, & revelata Veritas tradatur. Sed nec Spiritui suo privato fidere tuto potest

potest, quem ignorat, sit a Deo, an a Dæ-
mone, transfigurante se in Angelum Lucis.
Ergo nisi existat infallibilis quædam authori-
tas Ecclesiæ visibilis, quæ ex Notis suis ac
Signis tanquam credibilitatis Motivis, digno-
sci ab unoquoque potest, non haberent ejus-
modi Electi Medium securum, ac certum,
ad veram Religionem, ac æternam Salutem
pervenienti: Nec enim ad Miracula confu-
gere oportet.

189 Unde nam autem, quæret aliquis, de
legitimo S. Scripturæ Sensu, a Spiritu S.
intendo, Ecclesiæ constare potest, cum novæ
revelationes jam non amplius admittendæ
sint?

Resp. CHRISTUS ipse, præsertim post re-
surrectionem suam cum Discipulis conversa-
fatus, & loquens de Regno Dei, hoc est, Ec-
clesia Actor. I. 3. aperuit illis Sensum, ut in-
telligerent Scripturas Luc. XXIV. 45. Ita in-
structos jussit eos docere omnes gentes Matth.
XXVIII. & misit eos, sicut ipse missus fuerat
a Patre Joan. XX. 21. Insufflans in eos Spi-
ritum Sanctum, *ibidem*, dudum ante promif-
sum, Spiritum Veritatis, qui doceret eos om-
nem veritatem Joan. XVI. 13. Quo etiam
baptizati Actor. I. 5. & omnes repleti sunt
die Pentecostes Actor. II. 4. Has inter veri-
tates præcipua est legitimus S. Scripturæ
Sensus, quem illi profecti prædicaverunt ubi-
que, Domino cooperante, & Sermonem con-
firman-

firmante fequentibus Signis. Marci. XVI. 20. Apostoli hunc Sensum ad exemplum PAULI, & Præceptum CHRISTI suis successoribus, Ecclesiarum Rectoribus Depositi ad instar, & quasi Testamento reliquerunt, hunc in modum unumquemque adjurantes: „Formam habe sanorum Verborum, quæ a me audisti in fide & dilectione Christi Jesu. Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis. -- Quæ audisti a me per multos Testes, hæc commenda fidelibus Homini- bus, qui idonei erunt & alios docere. “

2. Timoth. I. 13. II. 2. „Tu vero permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens a quo didiceris. II. 14. „O Thimothee, depositum custodi, devitans profanos Vocum novitates, & oppositam falsi Nominis Scientiam, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. “

1. Timoth. VI. 20. Isti immediate Apostolorum Discipuli, & depositi sanæ doctrinæ custodes fideles, acceptam doctrinam successoribus suis commendarunt, cum quibus se Christus futurum promisit omnibus diebus usque ad consummationem Sæculi Matth. XXVIII. 20. in quæ verba S. HIERONYMUS: „Qui usque ad consummationem Sæculi cum Discipulis se futurum promittit, & Illos ostendit semper esse Victuros (in Successoribus), & se nunquam a credentibus recessurum. “ Quodsi ergo Episcopi & SS. Patres, Locis, & Temporibus tantum inter se distantes, in eandem tamen Sententiam & S. Scripturæ expositionem conspirant; evidens

dens utique Signum est, eos Doctrinam suam ab Antecessoribus usque ad aliquem Apostolorum Discipulum, Ecclesiæ matricis & originalis fundatorem ascendendo, traditam accepisse, nihilque de suo confinxisse, ut cap. seq. dicetur pluribus. Nunc pauca addam de vario S. Scripturæ Sensu.

190 Est autem *Sensus* præcipue duplex 1.) grammaticalis, Litteralis, seu historicus, quem Verba ad hoc instituta exprimunt & significant, ut Adam mortuus est. 2.) Mysticus, seu Spiritualis, quem non ipsa Verba, sed Res verbis significatæ, tanquam rerum aliarum Figuræ, insinuant. Sic quando Genes. XVI. refertur, quod Abraham ex Ancilla Agar genuerit filium Ismaël & ex Sara Uxore Isaac; hoc factum historicum, est sensus litteralis. Sed quoniam hoc factum est figura alterius rei, Nempe Agar Synagogæ & Ismaël Judæorum, Sara autem figura Ecclesiæ, & Isaac Christi, ut exponit S. PAULUS ad Galat. IV. 22. hinc iste est sensus spiritualis & Mysticus. Qui iterum triplex est: vel enim *Intellectum* instruit quoad Veritates supernaturales credendas; & dicitur ALLEGORICUS, qui per rerum, factorumque Figuras Mysteria de Christo & Ecclesiæ Vet. Testam. prædicta fuisse ostendit. Aut *voluntatem* ad Bonum supernaturale, tanquam ultimum nostrum finem aliquando possedendum incitat; & vocatur TROPOLOGICUS, sive Moralis, eoquod sub rerum & factorum exhibitione mores fidelium infor-

informantur, ut Christo suo capiti conformen-
tur. Aut demum illa nobis repræsentantur,
quæ olim in Patria videbantur, & modo a
Beatis cernuntur, diciturque ANAGOGICUS.
Sensus uterque tam allegoricus, quam tro-
pologicus respicit Ecclesiam militantem in
Terris, & patientem in Purgatorio. Anago-
gicus autem triumphantem in coelis. Alle-
goricus, res credendas proponendo *Fidem*
confirmat. Tropologicus Mores instruendo
ad *charitatem* animat. Anagogicus *Spem* alit
& excitat. Quatuor autem isti sensus vulga-
tis Versiculis exprimuntur.

Littera gesta docet: quid credas *Alle-*
goria:

Moralis, quid agas: quo tendas *Ana-*
gogia.

Quadruplex iste Sensus occurrit in allegato
S. PAULI Loco. Nam quod Abraham duos
filios habuerit, unum de Ancilla, & unum
de Libera, quorum prior posteriorem perse-
quebatur, est factum historicum, & sensus
litteralis. Quod autem per duos Filios signi-
ficaret Novum & Vetus Testamentum, ad
allegoriam pertinet. Quod probi venientur ab
improbis, *tropologicum* est. Quod per Ma-
trem unius liberam significata fuerit superna
Jerusalem, sensum *anagogicum* exprimit.
Idem quadruplex sensus reperitur in voce *Je-*
rusalem, quæ ad Litteram sonat Urbem Pa-
læstinæ Metropolin: Allegorice Ecclesiam
M mili-

militantem: Tropologice Animam humanam: anagogice autem Ecclesiam triumphantem, ut exponit S. HIERONYMUS ad XVI. Ezechielis.

191 Potest autem præter quatuor istos, uni eidemque scripturæ Loco duplex quoque inesse sensus litteralis, quod ejus Ubertatem ac Majestatem mirum in modum commendat. Sic prima Geneseos Verba: *In principio*, S. AUGUSTINUS ad Litteram exponit in *Filio*, Item in principio *rerum & Temporis*. Illud Exodi XII. 46. *Os non confringetis ex eo*: & de Agno pascale, & de Christo, cui in cruce non fuere fracta crura, ipse Evangelista ad litteram exponit. Illud Psalmi II. „Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.“ De Christi æterna, & temporali generatione, & de resurrectione litteraliter intelligi potest.

192 A prædictis Sensibus differt ille, quem dicunt adcommodatitium, non ab ipso Spiritu S. proprie intentum, quo tamen post S. BERNARDUM frequenter utuntur Prædicatores, ut Verba S. Scripturæ Personæ determinatæ adtributa, alteri cuidam adplicent, de quo Spiritus S. id minime expressit. Sic illud de NOE ab Ecclesiastico XLIV. dictum: „inventus est Justus, & in Tempore iracundiæ factus est reconciliatio.“ In officio ecclesiastico adcommodatur sanctis Episcopis. Istud de MOYSE dictum Eccles. XLV. „Dilectus

et us Deo & Hominibus, cujus Memoria in Benedictione est. “ Adplicatur sanctis Abbatibus &c.

Quoniam vero litterali præcipue sensui, S. Scripturæ, tanquam primario e Spiritui S. intento, insistendum est; juvat aliquas adponere Regulas a S. *Augustino* Lib. III. de Doctrina christiana potissimum desumptas.

Regula I. Omnis vox aut Locutio in SS. ¹⁹³ Litteris accipienda est proprie, nisi necessitas aliqua cogat accipere improprie, quæ non adest, quando proprie accepta Fidei Veritatem, aut Dei vel proximi Charitatem, Morumque honestatem non Lædit, simulque Textui & circumstantiis congruit.

Si enim liceret omnia ad Metaphoram detorquere, jam nihil certum foret in S. Scriptura, foretque proclivis ad varios Errores, Lapsus, a quibus non satis cavit ORIGENES figurato sensu atque improprio pleraque exponens in Libris de Principiis,

Regula II. Vox aut Locutio tunc im- ¹⁹⁴ proprie accipienda est, quando secus afferret 1.) aliquid Fidei repugnans, aut 2.) charitati contrarium, vel 3.) Contextui & circumstantiis non congrueret. Ut quando in S. Scriptura Deo tribuuntur carnalia quædam seu corporalia, Membra, Officia, Passiones, Affectus; cum fides nos doceat, Deum incor-

poreum esse, atque immutabilem. Igitur dum dicitur irasci, parceri, misereri; id non secundum varios in Deo Affectus, sed secundum diversos, quos Mente immobili in rebus creatis producit effectus intelligendum est.

195 *Regula III.* Omnis Locutio S. Scripturæ, quæ sub rebus temporalibus describit Magnificentiam Regis Messiae, Pugnas, Victorias, Spolia, inproprie accipienda sunt de Regno ipsius spirituali, in Animas, de triumphata Idololatria, Peccato, Morte, Inferno, Ipse enim professus est, Regnum suum non esse de hoc Mundo.

196 *Regula IV.* Christus, ejusque Ecclesia variis adpellantur Nominibus, & exprimuntur similitudinibus, quæ Fides prohibet proprie accipere. Ut dum Christus dicitur Petra, Leo, Lapis angularis, Vitis, Agricola, & Ecclesia Corpus, Civitas, Domus, Castra, Hortus, Vinia, Sponsa, Amica, Columba, Turtur &c. quibus iterum respondent ex Parte Christi Nomina Capitis, fundamenti, Lapidis angularis, Ducis, Patrisfamilias, Sponsi &c.

197 *Regula V.* Locutio. S. Scripturæ, quæ sævum aliquid, vel asperum contra se aut proximum jubere videtur, inproprie intelligenda est, & ad destruendam inordinatam cupiditatem referenda; „Non enim, ut ait AUGUSTINUS, Scriptura præcipit nisi Charita-

ritatem, nec culpat, nisi cupiditatem." Sic illa Christi Verba : „ Si Manus tua, vel Pes tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te. Sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt, propter Regnum coelorum, quo Loco ad Litteram male accepto se ipsum eviravit. ORIGENES.

Regula VI. Quando S. Scriptura molle quid & carnale præcipere, aut commendare videtur, inproprie accipi, & ad Regnum Charitatis referri debet. Hujusmodi multa occurrunt in Cantico Salomonis, ut oscula, amplexus, ubera, unguenta, cella vinaria, thalamus &c. Quæ non nisi spiritualiter de affectibus Charitatis supernaturalis intelligenda sunt.

Superfunt aliæ Regulæ particulares pro intelligendis Prophetis, Psalmis, Evangelis &c. apud Interpretes passim evolvendæ.

CAPUT II.

DE VERBO DEI TRADITO.

199 **P**ost ea, quæ de Verbo Dei scripto scitu maxime necessaria videbantur, pro Modulo meo pertractata, agendum modo de *Tradito*, quod in nostra Ecclesia Catholica ut ejusdem cum Scripto authoritatis veneramur. Porro Traditionis nomine Universim intelligitur Doctrina, a suo authore primum non scripto, sed viva voce prolata, & per alios ad Posterios propagata, quasi ore ad os, de Manu ad Manum tradita, quæ cum Sacra esse possit, vel profana; hac prætermissa de priori solum Sermo erit, dicique potest, Doctrinæ Sacræ atque vetustæ ab idoneo Authore verbis enuntiatae ad Posterios propagatio.

Dicitur *Doctrinæ sacrae*, quæ nimirum fidem, bonos Mores, aut pios Ritus concernit. *Vetustæ*, quæ ab ipso Ecclesiæ Exordio, aut paulo ferius profecta sit. *Idoneus Author* ille censetur, cui competit potestas Leges ferendi, dogmata revelandi, aut Revelationem authentice declarandi, atque exponendi. Ideo autem dicitur Doctrina *verbis* primum *enuntiata*, ad differentiam doctrinæ, ab ipsis Authoribus inspiratis scripto exaratæ: etsi & illa deinceps per alios, sed non Scriptores canonicos, litteris commendata fuerit, sicque invariata ad nos usque pervenerit.

Tradi-

Traditio sic exposita multiplex est.

200

1. Ratione *Authoris*, *divina*, seu doctrina fidei ac Morum immediate a Deo revelata, nec tamen Scripto statim exarata. Vel *humana*, seu doctrina profecta primum ab Homine, potestate docendi & leges ferendi prædito. Hæc iterum vel est *Apostolica*, & quidem *divino apostolica*, quando Apostoli doctrinam ex ore Christi pro Ecclesiæ instructione acceptam Posteris solum promulgarunt; ut dum PAULUS dicit 1. Corinth. VII. 10. „lis qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, Uxorem a Viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut Viro suo reconciliari.“ Hujusmodi etiam Traditio est de SS. Librorum Canone, Apostolis a Spiritu S. suggesta, ab iisdemque Posteris commendata.

Aut *Humano-apostolica*, doctrina vel disciplina ab illis, ut Ecclesiarum Rectoribus humana solum authoritate sine scripto relicta; ut dum dicit Paulus loc. cit. „Nam cæteris ego dico, non Dominus - - - de Virginibus præceptum Domini non habeo, Consilium autem do.“

Ecclesiastica denique, quæ ortum suum Apostolorum Successoribus, Ecclesiarum Rectoribus in acceptis refert. e. g. Festivitatis SS. Martyrum.

201 2. Ratione *Materiae* Præscribit Doctrinam Fidei & Morum, v. g. Materiam, Formam, Ministerium Sacramentorum. Vel Disciplinam, Ritus, cæremoniis, consuetudines ecclesiasticas, ut Jejunium Quadragesimale, Ritus Baptismi administrandi &c.

202 Ratione *Loci* Traditiones aliæ sunt *Universales* afficientes totam Ecclesiam, v. g. observatio Diei Dominicæ Loco Sabbati. Aliæ *Particulares*, quibusdam solam Ecclesiis propriæ. v. g. Jejunium Sabbatinum, Usus Panis azymi vel fermentati in Eucharistia, prohibita comestio Lacticiniorum &c.

203 Ratione *Modi* sunt aliæ *necessariæ*, & ad dogmata Fidei ac Morum pertinent, omnes obligantia. Aliæ *Liberæ*, ut asperio Aquæ benedictæ, signum Crucis, aut defensio doctrinæ de immaculata conceptione B. V. Mariæ.

204 Ratione *Temporis*: aliæ *perpetuæ* & immutabiles, uti de Numero, Materia & forma Sacramentorum. Aliæ *Temporales*, ac mutabiles, v. g. abstinencia a sanguine & suffocato, observatio quorundam festorum, aut eorum abrogatio.

Probanda hic præprimis Verbi Dei traditi Existentia & Autoritas. 2. Qua ratione incorrupta ad nos propagari potuerit. 3. Quænam sint Regulæ Traditiones dijudicandi.

§. I.

*De Verbi Dei traditi existentia, &
authoritate.*

Hanc post tot alios necessario inficiantur²⁰⁵
Protestantes, qui pro unica, adæquata &
perfecta credendorum, agendorumque Regu-
la solam S. Scripturam admittunt, haud du-
bie etiam Verbo Dei tradito habituri fidem,
si ejus Exsistentia demonstrari possit; non mi-
nor enim est Dei veracitas, siue ejus Revela-
tio scripto, vel ore ad nos perveniat.

RESOLUTIO I. In Statu Legis Naturæ²⁰⁶
& scriptæ exstabat Verbum Dei traditum.

Prob. Pars I. Negari nequit, in Statu
Legis Naturæ floruisse veram Ecclesiam, seu,
coetum fidelium, qui ad finem supernatura-
lem elevatus carere non potuit revelatione
divina de promisso Messia, & Remedio Justi-
ficationis. Atqui certum est nullam tunc ex-
stitisse revelationem *scriptam*; eo quod pri-
mus omnium Scriptor MOYSES fuerit. Ergo
exstabat solum tradita, ejusdem tamen cum
Verbo postea scribendo authoritatis. Sic Do-
ctrina de Peccato originali, de Messia nasci-
turo ex Muliere, qui esset contriturus caput
serpentis antiqui, necessitas sacrificiorum.
Remedium Justificationis, foedus Dei cum
Noë & genere humano per Iridem significa-
tum, Lex circumcisionis, aliaque ad salutem

necessaria, nec tamen tunc scripto exarata, sed a Patribus tradita filiis, non minore, quam a nobis Fide credebantur, horumque multa Moyſi non noviter *revelata*, sed a Patribus fideliter accepta, ut scriberet, *inspirata* fuerunt. (N. 66.)

207 *Prob. Pars. II.* Ab eo tempore, quo MOYSES accepit a Deo Præcepta Decalogi Tabulis inſculpta, donec leges plurimas cæremoniales, & Judiciales a Deo datas Pentateucho ſuo inſeruerit, XXXVIII affluxerunt Anni, non niſi ob traditionem divinam interea obſervandas atque credendas.

2.) Poſt conſcripta etiam iſthæc Volumina, multa Hebræis erant credenda, in iisdem non comprehenſa. E. c. ipſa divina inſpiratio Librorum MOYSIS, Remedium pro Peccato originali pro ſexu femineo, aut etiam pro Maſculis ante Diem octavum de vita periclitantibus. Legem circumciſionis pro omni Maſculo ad Diem octavum expreſſo Dei Mandato determinatam, totis tamen XL. Annis prætermiſſam, ad culpam non inputari, utpote nunquam illis exprobratam, non niſi Doctrina orali ſcire poterant.

3.) Poſt MOYSIS exceſſum, aucto SS. Librorum Numero, cum & multi alii a Prophetis, & Hagiographis exarati fuerint, quoniam eorum a Deo eſſent inſpirati & ut tales vene-

venerandi, de Legitimo quoque eorumdem sensu & Interpretatione, iterum non nisi traditionis & Doctrinæ oralis Ope Populo fidei authenticæ constare poterat. Igitur præter Verbum Dei scriptum, etiam traditum pariscum illo authoritatis, tunc temporis existisse, in dubium vocari nequit.

RESOLUTIO II. Ab Exordio Legis²⁰⁸ evangelicæ necessario exstabat, & nunc quoque existit Verbum Dei traditum, in SS. litteris non comprehensum.

Prob. Pars I. In præsentī Naturæ elevatæ statu Ecclesiæ vera carere nequit Revelatione divina. Atqui ab Exordio Legis Evangelicæ, nulla exstabat Revelatio scripta, sed Christi solius ore prolata; cum ipse nihil prorsus Litteris commendaverit, excepta forte ad ABGARUM Edeffæ Principem Epistola, quæ tamen haud quaquam sufficeret. Sed nec Apostolis in mandatis dedit, ut Doctrinam revelatam in Libros redigerent; ubi enim invenitur Præcepti hujus Vestigium in SS. Litteris? sed jussit, ut prædicarent Evangelium omni creaturæ Marci XVI. 15. Ut docerent omnes gentes Baptizantes eos -- docentes eos servare omnia, quæcunque mandaverit ipsis. Math. XXVIII. 19. Illi autem profecti *prædicaverunt* ubique, hoc est, ore tradiderunt, Paucissimi autem eorum *scripserunt*.

2.) Chri-

2.) Christus per se ipsum, præsertim post suam Resurrectionem adparens & loquens de Regno Dei. h. e. de Statu Ecclesæ recte dirigendo, & deinceps per submissum Spiritum Veritatis, multo plura Apostolos docuit, quam ab illis scripto exarata fuerunt; Aperuit enim illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Ubi autem ille Commentarius Apostolorum in omnes S. Scripturæ V. & N. Testamenti Libros? Aut quis sibi persuadeat, Christum non plura dixisse ac docuisse, quam hæc paucula, quæ ab Apostolis commemorata sunt? cum dicat tamen S. JOANNES Evang. XXI. 25. „Sunt autem & alia multa, quæ fecit (haud dubie & docuit) Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, Libros “ Quia tamen eos docuit *omnem* Veritatem, quæ non omnis scripta fuit, oportet reliquas Traditione ad nos pervenisse. Quare in forma hoc Ratiocinium institui potest. Quæcunque Christus Apostolos docuit, & ut alios docerent, iussit, ceu divinæ auctoritatis Veritates credendæ ac observandæ sunt, siue scriptæ, siue traditæ proponantur. Atqui omnia, quæ Christus docuit, Litteris sacris mandata non fuerunt: Ergo & illa, quæ docuit, & extra Scripturam nobis proponuntur, ut Veritates divinæ auctoritatis credendæ sunt.

authoritatis esse asserit, atque commendat. PAULUS ante ullam ad Corinthios datam Epistolam Laudat eos, quod Præcepta ab ipso tradita religiose observarent. 1. Corinth. XI. 2. „Laudo autem vos fratres, quod per omnia mei memores estis, & sicut *tradidi* vobis, Præcepta mea tenetis.“ Non putem, Præcepta mere humana fuisse; sed *sua* adpellat, quia ab ipso promulgata: quemadmodum & Evangelium *suum* adpellat h. e. Doctrinam Christi a se promulgatam. Idem 2. Tessalon. II. 14. „Itaque, Fratres, state, & tenete Traditiones, quas didicistis, sive per *Sermonem* sive per Epistolam nostram.“ Huc pertinet quoque Ejusdem Monitum Timotheo suo datum supra (N. 189.)

Prob. II. SS. Patres jam primorum Tem-²¹⁰porum Apostolorum traditionem, tanquam Doctrinam ipsis a Christo traditam fidelibus vehementer commendarunt. S. IGNATIUS Antiochenus Episcopus & Martyr, teste EUSEBIO H. E. III. 36. pag. m. 114. „Cum per Asiam sub accuratissima Militum custodia duceretur, singularum nihilominus civitatum, quas ingrederetur. Ecclesias Sermonibus & cohortationibus suis confirmans, monebat in primis, ut sibi a pravis Hæreticorum Opinionibus caverent, quæ tunc primum in Lucem emergere cum cœpissent, copiosius pullulabant. Hortatusque est, ut Apostolorum traditionibus tenaciter inhærerent, quas quidem ob certior-
rem Posteritatis notitiam testimonio suo confir-
matas,

matas, scriptis mandare necessarium duxit. "PAPIAS eadem referente H. E. III. 39. in Libris suis, nunc præter fragmenta quædam, deperditis de Interpretatione Oraculorum Dominicorum: „Se quidem sanctorum Apostolorum spectatorem atque auditorem fuisse non dicit, sed ab eorum familiaribus normam fidei se accepisse testatur his verbis: Nec pigebit, inquit, ea quæ quondam a Senioribus didici, ac Memorix mandavi, cum Interpretationibus nostris adscribere, ut Veritas eorum nostra quoque assertione firmetur. Non enim, ut plerique solent, eos unquam sectatus sum, qui verbis affluerent, sed eos potius, qui verum docerent: nec eos qui nova quædam & inusitata præcepta, sed illos, qui Domini Mandata in figura tradita, & ab ipsa Veritate profecta memorabant. Quodsi quis interdum mihi occurrebat, qui cum Senioribus Versatus fuisset, ex eo curiose sciscitabat, quænam essent Seniorum dicta (non scripta) quid Andreas, quid Philippus, quid Thomas, -- quid cæteri Domini discipuli (qui nihil scripserunt) dicere solliciti essent. Quidnam Aristion, & Joannes Presbyter, discipuli Domini prædicarent. Neque enim ex Librorum Lectione tantam me utilitatem capere posse existimabam, quantam ex Hominum adhuc superstitum viva voce. -- Et Papias quidem Apostolorum dicta ab iis, qui cum Apostolis versati fuerant, se accepisse profectur. Multa certe, quæ ab iis tradita acceperat,

rat,

rat, ipsorum nominatim mentione facta, in commentariis suis retulit. “

De S. POLYCARPO Smyrnenfis Ecclesiæ Episcopo & illustri Martyre, Traditionum apostolicarum tenacissimo scribit. S. IRÆNEUS apud eundem EUSEBIUM H. E. IV. 14. pag. m. 137. „ Hic ea semper docuit, quæ ab Apostolis didicerat, & quæ etiamnum tradit Ecclesia, & quæ sola sunt vera testantur hoc Ecclesiæ omnes, quæ in Asia constitutæ sunt, & quicunque ad nostram ætatem in Polycarpi Locum successerunt. Qui certe multo fide dignior ac locupletior Testis fuit Veritatis, quam aut Valentinus, aut Marcion & reliqui pravarum Opinionum Authores. Idem Aniceti temporibus Romam veniens, multos ex supradictis Hæreticis ad Ecclesiam Dei revocavit, NB. hanc unam & solam Veritatem se ab Apostolis accepisse prædicans, quæ ab Ecclesia traderetur. “ Non igitur ad Scripturam, sed ad traditionem oralem provocavit. Ipse quoque IRÆNEUS, qui POLYCARPUM viderat, in eximio suo opere contra Hæreses, postquam Lib. cap. 2. conquestus fuerat, quod neque Scripturis neque Traditionibus obsequerentur Hæretici, sed novas ipsi confingerent, Cap. 3. Genuinas Apostolorum Traditiones Spuriis Hæreticorum per successionem Episcoporum discerni posse ac debere, invicte ostendit, cujus verba cap. seq. dabo, ita loquitur cap. 4. „Tantæ ergo ostensiones cum sint, non oportet adhuc

huc quærere apud alios Veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere: quum Apostoli, quasi in Depositorium dives, plenissime in eam contulerint omnia, quæ sunt Veritatis: uti omnis, quicumque velit,umat ex ea potum Vitæ. -- “ Monet dein vitandos Hæreticos, & iterum pergit: „Quid enim? Etsi de aliqua modica quæstione disceptatio esset; nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, & ab eis de præsentiquæstione sumere quod certum & re liquidum est? Quid autem? si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multæ Gentes Barbarorum, eorum qui in Christum credunt, sine charta & atramento scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis Salutem, & veterem Traditionem diligenter custodientes. “ Denique cap. 24. omnia quasi in pugnum contrahens Hæreticorum fluctuationibus opponit: „ prædicationem Ecclesiæ undique constantem, & æqualiter perseverantem, & Testimonium habentem a Prophetis & ab Apostolis, & ab omnibus discipulis quemadmodum ostendimus per initia, & medietates & finem, & per Universam Dei dispositionem, & eam, quæ secundum salutem hominis est solitam operationem, quæ est in fide nostra, quam perceptam ab Ecclesia custodimus, & quæ semper a Spiritu Dei, quasi in Vase bono *eximium* quod-

quoddam depositum juvenescens, & juvenescere
Faciens ipsum Vas, in quo est. Hoc enim
Ecclesiæ creditum est Dei munus. “

Earumdem traditionum existentiam, &
necessitatem data opera evincunt TERTULLIA-
NUS Lib. de Præscription. Contra Hær. &
VINCENTIUS Lirinensis in commonitorio, quo-
rum opuscula seorsim edita passim ad Manum
sunt, vel, ut sint, vehementer opto.

Prob. III. E continua Ecclesiæ obser-²¹¹
vantia.

Quam primum novæ ex orco emerferunt
Hæreses, aut motæ Fuerunt Controversiæ,
E. g. de celebratione Pascæ; non ex Scri-
ptura, sed traditione Apostolorum, in Eccle-
siis ab ipsis Fundatis deposita, terminatæ S.
CYPRIANO cum Africanis & Asiaticis quibus-
dam Patribus Hæreticorum Baptisma repro-
bantibus, variisque S. Scripturæ textibus no-
vellam opinionem Firmare conantibus, S.
STEPHANUS R. P. hoc unum opposuit: *Nihil*
innovetur, nisi quod traditum est. Impios ARII,
& MACEDONII Errores Filii ac Spiritus S. di-
vinitatem ejusdem cum Patre substantiæ infi-
ciantium; NESTORII Hæresin, duas in Christo
Fingentis Personas, & MARIAM negantis Dei
param, aliaque hujusmodi commenta, tra-
ditionis ope confutata iisque apta ὁμοσεως,
& Θεοδονος vocabula, tesserarum ad instar, ob-
posita fuerunt, quæ frustra in Verbo Dei
scripto quæsieris.

212 *Prob. IV.* Traditionis necessitatem fateri coguntur vel ipsi Protestantes, qui multos nobiscum eadem certitudine credunt Articulos, quos e sola Scriptura probare nequeunt. I. Ipsius S. Scripturæ existentiam, divinam cujusque Libri Inspirationem, & integrum SS. Librorum Canonem (N. 92. 99.) II. Legitimum S. Scripturæ sensum (N. 181. seq.) III. Spiritus S. a Patre, filioque processionem. IV. Perpetuam B. Mariæ Virginitatem. V. Justorum Beatitudinem ante Corporum resurrectionem, & absque millenario in Terris Regno. VI. Liberos Catholicorum quoque Parentum originali Peccato infectos nasci. VII. Valere Baptismum Parvulis ante Usuram rationis VIII. etiam ab Hæreticis collatum. IX. Eumque initerabilem esse. X. Lotionem Pedum, etsi a Christo cum Mandato institutam, Sacramentis accersendam non esse. XI. Abstinencia a sanguine & suffocato, in N. T. diserte præceptam non amplius obligare. Hæc, inquam, & alia, non nisi ea Traditione ab Apostolis ad nos propagata unquam probari invicte poterunt.

213 *Objic.* E S. Scriptura: I. Prohibetur Deuteron. IV. 2. „Non addetis ad Verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo.“ Sed Traditio non scripta, est additio ad Verbum.

Resp. Prohibetur omnis additio ad Verbum, non quod *scripsit*, sed quod *Locutus* est

est Deus, id est, omnis Additio Deo revelanti contraria. *Conc.* Eidem conformis, & ab ipsomet revelata. *Neg.* Secus non licuisset Judæis credere & adhibere remedium pro Peccato originali foemellis, aut masculis ante diem octavum de vita periclitantibus, nullo Scripto exaratum, a Deo tamen Patribus revelatum.

II. CHRISTUS Matth. XV. 1. seq. Phari-²¹⁴
sæis conquerentibus: „ Quare Discipuli tui transgrediuntur Traditionem seniorum, non enim lavant manus suas, cum panem manducant. “ Respondit: „ Quare & vos transgredimini Mandatum Dei propter Traditionem vestram. - - Irritum fecistis Mandatum Dei propter Traditionem vestram. “

Resp. Merito Christus exprobravit Pharisæis, quod propter traditiones *suas humanas*, non a Moyse, non a Deo acceptas, sed ab Hominibus adinventas, divina Mandata, etiam scripta, transgrederentur. Sic enim ait apud Marcum VII. 6. seq. „ Bene prophetavit Isaias de vobis Hypocritis, sicut scriptum est; Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longum est a me. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta *Hominum*. Relinquentes enim Mandatum Dei, tenetis traditionem *Hominum* - - irritum facitis Præceptum Dei, ut traditionem *vestram* servetis. - - Rescindentes verbum Dei per traditionem *vestram*, quam tradi-

distis: & similia hujusmodi multa facitis. “
 Has est Patres in Hæreticis reprobrarunt.
 Hic autem nobis Sermo est de Verbo, ab ipso-
 met *Deo*, non ab *Homine* Ecclesiæ tradito.

215 III. JOANNES Evang. XX. 30. „ Multa
 quidem & alia signa fecit Jesus, quæ non
 sunt scripta in Libro hoc. Hæc autem scri-
 pta sunt, ut credatis, quia Jesus est filius
 Dei, & ut credentes vitam habeatis in No-
 mine ejus. “ Igitur præter ea, quæ scripta
 sunt, credendum nihil; ut enim in hæc ver-
 ba notat S. AUGUSTINUS Tract. XLIX. in Joan.
 „ Electa sunt autem, quæ scriberentur, quæ
 salutem credentium sufficere videbantur. “

Resp. Non est heic Sermo de *Verbis* a
 Christo prolatis, & ab Evangelista scripto ex-
 aratis: sed de *Signis*, & prodigiis, quibus
 divinitatem suam evidenter demonstraverat,
 & quæ omissis innumeris aliis sufficere pote-
 rant, ut ex his omnes convincerentur, Chri-
 stum esse verum Dei filium: sunt autem præ-
 ter Articulum istum & alii credendi, in Libris
 sacris expresse & explicite non comprehensi.

216 IV. PAULUS Galat. I. 6. seq. „ Miror,
 quod tam cito transferimini ab eo, qui vos
 vocavit in gratiam Christi, in aliud Evange-
 lium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui,
 qui vos conturbant, & volunt convertere
 Evangelium Christi. Sed licet Nos, aut An-
 gelus de cœlo evangelizaverit vobis, præter-
 quam,

quam, quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: si quis vobis evangelizaverit, præter id, quod accepistis, anathema sit."

Resp. Ex ipso verborum contextu, quem integrum adponere volui, & S. PAULI scopo, evidens est, sermonem esse de Pseudo-Apostolis, qui doctrinam novam, Evangelio ab eodem prædicato *contrariam*, h. e. obligationem fervendæ legis veteris cæremonialis, Galatis audebant obtrudere. Cæterum *præter*, non autem *contra* illa; quæ Paulus hætenus prædicaverat, & scripserat, tam ipse, quam alii Apostoli, præsertim S. JOANNES, plura superaddiderunt, vel litteris exarata, vel viva solum voce tradita, fideliter tamen credenda.

V. Idem PAULUS 2. Tim. III. 16. seq. 217
Scripturam S. sufficere docet, ut aliquis evadat perfectus Christianus: „ Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in Justitia, ut perfectus sit Homo Dei, ad omne opus bonum instructus. “ Ad quid ergo Traditio?

Resp. Utilissima omnino est S. Scriptura, sed non sola sufficiens. Nisi quemlibet Scripturæ Librum, seorsim acceptum, utpote utilem sufficere, alios autem redundare quis existimet. Nec etiam in S. Scripturæ reve-

rentiam peccabit, qui negaverit, illam solam esse unicam, & adæquatam fidei Regulam; postquam Deus omni Verbo suo, sive scripto, sive tradito, eandem authoritatem esse, nec omnia scripto exarari voluit.

218 VI. Opponuntur varii SS. Patrum Textus, qui traditionibus adversari, & omnia præter aut extra Scripturam rejicere videntur.

Resp. Loquuntur vel de traditionibus commentitiis Hæreticorum, pro apostolicis falso jactatis, vel mere humanis, apocryphis, incertis, aut Verbo Dei contrariis, vel quas Ecclesia pro genuinis nondum declaravit. Hujusmodi erant Traditiones Chiliastarum quarto decimanorum, aliorumque.

S. CYPRIANUS, quo nonnulli abutuntur contra Traditiones, tunc in errore rebaptizantium versatus, falso existimabat, Traditionem a S. Stephano oppositam, non esse vetustam, sed humanam, particularem, & S. Scripturæ adversari. Hinc non traditioni universim, sed solum huic particulari, qua, ut opinabatur, omnium Hæreticorum etiam formam depravantium Baptisma probaretur, adquiescere noluit. Sed Victoria Veritatis ex parte Romanæ Ecclesiæ stetit, cui totus orbis consensit. Quid autem de Traditionis authoritate ipse senserit, pandit Epistola LXXIV. ad Pompejum contra S. STEPHANUM scripta. Quod & nunc facere oportet Dei Sacerdotes præce-

præcepta divina fervantes, ut si in aliquo nutaverit & vacillaverit Veritas, ad originem dominicam, & evangelicam & apostolicam Traditionem revertimur, & inde surgat actus nostri ratio, unde & ordo & origo surrexit.

VII. Usus traditionum ab antiquis Hæreticis originem traxisse videtur, qui, ut S. IRÆNEUS frequenter advertit, secretis quibusdam Traditionibus tanquam a Christo & Apostolis acceptis ad stabiliendos suos Errores nitebantur; cum tamen CHRISTUS professus fuerit, Joan. XVI. „Se palam locutum esse Mundo, & in occulto locutum esse nihil.“ Quin & Discipulis suis præceperit Matth. X. 27. „Quod dico vobis, dicite in Lumine, & quod in aure auditis, prædicate super Tecta.“ Unde etiam sequitur, genuinas a spuris Traditionibus non posse discerni, nec illas per tot sæcula fervari potuisse incorruptas.

Resp. Equidem Hæretici non nullas jactabant Traditiones, ut olim Pharisei (Num. 214.) sed humanas, fictitias, apocryphas, quorum Novitati & falsi toti mox a principio Ecclesia se obposuit. Habebant & secretas, sed ob ipsam turpitudinem occultandas, quas ideo nec palam audebant edicere, ut constat de GNOSTICIS. Etsi autem Ecclesia quoque primis Sæculis Mysteria quædam solis Initiatibus exposuerit, reliquis autem Paganis, Judæis, ipsisque rudioribus Catechumenis absconderit; id ex Christi Præcepto, & ea ratione

tione factum, ne sanctissima Religionis nostræ Myſteria, v. g. Trinitatis, Eucharistiæ &c. ob ſui ſublinitatem, imperitis ſcandalum videri poſſent aut ſtultitia. Qua de re pluribus egi in Diſſertatione *de Diſciplina Arcani*. Ut autem Traditiones genuinæ a ſpuriis, divinæ ab humanis diſcerni valeant, adſunt quædam Regulæ, §. III. proferendæ. Porro viam, qua Traditiones huiusmodi ad nos illibatæ propagari potuerunt, jam nunc monſtratum eo.

§. II.

Qua ratione Verbum Dei traditum ad nos usque propagatum fuerit?

220 Quod inter Homines fieri adſolet, ut Majorum facta egregia, Inſtituta, Mores, Natales, a Patribus ad Filios, ab His ad Nepotes, & ſeros Poſteros, fideli Narratione, ſine charta, & atramento transmittantur; id in re omnium ſanctiſſima, cuiusmodi ſunt revelatæ Religionis dogmata, ſacrorum Ritus, & cæremoniæ, fieri quam facillime potuit, non modo Deo Eccleſiæ ſuæ ſingulari cura proſpiciente, & perpetuo adſiſtente, ſed vel ipsis fidelibus, eorum præſertim Paſtoribus, pro conſervanda Religionis Integritate ſuoſte ſtudio, vigilantia, ac zelo ſemper intendis. Per annos bis mille, ab ADAMO uſque ad MOYSEN absque ulla Librorum ope integre conſervata fuit de uno Deo legi-
timis

timis Sacrificiis colendo, adorando, timendo, amando, de Rerum omnium Creatione, de Angelorum ac primi Hominis lapsu, & originis labe in Posterios transfusa, de promisso Salvatore suo tempore adparituro, de generali quodam Justificationis etiam Parvulorum utriusque Sexus Remedio, aliaque quam plurima: Quid obstat, quo minus a MOYSE per Prophetarum, Sacerdotumque, quibus Religionis præcipua cura esse debet, seriem ad CHRISTUM usque, & inde ad nos propagari potuisset? Ipsi Hymni, Cantica, Psalmi hunc in finem compositi, & ex Memoria continuo decantati, Medium erat facillimum, quo præter alias Gentes, Hebræa præsertim res suas sacras Posteris commendare solebant. Speciem habemus in Pf. LXXVII. „Attendite Populus meus Legem meam, inclinate aurem vestram in verba oris mei. Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab Initio. Quanta audivimus, & cognovimus ea, & Patres nostri narraverunt nobis. Non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera. Narrantes Laudes Domini & Virtutes ejus, & mirabilia ejus, quæ fecit, & suscitaverit testimonium in Jacob, & Legem posuit in Israel. Quanta mandavit Patribus nostris nota facere ea filiis suis, ut cognoscat Generatio altera Filii, qui nascentur & exsurgent, & narrabunt ea filiis suis, ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur operum Dei, & Mandata ejus exquisant.“ Pergit dein ex ordine enarrare mirabilia

bilia Dei, quæ in Ægypto, in Exitu, in Deserto, usque ad Davidis electionem contigerant, Memorix facillime imprimenda, nec inde unquam delenda.

221 Præter istud autem, universis prope gentibus insitum, Fidem Majorum servandi Studium, CHRISTUS insuper Discipulos suos, orbis Terrarum futuros Magistros, expresse instruxit Mandato, ut quæ vel ab ipso audierant, vel a Spiritu Veritatis edocti fuerant, super testâ omnibus prædicarent, ut paulo ante (N. 189.) commonstravi. Cui Mandato & ipsi religiosissime obsecuti, suos etiam Successores adcommitti sibi Doctrinæ depositi fidelem custodiam sub Jure jurando obstrinxerunt, ut ex his PAULI verbis Luculenter patet. 2. Tim. IV. 1. seq. „ Testificor coram Deo & Jesu Christo, qui judicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius, & Regnum ejus, prædica Verbum, instâ obportune, inportune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia, & Doctrina.“ Et Actor. XX. 28. „ Attendite Vobis, & Universo Gregi, in quo Vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam adquisivit sanguine suo.“ Quam quidem curam ac sollicitudinem in conservandis traditionibus primis Apostolorum Discipulis, IGNATIO ac POLYCARPO præcipue cordi fuisse, supra (N. 210.) ex EUSEBIO ostendi, quibus nunc alia ordine adjiciam. De S. CLEMENTE Romano testatur IRÆNEUS III. 8. „ Traditiones annuntiat, quas

quas nuper ab Apostolis acceperat. “ De HEGESIPPO refert EUSEBIUS H. E. IV. 8. pag. m. 129. „ Celebris fuit Hegesippus. - - Hic in quinque Libris simplici admodum Ser-mone conscriptis verissimam apostolicæ præ-dicationis Historiam complexus est. “ De eo-dem aliisque coævis Scriptoribus, Dionysio Corinthiorum, Pynito Cretensium Episcopis, Philippo, Apollinari, Musano, Modesto, Iræneo ait Idem H. E. IV. 21. pag. 155. „ Quorum omnium Libri, sinceram apostoli-cæ Traditionis, ac veræ Fidei doctrinam con-tinenter, ad nos usque pervenerunt. “ Ad-dit de HEGISIPPO cap. 22. „ Hegesippus in quinque commentariorum Libris, qui ad nos pervenerunt, Luculentissima Fidei suæ Testi-moniam nobis reliquit. Scribit enim, se cum Romam proficisceretur, plurimos Episcopos adiisse, & *ab omnibus unam eandemque au-diisse Doctrinam.* Item postquam de Clemen-tis ad Corinthios Epistola quædam comme-moravit hæc addit. Et Corinthiorum qui-dem Ecclesia in recta fide permansit usque ad Primum ejusdem Loci Episcopum, quocum familiariter collocutus sum, dum Romam na-vigare, nec paucos dies conversatus sum cum Corinthiis, mutuamque ex recta fide consolationem cepimus. - - In singulis autem successionibus Episcoporum, & per singulas Urbes eadem manent, quæ per legem ac Prophetas, & a Domino ipso prædicata sunt. “

Quo-

222

Quomodo in Schola Alexandrina Traditio Apostolorum per PANTÆNUM ad CLEMENTEM Alexandrinum, & ab hoc ad ORIGENEM traducta fuerit, ipse docet CLEMENS Lib. I. Stromatum pag. m. 322. „ Non est autem hoc opus Scriptura artificiose comparata ad ostentationem, sed mihi ad Senectutem reconduntur monimenta, oblivionis medicamentum, vere Imago & adumbratio evidentium & animatarum illarum orationum, quas dignus habitus sum qui audirem, & Virorum beatorum, quique revera erant maximi pretii & æstimationis. Eorum unus quidem in Græcia, Jonicus, alius vero in magna Græcia, quorum alter erat ex Coelesyria, alter ex Ægypto oriundus. Alii autem ex Oriente, & ejus alter quidem Assyrius, alter vero in Palæstina Hebræus, ex alto ducta origine. Cum autem in Ultimum (Pantænum) incidissem, erat autem hic primus potestate, conquievi, cum in Ægypto latentem indagassem. Sicula revera Apis, Prophetici & Apostolici Prati flores decerpens, sinceram quamdam & incorruptam cognitionem ingeneravit eorum, qui audiebant, Animis. Sed hi veram quidem beatæ doctrinæ fervabant Eruditionem, statim a Petro & Jacobo, & Joanne, & Paulo beatis Apostolis, ita ut filius acciperet a Patre (pauci autem sunt Patribus similes) ad nos quoque Deo volente pervenerunt illa a Majoribus data & Apostolica deposituri Semina. Certe autem scio, fore ut exsultent, non hac dico lætati expositio-

sitione, sed solum quod in hoc scripto ferventur, quæ illi tradiderunt. Est enim hæc, ut opinor, institutio Animæ desiderantis beatam ita conservare traditionem, ut non possit effugere. “ Hæc etiam ex eodem CLEMENTE defloravit EUSEBIUS H. E. V. II. pag. 192.

At vero nullibi mjore cura ac sollertia 223
istud traditi Verbi depositum servatum fuit, quam per continuam Episcoporum in Ecclesia Romana, omnium Principe Matre, ac Magistra, successionem de qua hunc in modum loquitur EUSEBIUS Loc. cit. cap. 6. pag. 187. „ Hac Serie & Successione tum traditio Apostolorum in Ecclesia tum Veritatis prædicatio ad nos usque pervenit. “ Sed juvat ipsum audire IRÆNEUM contra Hæreses III. 3. pag. 175. „ Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest respicere omnibus qui vera velint audire, & habemus annumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt, quale ab his deliratur. Etenim si recondita Mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim & latenter a reliquis perfectos docebant, his vel maxime traderent ea, quibus Ecclesias committebant. Valde enim perfectos & irreprehensibiles eos volebant esse, quos & Successores relinquebant, suum ipsorum Locum Magisterii tradentes, quibus emendate agentibus fieret

fieret magna utilitas, Lapsis autem summa calamitas. Sed quoniam valde Longum est in hoc tali Volumine omnium Ecclesiarum numerare Successiones; maximæ & antiquissimæ, omnibus cognitæ, a gloriosissimis duobus Apostolis, Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis Traditionem, & annuntiatam Homini-
bus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sibi placentia, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam Sententiam præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potiore (alii legunt, potentiore) principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio. Fundantes igitur & instituentes beati Apostoli Ecclesiam Lino Episcopatum administrandæ Ecclesiæ commiserunt. Succedit autem ei Anacletus, post eum tertio Loco ab Apostolis Episcopatum sortitus Clemens, qui & vidit ipsos Apostolos, & contulit cum eis, & quum adhuc resonantem prædicationem Apostolorum & Traditionem ante oculos haberet, non solus, adhuc enim multi supererant tunc ab Apostolis docti. Sub hoc igitur Clemente - - - scripsit, quæ est Romæ Ecclesia potentissimas litteras Corinthiis, ad pacem eos congregans & reparans fidem eorum, & annuntians quam in
recen-

recenti ab Apostolis acceperat Traditionem annuntiantem unum Deum. - - Hunc Patrem D. n. J. Christi ex ipsa Scriptura, qui velint, discere possunt, & Apostolicam Ecclesiæ Traditionem intelligere, quum sit vetustior Epistola his, qui nunc falso docent, & alterum Deum per demiurgum & factorem horum omnium, quæ sunt, commentiuntur. Huic autem Clementi succedit Evaristus - - nunc duodecimo Loco Episcopatum ab Apostolis habet Eleutherus. Hac ordinatione & successione, ea quæ est ab Apostolis in Ecclesia Traditio, & veritatis præconatio pervenit usque ad nos. Et est plenissima hæc ostensio, unam & eandem vivificatricem fidem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis usque nunc sit conservata, & tradita in Veritate. Et Polycarpus autem non solum ab Apostolis edoctus, & conservatus cum multis ex eis, qui Dominum nostrum viderunt, sed etiam ab Apostolis in Asia, in ea quæ est Smyrnis Ecclesia constitutus Episcopus, quem & nos vidimus in prima nostra ætate (multum enim perseveravit, & valde senex Gloriosissime Martyrium faciens exivit de hac vita) hæc docuit semper, quæ ab Apostolis didicerat, quæ & Ecclesiæ tradidit, & sola sunt vera Testimonium his perhibent, quæ sunt in Asia Ecclesiæ omnes, & qui usque adhuc successerunt Polycarpo, qui Vir multo majoris authoritatis, & fidelior Veritatis est Testis, quam Valentinus & Marcion. - - Is enim est, qui sub Aniceto quum adve-

advenisset in Urbem, multos ex his, quos prædiximus, Hæreticos convertit in Ecclesiam Dei, unam & solam hanc Veritatem annuntians ab Apostolis percepisse se, quam & Ecclesiæ tradidit. - - Sed & quæ est Ephesi Ecclesia a Paulo quidem fundata, Joanne autem permanente apud eos usque ad Trajani Tempora, testis est verus Apostolorum traditionis. " Ex quibus jam palam est, qua ratione traditum Verbum Dei ab ipso CHRISTO, & Spiritu S. profectum ad Apostolos, ab his ad eorum immediatos discipulos, per hos denique continua Episcoporum in Ecclesiis apostolicis, Romana præfertim, successionem nunquam interrupta, fideliter conservatum, omnibusque Hæreticorum Novitatibus, quocunque tempore erumpentibus, Scuti ad instar firmissimi obpositum fuerit.

224 Nec dici potest, quod Hæretici ævo TERTULLIANI solebant, aut non omnia Apostolos scivisse, aut non omnia omnibus tradidisse. „ In utroque enim, ut eos TERTULLIANUS confutat Lib. de Præscription. contra Hæres. cap. 22. postquam præc. cap. Traditionem ab Ecclesiis apostolicis, tanquam matricibus & originalibus fidei (N. 101.) repetendam esse dixerat. " In utroque Christum reprehensioni subjiciunt, qui aut minus instructos, aut parum simplices Apostolos miserit. Quis enim integræ mentis credere potest, aliquid eos ignorasse, quos *Magistros* Dominus dedit, individuos habitos in Comitatu,

tatu, in discipulatu, in convictu, quibus obscura quæque seorsim differebat, *illis* dicens *datum esse cognoscere arcana*, quæ Populo intelligere non liceret Matth. XIII. 11. „ Latuit aliquid Petrum? ædificandæ Ecclesiæ Petram dictum, claves Regni cœlorum consecuturum, & solvendi & ligandi in Cœlis & in terris potestatem? Latuit & Joannem aliquid? dilectissimum Domino, pectori ejus incubantem, cui soli Dominus Judam Traditorem præmonstravit, quem Loco suo filium Mariæ demandavit? Quid eos ignorasse voluit, quibus etiam Gloriam suam exhibuit, Moysem & Eliam, & insuper de Cœlo Patris vocem? non quasi cæteros reprobans, sed quoniam in tribus Testibus stabit omne Verbum. Ignoraverunt itaque & Illi, quibus post Resurrectionem quoque in Itinere omnes Scripturas edisserere dignatus est. Dixerat plane aliquando: Multa habeo vobis loqui, sed non potestis ea modo sustinere, tamen adjiciens: cum venerit ille Spiritus Veritatis, ipse vos deducet in omnem veritatem ostendit illos nihil ignorasse, quos *omnem Veritatem* consecuturos per Spiritum Veritatis repromiserat & utique implevit repromissum, probantibus Actis Apostolorum descensus Spiritus sancti. “

Ipse denique frequens, & fere quotidiana-225
nis hujusmodi Traditionum Usus, quo & Paganorum superstitiosis Ritus, quos tamen a Deo, acceptos credebant, & linguæ vernaculæ sine ullis grammaticæ Regulis tanto
O tem-

tempore conservantur, facillima via est, traditiones ad seram Posteritatem etiam sine Scriptura propagandi. Quis Apostolorum Symbolum, quis Orationem Dominicam, ne a centesimo quidem in Evangelio Lectam, quis Decalogi, Ecclesiæque Præcepta, aliaque e Populi fidelis animo, atque Memoria unquam delebit, aut novum, ante hac inauditum doctrinæ genus, sine tumultu ac seditione eidem proponet? Viderant fideles, septem in Ecclesia Sacramenta celebrari; viderant, quibus cæremoniis administrantur; audiebat quotidie orari pro defunctis, honorari Sanctorum Memorias, implorari eorum Patrocinium, coli Images: Cruce signari frontes, Balsamo ungi, & sexcenta alia, quotidiano usu atque auditu Memorix omnium impressa. „ Harum, adposite inquit TERTULLIANUS Lib. de corona Militis cap. 4. plures traditiones non scriptas commemorans: „ Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum, si Legem exoptules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi prætenditur autrix, consuetudo confirmatrix, fides observatrix. Rationem traditioni, consuetudini, Fidei patrocinaturam, aut ipse perspicias, aut ab aliquo, qui perspexerit, disces. “

226 His autem omnibus velut in cumulum accedit singularis providentia, & adfistentia Dei, qui se cum Apostolis, & Successoribus futurum esse promisit omnibus diebus usque ad consummationem Sæculi; qui Ecclesiam
supra

supra Petram ædificavit, contra quam Portæ Inferi nunquam essent prævalituræ. Hæc ipsa Dei Providentia, quæ S. Scripturas, tot licet persecutionibus atque periculis expositas, etiam post deperdita autographa, in Versionibus hætenus integras & quoad substantiam incorruptas conservavit. Hæc, inquam, & traditiones non scriptas ore tamen Christi prolatas, aut a Spiritu S. suggestas, numero pauciores, captu faciliores, eadem authoritate intemeratas servare potest, & teste Ecclesiarum, utut remotissimarum concordia certissime conservavit, conservabitque. Hæc ipsa Providentia Dei, de qua præter catholicam nulla alia gloriari potest, Hæresibus quovis vere Sæculo ex orco erumpentibus totidem obposuit vigilantissimos Ecclesiarum Pastores, & Doctores orthodoxos, qui novitios Errores accepta a Patribus Doctrina confutarunt, hancque ipsam scriptis ad Posteriores transmissis inferuerunt. Hæc Episcopos in conciliis congregavit, qui Ecclesiarum suarum ab Apostolicis Viris fundatarum traducta dogmatum Semina conferrent, editisque canonibus stabilirent. Porro hic ipse tot Virorum, Moribus licet, genio, ac Patria tantum inter se diversorum constans atque perpetuo consensus, quid nisi Veritatis a Deo acceptæ Indicium est? Age, finiam hunc §. cum TERTULLIANO de Præscription. cap. 28. „ Age nunc, omnes (Ecclesiæ) erraverit, deceptus sit & Apostolus de Testimonio reddendo quibusdam: nullam respe-

xerit Spiritus S. ut eam in veritatem deduceret, ad hoc missus a Christo, ad hoc postulatus de Patre, ut esset Doctor veritatis. Neglexerit officium Dei Villicus, Christi Vicarius (Spiritus S.) sinens Ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quam ipse per Apostolos prædicabat. Ecquid verisimile est, ut tot, ac tantæ (Ecclesiæ) in unam fidem erraverint? Nullus inter multos eventus est unus exitus, variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterum quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum. Audeat ergo aliquis dicere, illos errasse, qui tradiderunt? "

§. III.

Regulæ pro dignoscendis Traditionibus.

227 Quum Traditio divina sit ipsum Dei verbum; dubium esse nemini potest, quin genuinus sit theologiæ Locus, unde firmum argumentum deduci valeat, haud secus ac ex ipsa S. Scriptura legitima autoritate exposita. Quoniam vero multiplex est Traditio (N. 200.) nec a quolibet statim dignoscitur, divina sit, an humana, hunc in finem a SS. Patribus & Theologis Regulæ quædam statutæ fuerunt, ad quas, ceu Lydium Lapidem, traditio quævis examinari possit, ut divina sit vel humana, Apostolica, an mere ecclesiastica

fiastica dijudicari valeat. Sunt autem fere
sequentes

REGULÆ

Pro Traditionibus divinis ad Fidem pertinentibus.

Regula I. Quod universa Ecclesia tan-²²⁸
quam dogma fidei amplectitur, quamvis in
SS. Litteris aut omnino non, aut non satis
clare expressum reperiatur, pro Traditione
divina habendum est.

Exemplo sit Valor Baptismi Parvulorum,
aut ab Hæreticis collati: Perpetua Virgini-
tas B. V. Mariæ, ejusque a Peccato actuali
immunitas.

Ratio Regulæ est: Ecclesia tanquam co-
lumna & firmamentum Veritatis, contra
quam ex Christi promisso Portæ Inferi nun-
quam prævalebunt, cum in veritatibus fidei
dijudicandis errare nequeat, neque tamen
novas revelationes expectare valeat, sequi-
tur eam a Christo vel Spiritu sancto per Apo-
stolos accepisse, quod tanquam fidei dogma
amplectitur. Sumta est hæc Regula ex Iræ-
neo (N. 223.) & Tertulliano (N. 101.) Ea-
dem passim usi fuerunt SS. Patres, CYPRIA-
NUS contra Novatianos. HIERONYMUS ad-
versus Vigilantium, Helvidium, Jovinianum.
AUGUSTINUS contra Pelagianos & Dona-
tistas.

229 *Regula II.* Quod in Concilio generali legitimo & acceptato ut dogma fidei credendum proponitur, etsi in S. Scriptura clare expreſſum non inveniatur, ut divinitus traditum agnosci debet.

Exemplo est Processio Spiritus S. a Filio, a Concilio Lugdunensi, Visio intuitiva Animabus Justorum plene purgatis ante corporum resurrectionem concedenda, a Florentino, Septenarius Sacramentorum Numerus a Tridentino Conciliis definita.

Ratio est. Hujusmodi Concilium quum universam repræsentet Ecclesiam, ubi Episcopi congregati de singularum Ecclesiarum suarum, quarum potiores ab ipsis Apostolis, vel Viris Apostolicis originem trahunt, Traditione conformi testantur, eadem prorsus infallibilitate præditum esse debet. Idem dicendum, quando in hujusmodi Concilio Doctrina aut Propositio ut Hæretica proscribitur; altera contradictorie eidem obposita, tanquam fide certa tenenda erit.

230 *Regula III.* Quod Romanus Pontifex legitime electus, & ab universa Ecclesia agnitus, tanquam fide credendum, omnibus publice proponit, seu, ut ajunt, ex cathedra loquens docet, id etiam pro divina Traditione habendum est.

Exemplo est Error rebaptizantium, Pelagianorum, & Massiliensium, quos extra generale Concilium Sedes Romana repressit.

Fun-

Fundatur hæc Regula cum in continua
Episcoporum potentioris hujus Ecclesiæ suc-
cessione, quorum nullus cujusdam in fide er-
roris publice prædicati hætenus convinci po-
tuit, & conservata ibidem præ cæteris Apo-
stolorum Petri & Pauli traditione, tum in
promissa Petro ac successoribus infallibilitatis
prærogativa, cum centro unitatis necessario
connexa, ut suo loco uberius ostendetur.

Regula IV. Quando SS. Patres, primo-²³¹
rum præcipue Sæculorum, doctrinam fidei
velut ab Apostolis acceptam unanimi, aut
saltem communi consensu testantur, pro do-
gmate divinitus tradito recipienda est.

Exemplo sunt Libri deuterocanonici,
Sacramentum confirmationis &c.

Ratio est. Cum SS. Patres , Episcopi præsertim , Traditionum custodes ac testes existant , nec præsumi possit , eos Temporibus ac Locis tantum inter se distantes , ad decipiendum conspirare vel voluisse , aut potuisse ; concors eorum assertio pro divina traditione recipienda est ; secus cum errantibus illis omnibus , universa simul erraret Ecclesia.

REGULÆ

Pro divinis Traditionibus Mores concernentibus.

Regula I. Quoad universa tenet Eccle- 232
sia, nec Conciliis institutum, sed semper
O 4 reten-

retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur. S. AUGUSTINI verba sunt de Bapt. contra Donatist. IV. 24. Quia vero Apostolorum Traditio duplex est, una apostolico-divina, & altera apostolico-humana, hinc ad utramque dignoscendam sequuntur aliæ.

233 *Regula II.* Lex, cujus ignoratur Initium, & cujus Materia humanam potestatem excedit, e. g. Materia Sacramentorum, pro divino-apostolica habenda est. Huc etiam non nulli revocant Leges, quarum materia potestatem Ecclesiæ quidem non excederet, ita tamen in Ecclesia constanter observatæ fuerunt, ut nulla dispensatione aut abrogatione fuerint unquam labefactatæ; Indicio id esse videtur, quod Ecclesia & Romani Pontifices eas ut divinitus traditas venerati fuerint. Huc forte pertinet observatio Diei Dominicæ Loco Sabbathi.

234 *Regula III.* Lex, quam generale Concilium, aut Romani Pontifices divinam esse sufficienter declararunt, pro tali omnino censenda est. E. g. Insolubile Matrimonii consummati Vinculum. Distincta Peccatorum gravium confessio.

Fundatur hæc Regula in Concilii generalis & Rom. Pontificis infallibilitate quoad auctoritatem Leges divinas declarandi.

Hæc

Hæc quidem de Traditionibus divinis.²³⁵
Sunt autem & aliæ humanæ, seu apostolico-
humanæ, quarum Authores sunt Apostoli,
tanquam Ecclesiarum fundatores, vel mere
Ecclesiasticæ ab Apostolorum Successoribus
profectæ, quæ quidem fidem a solo Deo re-
velatam non attingunt, sed Ritus quosdam
vel disciplinam ordinant, & hoc ipso, quod
humanæ sint, pro temporum, locorum ac
personarum circumstantiis, variæ esse & mu-
tari possunt.

REGULÆ

Pro Traditionibus humanis.

Regula I. Traditio, cujus reperitur Ini-²³⁶
tium in Statutis Conciliorum, Decretis Pon-
tificum, vel operibus Patrum, etiamsi in uni-
versa observetur Ecclesia, pro humana repu-
tanda est.

Exemplo fit Jejunium quatuor tem-
porum.

Ratio est. Si hujusmodi Traditio divina
foret, a Deo revelata esse deberet. At ve-
ro post CHRISTI ad cœlos ascensum, & Spi-
ritus S. adventum, novæ revelationes, fal-
tem publicæ & pro tota Ecclesia, non am-
plius expectandæ sunt, quia non promissæ.
Ergo.

Hanc Regulam constanter observarunt
Patres, & Hæreticis, præsertim Montanistis,

novas revelationes jactantibus obposuerunt, ut videre est in TERTULLIANO de præscript. & VINCENTIO Lirinenſi.

- 237 *Regula II.* Doctrina vel obſervantia, quæ in una ſolum vel paucis Eccleſiis particularibus obtinet, humanæ eſt authoritatis.

Exemplum eſt in Jejunio Sabbatino in Eccleſia Romana, non item in Mediolanenſi obſervata.

Ratio eſt. Quum veritates divinitus revelatæ orbi univerſo per Apoſtolos, & quidem expreſſo Chriſti Mandato promulgatæ fuerint; fieri omnino non potuit, ut una ſolum particularis, aut paucæ quædam Eccleſiæ eas conſervarent, reliquæ autem omnes, præſertim ubi non interrupta inde ab Apoſtolis viguit Episcoporum Catholicorum ſucceſſio, negligerent, aut e Memoria dimitterent. Ita VINCENTIUS Lirinenſis commonit. cap. 3. „ Quid igitur tunc faciet Chriſtianus catholicus, ſi ſe aliqua Eccleſiæ particula (ut Donatiſtarum; Luciferianorum) ab univerſali fidei Communionem præſciderit? Quid utique, niſi ut peſtifero corruptoque Membro Sanctitatem univerſi corporis anteponat. “

- 238 *Regula III.* Illa quoque Doctrina pro humana Traditione, verius ad inventionem, ac innovationem, habenda eſt, quæ a paucis, licet antiquis Authoribus, aut in una ſolum vel alte-

altera Provincia, contra omnium aliorum Sententiam obtrudi cœpit.

Exemplum est in Baptismo Hæreticorum Legitima forma ministrato, ab Africanis tamen, & Asiaticis quibusdam repetitio. Hanc Regulam firmat VINCENTIUS Lirinenſis Loc. cit. cap. 3. „ Quodſi in ipſa Vetuſtate duorum aut trium Hominum, vel certe civitatis unius, aut etiam Provinciæ alicujus Error deprehendatur. Tunc enim curabit, ut paucorum temeritate, vel inſcitia, ſi quæ ſunt univerſaliter antiquitus univerſalis Concilii Decreta præponat.“ vid. etiam cap. 28. ubi S. CYPRIANUM indigitare videtur.

REGULÆ

Pro Traditionibus Apostolico-humanis.

Regula I. Traditio, cujus ignoratur Initium, Christi tamen ex hoc Mundo disceſſum ſubponit, nec Eccleſiæ poteſtatem excedit, præſertim ſi in ea aliquando diſpenſatum fuiſſe legatur, Apoſtolica eſſe cenſetur.

Exemplum eſt in celebrando diei Paſcæ, & Pentecoſtes.

Ratio eſt. Hujusmodi Traditio, cum Christi ex hoc Mundo diſceſſum ſubponit, divina eſſe nequit: Quoniam vero nullum ejus in Conciliis, aut Pontificis Romani Decreto Initium deprehenditur, ad ipſos Apoſtolos originem ſuam non inmerito refert.

Regu-

240 *Regula II.* Lex, Ritus, vel consuetudo, jam primis Temporibus per universam Ecclesiam observato, cujus Author nescitur, etsi Ecclesiae potestatem non excedat, ab Apostolis descendere existimanda est.

Exemplo sit consuetudo, cruce se signandi, die dominica, & tempore Pascali standi, orandi facie ad orientem directâ, sumendi Eucharistiam sub alterutra Specie.

Est hæc ipsa Regula S. Augustini (N. 232.)

241 *Regula III.* Traditio quam SS. Patres ab Apostolis descendere concorditer adfirmant, ut talis quoque agnoscenda est.

Exemplum est Jejunium quadragesimale.

Sunt enim SS. Patres Testes legitimi ipsarumque Traditionum depositarum custodes fideles, quibus fidem negare, illiberale foret.

REGULÆ

Pro Traditionibus mere ecclesiasticis.

242 *Regula I.* Ritus, vel consuetudo, quæ non solum Christi, sed ipsorum etiam Apostolorum obitum subponit, mere ecclesiasticus est.

Exemplum habemus in festivitibus Honori B. V. Mariæ, Apostolorum, SS. Mar-

Martyrum dictatis, Anniversariis defunctorum Memoriis.

Regula II. Traditio antiqua, cuius de-243
terminata ignoratur origo, in operibus tamen primorum Patrum non occurrit Mentio, pro mere Ecclesiastica habenda est.

Exemplo sunt variæ Benedictiones cereorum, cinerum, Palmarum, Agnorum Dei, Processiones &c.

Ratio est. Traditio apostolica per idoneos Testes serie continua propagari debet. Dum ergo primi Patres de hujusmodi Ritibus prorsus silent, tunc testimonia, eorumque continuatio deficit.

Ex hætenus dictis de Traditione facile 244
colligitur.

1.) Tunc demum firmum argumentum theologicum inde deduci, quando de illa, tanquam divina, ex Ecclesiæ autoritate certo nobis constat. Quodsi traditio solum probabiliter existat, quippe ab aliquibus tantum Authoribus pro tali asserta, etiam conclusio solum probabilis inde sequitur.

2.) Traditiones divinas sive Fidei, sive Morum, nulli unquam mutationi subesse, quum sint ipsum Dei Verbum, quod manet in æternum, & inferioris dispositioni non subjacet: ex adverso Traditiones apostolico-huma-

humanas abrogari posse, eoquod Successores pari cum Apostolis potestate *ordinaria* gaudeant. Hinc videmus abrogatam Legem abstinentiæ a Sanguine & suffocato, ab Apostolis in Concilio Hierosolymitano sancitam.

3.) Traditiones hauriendas esse præcipue e SS. Conciliorum Canonibus, Romanorum Pontificum Decretis, SS. Patrum præsertim priorum Sæculorum operibus, & Historiæ Ecclesiasticæ Scriptoribus EUSEBIO aliisque. Unde per se consequitur, quanta veri Nominis Theologo necessitas incumbat, in eorundem Lectione sedula se exercendi, & adminicula huc conducentia sibi comparandi. Utilem tyronibus operam præstabit Joannis CABBASSUTII *Notitia ecclesiastica*, & COTELERIUS, qui Patres apostolicos eruditissimis Notis illustratos collegit.

CAPUT III. DE AUTHORITY SS. PATRUM.

Jam in Limine hujus pertractationis (N. 25.)²⁴⁵ præmonui, Sanctis Ecclesiæ Patribus, non dignitatis ordine, sed Nexus ratione, tertium adsignari Locum, quod Verbi Dei traditi Testes sint, & quasi traduces, illudque in suis operibus ad Posterios propagaverint. Venerando autem hoc Patrum Nomine non omnes intelliguntur Scriptores, qui quoquo modo res Ecclesiasticas, fidem, Mores, vel disciplinam concernentes pertractarunt, sed qui competente antiquitate, Doctrinæ ac Sanctitatis prærogativa celebrati, Ecclesiæ filios quasi generarunt, aut recentioribus etiam Sæculis Hæresibus se obponendo, quodammodo regenerarunt, quorum agmen tanquam Patrum quidam Benjamin claudit S. BERNARDUS respectu priorum novissimus, illorum tamen Spiritu & quasi Stylo animatus.

Etsi autem Doctores *in Ecclesia* semper fuerint, exstiturique sint, secundum CHRISTI Institutum, atque promissum Eph. IV. „Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi. NB. donec

donec omnes occurramus in unitatem fidei (h. e. usque ad consummationem Sæculi) & agnitionis Filii Dei, in Virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omnivento doctrinæ. “ Non tamen omnes dici possunt *Doctores Ecclesiæ*, nisi quos Speciali isto Elogio Ecclesia commendat, quorum quatuor præcipuos HIERONYMUM, AMBROSIUM, AUGUSTINUM & GREGORIUM M. Latina, & totidem græca veneratur, ATHANASIUM, BASILIUM, GREGORIUM Nazianzenum dictum Theologum, & JOANNEM Chrysostrum: Etsi & alii plures iisdem accenferi soleant.

Porro quamvis non nulli inter veteres Doctrina omnino excelluerint, ut TATIANUS, TERTULLIANUS, ORIGENES, EUSEBIUS Cæsareensis, RUFINUS, eos tamen SS. Patrum elogio haud efferimus, quod in vera fide Ecclesiæ aut non perseveraverint, aut de Errore saltem suspecti sint. Solet etiam triplex distinguere Patrum ætas, quarum *prima* ab Apostolis ad Concilium Nicænum usque, *altera* inde ad sæculum VII. decurrit. *Tertia* denique complectitur Patres ad Sæculum XIII. quo Theologia Scholastica prævalere cœpit. Primæ ætatis Patribus, quippe Apostolorum tempori, & Traditionum origini propioribus, vel ipsi Saniores de Protestantium cœtu assurgere solent, Anglicanæ præsertim communionis, quos Episcopales dicunt, Viri cum primis

primis eruditi, & de Patrum quorundam editionibus bene meriti. Minoris æstiment illos secundæ ætatis post Concilium Nicænum florentes, & novatæ in multis Doctrinæ reos arguunt. Hoc igitur Loco inquirendum, quantæ in fidei ac Morum dogmatis comprobandis authoritatis Patrum consensus haberi debeat, tum etiam, quæ in iisdem cum fructu evolvendis adhibendæ sint Regulæ atque cautelæ.

§. I.

De SS. Patrum authoritate.

Dum de SS. Patrum Testimoniis, horumque pondere agitur, tria secernenda sunt ²⁴⁶
1.) Vel enim unius solum, aut alterius profertur Testimonium: 2.) aut communis plurimum, vel 3.) denique concors omnium & unanimis comprobatur Consensus. Quum etiam iidem Patres diversa Doctrinæ capita pertractaverint, quæ a) ad S. Scripturarum expositionem, b) ad dogmata fidei, c) Morumque, d) Ecclesiæ disciplinas, e) aut humanas Scientias referuntur. Hinc pro Personarum & Doctrinæ capitum diversitate, varium quoque de eorum authoritate ferendum est Judicium.

RESOLUTIO I. SS. Patrum sive paucorum, sive etiam plurium de iis rebus, quæ intra rationis naturalis Limites continentur,

Placita, non plus valent, quam eorum Ratio persuadet.

Ratio est. Deus, qui Mundum reliquit disputationibus Hominum, nec rerum a se craturum intimas rationes ac nexum revelare voluit, non alio fine Doctores Ecclesiæ dedit, quam ut fidei unitatem conservaret, primo quidem Apostolis traditam dehinc per Successores propagandam. Quum igitur SS. Patribus non Philosophiæ, sed revelatæ doctrinæ depositum concreditum fuerit, de illa etiam minus erant solliciti, nec ejusdem idonei testes esse possunt. Plerique in profanis litteris olim quidem egregie exercitati, ita tamen sacris se deinceps devoverunt totos, ut per plures annos omni secularium Librorum Lectione se abdicarent, quod de SS. GREGORIO Nazianzeno & BASILIO M. testatur RUFINVS H. E. II. 9. Idem de se ipso fatetur HIERONYMVS Proëm. comment. in Epist. ad Galat: „ Plusquam quindecim Anni sunt, inquit, ex quo in manus meas nusquam gentilium litterarum quilibet author ascendit. Et si quid forte inde, dum loquimur, obrepit, quasi per antiqui nebulam fomnii recordamur. - - Quotus quisque nunc Aristotelem legit? quanti Platonis vel Libros novere vel nomen? Vix in angulis otiosi eos Senes recolunt. Rusticanos vero & piscatores nostros totus orbis loquitur.“ Sed & Patrum non nulli, qui Philosophiam excoluerunt, non raro quosdam inde Nævos traxerunt, suisque operibus insperferunt.

RESO-

RESOLUTIO II. Unius, aut plurimum²⁴⁸ quoque SS. Patrum authoritas, in rebus etiam ad fidem pertinentibus, quando plures alii dissentiunt, firmum argumentum haud subministrat.

Ratio est. Soli Scriptores canonici a Deo inspirati hoc sibi inerrantiæ donum promittere possunt: cæteri omnes sibi solis relictæ nihil humani a se alienum arbitrantur, atque cum S. AVGVSTINO Ep. 19. ad Hieronym. relata cap. 5. disq. 9. fatentur: „ Ego solis eis Scripturarum Libris, qui jam canonici adpellantur, didici hunc honorem timoremque deferre, ut nullum eorum auctorum scribendo aliquid errasse firmissime credam, ac si aliquid in eis offendero litteris, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud, quam vel mendosum esse codicem, vel Interpretem non assecutum esse, quod dictum est, vel me minime intellexisse, non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet Sanctitate doctrinaque præpalleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi vel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione, quod a vero non abhorreat, persuadere potuerunt. Nec te sentire aliud existimo, prorsus, inquam, non te arbitror sic legi tuos libros velle, tanquam Prophetarum vel Apostolorum, de quorum Scriptis, quod omni Errore careant, dubitare nefarium est. “ Nec aliter HIERONYMVS Apologia contra Jovianum: „ De me, ubicunque

Scripturas non interpretor, sed libere de meo Sensu loquor, arguat me quilibet. „ Monet autem sapienter Melchior Canus de Locis theolog. Lib. VII. cap. 3. „ SS. Patres despiciere & pro nihilo habere, impudentis erit; suscipere & habere pro certo, imprudentis.“

249 Nec obstat, quod Gelasius P. I. cap. *Sancta Romana*. 3. Dist. XV. Cypriani, Athanasii, Gregorii Nazianzeni, Basilii M. Ambrosii, Hieronymi, Augustini, & aliorum SS. PP. opera in Ecclesia legenda decernat, aliorum non item, uti Origenis, Eusebii, Rufini, quod non nulli in eorum Libris notati fuerint Errores; Inde enim nequaquam evincitur, priores omni nævo fuisse exemptos, quod de S. Leonis M. epistola ad Flavianum P. C. P. usque ad ultimum jota venerabiliter recipienda sub anathemate præcipit. De cæteris autem sic pergit: „ Item opuscula atque Tractatus omnium Patrum orthodoxorum, NB. qui in nullo a Sanctæ Romanæ Ecclesiæ consortio deviaverunt, nec ab ejus fidei prædicatione sejuncti sunt, sed communionis ipsius, gratia Dei usque ad ultimum diem vitæ suæ participes fuerunt, legenda decernimus.“ De plerisque aliis ait, sequentum S. Pauli monitum, *omnia probate, quod bonum est, tenete*. Commendantur igitur priorum opuscula Patrum, eoquod in iis rebus, quæ tunc publice ab omnibus & firmiter credebantur, & recta fide non aberraverint, etsi non nulla scripserint, revelationi tunc nondum per-

perspectæ, nec ab Ecclesia propositæ, dissona; minime autem Scriptoribus canonicis, quorum infallibilis prorsus est authoritas, æquiparantur, ut glossæ ad hoc capitulum visum fuit.

RESOLUTIO III. Unanimis SS. Patrum²⁵⁰ in SS. Litterarum expositione consensus certissimum argumentum conficit.

Prob. I. Ex ipso S. Scripturæ Eccl. VIII. 9. seq. „ Ne despicias narrationem Presbyterorum Sapientium, & in proverbiiis eorum conversare, ab ipsis enim disces Sapientiam, & doctrinam Intellectus. - - Non te prætererat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt a Patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. “ Negari certe nequit, Christum *aperuisse* Apostolis *Sensum, ut intelligerint Scripturas* Luc. XXIV. 45. hunc quoque in finem *positos a Deo fuisse quosdam quidem in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, hoc est, Interpretes, tertio Doctores.* 1. Cor. XII. 28. qui istum interpretationis sensum adinstar depositi Successoribus commendarent, & sic usque ad consummationem Sæculi conservarent. (N. 189.) Quando igitur Patres temporibus ac locis adeo sejuncti in exponendo S. Scripturæ sensu concordant, evidens utique signum, cum a Christo per Apostolos, insuper Spiritu Veritatis edoctos, ad illos, & inde usque ad nos dimanasse. Hinc recte arguit

VINCENTIUS Lirinenſ. in commonitorio N. 2. p. m. 301. „ Hic forſan requireret aliquis : cum ſit perfectus Scripturarum Canon ſibiſque ad omnia ſatis ſuperque ſufficiat, quid opus eſt, ut ei eccleſiaſticae intelligentiae jungatur authoritas? Quia videlicet Scripturam S. pro ipſa ſua altitudine non uno eodemque ſenſu univerſi accipiunt, ſed ejusdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpreta- tur; ut pene quot homines ſunt, tot illinc ſententiae erui poſſe videantur. Aliter nam- que illam Novatianus, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit. Aliter Arius, Eunomius, Macedonius. Aliter Photinus, Apollinaris, Priscillianus; aliter Jovinianus, Pelagius, Coeleſtinus, aliter poſtremo Neſtorius. (Ad- dam ego, aliter Lutherus, Zwinglius, Cal- vinus, Socinus, Servetus.) Atque idcirco multum neceſſe eſt, propter tantos tam varii errores anfractus, ut propheticae, & apoſto- licae interpretationis linea ſecundum eccleſia- ſtici & catholici ſenſus normam dirigatur.“

251 *Prob. II* E Conciliis, quae S. Scripturae Senſum, ab Hæreticis in controverſiam voca- tum, non niſi e præcedentium Patrum inter- pretatione accepta exponendum cenſuerunt. Sic Concilium generale V. Conſtantinopol. I. Can. 9. concludit. „ Quum igitur hæc ita recte confeſſi ſumus, quæ tradita nobis ſunt tam a divinis Scripturis, quam a SS. Patrum doctrina, & ab his, quæ definita ſunt de una eademque fide a prædictis quatuor SS. Conci- liis,

liis. - - - Si quis conatus fuerit contra hæc, quæ pie disposuimus, vel tradere, vel docere, vel scribere - - - deponetur, vel anathematizabitur. “ In Concilio VI. C. P. III. Act. 10. Lecta fuerunt, & adprobata Testimonia Sanctorum ac probabilium Patrum, ostendentia duas voluntates, & duas operationes in Jesu Christo. Concilium *quini Sextum*, Constantinopoli in Trullo celebratum Can. 19. ab Ecclesia recepto statuit. „ Oportet eos, qui præfunt Ecclesiis, Clerum & Populum docere, ex divina Scriptura colligentes intelligentias & judicia veritatis, & non transgredientes jam positivos Terminos, vel divinorum Patrum traditionem. Sed etsi ad Scripturam pertinens controversia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quam quomodo Ecclesiæ Luminaria, & doctores suis Scriptis exposuerunt, & maiorem ex his laudem consequantur, quam si ea, quæ a se dicantur, componant; nedum quandoque ad id hæsitant ab eo, quod convenit, excidant. “ Denique Concilium VIII. C. P. III. Actione 20. Can. 1. decernit: „ Ut rectam regiamque divinæ Justitiæ viam sine erroris offensa teneamus, SS. Patrum decreta, veluti inextinctæ quædam semperque lucentes faces, sequenda sunt. Qua propter Sanctiones Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ per Traditionem, tum Sanctis omnique laudis præconio celebrandis Apostolis, cum ab orthodoxis œcumenicisque & provincialibus Conciliis, aut a quovis deiloquo Patre & Ecclesiæ Doctore (cæteris

consentibus) acceptas, servandas, custodiendasque profiteamur: Traditiones enim sive per Sermonem, sive per Epistolam Majorum nostrorum, qui Vitæ Sanctitate nobis præluxerunt, acceptas, diserte magnus Apostolus Paulus tenendas monet. “ Adde Concilium TRIDENTINUM (N. 187.) allegatum.

252 *Prob. III. E SS. Patribus. IRÆNEUS* contra Hæreses IV. 33. nov. edit. „ Agnitio vera est Apostolorum doctrina, vel antiquus Ecclesiæ Status, in universo mundo, & character Corporis Christi secundum Successiones Episcoporum, quibus illi eam, quæ in unoquoque loco est, Ecclesiam tradiderunt, quæ pervenit usque ad nos, custoditione sine fictione, Scripturarum traditio plenissima, neque additamentum, neque ablationem recipiens, & Lectio sine falsatione, & secundum Scripturas expositio legitima, & diligens, & sine periculo, & sine blasphemia, & præcipuum dilectionis munus, quod est prætiosius quam agnitio, gloriosius quam Prophetia, omnibus autem reliquis chrismatibus supereminens. “

CLEMENS Alexandrinus de Hæreticis, adulterina clave contra Patrum Regulam Scripturas exponentibus ita loquitur Stromat. VII. 16. pag. m. 896. „ Sunt enim Socordes, qui cum liceat ex ipsis Scripturis, divinis Scripturis convenientes colligere demonstrationes; id omnino non faciunt, sed quod eorum

eorum voluptatibus suffragatur, eligunt. Gloriæ tenentur desiderio, qui ea quæ conveniunt Sermonibus divinitus inspiratis, tradita a beatis Apostolis & Magistris, voluntarie elidunt, per alias argumentationes, humanis doctrinis resistentes divinæ Traditioni, ut hæresin constituent. Nam inter eos Viros, qui tanti erant in ecclesiastica cognitione, quid restabat dicendum a Marcione v. g. aut Prodico, & similibus, qui non sunt ingressi recta via? Neque enim eos, qui præcesserant, superare potuerunt Sapientia, ut aliquid adinvenirent iis, quæ ab illis vere dicta sunt: sed bene cum eis actum esset, si dicere potuissent ea quæ prius sunt tradita, solus ergo Gnosticus (cognitione veritatis prædictus) cum in ipsis consenuerit, Scripturis Apostolicam & Ecclesiasticam servans dogmatum rectitudinem, rectissime vivit secundum Evangelium & demonstrationes ita ut quærit, invenit, ut qui emittatur a Domino a Lege, & Prophetis. “ Et cap. 17. „ Qui impios ergo attingunt Sermones, aliisque tradunt, neque Verbis divinis recte, sed perverse utuntur, neque ipsi in Regnum coelorum ingredientur, neque eos, quos deceperunt, sinunt assequi veritatem. Sed nec ipsi introitus clavem (Matth. XVI. 19. Luc. XI. 52.) habentes, sed falsam quamdam, per quam non relaxato velo, ut nos ingredimur per Domini Traditionem, sed exciso ostio, & muro Ecclesiæ clam professo, Veritatem transgredientes efficiuntur Principes ac Duces

myfteriorum animæ impiorum. “ Denique ex ipfa Ecclefie unitate fidei quoque & expofitionis unitatem deducit : „ Nam cum unus fit Deus, inquit, & unus Dominus, propterea id etiam, quod eft fumme venerabile, & ex eo quod fit unicum laudatur, ut quod fit imitatio principii, quod eft unum. In unius ergo naturæ fortem cooptatur Ecclefia quæ eft una, quam conantur hærefes in multas fcindere. Et effentia ergo & opinione, & principio & excellentia, folam effe dicimus antiquam & Catholicam Ecclefiam, ut unitatem unius fidei, quæ eft ex propriis Testamentis, vel potius ex Testamento quoad eft unum diverfis temporibus; in quibus Dei voluntate per unum Dominum congregat eos qui funt jam ordinati, quos prædeftinavit Deus, cum eos juftos futuros cognoviffet, ante mundi constitutionem. Cæterum Ecclefie quoque excellentia, ficut Principium constitutionis, eft ex unitate, omnia alia fuperans, nihil habens fibi fimile vel æquale “

ORIGENES tom. 29. in Matth. n. 46. Tom. III. operum nov. edit. pag. 864. de Hæreticis fcripturas non traditio Senfu exponentibus ait : „ Quoties canonicas proferunt Scripturas, in quibus omnis Christianus confentit & credit, videntur dicere: *ecce in domibus verbum eft veritatis*. Sed nos illis credere non debemus, nec exire a prima & ecclefiaftica traditione, nec aliter credere, nifi quem admodum per fucceffionem Ecclefie Dei tradiderunt nobis “

De SS. GREGORIO Nazianzeno atque BASI-

LIO M. testatur RUFINUS H. E. Lib. II. divinarum Scripturarum non ex propria præsumptione, sed ex majorum Scriptis & auctoritate secutos fuisse, quos & ipsos ex apostolica successione intelligentiæ Regulam suscepisse constabat. Prætereo jam AMBROSIUM Lib. 3. de fide ad Gratianum, EPIPHANIUM Hæresi 16. contra Apostolicos. HIERONYMUM in cap. 12. Daniel, & in Epistola ad Paulinum. S. AUGUSTINUM Lib. de utilitate credendi. GREGORIUM M. Lib. XXVIII. Moral. cap. 9. & unum adjiciam S. CASSIODORUM Lib. divin. Institution. proëmio. „ Ad divinam Scripturam ascendamus per expositiones probabiles Patrum, velut per quamdam Scalam visionis Jacob, ut eorum sensibus porrecti ad cognitionem Domini efficaciter pervenire mereamur. “ Et Cap. II. „ Sunt non nulli, qui putant esse laudabile, si quid contra antiquos sapiant, & aliquid novi, ut periti videantur, inveniant. “ Et cap. 25. „ Cuncta, quæ antiqui expositiones probabiliter dixerunt, sollicita mente tenenda sunt. “

Prob. IV. Ratione. Si in legitime ex-253
ponendo S. Scripturæ Sensu concors Patrum
falleretur consensus; tunc & omnes fideles,
& ipsa Ecclesia cum iisdem universa, quæ Pa-
tres sequitur, erraret; repugnat autem pro-
videntiæ Dei, ut Ecclesiam ab ipsomet posi-
tam ceu firmamentum, columnam & Matrem
Veritatis, quam omnes audire jussit, cui per-
petuam

petuam adfistentiam suam promisit, in Errorem labi permittat. Ergo.

2.) Ut relicta unanimi SS. Patrum expositione nova quædam pro legitima agnosci posset, deberet hæc recentioribus Authoribus a Deo revelata fuisse; nam „omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit, sed Spiritu S. inspirati, Locuti sunt sancti Dei Homines.“ 2. Petri I. 20. Atqui novæ revelationes publicæ jam non amplius expectandæ sunt, & de privatis, cum nulla haberi valeat certitudo, idem dicendum, quod de Spiritu privato (N. 184.). Ergo.

254 *Objic.* Contra hanc Resolutionem III. Omnes SS. PP. in exponendo Scripturæ sensu aliquando errarunt; nam illud Osee XI. 1. *Ex Ægypto vocavi filium meum*, in sensu litterali de Populo Israel, in allegorico autem de CHRISTO intellexerunt, cum tamen S. Matthæus II. 15. in sensu litterali de CHRISTO exponat.

Resp. Dum SS. Patres in exponendo Scripturæ sensu sequendos dicimus, intelligendum est de sensu ad dogma fidei ac Morum pertinente. Utrum autem sensus litteralis citati loci de Israel, aut de Christo exponi debeat, ad fidem non pertinet. Immo cum unius ejusdemque loci multiplex possit esse sensus litteralis (N. 191.) hinc & ille Osee textus ad litteram de Populo Israelis ex Ægy-

Ægypto liberato, & de Christo inde revocato, qui naturalis est Dei filius verissime intelligi potest.

Objic. II. Etiam si communis SS. Patrum expositio sit, sex distinctis diebus naturalibus Mundum & singulas ejus partes perfectas fuisse, ei tamen adversatur AUGUSTINI Sententia, omnia simul ac semel producta fuisse, & dies pro conceptibus Angelicis exponentis.

2.) Idem dicendum de Moyse, a quo Deum facie ad faciem visum fuisse communis Patrum sententia negat, AUGUSTINUS & quidam Scholastici affirmant.

3.) Patres omnes PAVLI textum, quod omnes in ADAM peccaverint, de omnibus prorsus, solo CHRISTO excepto, qui ex Semine Adam non fuit conceptus, ex Adamo descendentibus, etiam de B. V. MARIA intellexerunt: quo tamen non obstante Ecclesia opinionem de B. V. MARIE ab originali Peccato immunitate non tolerat modo, sed & fovet, celebrando conceptionis festum. Igitur communis etiam Patrum expositio firmum argumentum non facit.

Resp. ad 1. & 2. Hæc ad fidem & Mores non petinent. Ad 3. Neque ex revelatione scripta, nec tradita hætenus sufficienter constat, an sub illa regula etiam B. V. Ma-

V. MARIA comprehendatur, aut ab ea exempta sit, certe enim S. AVGVSTINVS, quando de Peccato agitur, non vult de B. V. Maria habere quæstionem. Hinc etiam Ecclesia hac de re nihil unquam pronuntiavit. Possunt autem SS. Patres de conceptione feminali, & materiali originalis Peccati, pia autem opinio de conceptione rationali exponi. Et tunc nulla est contractio. Ut enim JEREMIAS & JOANNES Baptista in utero Matrum sanctificari, ita V. MARIA ab originalis peccati formalis macula præservari potuit.

256 RESOLUTIO IV. Quod SS. Patres unanimi aut concordi consensu ut dogma fidei tradiderunt, pro tali quoque habendum est. Sequitur id ex dictis tum isto, cum præcedente capite; sequitur ex Ecclesiæ praxi continua, quæ exortam quamvis in fide profanam novitatem e Patrum consensu confutavit, & cum anathemate rejecit. Præclare hanc in rem scribit VINCENTIVS Lirinenſis commonitorio II. pag. m. 348. „ Ex ipsa Ecclesiæ vetustate duo quædam vehementer studioseque observanda, quibus penitus inhærere deberent, quicunque hæretici esse nollent. Primum, si quid esset antiquitus ab omnibus Ecclesiæ catholicæ Sacerdotibus universalis Concilii autoritate decretum: deinde si qua nova exurgeret quæstio, ubi id minime reperiretur, recurrendum ad Sanctorum Patrum Sententias, eorum duntaxat, qui suis quisque temporibus & locis in unitate communio-

nis

nis & fidei permanentes, Magistri probabiles
existissent, & quidquid uno sensu atque con-
sensu tenuisse invenirentur, id Ecclesiæ ve-
rum & catholicum absque ullo scrupulo judi-
cetur. Quod ne præsumptione magis nostra,
quam auctoritate ecclesiastica promere videre-
mur, exemplum adhibuimus Sancti Concilii
Ephesini, ubi cum de sanciendo fidei re-
gulis disceptaretur, nequa illic forsan profa-
na novitas in modum perfidiæ Ariminensis ob-
reperet, universis Sacerdotibus, qui illo du-
centi fere numero convenerant, hoc catholi-
cissimum, fidelissimum, atque optimum facta
visum est, ut in medium Sanctorum Patrum
sententiæ proferrentur, quorum alios Marty-
res, alios confessores, omnes vero catholicos
sacerdotes fuisse & permanisse constaret, ut
scilicet rite atque solemniter ex eorum Con-
sensu atque decreto antiqui dogmatis Religio
confirmaretur, & profanæ novitatis blasphem-
ia condemnaretur. Quod cum ita factum
foret, jure meritoque impius ille Nestorius
catholicæ vetustati contrarius, beatus vero
Cyrillus sacrosanctæ antiquitati consentaneus
judicatus est. “ Commemoratis deinde san-
ctorum Patrum nominibus, quorum senten-
tiæ recitatæ fuerunt, porro subdit: „ Quæ
tandem omnium voces, aut quæ omnium vo-
ta? nisi ut quod erat antiquitus traditum te-
neretur, quod adinventum nuper, explodere-
tur - - ut omnimodis præcaverent, ne ali-
quid Posteris traderent, quod ipsi a Patribus
non acceperant, & non solum in præsenti
rem

rem bene disponerent, verum etiam post futuris exempla præberent, ut & ipsi scilicet sacratæ vetustatis dogmata colerent, profanæ vero novitatis adinventum damnarent. Invecti etiam sumus in Nestorii sceleratam præsumptionem, quod Sacram Scripturam se primum & solum intelligere, & omnes eos ignorasse jactaret, quicumque ante se Magisterii munere præditi divina eloquia tractavissent, universos scilicet Sacerdotes, universos Confessores & Martyres, quorum alii explanassent Dei Legem, alii vero explanantibus, consensissent vel credidissent; totam postremo etiam nunc errare & semper errare adseveraret Ecclesiam, quæ ut ipsi videbatur, ignaros erroneosque Doctores secuta esset, & sequeretur. “ Tandem concludit: „ Necesse est profecto omnibus deinceps Catholicis, qui sese Ecclesiæ Matris legitimos filios probare student, ut Sanctæ sanctorum Patrum fidei inhæreant, adglutinentur, immorentur, profanas vero profanorum novitates detestentur, horrescant, infectentur, persequantur. “

- 257 Adversus Patrum authoritatem magno conatu insurgunt DD. Protestantes, illi præprimis duum Viri Andreas RIVETVS tractatu de Authoritate Patrum, Libris IV. Caitici Sacri præmissio Genevæ 1642. & Joannes DALLÆVS Libris duobus de Ufu Patrum ibidem 1686. Opponit uterque S. AVGVSTINVM, qui Lib. 2. contra Faustum Manichæum cap. 5. asserit. 1. Patres non scripsisse præcipiendi autho-

authoritate, eos non cum credendi necessitate, sed cum judicandi libertate legendos esse. 2. Solam Scripturam S. esse, cui indubitanter credi debeat. „ Id genus litterarum (de Patrum operibus loquitur) quæ non præcipiendi auctoritate, sed proficiendi exercitatione scribuntur a nobis, non cum credendi necessitate, sed cum judicandi libertate legendum est: cui tamen ne intercluderetur locus, & adimeretur Posteris ad Quæstiones difficiles tractandas atque versandas, Linqæ ac styli saluberrimus Labor, distincta est a posterioribus libris excellentia canonicæ authoritatis V. & N. Testamenti, quæ Apostolorum confirmata temporibus, per successiones Episcoporum & propagationes Ecclesiarum, tanquam in sede quadam sublimiter constituta est, cui serviat omnis fidelis & pius Intellectus. Ibi siquid velut absurdum moverit, non licet dicere: Autor hujus libri non tenuit Veritatem: sed, aut codex mendosus est, aut interpretes erravit, aut tu non intelligis. In opusculis autem posteriorum, quæ libris innumerabilibus continentur, sed nullo modo illi sacratissimæ canonicarum Scripturarum Excellentiae cœquantur, etiam in quibuscunque eorum invenitur eadem Veritas, longe tamen est impar auctoritas. Itaque in eis, si quæ forte propterea dissonare putantur a vero, quia non ut dicta sunt intelliguntur, tamen liberum ibi habet Lector Auditorve judicium, quo vel approbet quod placuerit, vel improbet, quod offenderit. Et ideo cuncta ejusmodi nisi vel

Q

certa

certa ratione, vel ex illa canonica authoritate defendantur, ut demonstretur siue omnino ita esse, siue fieri potuisse, quod ibi disputatum est, vel narratum; si cui displicuerit, aut credere noluerit, non reprehenditur. In illa vero canonica eminentia Sacrarum Litterarum, etiam unus Propheta, seu Apostolus, aut Evangelista, aliquid in suis litteris posuisse, ipsa canonica confirmatione declaratur, non licet dubitare, quod verum sit: alioqui nulla erit pagina, qua humanæ imperitiæ regatur infirmitas, si Librorum saluberrima auctoritas aut contemptu penitus aboletur, aut interminata confunditur. “

Resp. Loquitur S. AUGUSTINUS de quolibet Scriptore figillatim considerato, cum proprio ex sensu & privata opinione aut S. Litteras exponit, aut dogma quoddam, præsertim quoad modum, explicat, aut omnino Quæstiones extraneas pertractat. Quemlibet enim Scriptorem opponit *uni* Prophetæ, *uni* Apostolo, *uni* Evangelistæ, cui, utpote divinitus inspirato, etiam solitarie scribenti, fides indubitata habenda est. Non autem intelligendus est de omnium aut communi Patrum consensu, qui aperte frequenter, perseveranter eundem S. Scripturæ sensum tradunt, aut aliquid tanquam dogma creditum fuisse testantur; tunc enim Verbi traditi custodes sunt & traduces, qui ut Scripturæ canonem *per successiones Episcoporum & propagationes Ecclesiarum*, ut ait AUGUSTINUS, ita & reliqua dogmata

dogmata nobis commendarunt: Quo quidem in capite si omnes simul fuissent decepti; omnes quoque cum illis fideles, ac Univerſa demum Eccleſia, quæ non niſi Doctores, & Auditores complectitur, conſtanter erraret, jamque Portæ Inferi adverſus eam prævaluiffent, cui Chriſtus ſe adfuturum promiſit uſque ad conſummationem Sæculi.

Opponit. II. RIVETUS cap. 6. de au-²⁵⁸thoritate PP. Nullum Teſtimonium Hominum ex ſe fidem in rebus divinis facere poteſt indubitata; quia omnis Homo mendax eſt, & errare humanum, id, quod non modo ſingulis, ſed pluribus quoque in unum congregatis, multo magis pluribus, tempore & loco diſtinctis accidit. Atqui conſenſus Patrum, quorum ſcripta exſtant, eſt Teſtimonium humanum: ſinguli enim Homines ſunt, & ſingulorum Hominum Teſtimonia in unum collata, non poſſunt alterius eſſe generis, quam cujus ſunt ſingula per ſe conſiderata. Ergo talis conſenſus fidem indubitata ex ſe facere non poteſt.

Reſp. diſtq. maj. Nullum Teſtimonium Hominum - - ſi ſpectentur præciſe ut Homines. *Conc.* Tunc enim falli poſſunt & fallere. Si autem conſiderentur ut Rectores Eccleſiarum a Spiritu S. poſiti, ut cuſtodes, ac traducēs depoſiti ſanæ doctrinæ: *Neg. maj.* eo ipſo enim, quod loco & tempore inter ſe ſejuncti in idem tamen conſentiant, indicio eſt, omnes

eandem doctrinam ab Apostolis per suos antecessores accepisse, nec studiose in deceptionem conspirasse. Nam ut ait TERTULLIANUS, quod apud omnes unum est, non est erratum sed traditum.

Resp. II. dist. maj. Consensus PP. Testimonium humanum est, de Veritate tamen non pure humana, sed a Christo Apostolis eorumque Successoribus veluti depositariis tradita, & Ecclesiæ Sigillo confirmatum. *Conc. aliter nego.* Ut enim diploma regium a Ministro quidem conceptum Voluntatem tamen Principis continens & ejus Sigillo obsignatum regiam obtinet auctoritatem; ita pariter Patrum scripta, quæ creditam sibi doctrinam Christi complectuntur, ipsius quoque Christi auctoritatem obtinent, non quatenus Scripta Patrum sunt, sed quatenus *Custodum* depositi illis commendati.

259 Opponit RIVETUS III. loco cit. Quorum (quantalibet polleant doctrina & pietate) testimonium non ideo verum est, quod ipsi scripserunt, sed prout ratio ab illis adducta, vel Scriptura citata persuaferit, eorum testimonium non per se sufficit ad divinam fidem ingenerandam: At tale est omnium & quorum vis Patrum, sive solitarium, sive consentiens testimonium: alioqui a divino testimonio non distaret, quod per se solum nullo indiget rationis præsidio, ut ex AUGUSTINO supra N.257. ostensum est. Ergo testimonium etiam ex
con-

consensu Patrum ad fidem divinam ingenerandam non valet. *Maj.* Constat ex natura fidei, cum enim hæc debeat esse veritatis & certitudinis immotæ, non potest ultimo terminari nisi in prima veritate, quæ est auctoritas divina sola immota existens: Auctoritatem autem Doctorum Ecclesiæ divinam & immotam esse, nondum ausi sunt decernere Catholici.

Resp. Dist. min. Tale est omnium PP. testimonium etiam consentiens, quando proponunt privatas & proprias opiniones, eas rationibus firmare, & S. Scripturæ concordare ostendere conantur. *Conc.* Quando testantur, doctrinam a Christo Apostolis esse traditam, & per horum Successores sibi adinstar depositi commendatam. *Nego.* Tunc enim fides in nobis generatur divina, terminata in authoritate Dei, quem hoc, quod credimus, revelasse, communi consensu Patres testantur.

Nec tamen sequitur, quod putat *Rivet*, ut Patrum testimonia fidem ingenerent divinam, eos a Deo inspiratos esse oportere, quod Scriptoribus hagiographis proprium est. Sed hoc solum sequitur, CHRISTUM, quod utique promisit, constanter Ecclesiæ suæ Visibili ita adstare, ut doctrina ab eo tradita fideliter conservetur ab iis, quorum curæ ab eo concredita fuit, qui non alii sunt, quam Pastores & Doctores, ab ipso Christo dati, donec

donec occurramus omnes in unitatem fidei,
h. e. usque ad consummationem Sæculi.

260 Obponit DALLÆUS de vero Ufu Patrum,
cujus operosum Argumentum huc redit, ab
ipsomet in Synopsin redactum.

Patres non possunt federe Judices in
controverfiis, quæ Romanam Ecclesiam in-
ter, & Protestantes hodie jactantur. I. Quia
si non impossibile, saltem difficillimum est,
quid super illis senserint, liquide & distincte
constituere. II. Quia cum eorum Sententia
(etiam si certo de ea constaret) non sit infal-
libilis, nec extra erroris aleam omnem con-
stituta, non tantam habet auctoritatem, ut
in ea acquiescere possit animus, qui in iis,
quæ ad Religionem pertinent, nec potest,
nec debet alia credere, quam de quorum ve-
ritate sibi certo constat. Utramque partem
duobus Libris probare contendit. Et Primi
quidem

Cap. I. Ægre constare potest, quid cir-
ca nostras de Religione controversias senserint
Patres, cum pauca exstent ab iis Scripta, tri-
bus præsertim antiquissimis sæculis. Suspi-
catur autem DALLÆUS, quædam illorum stu-
diose fuisse subpressa ab ipsis Catholicis, quæ
suæ cum primo christianismo diversitatis, con-
formitatis autem cum Doctrina Protestantium
argumenta continerent.

Resp.

Resp. Etiam si non omnia primorum Patrum scripta supersint, & illi etiam non plurima scripserint, in iis tamen, quæ relicta sunt, insignia exstant testimonia fidei Romano-Catholicæ, & Protestantibus adversa: e. g. in Actis Martyrii S. ANDRÆ Apostoli, quorum authenticam D. Car. Christianus WOGIUS, Professor Lipsiensis, novissimo tuetur, de reali Christi præsentia in Sacramento Altaris, in Epistolis S. IGNATII M. quorum vindicias doctissimi Protestantium scripserunt, de Hierarchia Ecclesiastica divinitus constituta, & Episcoporum supra Presbyteros eminentia &c. Prorsus autem a vero abludit, catholicos aut voluisse aut potuisse quædam Patrum opera e medio tollere, cum illa intacta reliquerint, in quibus errores adhuc hodie reperiuntur, ut TERTULLIANI, ORIGENIS, aliaque. Igitur Temporum Injuriam, Adversariorumque furori, ceu communi scriptis omnibus, aliisque rebus vetustis fato, eorum jactura adscribenda est.

Cap. II. Quæ supersunt e tribus prioribus sæculis scripta maximam partem agunt de rebus alienissimis ab iis, quæ hodie circa Religionem in controversiam vocantur, agunt enim vel contra vanitatem Idolorum, vel contra pervicaciam Judæorum, vel depellunt criminationes christianorum fidei impactas: nihil autem de transubstantiatione, de confessione auriculari, de Purgatorio, de cultu Imaginum, de Papæ Monarchia &c.

Resp. Quamvis Primi illi Patres non conscripserint integros Tractatus de Fidei capitibus hodie controversis; Testimonia tamen fidei suæ nobiscum consonæ plurima reliquerunt: In ipsis enim Apologiis, aliisque Libris produnt suam de Trinitate doctrinam contra Socinianos, novos Arianos: scripserunt de Poenitentia & Ritu exhomologeseos. De præsentia Christi in Sacramento, de festis Martyrum diebus, de anniversariis defunctorum, de Episcopi Romani supra reliquos Primatu, ad quem adpellationes dirigebantur. Quin de Purgatorio exstat locus insignis in Actis SS. PERPETUÆ & FELICITATIS. Porro priorum eandem cum nostra fidem fuisse, inde convincitur, quia statim ad obortam quamcunque Hæresin Patres cum tota Ecclesia eam novitatis contra receptam doctrinam arguerunt; & pro ipsa occasione data scriptis confutarunt. Providit enim Ecclesiæ suæ Deus, ut, quoniam oportet Hæreses esse, illis ex Orco erumpentibus Doctores obponeret, qui traditam Doctrinam tuerentur adversus quoscunque insultus. Quin, si largiri vellem Patres primos non commemorasse controversa hodie capita, eorum Silentium potius indicio foret, ea tunc non fuisse controversa, secus aut in Hæreticorum obpugnantium, aut defendentium Catholicorum Scriptis eorum mentio occurreret. Ubi primum ARIUS & MACEDONIUS, quos Sociniani, ubi AERIUS, quem Calviniani sequuntur, exstulere caput; ut novatores rejecti fuerunt. Similis
aliorum

aliorum Sors futura fuisset, qui secretam confessionem, realem Christi præsentiam &c. introducere voluissent, nisi hæc ipsa jam tunc Ecclesiæ fides fuisset. Aut qua ratione, quo tempore, quo authore, fieri potuit, ut græci diro schismate a latinis avulsi LUTHERI & CALVINI in numero Sacramentorum aliisque novationem, quam primum illis innotuit, pari nobiscum consensu reprobaverint; nisi iste perpetuus utriusque sensus fuisset ab Apostolis acceptus, & continuo propagatus?

Cap. III. Quæcunque Patrum nomine 262
circumferuntur, non omnia certo, vereque eorum sunt, sed pleraque iis vel olim, vel his demum postremis sæculis afficta, & subposita. Sic pro adstruenda adpellationum ad Sedem Romanam iustitia, Romani Pontifices Africanis quosdam obtruserunt canones, sub Nomine Nicæni Concilii, cum essent Sardicenis. Item cum medio ævo Res litteraria pene universim tractaretur per Monachos & Clericos, facile illis erat multas confingere fabulas, Visiones e. g. de damnatione Caroli Martelli, Miracula in translatione Corporis S. Benedicti, quod Galli & Casinenfes apud se requiescere contendunt. Sic porro ait, Benedictinos confinxisse Codices Msc. de Imitatione Christi, sub adscitio *Gersenis* nomine &c.

Resp. Haud diffiteor, ab Hæreticis non modo, sed etiam a Catholicis sub venerando Patrum nomine quædam opera circumferri

iisdem subposita, ab illis quidem malo, ab his autem bono dolo, aut quandoque ex incitia. Illi enim suum virus sub Authoris Catholici nomine propinare volebant. Hi autem cum forte obscuri essent, quamdam scriptis suis catholicam doctrinam tradentibus auctoritatem ex alterius nominis celebritate conciliare studebant: contigit quoque, ut quia veteres Librarii plurium virorum opuscula simul compingebant, quorum primum alicujus Patris Nomen in fronte gerebat, reliqua aliorum authorum nullum; imperitus non nemo omnia unius ejusdemque Patris opera esse existimans, singulis ejusdem Patris nomen adscriberet, & Posteris incautos falleret, donec per Artis Criticæ Regulas spuria a genuinis discreta fuerunt. Neque tamen illis subpositis opusculis ad comprobandum dogma catholici utuntur, nisi competentem antiquitatem præferret.

Romani Pontifices non fallendi animo, sed quoniam Sardicenses canones in Codice Romano, quo utebantur, Nicænis immediate subnexi fuerunt, ipsumque Concilium Sardicense veluti Nicæni appendix habeatur, sub Nomine Nicænorum allegabant. Quod fabulas adtinet, Visiones &c. illas & Catholici Critici explodunt, nec eas ad comprobanda dogmata Protestantibus obponunt. Reliquias S. Benedicti sive Gallia, sive Italia fervet, nihil ad dogma facit, nisi quod utraque eos veneretur. A calumnia corruptorum Codicum

cum sub nomine GERSENIS Benedictinos ab-
solverunt Critici peritissimi, & nullis partibus
addictis. Ex eo denique, quod nonnulla Pa-
tribus antiquis opera subposita, fuerunt, non
inde cum Pyrrhonistis inferre fas est, illa quo-
que dubiæ fidei esse, quæ in Msc. Codicibus,
& a sequentium ætatum scriptoribus, Autho-
ribus suis tribuuntur.

Cap. IV. Prioribus & posterioribus Sæ- 263
culis, tempore, inperita, fraudibus, cum
piis tum malignis genuina SS. PP. Scripta
variis in Locis inmutata & adulterata fuerunt.
Demonstrare assertum nititur 1.) Veterum
Patrum Quærelis, contra Hæreticos, codi-
cum corruptores, immo & S. HIERONYMI
contra Rufinum. 2.) Ex facto Legatorum
LEONIS M. qui coram Concilio Chalcedonen-
si Canonem VI. Concilii Nicæni protulerunt
cum hisce verbis: Ecclesia Romana semper ha-
buit Primatum, quæ neque in Græcis, neque
Latinis codicibus leguntur. 3.) Ex DIONY-
sio exiguo qui postremam partem Concilii
Laodicensi & catalogum Librorum V. & N.
Testamenti subpresserit. 4.) Ex Liturgiis an-
tiquis, quibus cum tempore multa adfuta fue-
runt. 5.) Ex Missalibus, Breviariis, Marty-
rologiis, quæ nunc aliter, quam olim, non
nulla recitant. E. g. In festo Cathedræ S.
Petri oratio sic legebatur: Deus, qui B. Pe-
tro Apostolo collatis clavibus Regni cœlestis
animas ligandi & solvendi Pontificium tradidi-
sti. Deleta hodie voce animas, ne Papæ po-
testas

testas ad spiritualia solum videretur restricta, nec ad temporalia quoque se extenderet. In festo S. Leonis M. olim legebatur Oratio, Annue nobis Domine, ut *animæ* famuli tui Leonis hæc profit oblatio: nunc aliter: ut intercessione B. Leonis hæc *nobis* profit oblatio, ne Ecclesia pro Sanctis videretur orare, quos invocat potius, ut pro ea intercedant.

Resp. Demonstrari nunquam poterit, omnia Veterum Patrum opera, aut singula aliquorum, studiose depravata fuisse, utcunque non nulla, ab Hæreticis præsertim, interpolata, aut edaci tempore corrupta fuisse non negem, quæ tamen e plurium Exemplarium MSS. collatione a recentioribus Editoribus passim sanata fuerunt. Ad 1. testatur HIERONYMUS, RUFINVM in suis e græco Versionibus ea solum truncasse, quæ in ORIGENIS vel EVSEBII operibus ab Arianis contra Trinitatem erronee inspersa fuisse existimabat. Inde autem inferre nequit, nihil in residuis operibus ORIGENIS, quorum græcus exstat Textus, sanum amplius reperiri ad probanda Catholicorum dogmata.

Ad 2.) Legati S. LEONIS hæc verba: *Ecclesia Romana semper habuit Primatum*, non protulerunt ut verba canonis, sed ut inscriptionem, quæ in Codice Ecclesiæ Romanæ canoni præfixa erat.

Ad 3.) DIONYSIVS exiguus ideo in sua versione non nullos Canones prætermisit.
Quia

Quia a) vel non spectabant disciplinam communem, quam sibi propositam habebat, sed causas singulares cujusmodi erant canones Ephesini ad NESTORII Personam pertinentes. Vel b) qua forte Usus erat codice græco mutilo, vel c) quod prætermissi Canones non concordabant cum Latinis, ut canon 28. Concilii Chalcedonensis, quem Latini improbaverant. Et pars postrema can. ultimi Laodicensi Concilii, ubi Libri deuterocanonici, quos latina Ecclesia canonis suo dudum inferuerat, desiderabantur.

Ad 4.) Haud negaverim, Liturgis veterum additas fuisse novas preces, & Ritus, quæ solam disciplinam spectant, nego autem in fide quidpiam novatum fuisse.

Ad 5.) Idem esto responsum. Illa enim vox *Animas* ex oratione non ideo submota fuit, ut potestas clavium ad temporalia extendere-
tur, quum ipse Christus asseveraverit, Regnum suum non esse de hoc mundo, sed quod videretur superflua. Ecclesia olim non eo fine orabat, ut animæ Leonis prodesset oblatio, quomodo pro Animabus fidelium, quos cum Christo, ut Leonem, regnare non constat, orat, ut a Peccatorum Pœnis solvantur: sed ut ad gloriam quamdam accidentalem ipsi prodesset, & Christiani festivam ejus memoriam celebrantes, ejusque intercessione adjuti pro ipsomet gratia agerent, quemadmodum Ecclesia græca adhuc hodie eodem sensu orat
pro

pro Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, de quorum gloria non dubitat. Ne autem simplicioribus daretur occasio existimandi, eodem modo Sanctis prodesse Ecclesiæ preces, quo animabus nondum plene purgatis; illam orationem mutandam esse censuit. Quæ autem in Breviariis & Martyrologiis suspecta adhuc continentur, ut fidei dogmata, aut certissimæ veritates Nemini credendæ obtruduntur, optantque bene multi catholici novam horum Librorum expurgationem.

264 *Cap. V.* Non facile est Patrum Scripta intelligere, cum propter linguas & Idiotismos, quibus utuntur, tum propter rerum explicandarum variis Rhetoricæ & Dialecticæ artificiiis obscuratam & impeditam rationem, tum quod plerasque voces alio, quam qui nunc in usu est, sensu usurpent. Allegat 1.) Interpretum quorundam haud satis exactam græcæ linguæ peritiam, ortasque inde hallucinationes & translationes infideles. 2.) Patrum quorundam in præcipuis fidei dogmatibus, v.g. Tertulliani & Augustini de Eucharistia obscuros loquenti modos: cujus quidem obscuritatis sequentes adfert rationes. a) Quod ante exortas fidei controversias Patres liberius locuti fuerint. b) Quod in publicis Sermonibus coram Paganis, Judæis, catechumenis atque fidelibus ob arcani Disciplinam Religionis mysteria clare edicere noluerint. c) Quod pleraque quibusdam Metaphoris atque figuris involve-

volverint. d) Quod unum errorem vehementius impugnantes, in alium obpositum prolapsi fuerint. Allegat 3. confusionem quarundam vocum, quibus Patres quoque nisi fuerunt, sed alio, quam modo accipiuntur Sensu e.g. Confessionis, Pœnitentiæ, Indulgentiæ, aliaque plurima.

Resp. Equidem non unicuique facile est Patrum Scripta intelligere, haud tamen impossibile est illis, qui linguarum peritia, & Regulis hermenevtices instructi, in eorumque Lëctione diutius exercitati, meliores præsertim Editiones multis adjumentis ac Notis ornatas evolvunt. Quum enim S. Scripturam, multo utique magis implicitam, a singulis tamen fidelibus facile intelligi Protestantes velint, immo cum profanos authores eorumque Sensum pervestigari posse non negent; cur tantam sibi fingunt in Patrum Lëctione difficultatem, ut ad componendas fidei nos & ipsos inter controversias validum inde argumentum deduci nequeat?

Ad I. Hallucinati fuerunt, quis neget aliquoties Interpretes; an autem omnes, & ubique? Plerique illorum Lapsus in recentioribus Editionibus adnotati & castigati fuerunt. Istud vero lepidum, quod Dallæus dicat, CHRISTOPHORSONUM SOZOMENI verba de LIBERIO R. P. infideliter reddidisse, ut a Pontifice suo labem, nempe subscriptionem formulæ Semiarianæ, amoliretur; cum
tamen

tamen ille non Romanæ sed Anglicanæ communioni fuerit addictus, & Henricus VALLESIUS, catholicus utique, illum SOZOMENI locum ad mentem DALLÆI transtulerit.

Ad 2. Sunt non nulla PP. dicta obscura atque ambigua, tunc præsertim, quando a suo contextu avulsa & quasi frustatim, ut Hæretici solent, proferuntur, non item, si textus integer evolvatur, Scopus Authoris introspectatur, & cum aliis quidem Locis ac dictionibus conferatur. Quamobrem non desunt certæ quædam atque securæ Regulæ in Patrum Lectione observandæ, de quibus cap. sequente.

Ad 3. Quis Vocum Patribus usitatarum Sensus fuerit, ex ipso contextu, Scopo, & ævi illius Historia haud difficulter dignosci valet. Exemplo sint *ἐστὶν ὑποστασις ὁμοουσιος*. & alia quæ jam Neminem latent, etsi de illis olim disceptatum fuerit.

265 *Cap. VI.* Patres sæpe, quæ ipsi credunt, tacent, & quæ non credunt, referunt; seu aliorum, nomine tacito, Sententias referunt, ut in commentariis; seu contra Adversarios disputent: ubi nihil non adhibent, quod ad argumentum suum faciat, seu ad captum Auditorum se adcommovent, ut in Homiliis.

Resp. Nec omnium Patrum, nec ubique mos iste fuit. Referunt aliorum opiniones, & ubi

& ubi erroneæ fuerint, rejiciunt, atque refutant. Utuntur quandoque argumento ad Hominem, quod Lector sapiens & exercitatus (nec enim omnibus datum est adire Corinthum) haud difficulter advertet, ut in profanis quoque Authoribus, quin & in S. Scriptura, præsertim Epistolis S. Pauli occurrit. Nempe Regulis in PP. Lectione opus est, nec ad eam illotis manibus irruendum.

Cap. VII. Patres in iisdem fidei capitibus non semper perstiterunt, sed a quibusdam suis sententiis discesserunt non nunquam, prout exercitatione vel ætate rerum maturuerat Judicium. Exemplum est in TERTULLIANO ad Montanistas deflectente, & S. AUGUSTINO, qui in Senectute opera sua retractavit, & non pauca revocavit. Idem ab aliis factum fuisse, vero simile est.

Resp. Quod de paucis solum Patribus²⁶⁷ constat, ad universos citra temeritatem extendi non debet, aut de singulis probandum restat. De *Tertulliano* dicimus Protestantibus, *ille post Hæresin vester est.* Utinam vero AUGUSTINUM in Juventute errantem, & in Senectute autem retractantem, & ipsi imitari vellent: Nihil tamen Augustinus eorum immutavit aut correxit, quæ nos inter & Protestantes controversa sunt. Immo Majorum hæreditariæ Traditioni cum aliis Patribus constanter adhæsit.

267 *Cap. VIII.* Necessarium, & idem tamen difficillimum est, ut certo statuatur, quid de suis ipsorum singulis sententiis Patres censuerint, & an eas ut necessarias, an ut probabiles tantum, & quo in gradu necessitatis, vel probabilitatis, eas habuerint. Exemplum profert ex INNOCENTIO I. & S. AUGUSTINO, qui Eucharistiam Parvulis plane necessariam esse existimarunt, contra quam hodie sentit Ecclesia Romana.

Resp. Quid Patres necessario credendum asseruerint, inde colligi potest. 1.) Si doctrinam obpositam veluti hæreticam reprobaverint, ut illam AERII, VIGILANTII, JOVINIANI, PELAGII, BERENGARII &c. 2.) Quando usi fuerunt hujusmodi formulis: credimus, confitemur, edocti sumus, Christus dixit, nihil innovetur, nisi quod traditum est: Apostoli tradiderunt, Ecclesia ubique locorum tenet, & similibus. 3.) Si doctrinas suas exposuerunt pro instruendis catechumenis & Neophytis in catechesibus, v. g. S. CYRILLI Hierosolymitani; ibi enim non probabiles opiniones, sed fidei dogmata ab omnibus credenda proposuerunt. 4.) Quando enatæ novæ doctrinæ autoritate Conciliorum discussæ & condemnatæ fuerunt. Tunc enim Indicio luculento est, Patres anteriores obpositam Doctrinam Catholicam necessario credendam existimasse. Sic statim repressi fuerunt Iconomachi, Berengarius cum asseclis, realem Christi in Eucharistia præsentiam impugnantes

gnantes. Quid de INNOCENTII & AUGUSTINI Sententia (nec enim illa omnium PP. fuit) de Eucharistia Parvulis præbenda respondendum sit, suo loco dixi.

Cap. IX. Necessarium est, ut nobis constet ratio, non solum de unius aut plurium Patrum, sed etiam de totius veteris Ecclesiæ Sententia, quod difficillimum est pernoscere. Quis enim modo dicere poterit, quæ omnium fides fuerit ætate JUSTINI, aut CYPRIANI?

Resp. Dignosci id valet ex Patribus cœvis, & sequentibus, qui cum recens exortam Hæresin statim adgressi fuerint, eo ipso significarunt, eam antiquorum fidei contrariam esse, ut frequenter jam observavi.

Cap. X. Ægerrime sciri potest, num Patrum de hujus Sæculi controversiis Sententiæ ab Ecclesia Universalis, an ab ejus parte tantum receptæ fuerint. Id ipsum tamen scitu necessarium est, ut locorum, qui ex iis proferuntur, usus aliquis apud nos esse possit. Ita de Baptismo Hæreticorum, de Jejunio ante Pasca & Sabbathino, de canone S. Scripturæ, diversæ olim erant Ecclesiarum & Patrum opiniones.

Resp. Quæ universalis Ecclesiæ de dogmatibus fidei (nam disciplina variabilis est, ad quam pleraque pertinent exempla in objectione adducta, quum ipsi Africani & Asia-

tici quæstionem de Baptismo Hæreticorum ad eam pertinere arbitrati fuerint) Sententia fuerit , ex Conciliis præsertim generalibus, pluriumque particularium consensu, & plerorumque Patrum sensu, colligi potest. Servit huc Regula VINCENTII Lirinenſis Commonit. cap. 28. p. m. 344. „ Cum primum mali cuiusque erroris putredo erumpere cœperit, & ad defensionem ſui quædam ſacræ legis verba furari, eaque fallaciter & fraudulenter exponere, ſtatim interpretando canoni majorum Sententiæ congregandæ ſunt; quibus illud, quodcunque exurget novitium, ideoque profanum, & absque ulla ambage prodatur, & ſine ulla retractatione damnetur. Sed eorum duntaxat Patrum ſententiæ conferendæ ſunt qui in fide & communione Catholica ſanctè ſapienter, conſtanter viventes, docentes, & permanentes, vel mori in Chriſto fideliter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum eſt ut quicquid vel omnes vel plures uno eodemque ſenſu manifeſte, frequenter, velut quodam conſentiente ſibi Magiſtrorum concilio accipiendò, tenendo, tradendo firmaverint, id pro indubitato, certo, ratoque habeatur. Quicquid vero quamvis ille ſanctus & doctus, quamvis Episcopuſ, quamvis Confessor & Martyr, præter omnes aut etiam contra omnes ſenſerit, id inter proprias & occultas & privatas opiniunculas a communis & publicæ generalis ſententiæ auctoritate ſecretum ſit; ne cum ſummo æternæ ſalutis periculo, juxta ſacrilegam hæretico-

ticorum & schismaticorum consuetudinem, universalis dogmatis antiqua veritate dimissa, unius hominis novitium sectemur errorem. Quorum beatorum Patrum sanctum catholicumque consensum ne quis sibi temere contemnendum forte arbitretur, ait in prima ad Corinthios Apostolus: *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos* (quorum ipse unus erat) *secundo Prophetas* (qualem in actibus Apostolorum legibus Agabum) *tertio Doctores*, qui tractatores nunc adpellantur; quos hic idem Apostolus etiam Prophetas interdum nuncupat, eo quod per eos Prophetarum Mysteria populis aperiantur. Hos ergo in Ecclesia Dei divinitus per tempora & loca dispensatos quisquis in sensu Catholici dogmatis unum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem contemnit, sed Deum? “

Cap. XI. Fieri non potest, ut super ullo²⁷⁰ eorum capitum, quæ sunt hodie in controversia, clare liquidoque pernoscamus, quæ totius veteris Ecclesiæ, sive universalis, sive particularis sententia fuerit. Vel enim Ecclesiæ nomine intelliguntur omnes fideles, tam Clerici quam Laici? Horum autem singulorum fidei quis se vadem præstare poterit? Aut soli Pastores cum Clero? At vero testatur AMBROSIVS Serm. XVII. Tom. 4. opp. p. 725. (nescio autem cujus editionis): „plerumque Clerum erravisse, Sacerdotis nutasse Sententiam: divites seculi istius cum

seculi istius terreno regno sensisse, populum fidem propriam reservasse. “

Resp. Quum & Conciliorum plerorumque Acta & Canones, Patrumque scripta plurima ex omni ætate supersint, ex illis veteris Ecclesiæ fides utique desumi potest, & a bene multis hæctenus demonstrata fuit. Erraverint Clericorum nonnulli, quin & Episcopi: An non illis, ubi prava eorum doctrina detecta fuit, cæteri se obposuerunt, & Majorum Traditionem tutati sunt?

Exemplo sunt nobis Arius, Macedonius, Aërius, Vigilantius, & novissimi reformatores, damnatam priorum hæresin eructantes. Nunquid Novatores orienti, occidentique audiebant? Ita nempe Ecclesiæ suæ semper invigilabat Deus, ut multorum quidem, non autem omnium patiatur fidem corruere, & provinciarum quarundam ex apostasia ruinam aliorum populorum conversione cum incremento restauraret, & dum ab aliquibus auferitur Regnum Dei, gentibus aliis donetur facientibus fructus ejus Matth. XXI. 43.

271 Idem DALLÆUS opponit Lib. II. cap. I. Patrum de fide Ecclesiæ testimonia non sunt semper certa, veraque. Vel enim loquuntur ut *Testes* eorum, quæ tunc in ipsa Ecclesia credebantur; vel ut *Doctores* exponunt, quid ipsimet credant? In utroque falli possunt; Non

Non igitur sunt eorum testimonia semper certa, & vera.

Min. prob. quoad I.) Quæ illius temporis Ecclesiæ, seu omnium fidelium atque Pastorum fides fuerit, res facti est, in quo falli unusquisque potest. Sic I.) PHILASTRIUS in Catalogo Hæreseon multas opiniones inter Hæreses inmerito computat, quæ hæreticæ minime sunt. 2.) Testatur HIERONYMUS, Ecclesiam credere, Animas immediate a Deo creari, dum Corpori rite disposito uniuntur. 3.) JOANNES Thessalonicensis Actione V. Concilii Nicæni II. dicit, Ecclesiæ esse Sententiam, Angelos non omnino esse incorporeos. 4.) Testatur S. AUGUSTINUS, universæ Ecclesiæ ante CYPRIANUM fuisse consuetudinem, ut baptizati in Hæresi ad Ecclesiam redeunt non rebaptizarentur. FIRMILIANUS autem de contrario, vetustoque more in Cappadocia observato testatur. 5.) S. FULGENTIUS ad Fidei dogma refert, Parvulos absque Baptismo decedentes Ignis æterni subpicio puniendos esse. 6. Venerabilis BEDA Lib. de Temporum ratione cap. 45. ait: „Habere Ecclesiæ fidem, Dominum in carne plusquam 33. Annis vixisse, passum esse Luna XV. nulli Licere dubitare Catholico.

Prob. min. quoad II. Patres etiam ut Doctores, Homines tamen sunt, nequaquam inspirati, nec ab errandi periculo exempti, quod ipsimet Patres fatentur pluribus eorum

locis cap. 2. a DALLÆO adductis præsertim AUGUSTINI Epistola CXI. ad Fortunatianum. „Neque quorumlibet disputationes quamvis Catholicorum & laudatorum Hominum, velut Scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salva honorificentia, quæ illis debetur Hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare atque respuere, si forte inveniremus, quod aliter senserint, quam veritas habet, divino adjutorio vel ab aliis intellecta, vel a nobis, talis ego sum, in scriptis aliorum, tales volo esse intellectores meorum.“

Nec juvat respondere, falli posse singulos, non autem omnes simul sumtos.

Idem enim hoc fere, ait, ac affirmare, Senatores singulos ægrotare posse, non vero Senatum integrum, ex singulis constantem, præsertim cum in aliquo fidei capite, v. g. Regni millenarii, non unus, sed plures, immo plerique hallucinati fuerint.

Resp. Nego min. Quoad I. distq. In quæstionibus facti *meri* falli unusquisque, immo omnes possunt. *Conc.* In Quæstionibus facti cum Jure vel dogmate connexi omnes Patres simul falli possunt. *Nego.* Quæ autem priorum temporum Ecclesiæ fides fuerit, non est *purum* factum; testantur enim Patres non modo, quid fideles crediderint, sed quid ex verbo revelato per traditionem propagato credendum fuerit, quæ est Quæstio dogmatis. Quum autem Patres, Episcopi præsertim, non testes modo, sed & custo-
des

des commissi sibi sanæ doctrinæ depositi a Deo positi fuerunt permittere non potuit Dei providentia, promisso suo innixa, ut omnes simul fideles cum Pastoribus, hoc est, universa Ecclesia, errarent.

Ad 1.) Fateor, PHILASTRIVM minus accurate, non tamen ex mente Ecclesiæ, scripsisse, & hæreticum dixisse, quod ipsi erroneum videbatur.

Ad 2.) HIERONYMVS id unum affirmat de Ecclesiæ sensu, Animas ante Corpora non exstitisse quasi de cœlo delapsas, adversus ORIGENEM.

Ad 3.) JOANNES Theſſalonicensis vult, de fide non esse, Angelos esse prorsus incorporeos, eoquod in corporibus aliquando visi fuerint, & veterum non nulli subtilia iis corpora adseruerint.

Ad 4.) Recte illam universalis Ecclesiæ consuetudinem de non rebaptizandis Hæreticis ante CYPRIANI tempora adfirmavit, cum adversa ab AGRIPPINO primum, & eodem fere tempore in Cappadocia introducta fuerit, ut ea propter Jure rescripserit S. STEPHANVS R. P. *nihil innovetur, nisi quod traditum est.*

Ad 5.) Duo affirmat S. FVLGENTIVS.
a) Parvulos sine Baptismo non fruituros vita æterna, quod ad fidem pertinet contra PELAGIVM. b) Puniendos etiam fore Poena

sensus: Hoc autem ut dogma fidei tenendum esse, vel ipse non credidit, aut privata solum opinione, quæ plurimum eo tempore animis insiderat, existimavit.

Ad 6.) Si Venerabilis BEDA illam de ætate Christi, & die emortuali Sententiam, quæ communis est Ecclesiæ, pro dogmate Fidei agnovit, id perperum ab eo factum, cum desuper nihil unquam definitum fuerit. Uno autem hallucinante, non illico omnium Patrum Authoritas evertenda est.

Resp. ad probationem II. Minoris. Singulos, cum Homines sint, errare posse, seorsim spectatos, quod probant allegati Patrum textus, non vero omnes, quibuscum futurum se esse Christus promisit usque ad consummationem Sæculi: Hinc etiam patet differentia inter Senatum integrum & Patres simul consideratos. Illi enim a Deo concessum non fuit Sanitatis Privilegium, quemadmodum Ecclesiæ, ex Pastoribus & ovibus collectæ, adversus quam Portæ Inferi nunquam essent prævalituræ, quæ esse debebat columna & firmamentum Veritatis, quam omnes audire debent, inerrantiæ donum promissum, collatumque fuit. Erraret autem universa Ecclesia, Patrum Traditionem secuta, si errarent Pastores, & cum illis fideles, ab ipsis seducti, immo decepti a Deo, qui illos, ut se ipsum audiri voluit, & illis spretis se sperni adseveravit.

Cap. III. IV. & V. Contendit DALLÆUS, 272 Patres ea ratione scripsisse, ut manifestum sit, iis inter scribendum de Religione pronuntiare non fuisse propositum, eoquod non nulla ex tempore peroraverint, dictaverint, aut præcipitanter in Membranas effuderint. Variis dein Exemplis probat, Patres sive seorsim singulos, sive conjunctim plures in variis Religionis Capitibus errasse, & inter se aliquando dissentire, & quidem de rebus magni momenti.

Resp. Fateri oportet, Patres quidem singulos seorsim errare posse, in quorundam operibus nævos, quin & Errores deprehendi: omnes autem universim in aliquo dogmate errasse unquam, aut errare posse, nec evicit DALLÆUS, nec alius unquam demonstrabit. Sit, quod non nulli ex tempore peroraverint, aut in Chartam projecerint. Quis poterit probare, eos dicenda, aut scribenda non prius meditando, ruminando digressisse, aut opera, præsertim dogmatica non magno Studio fuisse elaborata? CHRISTUS, qui ad Apostolos, non perpetuo victuros, consequenter & ad eorum Successores, Pastores atque Doctores, dixerat: „ Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum Veritatis. “ CHRISTUS, inquam, universalem ejusmodi Errorem permittere nunquam potuit, ut vel ipsi Protestantes de Ecclesia, saltem interna fatentur non inviti: Non nulli inter eos modestio-

destiores, Angli præsertim, de externa quoque adfirmant. Opponam igitur DALLÆO Gulielmum BEVEREGIUM, cujus in Præfatione ad Codicem Canonum primitivæ Ecclesiæ apud COTELERIUM Patr. Apostol. Vol. II. pag. m. 3. N. V. hæc sunt verba lectu dignissima: „ Sed dicet forsitan non nemo. *Patres & seorsim singulos, & conjunctim plures in variis Religionis capitibus erravisse; eosque inter se aliquando dissentire, & quidem interdum de rebus magni momenti.* Hæc, fateor, contra antiquos Ecclesiæ Patres, eorumque in Ecclesiasticis controversiis dijudicantis auctoritatem non ita pridem objecta fuerant. Sed utrum vera sint, an falsa non opus est hic disputemus. Etsi enim verissima esse concedamus, nullum tamen ex iis contra nostram *de vero usu Patrum* sententiam exsculpi potest argumentum. Quippe qui de Patribus non singulis seorsim, sed omnibus conjunctim loquimur. Ac proinde quotquot errores in uno pluribusve deprehensi fuerint, & utcunque etiam in non nullis, magni fortasse momenti, rebus inter se dissentiant, vel saltem dissentire videantur; nostra tamen Sententia firma satis stabilisque manet, quando quidem multa sunt nihilominus, de quibus inter omnes omnino Patres convenit, plurima, in quæ major eorum pars consensit. Quæcunque autem inter eos nonnullis de rebus commotæ fuerint dissensiones, summæ eorum in istis de quibus consentiunt, auctoritati nihil detrahunt: Sed eam potius egregie confirmant. Ex eo enim,
quod

quod in aliis diffenserint, luculentissime constat, illos ea de quibus consenserunt, non ex pacto & conventu, non ex inita factione, aut confociatis consiliis, neque ex privatis denique suis ipsorum opinionibus tradidisse, sed nude & sincere, tanquam ex communi universalis Ecclesiæ sensu ac traditione. Et quidem utut in aliquibus minus necessariis, tam fidei, quam disciplinæ capitibus, aliquantulum inter se diffideant antiqui Patres, plurima tamen summo ab omnibus concentu recepta fuisse, ita perspicuum est, ut oculis judicare possimus. Multa enim videmus ab universali Ecclesia in Conciliis vere Oecumenicis definita; multa plurium, multa omnium Ecclesiæ scriptorum consensu, comprobata; multa denique, de quibus mota est controversia. E quorum numero non nulla a nobis supra commemorata sunt: quibus & alia quam plurima accenseri possunt. Ita quoque illustris Joannes TELLUS, Oxoniensis Episcopus Præfatione ad opera CYPRIANI a se edita: „Minime mihi placet illorum industria, qui in nævis Patrum ostentandis operam collocant, non sine insigni Religionis damno Orthodoxi. Rectius illi pietatem colunt, qui verendæ Patrum nuditati non tantum tergum obvertunt, sed etiam Pallium injiciunt; & errores humanitus admissos, benigna humanitate dissimulant simul & amoluntur.“

273 *Cap. VI.* postremo. Neque Protestantes, neque Pontificii agnoscunt Patres Iudices rerum ad Religionem suam pertinentium, hique non minus quam illi, quæ ad palutum suum non faciunt, nulla Religione respuunt. De Protestantibus quidem id palam esse ait ex illorum confessione, & quod soli S. Scripturæ innitantur. De Catholicis autem id probare contendit ex Testimoniis Cardinalis CAJETANI, Melchioris CANI, Ambrosii CATHARINI, Dionysii PETAVII, MALDONATI, aliorum, qui non omnia in Patribus probanda, ab eorum opinionibus tuto recedi posse, non uno in loco adfirmant.

Resp. I. Nego *antec.* quoad utramque partem. Etsi enim Galliæ, Germaniæ, & Septentrionis Protestantes bene multi nullam, aut certe modicam SS. Patribus Reverentiam habeant, & Authoritatem tribuant, aliter tamen sentiunt Angli, quos Episcopales dicunt, qui Traditionis & quod e Patrum, priorum præcipue Sæculorum, Authoritate desumitur argumentum: ipsi adversus Protestantes cæteros adhibent, & egregie vindicant. Quod ne gratis dixisse videar, addam prioribus BEVEREGII Verba & alia, quæ Nemo non e calamo Romano-Catholici Scriptoris fluxisse existimaret, nisi BEVEREGII Nomen præfixum legeret. Ita autem Ille loc. cit. pag. I. “

I. Eo temeritatis, delira hac nostra ætate, deventum est, ut nihil propemodum in
ipfa

ipsa sit religione Christiana, quod non vel privatim in dubium, vel in controversiam publice vocetur. Usque adeo ut ea etiam, quæ per multa retro secula, & ab ipsis Ecclesiæ primordiis ubique recepta fuerunt dogmata, ritusque, hisce demum nostris diebus in discrimen veniant, & perinde oppugnentur, ac si nos primi essemus christiani, omnesque majores nostri nudum Christi nomen præ se tulissent, & præterea nihil: vel saltem ac si in gravissimis perpetuo erroribus versati fuissent, quicunque divulgatam in Evangelio fidem ante hæc amplexi sunt. Nimirum, novissimis hisce temporibus nova jactantur lumina, ac majora Spiritus S. dona simulantur: ideoque novæ credendi, novæ orandi, novæ prædicandi, novæ omnium Ecclesiasticarum administrationum peragendi formulæ finguntur indies, & celebrantur. Et quod absurdissimum est, ipsa etiam novitate nihil modo antiquius habetur, sed quo quid magis novum est, eo pluribus & magis placet & sollicitius propugnatur. Hinc illæ lacrymæ! Hinc tot horrenda in Ecclesia schismata! Dum singuli enim ingeniis, vel petulantibus potius suis plus nimio indulgentes phantasiis, novitatibus in Religionem invehendis student, omnes, præ infinita opinionum diversitate, in contraria scinduntur studia & factiones.

II. Quod si nosmet tandem aliquando recolligamus, resque ea, qua par est, animi temperantia & æquitate perpendamus, statim parebit,

parebit, nos, qui hanc aliasque circumjacentes modo incolimus Regionēs, nec primos esse, nec solos Christi cultores, sed exiguam tantum partem magni illius corporis, cujus caput est Christus: utpote quod summa Dei misericordia in omnes terrarum fines diffusum est, & ab ipsis Apostolorum temporibus semper fuit: adeo ut nulla sit ætas, nec ulla fere regio, qua non plurimi per eam, quam nos profitemur, fidem cœlorum potiti sunt. Secundum hæc, si prægrande hoc omnium cujusque seculi Christianorum corpus, quod Catholica, sive universa Ecclesia vulgo appellatur, ut ubique & semper constitutum, attente perlustremus; certa quædam quasi communia in eo deprehendemus principia, quæ totam percurrunt, omnesque illius partes & sibi invicem & capiti connectunt. Equibus primum, illudque equo cætera oriuntur, est, *Sacram Scripturam, sive vetus novumque Testamentum, divinitus esse inspiratam.* In hoc omnes ubique christiani consentiunt, semperque consenserunt; quorum propterea nec societate nec nomine dignus censetur, qui illud negat. Verum enimvero hæc sacra Scriptura etiamsi in iis, quæ ad cujusque salutem absolute sunt necessaria, præceptis clarissima sit & omnibus manifesta, quantum tamen ad doctrinam spectat & externam Ecclesiæ disciplinam, ea pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu ab omnibus accipitur, sed divina ejusdem eloquia aliter atque aliter alius atque alius interpretatur, ut pene quot homines sunt, tot

tot illinc sententiæ erui posse videantur: ut observavit olim VINCENTIUS Lirinensis, & ex hæreticis ac schismaticis satis superque constat, qui nempe singuli pravas suas opiniones praxesque e sacris Scripturis suo modo interpretatis eliciunt. In hujusmodi itaque rebus si non errandi, nec offendendi certi esse velimus, imprimis procul omni dubio cavendum est, ne privatis nostris aliorumve opinionibus aut conjecturis pertinaces nimis adhæreamus, sed nobiscum potius recolamus, quid universa Ecclesia, vel maxima saltem pars christianorum, de istis senserint, & in ea acquiescamus sententia, in quam christiani per omnia secula consenserunt. Quemadmodum enim *omni in re consensus omnium vox naturæ est*, ut ait CICERO: Sic etiam in hujusmodi rebus *consensus omnium christianorum vox Evangelii merito habeatur*. Multa autem sunt, quæ licet in S. Scripturis expresse ac definite non legantur, communi tamen omnium Christianorum consensione ex iis eruuntur. Exempli gratia, *Tres distinctas in sacrosancta Trinitate personas venerandas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, hosque singulos verum esse Deum, & tamen unum tantummodo esse Deum: Christum θεῶν ὁμοῦπον esse, vere Deum, ac vere hominem in una eademque persona*. Hæc & similia quamvis totidem verbis ac syllabis, nec in veteri nec in novo Testamento tradantur, de iis tamen; ut utroque fundatis, inter omnes semper convenit Christianos: *dementis tantummodo paucis quibusdam*

busdam hæreticis, quorum in religione haud major habenda est ratio, quam monstrorum in natura. Sic etiam *Infantes sacro baptismo te abluendos esse, & Sponsores ad illud Sacramentum adhibendos. Dominicam, sive primam per singulas septimanas feriam, religiose observandam esse. Passionis, resurrectionis, & ascensionis Domini ad cælum, nec non Spiritus sancti adventus commemorationem per singulos annos peragendam, Ecclesiam ubique per Episcopos a Presbyteris distinctos iisque prælatos administrandam esse.* Hæc & alia hujusmodi nusquam in sacris Scripturis diserte ac nominatim præcipiuntur; sed nihilominus per mille & quadringentos ab Apostolis annos in publicum Ecclesiæ usum ubique recepta fuerunt: nec ullam intra illud tempus invenire est Ecclesiam, in ea non consentientem. Adeo ut quasi *communes* sint *notiones* omnium ab origine Christianorum animis insitæ, non tam ex ullis particularibus sacræ Scripturæ Locis, quam ex omnibus: ex generali totius Evangelii scopo & tenore; ex ipsa religionis in eo stabilitæ natura & proposito; atque ex constanti denique Apostolorum traditione, qui Ecclesiasticos hujusmodi ritus, & generales, ut ita loquar, Evangelii interpretationes per universum terrarum orbem una cum fide propagarunt. Alioquin enim non credibile, immo vero impossibile prorsus esset, ut tam unanimi consensione ubique, & semper, & ab omnibus reciperentur.

III. Hisce præmissis, primo intuitu patet, quid ex eis consequatur. Cum majorem enim omnibus quam singulis Christianis, & universæ quam particularibus quibuscunque Ecclesiis fidem habendam esse nemo dubitet: cum plurima etiam sint, in quæ universalis Ecclesia, per multa post Apostolos secula, consensit: cum hæc denique universalis Ecclesiæ consensio certissima sit in iis, quibus habeatur, capitibus sacræ Scripturæ interpretatio, hinc clarissime constat, quali quantoque usui sint antiqui Patres, alique omnium Ecclesiæ seculorum scriptores, quamque necessario ab iis consulendi sint, quibus, Ecclesiasticas agitantibus controversias, vel sua salus, vel pax Ecclesiæ cordi est. Si nulla enim veteris Ecclesiæ commentaria, nulla Conciliorum Acta, nulla historiæ Ecclesiasticæ monumenta hodie extarent, quantis in tenebris circa ipsam nostram religionem verfaremur? Quam facile esset subtili civis hæretico, vel sceleratissimo etiam impostori, pietatis speciem præ se ferenti, verba plerisque dare, eosque in perniciosissimos omnium generum errores inducere? Quis quamcunque, licet corruptissimam Ecclesiam, in iis quæ non diserte in sacris Scripturis prohibentur, vitii aut erroris arguere potuisset? unde enim constaret, an non ea, quæ ibi usitantur, ab ipsis Apostolis tradita fuissent, & universalis Ecclesiæ consensu comprobata? Quot denique & quanta cujusque modi incommoda hinc exorirentur? Sed nihil est

quod iis enumerandis inmoremur, cum inter tot tantasque imperiorum confusiones, Ecclesiarum singularium tumultus, omniumque rerum humanarum perturbationes, sapientissima benignissimaque Dei Opt. Max. providentia ita comparatum sit; ut ab ipsis Apostolicis, usque ad hæc nostra tempora, nulla sit ætas, cujus Ecclesiastica nobis monumenta non conserventur. E quibus propterea perfectam universalis Ecclesiæ ideam animo concipere, & pro comperto, certoque habere possumus, quid per omnia secula admisum fuerit, & quid rejectum: qui ritus & dogmata obtinuerint, quæ hæreses & schismata explosa sint & condemnata. Ex iis denique, iisque solis, videre licet, de quibus doctrinis disciplinisque inter omnes perpetuo Ecclesias convenit, & de quibus inter eas controversum est: adeoque quid magis, quidque minus necessarium est creditu, & observatu. Quicquid enim de aliis dicendum est, ea saltem in quæ omnes ubique Ecclesiæ consenserunt, non possunt non certissima esse, & necessario ab omnibus etiamnum retinenda.

IV. Verum enimvero hæc, de qua loquimur, universalis Ecclesiæ de quibusvis fidei articulis aut ritibus Ecclesiasticis consensus, non ex uno alterove scriptore, nedum ex uno alterove Scriptoris alicujus loco, seorsim a reliquis, sed ex omnibus conjunctim petenda est; vel etiam a maxima eorum parte,

te, qui per omnia, præsertim antiquiora, Ecclesiæ secula aliquid Litteris mandarunt, & de istis rebus meminerint. In omnibus enim societatibus, qualis est Ecclesia, pars major præjudicat minori, & jus integri obtinere solet. *Quod major pars curiæ, inquit Jus civile, efficit, pro eo habetur ac si omnes egerint.* Immo quidem hæc inter communes juris illius regulas habetur: *Refertur ad universos, quod publice fit per majorem partem.* Quod itaque vel a majori parte statuitur, aut affirmatur, illud Ecclesiæ universali jure adscribendum est: multo magis quod conjunctis omnium, vel pene omnium testimoniis munitur. Ad quam quidem classem quam plurima in re Ecclesiastica facile redigantur. Etiam si enim singulorum per omnes ætates Christianorum sententias nobis transmissas non habeamus, habemus tamen quod tantidem est. Primo etenim, ubi de universalis Ecclesiæ consensu loquimur, haud necesse est, ut ad plebis etiam, sive Laicorum opiniones respiciamus: illi enim ad Judicium de doctrina aut disciplina Ecclesiæ ferendum, nunquam admissi fuerunt; quippe quos Pastorum suorum sententias in omnibus, ut par est, sequi, non præire, semper præsumtum est. Et præterea cum populi Episcoporum suorum electioni antiquitus suffragari, suumque de eligendis testimonium præbere folerent, eo sane in doctrinam eorum & disciplinam se consentire aperte fatis ostendebant: adeo ut quæcunque Episcopi cujusvis fuerit sententia,

eadem & populus cui præerat, ductus merito existimetur. Hinc idque consensionem Ecclesiæ non e populo, sed ex Episcopis eorum, e magistris & sacerdotibus petendam esse, VINCENTIUS Lirinenſis recte olim observavit. *Consensionem quoque itidem sequemur*, inquit, *ſi in ipſa vetuſtate omnium, vel certe pene omnium Sacerdotum & magistrorum definitiones ſententiaſque ſectemur.* Et hoc quidem, *uniuerſalis, ſcilicet, Eccleſiæ conſenſionem non ex populo, ſed ex Episcopis, Clericisque petendam eſſe*, unum eſt e plurimis iſtis dogmatibus, in quæ ipſam uniuerſalem Eccleſiam habemus conſentientem, utpote quæ de rebus Eccleſiaſticis differtura, plebem raro adeſſe, nunquam autem ſententiam de iſtis dicere, aut ſuffragium ferre permittit. Neque enim in omnibus quæ unquam de iſtiusmodi rebus celebrata ſunt Concilia, quemquam e plebe decretis ſubſcripiſſe legimus. Omnia vero per ſingulas ætates communia Eccleſiæ negotia per ſolos Episcopos & non nullos ſubinde Presbyteros, Episcoporum ſuorum loca tenentes, in Conciliis Congregatos tranſacta ſunt. Quæ quidem Concilia ſi in una aliqua Provincia, iſtam ſolam *Provincialem*; ſi ab omnibus conjunctim, vel a majori earum parte celebrata fuerint, *uniuerſalem Eccleſiam* repræſentarunt: Per quæ, ſcilicet, ut ait Tertullianus, *& altiora quæque in commune tractantur, & ipſa repræſentatio totius nominis Chriſtiani magna veneratione celebratur.* Huiusmodi autem tam *Provincia-*
lia

tia a singulis Provinciis, quam *Universalis* ab universa Ecclesia, e qua cognominantur, celebrata Concilia, eorumque Acta & Decreta quam plurima etiamnum extant. Extant etiam satis multa singulorum Episcoporum & Presbyterorum commentaria, non quidem omnium, sed eorum tamen qui per singula secula doctissimi fuerunt, & dogmatum, rituumque Ecclesiasticorum calantissimi. E quibus omnibus communes & omnium & singularium Ecclesiarum sententiis clarissime, si quid aliud, videre licet, adeoque certissime colligere quid nobis de istis rebus sentiendum sit. Etiam si enim demus esse, an non alii, qui vel nihil scripserunt, vel quorum scripta non supersunt, aliter fortasse senserint, cum id tamen non constet, & non constare in huiusmodi causis idem plane sit ac non esse, quicquid omnes vel major Pars eorum, quorum genuina nobis relicta sunt opera, tanquam in commune docuerunt, pro communi & constanti Ecclesiae universalis Doctrina sine dubio habendum est. Praesertim cum ipsa etiam universalis Ecclesia se in eam, quae in antiquis Conciliorum Patrumque scriptis conservatur, Doctrinam consensisse, abunde satis ex eo demonstrarit, quod ista, quibus continetur, scripta, nobis, Deo ita disponente, conservarit: aliorum interim, qui aliter senserunt, commentariis tanta oblivione obrutis, ut vix nomina eorum posteritati transmissa sint. E quibus omnibus breviter & summum praemissis legitime concludamus, omnia

& Patrum singulare opuscula, & Synodorum tam Provincialium, quam universalium Acta & monumenta, quæ hodie extant, huic inprimis, magno fane & eximio, Usui nobis esse, quod ex iis pro certo & explorato habeamus, quid Ecclesia Univerſa de necessariis fidei articulis & ritibus Ecclesiasticis ſemper crediderit, & prædicarit, adeoque quid ſemper in Ecclesia credendum & prædicandum ſit. Nemini enim dubium eſſe poteſt, quin univerſalis Eccleſiæ fidei moribusque in omnibus, quoad fieri poteſt, religioſe inſiſtere, & tutiſſimum ſit, & ſumme neceſſarium. “

Hactenus illuſtris BEVEREGIVS, quæ quidem eſſi longiuſcula, cum tamen Viri ſint, a Sacris Catholici cætera alieni, & Patrum non minus, quam Traditionis authoritati egregie ſuffragentur, Neminem, ſpero, legiſſe poenitebit.

Reſp. II. ad Partem I. Eſſi Proteſtantes in multis controverſiis SS. Patrum Judicium declinent, ubi illos novitatibus ſuis adverſari animadvertunt, libenter tamen eos arripiunt, ſi eis favere, nobisque obſtare videntur. Nec etiam quæritur de facto, ſed an jure eos repudient, cum tamen ſint Teſtes exceptione majores illius doctrinæ, quam vetus Eccleſia tenuit, & ad ipſos quoque Proteſtantes propagavit. Unde enim Articulos illos, in S. Scriptura non clare expreſſos, quos nobiſcum profitentur, & eos, qui inſi-
cian-

cianur, nobiscum damnant, solite probabunt, si Patrum Traditionem penitus subterfugere constituent?

*Resp. III. ad Partem II. De Catholi-*²⁷⁵
cis falsum est, eos SS. Patrum authoritatem, quando in quæstionibus fidei, aut genuino S. Scripturæ sensu eruendo aut omnes, aut plerique, iidemque præcipui concordant, non admittere. (N. 250. 256.) CAJETANUM certe, quod ab hac Regula in exponendis SS. Litteris recesserit. Acri linivio perfundit Melchior CANUS de locis Theolog. Lib. VII. cap. 3. Conclus. 3. Catholici alii, quos mala fide DALLÆUS in causæ suæ patrocinium adlegat, de Patribus singillatim spectatis, de privatis eorum opinionibus, aliquando erroneis, aut ad Disciplinam, non ad dogma pertinentibus, affirmant, eos cum reverentia debita deferri posse (N. 248.), secundum Regulam VINCENTII Lirinensis in Commonitorio cap. 3. p. m. 302. „Quid si in ipsa vetustate duorum aut trium Hominum, vel certe civitatis unius, aut etiam Provinciæ alicujus (v. g. Africæ repabtizantis) error deprehendatur? Tunc omnino curabit Christianus Catholicus, ut paucorum temeritati vel inscitiae, si quæ sint, universaliter antiquitas universalis Concilii Decreta præponat. Quid si tale aliquid emergat, ubi nihil hujusmodi reperitur? Tunc operam dabit, ut collatas inter se majorum consulat, interrogetque Sententias, eorum duntaxat, qui diversis licet Temporibus,

S 5

bus,

bus, & locis, in unius tamen Ecclesiæ Catholicæ communionē & fide permanentes, Magistri probabiles exstiterunt, & quidquid non unus pariter (dimissis reliquis) uno eodemque consensu aperte, frequenter, perseveranter tenuisse, scripsisse, docuisse cognoverit, id sibi quoque intelliget absque ulla dubitatione credendum. “ Quod etiam in sequentibus per exempla illustrat.

§. II.

Traduntur quædam Regulæ in Patrum Lectione observandæ.

276 Tanta cum sit SS. Patrum in comprobandis fidei dogmatibus autoritas, ut merito credantur constituti fideles Verbi traditi, depositi ad instar Ecclesiæ commendati, custodes; quid aliud inde consequitur, nisi summam veri Nominis Theologo necessitatem incumbere, ut in eorumdem Lectione probe sit exercitatus, eorumque sensum ac Mentem sibi reddat familiarem. Ne autem illotis, quod ajunt, Manibus, & cæco quasi impetu in eorum evolvenda irruat opera, Regulas quasdam ex idoneis Authoribus excerptas, immo, si dicere liceat, propria experientia comprobatas; hic admetiri juvat, commodo, ut spero, Theologiæ Tyronibus futuras.

277 *Regula. I.* Priusquam alicujus Patris opus evolvere quis adgrediatur, expedit, vitam

tam illius habere perspectam, ut inde de ætate authoris, de illius genio, de ævi ejusdem Moribus, controversiis, Disciplina, aliisque, judicare valeat. Quapropter sedulus Patrum Lector præviis quibusdam Historiæ, ecclesiasticæ præsertim, Idæis imbutus sit, oportet, quarum multo plures ex hoc ipso studio cum magna quoque delectatione, nec minore fructu sibi certissime comparabit.

Regula II. Secernenda sunt dehinc opera illius genuina a dubiis, aut omnino spuris, quem in finem obportune serviunt recentiores Patrum Editiones, ubi ista discretio variorum Judicio adornata deprehenditur. Si cui non licet hanc adire Corinthum, alium saltem ad manum habeat authorem, qui Scriptorum ecclesiasticorum, operumque eorum catalogum recenset. Cujusmodi sunt Bibliotheca ecclesiastica FABRICII, SIXTI Senensis Bibliotheca sancta. BELLARMINUS de Scriptoribus ecclesiasticis, juncto LABBÆO. Petri ANNATI apparatus ad Theologiam positivam. DUPIN Nouvelle Bibliotheque ecclesiastique. Remigius CELLIER Historie generale des Auteurs sacres & ecclesiastique. Atque e Protestantibus Guilielmus CAVE, & Casimirus OUDINUS de Scriptoribus Ecclesiasticis. In gratiam Lectorum meorum, quorum plerisque nec ullum forte horum Authorum opus ad manum est, hujusmodi Elenchum præcipuorum Ecclesiasticorum Scriptorum magnam qua partem, præsertim quoad III. priora Sæcula,

cula, e penu mea depromptum, quoad reliqua aliunde collectum, ad calicem subjungere volui.

279 *Regula III.* Observetur etiam tempus, quo singula Patris opera elaborata fuerunt; in Juventute, an Senio; ante, vel post aliquam enatam hæresin. Ut enim S. AUGUSTINUS observat, SS. Patres ante exortam hæresin scribentes securius loquebantur, & sine periculo audiebantur.

280 *Regula IV.* Quando idem Pater de aliquo Doctrinæ capite diversimode sentit, adhærendum potius Sensui ejus posteriori, quoniam præsumitur eum majore Studio, & secundis curis illam Quæstionem tractasse. Contrarium observandum in TERTULLIANO, ORIGENE, aliisque non nullis, qui ab Ecclesia recesserunt, in varios Errores prolapsi, quorum opera anteriora, in Ecclesiæ gremio, communione, & ejus sensu Scripta, utique posterioribus præferenda sunt.

Neque tamen adparens locorum ejusdem Patris discrepantia statim pro vera contradictione habenda est, sed curandum sedulo, ut, quoad fieri potest, & genuinus Veritatis Amor permittit, se cum invicem concilientur, & debita Patri reverentia salvetur.

281 *Regula V.* Ut de Patris cujusdam Mente securum feratur Judicium, illi potius consulendi

fulendi sunt loci, ubi quæstionem ex instituto & data opera pertractat, præ illis, ubi eam solum per transitum, & quasi aliud agendo, adtingit.

Regula VI. Scopus præsertim Authoris 282 probe attendendus est, quem sibi in aliquo opere propositum habuit; Quid probandum, aut quem errorem refutandum sibi sumserit? sua ne, an ex aliorum, aut Adversariorum mente, quasi argumento ad Hominem, loquatur? quo apud Patres non infrequens est.

Regula VII. Quando in aliquo Patre 283 singularis quædam occurrit opinio, quæ illi cum aliis nequaquam communis est; nec ipsi quidem statim habenda fides, nec etiam ille mox Erroris arguendus, nisi constet de Ecclesiæ Mente, sed suspendendum interea Judicium, de concordia laborandum, aut, si desperata sit res, cum honoris testificatione ab eo recedendum ad plures. „ Ne damnemus Patrem, inquit S. HILLARIUS Pictaviensis in fine libri de Synodis, ne animemus Hæreticos, ne, dum Hæresin expellimus, hæresin nutriamus. “ Neque etiam ob aliquos, qui non nullis Patribus ante prolatum desuper Ecclesiæ Judicium adhæserunt errores, Hæreseos notam illis adspargere licet, utpote illis solum debitam, qui Veritati, publice ab Ecclesia propositæ & agnitæ, cum pertinacia repugnant.

Regu-

284 *Regula VIII.* Aliquando Patres æstu disputationis abrepti, zeloque adversarium penitus confodiendi flagrantes, nimium dicere, aut in contrarium errorem declinare *videntur*; Hinc non ad supremum usque apicem semper sequendi sunt, sed dispiciendum, quid de errore, in quem proni fuisse videri poterant, in aliis locis senserint, extra concertationis aleam constituti. Dixi studiose, *videntur*. Nec enim illis adsentiri velim, qui sanctissimos etiam Patres ex ejusmodi contentionis fervore in oppositos Errores reapse incidisse, temere asserunt, qua de re legendus Cardinalis NORISIUS in Vindiciis Augustinianis & BULLUS Anglus in defensione Patrum ante Nicænorum.

285 *Regula IX. SS.* Patrum, primorum præcipue Sæculorum, de non nullis dogmatibus Silentium, aut sub obscura locutio, nequaquam argumento esse debet, illa non fuisse iisdem credita. Ut enim hoc Argumentum *mere negativum* quidpiam probaret; certo nobis constare deberet, nulla eorum, quos habemus, Patrum, aut aliorum, quos non habemus, opera fuisse deperdita, in quibus forte Dogmatis, quo de agitur, facta fuit mentio: Plurima autem interiisse, extra omne dubium est. Ad hæc etiam *Disciplina Arca- ni* erga Paganos, Judæos, ipsosque Catechumenos illis temporibus observati solita, obstabat, quo minus clare de iisdem differerent, sed ea solis Initiatis viva voce traderent

rent: qui quidem mos ad usque Sæculum VI. obtinuit, ut in Emanuelis SCHELSTRATI, meaque, si lubet, dissertatione *de Disciplina Arcani*, videri poterit.

Porro quo Ordine, ac Methodo, utiliter evolvi possint, ac debeant Patres, five ad S. Scripturæ intelligentiam, five ad dogmatum fidei ac Morum, & ecclesiasticæ disciplinæ notitiam acquirendam, omnibus commendarī meretur haud magni pretii Liber *de optima legendorum Ecclesiæ Patrum Methodo* editionis Taurinensis in 8vo An. 1742. & MABILLONIUS de Studiis Monasticis Parte II. cap. 3. 4. & 20.

CATALOGUS CHRONOLOGICUS,

*Præcipuorum SS. Patrum & Scriptorum
ecclesiasticorum Opera, genuina, dubia,
spuria, ad usque Seculum XIV. ex-
clusive exhibens.*

SS. PATRES, ET SCRIPTORES
ECCLESIASTICI

S E C U L I I.

Barnabas.	Epistola Catholica apud <i>Cotele- rium</i> inter Patres Apostolicos, cum Notis <i>Hugonis Menardi</i> , & aliorum.
Hermas.	Dictus <i>Pastor</i> Libri III. apud <i>eundem</i> .
Clemens I. R. P.	Epistola ad Corinthios I. & Fragmentum secundæ. <i>Ibidem</i> cum aliis Notis operibus.
Dionysius Areopagita.	Opera eidem adscripta, incer- tæ ætatis, & Authoritatis. Edi- tio <i>Veneta</i> . fol. Tom. II. 1755.
Acta Marty- rii S. An- dreæ Apost.	A Presbyteris, & Diaconis Achajæ conscripta cum græco Textu edidit, & vindicavit Caro- lus Christian. <i>Woog</i> . Prof. Lipsien- sis. 8. Lipsiæ 1749.

S. Igna-

SECULI II.

S. Ignatius M. Antio- chenus An. 107 - 110.	VII. Epistolæ genuinæ 1. ad Ephesios. 2. Ad Magnesianos. 3. Ad Trallianos. 4. Ad Roma- nos. 5. Ad Philadelphicos. 6. Ad Smyrnenfes. 7. Ad Polycarpum. Apud <i>Cotelerium</i> , reliquæ spu- riæ, aut interpolatæ.
S. Simeonis Episc. Jero- solym.	Passio apud <i>Eusebium</i> & <i>Rui- nart</i> inter Acta sincera SS. Mar- tyrum.
S. Ignatii	Martyrium, apud <i>Cotele- rium</i> .
S. Polycar- pus An. 167.	Epistola ad Philippenfes. apud <i>eundem</i> .
Smyrnenfis Ecclesiæ.	Epistola de Martyro S. Poly- carpi. apud <i>eundem</i> .
S. Sympho- rofæ S. Feli- citis MM.	Acta Martyrii apud <i>Ruinart</i> in Actis sinceris SS. Martyrum nov. Edit. <i>Veronens.</i>
Justinus M. An. 168.	Oratio ad græcos. Cohorta- tio ad græcos. Liber de Monar- chia. Apologia prima & secun- da pro Christianis. Dialogus cum Tryphone. Epistola ad Diogne- tum. Fragmenta operum deper- ditorum. Martyrium ejusdem.

Spuria, & dubia.

Epistola ad Zenam, & Sere-
num. Expositio rectæ Confessio-
nis.

nis. Quæstiones, & Responsiones ad Orthodoxos. Quæstiones Christianæ ad græcos. Quæstiones græcorum ad Christianos. Quorumdam Aristotelis dogmatum Confutatio. Editio Optima. *D. Prudentii Maran* O. S. B. Congr. S. Mauri.

Tatianus	Oratio adversus græcos.
Athenagoras.	Legatio pro Christianis. Liber de Resurrectione.
S. Theophilus Antiochenus.	Libri tres ad Autolyeum.
Hermias	Philosophus, gentilium Philosophorum Irrisio. Quatuor horum opera exstant in citata Editione Justini.
Constitutiones Apostolicæ	Libri VIII. apud <i>Cotelerium</i> , ad medium hujus seculi, referuntur, & vindicantur ad Gulielmo <i>Beveregio</i> Anglo.
S. Iræneus an. 199.	Libri V. adversus Hæreses, optime editi a Renato <i>Massueto</i> O. S. B. Congr. S. Mauri, recusa Venetiis cum Fragmentis ab Erudito <i>P. Fossio</i> e Bibliotheca Taurinensi erutis.

SECULI III.

Clemens A-
lexandrinus
220. circ. Cohortatio ad gentes. Poe-
dagogus Libri III. Stromatum
Libri VIII. Quis dives salvetur
Fragmenta. Editio novissima
Potteri, Episcopi Oxoniensis,
adcurate recusa Venetiis. fol.
Tom. II. Typis Zattianis

Tertullianus
Afer. 220. Scripta ante lapsum.
De Poenitentia. Baptismo.
Oratione. Poenitentia. Libri II.
ad Uxorem. De Habitu mulie-
bri. De cultu feminarum. De
spectaculis. De Idololatria. De
velandis Virginibus.

Post lapsum.

De Corona militis. Exhorta-
tio ad Martyres. Apologeticus
adversus gentes. De Exhorta-
tione ad Castitatem. De Testi-
monio Animæ. Adversus Her-
mogenem. Contra Valentinianos.
De fuga in persecutione Libri V.
contra Marcionem. De Præscri-
ptionibus adversus Hæreticos.
De Anima. Scorpiacum ad Gno-
sticos. De Pallio. Adversus Ju-
dæos. De Carne Christi. De
Resurrectione Carnis Lib. II. ad-
versus gentes. Adversus Pra-
xeam.

xeam. Ad Scapulam. De Monogamia. De Jejuniis. De Pudicitia.

Spuria.

Lib. de Trinitate. De Cibus Judaicis. Poëmata. Editio Rigaltii & Priorii.

Minutius
Felix. 220.

Dialogus inscriptus *Octavius*.

S. Cyprianus Episc.
Carthag.
247.

Epistolæ LXXXIII. Liber de Habitu Virginum. De Lapsis. De Unitate Ecclesiæ. De oratione dominica. Ad Demetrianum de Idolorum vanitate. De Mortalitate. De opere & Elemosinis. De Bono Patientiæ. De Zelo & Livore. De Exhortatione Martyrii. Libri III. Testimoniorum adversus Judæos.

Dubia.

Liber de spectaculis. De Laude Martyrii.

Subposita.

De Rebaptismate. De Disciplina, & Bono Pudicitiae. Ad Novatianum hæreticum, quod lapsis spes veniæ non est dene-ganda. De Aleatoribus. De Montibus

tibus Sina, & Sion. Oratio pro Martyribus. Oratio, quam sub die Passionis suæ dixit. De novissimis verbis Domini in cruce. De Cardinalibus Christi operibus. Carmina. De singularitate Clericorum. Expositio in Symbolum Apostol. De Judaica incredulitate. Tractatus adversus Judæos. De revelatione Capitis B. Joannis Baptistæ. De duplici Martyrio. De duodecim abusionibus seculi. Coena. Confessio S. Cypriani. Inter Editiones præstat illa *Baluzii*, a Prudentio *Maran* subpleta, & *Felli* Oxo-niensis.

Poncius Diaconus.	Vita, & Passio S. Cypriani. <i>Inter Opera.</i>
Cornelius.	Epistolæ, inter Cyprianicas.
Julius Afri- canus. 232.	Epistola ad Origenem de Hi- storia Susannæ <i>apud Originem</i> <i>Tom. I. opp. pag. 10. Chro-</i> <i>nicon.</i>
Origenes 254.	<i>Tom. I. Editionis PP. Mauria-</i> <i>norum. Epistolæ. Fragmenta</i> <i>de Resurrectione. Fragmenta ex</i> <i>Libris X. Stromatum. Libri IV.</i> <i>de Principiis. De Oratione. Ex-</i> <i>hortatio ad Martyrium. Libri VIII</i> <i>contra Celsum.</i>

*Dubia vel spuria.***Origenes.**Dialogus de recta in Deum fide
Philosophumena.

Tom. II. Commentaria in Genesin. Homiliæ XVII. in Genesin. Commentaria & Homiliæ in Exodum. Selecta & Homiliæ XVI. in Levit. Selecta, & Homiliæ XXVIII. in Numeros. Selecta in Deuteronomium. Selecta & Homiliæ XXVI. in Josue. Selecta & Homiliæ IX. in Judicum, in Ruth, & Libros Regum. Selecta in Psalmos.

Spuria.

Libri II. in Jobum.

Tom. III. Fragmenta in Proverbia Salomonis. In Canticum Canticorum Libri IV. In Prophetas majores, & Oseam. Commentarii in Matthæum Tomi XVII. & series Commentariorum veteris Interpretis. Homiliæ XXXIX. in Lucam.

Tom. IV. Pars I. Expositiones in S. Joannem. Fragmentum Homiliæ in Acta Apostolorum. Commentarii in Epist. Pauli ad Romanos. Fragmenta Commentar. in Epist. ad Galatas, Ephe-

Ephesios, Colossenses, Theſſalonicenſes, Titum, Philemonem, Hebræos.

Pars II. Apologia Pamphili Martyris pro Origene. Liber Ruſini de corruptis Origenis operibus. S. Gregorii Thaumaturgi Panegyricus in eundem. Origeniana *Huetii*, Episcopi Abrin-
cenſis.

S. Hyppoly-
tus Ep. M.
222.

Liber de Antichriſto. Canon Paſcalis. Fragmentum Libri de Paſcate. Chronicon. Demonſtratio adverſus Judæos. Adverſus gentes, & ſpeciatiſſimè Platonem de cauſſa univerſi. Adverſus XXXII. Hæreſes. Contra Bero-
nem & Helicen. Contra Noë-
tum. Fragmenta. De Charis-
matibus Traditio Apoſtolica. Ho-
milia in Theophania. Narratio de
Virgine Corinthiaca, & quodam
Magiſtriano. *Editio Alberti Fa-
braii.* fol.

Spuria.

De conſummatione Mundi, &
Antichriſto. De XII. Apoſtolis.
De LXX. Apoſtolis.

S. Gregorius Neocæsar. 270.	Panegyricus ad Origenem. Metaphrasis in Ecclesiasten. Epistola canonica. Expositio fidei.
-----------------------------------	---

Sixtus II. R. P. 258.	E Philosopho Christianus. Scripsit Enchiridion CCCCLXV. Sententiarum, editum & Authori suo erudite vindicatum ab Urbano Ernesto Sibero Professore Lipsiensi. 4. Lipsiæ 1725.
--------------------------	--

S. Dionysius Alexandrin. 264.	Epistola ad Basilidem.
-------------------------------------	------------------------

S. Metho- dus Ep. Ty- rius 290.	Symposium X. Virginum. De libro arbitrio. vid. Leo <i>Allatius</i> in diatribe de Methodiis.
---------------------------------------	--

Archelaus Episc. Meso- potam. 278.	Disputatio contra Manetem. Inter opera S. <i>Hypoliti</i> . Tom II. <i>Fabricii</i> & apud Henricum <i>Valesium</i> post Historiam <i>Sozomeni</i> .
--	--

S. Victorinus Episc. Peta- vionensis.	Tractatus de fabrica Mundi. Perit Commentarius in Apocalypsin.
---	--

SECULI IV.

S. Petrus A- lexandrinus 311.	Canones de Poenitentia.
-------------------------------------	-------------------------

Alexander Alexandri- nus.	Epistola encyclica ad Episco- pos, & alia contra Arium.
---------------------------------	--

Arnobius latinus.	Libri VIII. adversus gentes. Commentarius in Psalmos spu- rius.
Lactantius	Divinarum Institutionum Li- bri VII.
Firmianus. 325.	De Ira Dei. De opificio Dei. De Mortibus Persecutorum. Epitome divinarum Institutio- num.
<i>Dubia.</i>	
Latinus.	Carmen de Phœnice. Frag- mentum de extremo Judicio. Utor Editione <i>Walehii</i> .
Eustathius Antiochen.	De Engastremytha seu Pytho- nissa adversus Origenem. In Hexaëmeron, <i>spurium</i> .
Eusebius Cæsareensis 340.	Historiæ Ecclesiasticæ Lib. X. ex Versione <i>Valesii</i> . Editio. Taurinensis Chronicon. Apologia pro Origene. Lib. contra Hieroclen. Lib. XV. de præparatione evangelica. Lib. XX. de demonstratione Evange- lica. Concordia IV. Evangelista- rum cum Ep. ad Carpianum, Lib. V. contra Marcellum Anegranum. Lib. IV. de Vita Constantini M. Panegyricus ejusdem ex Versio- ne <i>Valesii</i> de locis hebraicis Epist. de fide Nicæna.

Commentarii in Psalmos.
Apud *Montfauçon* collectio nova
Patrum & Scriptorum græco-
rum &c. Paris. fol. Tom I.
Expositio in Isaiam Prophetam.
ibidem. Tom. II.

Dubia.

Expositio in Cantica. De fide
ad Sabellium. De Vita Prophe-
tarum. Homiliæ.

Julius Fir- micus Ma- ternus lat.	De Errore profanarum Reli- gionum. Jungi solet <i>Minucio Felici.</i>
---	--

355.

S. Hilarius Putaviensis Lat. 360.	Libri XIII. de Trinitate. De Synodis lib III. ad Constantium. Libr. adversus Valentem, & Urfa- cium. Commentar. in Psalmos & Matthæ.
---	--

Dubia.

Fragmenta. Epist. ad Abram
filiam suam. Editio optima Ve-
ronensis Petri Coustant. O. S.
B. Congr. S. Mauri.

Juvenus Presbyter Hispanus	Historiæ Evangelicæ lib. IV. Carminibus heroico, Utor Editione Reuschii.
----------------------------------	--

337.

Librum Genesis. Edidit *Mar-
tene.*

Victorinus Afer. 370.	Libri IV. adv. Arium. De- fensio vocis Homousios. In Principium Diei. Ad Justinum contra Manichæos. Poema de VII. Machabæis.
Eusebius Episc. Ver- cellensis. 370.	Epist. tres.
Lucifer Ca- laritanus. 370.	Libri V. contra Arianos pro S. Athanasio.
S. Optatus Episc. Mil- levitanus 385.	Libri VII. contra Parmenice- num de Schismate Donatistarum. Editio Parisiensis <i>du Pin</i> .
S. Athana- sius Alexan- drinus. 373.	Tractatus contra gentiles. De Incarnatione. Apologeticum ad Imp. Constantium. Lib. IV. contra Arianos. Apologia I. & II. Ep. ad Solitarios. Tractatus historicus ad Solitarios. Liber de Synodis. Expositio fidei suæ. Tractatus de Unione humano naturæ cum verbo. II. Lib. de Incarnatione contra Apollina- rem. Tractatus contra Sabellia- nos. De Divinitate Spiritus S. Compendium S. Scripturæ. Vita S. Antonii. Collationes, Epistolæ, & Sermones quam plu- res.

S. Athanas. | res. Editio *Montefalconii* e Congreg. S. Mauri.

Opuscula quædam Serius re-
perta exstant in collectione nova
Patrum & Scriptorum ejusdem
D. Montfaucon. Paris 1706.
Tom. II.

Dubia & Spuria.

Tractat. de Incarnatione. Con-
tra Paulum Samosat. Refutatio
hypocrisis Meletii. Tract. de
Virginitate. De Testimoniis
Scripturæ pro SS. Trinitate.
Symbolum *Quicumque*. Vita S.
Syneleticæ. Expositio Fidei de
Incarnatione. Disputatio contra
Arium, & alia plura.

S. Ephrem | Sermones varii. Testamen-
Syrus. 378. | tum. Editio *Assmanni*.

S. Basilius | Tom. I. Vita Sancti Basilii.
Episc. Cæsa- | Homiliæ in Hexaëmeron. XIII.
reenfis. 379. | Homiliæ in Psalmos. Libri V.
contra Eunomium de Spiritu S.
Tom. II. Tractatus Moralis &
monastici. De Vita monastica.
Regulæ longiores & breviores.
Constitutiones. De Poenis Mo-
nachorum. Libri II. de Baptis-
mo.

Tom. III. Liber de Spiritu S.
Ad Amphilochium CCCLXV.
Epi-

Epistolæ. Homiliæ aliquot.
Tract. de Virginitate, qui eidem
abjudicatur. Editio D. Juliani
Garnier e Congr. S. Mauri.

Dubia.

Commentarii in Isaiam &
Psalmos. Panegyricus de S.
Barlaam. Sermo de consolatio-
ne. Admonitio ad filium Spiri-
tuale. De Laudibus Vitæ So-
litariæ. Tres Liturgiæ. Gram-
matica.

S. Pacianus
Episc. Bar-
cinonensis
lat. 380.

Epist. III. ad Novatianos. L.
de Baptismo. Parænesis ad
Pœnitentiam.

S. Cyrillus
Jerosolymi-
tanus. 386.

XVIII. Catecheses ad Cate-
chumenos. Et V. mustagogicæ
ad illuminandos. Epistola de
apparitione Christi. Editio *Tœat-
tæi* e Congr. S. Mauri.

Dubia & Spuria.

Sermo de occurso Domini.
Epistola ad Augustinum.

S. Damasus
R. P. lat.
384.

Epistolæ II. ad Hieronym. I.
Ad Episcopos Illyrici. I. Ad
Orientales. I. Ad Paulinum de
Vitali & Anathematismi ad eun-
dem. *Editio Merenda.*

Dubia.

Dubia.

Epistolæ Decretales apud Isidorum, & Gratianum. Una ad Hieronym. Poemata, Epigrammata, Epitaphia.

Philastrius Ep. Brixien- sis. 387.	Liber de Hæresibus. Editio <i>Fabricii.</i> Card. <i>Quirini.</i>
--	--

S. Gregorius Ep. Nazian- zenus. 390.	XL. Sermones. CCXLII. Epistolæ. Carmina varia. Te- stamentum.
--	---

Dubia.

Sermones XLVII. L. Paraphrasis in Ecclesiasten. Tragedia Christus Patiens.

Expectatur nova Editio a D. *Clemence*, Congreg. S. Mauri.

S. Gregorius Nyssenus. 395.	Hexaëmeron. De Hominis opificio. De vita Moyfis. De Pythonissa. In Psalmorum inscriptiones. Homil. in Psalm. sextum. Super Ecclesiasten, & Cantica. Lib. XII. contra Eunomium. Catechesis major. De fide ad Simplicium. Sermo de Abraham, seu de Divinitate filii, & Spiritus sancti. De Trinitate. Tract. ad Eustatium. De differentia Naturæ & Hypostasis. De divi-
-----------------------------------	---

divinis notionibus. Contra
Apollinarem. Contra Mani-
chæos. De Anima. De Anima,
& resurrectione. De morte præ-
matura Infantum. Sermones.
Panegyres. Epistola Vita S.
Gregorii Taumaturgi.

Dubia.

Ep. Canonica ad Letojum.
Tractatus latinus complectens
textus V. & N. Testamenti ad
probandam Divinitatem. Liber
de Virginitate

S. Phæba-
dius Episc.
Agenensis.
lat. 395.

Liber contra secundam formu-
lam Sirmiensem.

S. Amphilo-
chius Episc.
Icon. 395.

Epistola Synodica.

Dubia.

Vita S. Basilii Magni. Editio
Combefis.

Didymus
Cæcus Ale-
xandrinus.
396.

Lib. de Spiritu S. Commen-
tarius in omnes Epistolas Cano-
nicas. Contra Manichæos.

S. Ambro-
sius Ep. Me-
diolan. lat.

Hexaëmeron. De Paradiso
terrestri. De Cain, & Abel.
De Noe, & Arca. De Abra-
ham

S. Ambros. | ham Patriarcha. De Isaac & Anima.
 397. | De Bono Mortis. De fuga sæculi.
 | De Jacob, & vita beata. De Jo-
 | seph Patr. De Benedictionibus
 | Patriarcharum. De Elia & Je-
 | junio. De Naboth. De Tobia.
 | Lib. IV. de Interpellatione Job,
 | & David. Apologiæ duæ Davi-
 | dis. Homiliæ in Psalmos. Ex-
 | positio in Psalm. 118. In Evan-
 | gelium S. Lucæ. Lib. III. de
 | officiis. Lib. III. de Virginibus.
 | De Viduis. De Institutione Vir-
 | ginis. Exhortatio Virginitatis.
 | De Mysteriis. De Sacramentis.
 | Lib. II. de Pœnitentia. Lib. V.
 | de fide. Lib. III. de Spiritu S.
 | De Incarnatione. Lib. VIII.
 | Epistol. Lib. II. de Excessu
 | fratris sui Satyri. Oratio fune-
 | bris de Valentiniano, & Theo-
 | dosio Imp. Hymni. *Editio*
 | *Mauriana.*

Dubia & spuria.

Commentarius in Cantica.
 Tract. de lapsu Virginis. Sermo-
 nes de Tempore, & festis. Ser-
 mo de dignitate naturæ huma-
 næ. Sermo de arbore vetita.
 Tract. de XLII. Mansionibus.
 Commentarius in epistolas Pauli.

In

In Apocalypsin. Concordia Evangelistarum circa genealogiam Christi. Tract. de Symbolo. De Divinitate filii. De Mysterio Pascæ. Sermo ad Virginem sacram. Lib. de vocatione gentium. Epist. ad Demetriadem. Epp. aliæ de Dignitate sacerdotali. De conflictu virtutum & vitiorum. Expositio fidei. Tract. de Spiritu S. Lib. de Pœnitentia. Historia de vita & moribus Brachmanorum.

SECULI V.

S. Epiphanius. 403.

Ancoratum contra Hæreses. Cum anacephalæosi. Panarium. De Ponderibus & mensuris. De Gemmis Aaronicis. De vita, & Morte Prophetarum. Epistola ad Joannem Jerosolymitanum. Editio Petavii.

Dubia.

De Mysteriis Numerorum. VIII. Homiliæ.

S. Joannes Chryso-
mus. 407.

Tom. I. Edit. Montefalconii, Congr. S. Mauri. Sermones ad Theodorum. Lib. III. adversus vitæ

S. Joannes vitae monasticæ obtrectatores.

Chrysoft. Comparatio Regis & Monachi. L. II. de compunctione Cordis. Lib. III. de Providentia. L. II. de Cohabitatione Clericorum & Mulierum. Tract. de Virginitate. Lib. II. ad Viduam Juvenem. Lib. VI. de Sacerdotio. Homilia in sua ordinatione. Homiliæ contra Anomæos. Contra Judæos, & gentiles. Homil. VIII. contra Judæos. Orationes de Anathemate. Contra Xenia. Hom. VII. de Lazaro.

Tom. II. Homiliæ seu conciones XXI. de Statuis. II. Instructiones ad Catechumenos. Homil. de Diabolo. De Nativ. & Bapt. Christi. De proditione Judæ. De Cruce, & Cæmeterio. De Cruce, & bono Latrone. De Resurrectione Mortuorum. De Resurrectione Christi. De Ascensione, Pentecoste. Panegyrici in S. Paulum, & alios Sanctos.

Tom. III. Homil. XXXIV. in varios locos V. T. de Tumultibus Constantinopoli exortis, & de suo duplici Exilio. Epistolæ, quarum illa ad Cæsarium Monachum.

Dubia.

Dubia.

**S. Joannes
Chrysoft.**

Tom. IV. Homil. & Sermo-
nes in Genesin. De Anna, &
Saule.

Tom. V. Expositiones in
Psalmos.

Tom. VI Homil. In Isaiam.
Jerem. De obscuritate Prophet.
In Daniel. In S. Joannem.
Conciones de Melchisedech. De
Spectris. Compendium V. &
N. T.

Spuria.

Homiliae VI. de creatione.
Opus imperfectum in Matthæum.

Tom. VII. Hom. XC. in
Matthæum.

Tom. VIII. Hom. LXXXVIII.
in Joannem.

Tom. IX. Hom. in Acta
Apostol. in Epist. ad Rom.

Tom. X. Homil. in Ep. I. &
II. ad Corinth. ad Galat.

Tom. XI. Homil. in Ep. ad
Ephes. Philipp. Coloss. Thessa-
lonic. Timoth. Titum. Phile-
mon.

Tom. XII. Hom. in Ep. ad
Hæbreos. Homil. II. recens
editæ. Eclogæ. Liturgia.

Tom. XIII. Vita S. Chryso-
stomi & alia.

Rufinus A-
quileiensis
lat. 410.

Libri II. Histor. eccles. Lib. II.
de Benedictionibus Jacobi Patr.
Invectiva contra S. Hieronym.
Expositio Symboli ad Laurent.
Apologiæ II. pro Origene, & I.
ad Anastasium. Commentar. in
Oseam, Joel, Amos. Græcorum
scriptorum versiones variæ.

Dubia.

Commentar. in LXXV. Psal-
mos priores. Professio & Libel-
lus Fidei.

Prudentius
Quintus Au-
rel. Clemens
lat. 410.

Psychomachia, seu pugna ani-
mæ. Cathemerinæ, seu Poëma-
ta de officiis quotidianis. Hym-
nus de Coronis. Apotheosis, seu
de Divinitate. Hamadigenia,
seu de origine peccatorum con-
tra Marcionem. Lib. II. ad Sym-
machum contra Idololatriam.
Synopsis Historiarum Vet. & N.
Testam.

Gaudentius
Ep. Brixien-
sis lat.
410.

Sermones XIX. Tractatus IV.
Vita S. Philastrii. Edit. *Mura-*
torii.

Theophilus
Alexandrin.
412.

III. Epist. Pascales. Tres aliæ,
non nulla fragmenta.

SynefiusEp. | Sermo de Regno. Alius ad
Ptolomaid. | Peonium. L. Dio Prufius. En-
412. | comium Calvitii. Lib. II. de
| providentia. Lib. de Infomniis.
| LV. Epistolæ.

S. Innocen- | Epistolæ XXXIX. XXX. Spu-
tius I. R. P. | ria.
417. |

S. Zosimus. | Epistolæ XIII. ad Byzacenos.
R. P. 418. | *Dubia.*

Palladius | Historia Cauasiaca. Vita S. Jo-
421. | annis Chrysoftomi.

S. Hierony- | *Tom. I. Edit. P. Martianay*
mus 420. | Congr. S. Mauri. Bibliotheca di-
| vina complectens translationes
| latinas V. & N. T. cum ex he-
| braicis tum e græcis fontibus de-
| rivatas.

Tom. II. Etymologica, geo-
graphica, Quæstiones hebraicæ.
Epistolæ. Commentarii in S. Scri-
pturam a Genesi usque ad Pro-
phetas.

Tom. III. Commentarii in XVI.
Prophet. majores, & minores.

Tom. IV. Pars I. Commentar.
in N. T. Epistolæ.

Pars II. Apologetica, & Pole-
mica; sunt autem sequentia. De
perpetua Virginitate Deiparæ
contra Helvidium. Lib. II. de
defensione Virginitatis adversus

S. Hieronymus. Jovinianum. Apologia adversus eundem. Apologeticon adversus defensorem Joviniani. Velitatio contra Errores Vigilantii. Adversus eundem de Vigiliis ad Sepulcra MM. Adversus Vigilantii convitia. Adversus Errores Montani. De Hæresibus expugnandis ad Ripuarium. Dialogi contra Luciferianos. Adversus Arianorum Hypostasēs. Adversus eosdem de sua fide. De Erroribus Origenis. De Lectione Origenis. De oppressione Origenistarum per Theophilum. Adversus Origenistas ad Pama-chium. Adv. Pelagianos. Dialogi contra eosdem. De Pelagianis oppressis. Contra Joannem Hierosolymitanum ad Pama-chium & Theophilum. Expostulatio cum Rufino. Apologiæ duæ contra eundem. Responsio ad duas Invectivas ejusdem. Liber de Scriptoribus Ecclesiasticis.

Tom. V. Vita S. Hieronymi, & opera spuria, quæ sunt Quæstiones in Lib. Regum, & Paralypomenon. Explicatio locorum, quæ occurrunt in actis Apostol. Commentarius in Threnos Jeremiæ. L. notarum in S. Marcum. Comment. in Job. Comment. in Ep.

S. Hieronymus. Ep. Pauli, qui est *Pelagii*. Epistola ad Demetriadem &c.

Editionis Veronensis de An.

1734 -- 42.

Tom. I. Epistolæ CXLVII. genuinæ, & aliorum ad eum.

Spuriæ.

Epist. ad Celantiam. De solemnitatibus Paschæ. Procopii græcæ & Latinæ.

Tom. II. Vita S. Pauli, Hilarionis, Malehi. Regula S. Pachomii & Theodorici. Liber Didymi de Sp. S. Polemica, & Apologetica, ut supra. Lib. de Viris illustribus, seu Scriptoribus eccles.

Tom. III. Lib. de Nom. hebr. De Sitæ & nominibus Locor. hebr. L. Quæst. hebraic. Commentar. in Ecclesiasten. Homiliæ Origenis in Cant.

Appendix I.

V. Fragmenta græca Libr. de Nom. hebr. Lexicon græcum nominum hebr. Excerpta ex operibus Philonis, & Josephi Judæorum.

**S. Hierony-
mus.***Appendix II.*

Liber nominum ex Actis. De hebraico Alphabeto. De Benedictionibus Jacob Patr. De X. Tentationibus in deserto. In Canticum Debboræ. Quæstion. hebr. in Libros Regum, in Psalmos. Expositio in Job.

Tom. IV. Libr. XVIII. Com. in Isaiam Lib. VI. Comment. in Jeremiam.

Appendix.

Originis Homiliæ IX. in Isaiam. Parvula adabbreviatio in Isaiam.

Tom. V. Libr. XVI. Comment. in Ezechiel. Lib. I. Comment. in Daniel. Originis Hom. XXVIII. in Jerem. & Ezechiel.

Tom. VI. Commentarii in XII. Prophetas minores.

Tom. VII. L. IV. Comment. in Matthæum. Originis XXXIX. Homil. in Lucam ab Hieronymo translatae. L. III. Comment. in Epist. Pauli ad Galat. L. II. ad ad Ephes. L. I. ad Titum. Lib. I. ad Philemon.

Tom. VIII. Chronicon Eusebii, Hieronymi, Prosperi.

Tom. IX. Bibliotheca divina, seu

S. Hieronymus. seu sacra Scriptura ab Hieronymo translata. Primus Ordo Legis a Genesi ad Josue. Secundus Ordo Prophetarum a Josue ad Job. Tertius Ordo Hagiographorum a Job ad Hester.

Tom. X. Bibliothecæ Pars II. seu Libri extra Canonem Hebræorum Tobias. Judith. Liber Job. Psalterium duplex. Præfat. in Libr. Paralipom. In Libr. Salomonis.

Appendix ex Vulgata.

Liber Sapientiæ. Ecclesiastici. Duo Machabæorum. Bibliothecæ Divinæ Pars III. IV. Evangelia. Actus Apost. Epist. XIV. S. Pauli. VII. Canonice. Apocalypsis S. Joannis.

Tom. XI. Continentur falso adscripta Hieronymo. Epist. ad Demetriadem, diversa ab altera genuina ad eandem de servanda Virginitate. Ad Geruntii filias. Ad Marcellam, ut adversa tolleret. Ad Virginem in Exilium missam. Ad Amicum ægrotum. Ad Amicum ægrotum de Viro perfecto. Ad Amicum de Scientia Divina Legis. De tribus Virtutibus Homilia. Ad

**S. Hierony-
mus,**

Paulam & Eustochium de Assum-
tione B. M. V. D. Assumptione
B. M. V. Sermo de honoran-
dis Parentibus. De septem Or-
dinibus Ecclesiæ. Virginitatis
Laus. De his, quæ Deo in san-
ctis Scripturis attribuuntur. Da-
masi Symbolum. Symboli Ex-
planatio ad Damasum. Expla-
natio Fidei ad Cyrillum. Ad
Præsidium de Cereo Paschali.
De vera Circumcisione. Ad Su-
fannam lapsam. In Evagrium ob-
jurgatio. Ad militem Sæculi,
ut Christo militet. Explanatio
in Psalmum XLI. & CXVII. Ad
Dardanum de diversis generibus
Musicorum. De Resurrectione,
Nativitate, Epiphania Domini.
De Quadragesima. De esu Agni.
De Resurrectione Domini. Ad
Eustochium de Vinculis B. Pe-
tri. De observatione Vigiliarum.
Ad Pammachium, & Oceanum
Exhortatio. Ad quemdam, qui
in Sæculo poenitebat. De diver-
sis generibus leprarum. De duo-
bus filiis, frugi, & luxurioso.
Valerius Ruffino, nec ducat
Uxorem. Dialogus Hieronymi,
& Augustini de origine anima-
rum. De Corpore, & Sanguine
Christi. Super Evangelium Mat-
thæi.

S. Hieronymus.

thæi. Ad Thyrasium super morte filiæ. Ad Oceanum de ferendis Opprobriis. Ad eundem de Vita Clericorum. Ad Damasum de Oblationibus Altaris. * Damasi ad Hieronymum, & * Hieronymi ad Damasum de Gestis Pontificum. Damasus Hieronymo, & Hieronymus Damaso de Psalmorum emendatione. Chromatii & Heliodori ad Hieronymum, & Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum de Nativitate B. M. V. Ad Paulam & Eustochium de Virtute Psalmorum. Eusebius de morte Hieronymi ad Damasum. Augustinus ad Cyrillum de Magnificentiis B. Hieronymi. Cyrillus ad Augustinum de miraculis B. Hieronymi.

* Ad Augustinum, huc primum a Benedictinis adscita.

* Ad Monachos inedita. Regula Monachorum a Lupo de Olmeto collecta. Regula Monachorum.

* Canones Pœnitentiales secundum Hieronymum.

* Martyrologium Hieronymianum, præfixis epistolis Chromatii & Heliodori ad Hieronymum, & Hieronymi ad eosdem.

* Li-

	* Liber Comitis, præfixa epistola ad Constantium. Commentarii in Job. In Lamentationes Jeremiæ de alphabeto. * Expositio Evangeliorum de veteri proverbio edita primum a Martianæo. * In Marcum. * Lucam, & * Joannem. Commentarii in Evangelium secundum Marcum. Præfatio Commentarii in Evangelium secundum Lucam. Commentarii in omnes Pauli Epistolas, quæ sunt Pelagii.
Paulus Orosius.	Historia Universalis Libri VII. adversus Paganos. Apologeticum contra Pelagianos. Editio Sigeberti <i>Havercampi</i>.
Severus Sulpicius. 420.	Historia Sacra ab origine Mundi ad An. Chr. 400. Vita S. Martini Turon. III. Epist. de morte, & virtutibus ejus. III. Dialogi. VII. Epistola. Editio Veronensis 1741. - 54.
S. Augustinus Episc. 430.	<i>Tom. I.</i> Edit. PP. Maurianorum. O. S. B. L. II. Retract. XIII. Confessionum. III. contra Academicos. Tr. de Beatitudine II. de oratione. II. folioq. Tr. de Immortalitate animæ. De Quantitate Anima. II. de Musica. I. de Magistro. III. de lib. arbit. II. de Genesi contra

tra

S. Augustinus. tra Manichæos. I. de Moribus Ecclesiæ. De Moribus Manich. De vera Religione. Regula.

Sublestæ fidei.

De Grammatica. Dialectica. Categoriæ. Rhetorica. Regulæ Monasticæ.

Tom. II. CCLXX. Epistolæ in quatuor classes divisæ.

Subposita.

Epist. ad Bonifacium, & hujus ad Augustinum. Ad Deme- triadem. Ad Cyrillum Jerosoly- mitanum. Disputatio cum Pa- scentio.

Tom. III. Lib. IV. de Doctri- na Christiana. Opus imperfe- ctum in Genes. L. XII. in Genes. Lib. VII. de vocabulis S. Scri- pturæ. L. VII. Quæst. in VII. priores lib. S. Scriptor. Notæ in Job. Speculum. L. IV. de Concordia Evangelistarum. De Sermonibus Domini in monte. L. II. Quæst. in Evangel. Matth. & Lucæ. XVII. Quæst. in Evang. Matthæi *dubie*. Tract. CXXIV. in S. Joannem. Hom. X. in Ep. I. S. Joannis. Explicatio quo- rumdam

S. Augusti-
nus.

rumdam Locor. Ep. ad Rom.
Comment. imperfect. in Ep. ad
Rom. Com. in Ep. ad Galat.

Spuria.

Tract. de Mirabilibus S. Scri-
pturæ. De Benedictionibus
Patr. Jacob. Quæst. V. & N.
Test. Explicatio Apocalypseos.

Tom. IV. Tractatus in Psal-
mos.

Tom. V. Sermones CVIII. in
varios locos V. & N. T. Ser-
mones LXXXVIII. de tempore.
LXIX. de sanctis. XXIII. de
diversis. Fragmenta sermonum.

In Appendice.

Sermōnes dubii, & subpositi.

Tom. VI. Responsiones ad
LXXXIII. Quæst. L. II. Quæst.
ad Simplicianum. Resp. ad VIII.
Quæst. Dulcitii. Tract. de crea-
tione Rerum. Expositio Symbo-
li. Tr. de fide & bonis operi-
bus. Manuale ad Laurent. De
Agone Christiani. L. Instruct.
De Continentia. De Bono con-
jug. De Virginitate. De Bono
viduitatis. L. de Matrim. &
adulterio. L. de Mendacio. L.

Contra

S. Augufti- | Contra Mendacium. De opere
nus. | Monachorum. Contra prædi-
ctiones dæmonum. De Cura
pro mortuis. De Patientia. Ser-
mo de Symbolo.

In Appendice.

Sermo. De Symbolo. De
quarta feria. De diluvio. De
Persecutione Barbarorum. De
Cantico novo. De disciplina &
Utilitate Jejunii. De occupatione
Romæ. Collectio XXI. Quæst.
LXV. Quæst. L. de Fide ad Pe-
trum. Tr. de amicitia. L. De
substantia animæ. De amore
Dei. Soliloquia. L. Meditatio-
num. Tr. de compunctione cor-
dis. Manuale. Speculum. Spe-
culum Peccatoris. Scala Para-
difi. Tr. de cognitione vitæ. L.
de vita Christiana. L. docu-
mentor. falutar. De XII. abusi-
bus sæculi. Conflictus virtutum
& vitiorum. L. de sobrietate &
Charitate. L. de vera & falsa
poenitentia. Tr. de Antichristo.
Tr. super *Magnificat*. De assum-
ptione Virginis. Sermo de visi-
tandis infirmis. Serm. ad fra-
tres in Eremito. Sermones alii.

Tom. VII. Libri XXII. de ci-
uitate Dei.

Tom.

S. Augusti-
nus.

Tom. VIII. Tr. de Hæresi-
bus ad quod vult Deum. Con-
tra Judæos. De Utilitate cre-
dendi. De duabus animabus.
Collatio cum Fortunato. Tr.
contra Adamantium. Contra
Epistolam fundamenti Manich.
L. XXXIII. contra Faustum Ma-
nich. Collatio cum Felice. Tr.
de Natura Boni. L. Contra Se-
cundinum. L. II. contra adver-
sarium Legis & Prophetarum.
Tr. contra Priscillian & Orige-
nist. Responsio ad Arianum.
Collatio contra Maximinum. L.
XV. de Trinitate.

In Appendice.

Sermo de quinque Hæresibus.
Processus Ecclesiæ, & Synago-
gæ. L. de fide. De modo reci-
piendi Manichæos. L. de uni-
tate Trinitatis. De Essentia Di-
vinitatis. Dialogus de unitate
Sanctæ Trinitatis. L. de Eccle-
siast. dogmatibus.

Tom. IX. Prosa contra Dona-
tistas. L. III. contra Epist. Par-
meniani. Lib. VII. de Baptis-
mo. L. III. contra Petilianum.
Epistola ad Catholicos contra
Petilianum. L. IV. contra Cre-
scentium.

**S. Augusti-
nus.**

scientium. L. de unico Baptismo
contra Petilianum. Compen-
dium Collationis Carthagin.
Scriptum ad Donatist post colla-
tionem Carthag. Collatio cum
Emerito. L. contra Gauden-
tium.

Dubia.

Sermo concernens Rusticia-
num. L. contra Fulgentium.

Tom. X. L. III. De Peccat. Me-
ritis & remissione. L. de Spiritu
& littera. Tr. de Natura, & gra-
tia. L. de actis Pelagii. Tr. de
gratia Christi. Tr. de Peccato
originali. De Perfectione Justi-
tiæ. L. II. de Nuptiis, & con-
cupiscentia. L. VI. contra Ju-
lianum. L. IV. ad Bonifacium.
L. de gratia & libero arbitrio.
L. de correptione & gratia. L.
de Prædestinatione sanctorum.
L. de dono Perseverantiæ. Lib.
VI. operis secundi contra Julia-
num. Tr. IV. de origine ani-
mæ.

In Appendice.

Hypognosticon. De Præde-
stinatione, & gratia. Tr. de
Prædestinatione

Socrates Sozomenus Philostor- gius	Historia Ecclesiastica. Editio <i>Valesii.</i>
Theodore- tusCyrensis.	Historia Ecclesiastica. <i>Valesii.</i> Commentar. in Pentateu- chum. Super omnes Psalmos. In Cantica Canticorum. In Je- rem. Ezechiel. Daniel. Et XII. Prophetas minores. In Epi- stolas S. Pauli. De vita Mona- stica. Eranister, seu III. Dialo- gi. X. Serm. de Providentia. L. V. hæreticarum fabularum. XII. Serm. de curandis græco- rum erroribus. Refutatio XII. Capitulorum S. Cyrilli Alex. Epistolæ. Editio <i>Sirmondi &</i> <i>Garnier.</i>
S. Isidorus Pelusiota.	MMXII. Epistolæ.
Possidius Diaconus	Vita S. Augustini.
S. Cœlesti- nus I. R. P. 432.	Epistolæ contra Pelagianos. Capitula de grâtiâ. Epist. ad Episcopos provinciæ Vienenfis, & Narbonenf. aliæ.
S. Cyrillus Alexandr. 444.	L. XVII. de adorando Deo in Spiritu, & veritate. L. X. con- tra Julianum Imper. Apostatam. Commentar. in Pentateuchum. In Isaiam, & XII. Prophetas mi- nores.

S. Cyrillus.	nores. In Evang. S. Joannis. Tract. Thesauri. Dialogi VII. de Trinitate, & II. de Incarnatione. Sermo de fide orthodoxa ad Theodosium. Scriptum ad Imperatrices. L. V. contra Nestorium. XII. Capitula, & defensiones. Apologia ad Theodosium. Epistolæ & Sermones contra Nestorium. Tract. contra Antropomorphitas. Homiliæ pascales. Sermones. Epistolæ. Responfa ad Quæstiones Monachorum.
Murius Mercator lat. 458.	II. Commonitoria contra Pelagianos. Observationes in scripta Juliani. Scriptum contra Nestorium. Contra XII. Capitula Nestorii. Editio <i>Baluzii</i> , & <i>Garnierii</i> . <i>Gerberon</i> subnomine <i>Rigberii</i> .
Joannes Cassianus 432.	L. XII. de Institutione Monachorum. XXIV. Collationes. L. VII. de Incarnatione. Editio <i>Alardi Gazæi</i> Ord. S. Bened.
S. Leo Magnus R. P. 461.	CXL. Epistolæ. LXXX. Sermones. Editiones <i>Quesnelli</i> . <i>Cacciari</i> . <i>Ballerini</i> .
S. Hilarius Ep. Arelat. 443.	Vita S. Honorati Episcopi Arelat. Poëma in Genesin. Epistola ad Eucherium.

Vincentius Lirinensis 448. Commonitorium adversus Hæreses. Editio *Baluzii*. Objectiones contra doctrinam S. Augustini de gratia, quibus respondet S. Prosper.

S. Eucherius Lugd. 454. Tract. de laudibus solitudinis. De contemptu mundi. De formulis spiritualibus ad Veranum. L. II. Instructionum. Sermo de S. Blandina.

S. Prosper Aquitanus 463. Epistola ad S. Augustinum. De Reliquiis Semipelagianæ Hæreseos in Gallia. Ep. ad Rufinum de grat. & lib. arbit. L. Responsionum ad Capitula Gallo- rum. Ad Capitula objectionum Vincentii Lirin. Ad excerpta Genuensium. L. de grat. & lib. Arbr. contra Collatorem, h. e. Cassianum. Carmen de Ingratis. Epigrammata III. contra Massilienses. Epigrammatum ex sententiis S. Augustini Spicilegium. Editio Romana *Foggini* utilissima. Commentar. in L. Psalmos posteriores. Chronicon a *Labbeo* editum.

Subposititia.

Poëma de Providentia. Carmen viri ad uxorem. L. de promiss. & prædiction. divinis. L. II.

	L. II. de vita contemplativa. Confessio Chronicon editum a Pithæo. L. II. de vocatione gentium. Epistola ad Demetriadem.
S. Salvianus Maffiliens. 485.	L. VIII. de Gubernatione Dei, & de Judicio. L. IV. adversus avaritiam. <i>Edit. Rittershusii & Baluzii.</i>
Claudianus Mamertus 473.	Presbyter Viennensis in Gallia L. III. de Natura Animæ.
Idacius 467.	Chronic. ab An. CCCLXXXII-CCCCLXVII. Fasti consulares ab an. CCXLV-CCCCLXVIII.
Gennadius P. C. P. 471.	Commentar. in Daniel. Tract. ad Parthenium. Aliquot Homiliæ.
Faustus Ep. Regiens. 484.	<i>Semipelagianus.</i> Tr. de grat. & lib. arbitr. De generatione filii, & Natura animæ. II. Serm. ad Monachos. Sermones alii. Epistolæ ad lucidum Presb. ad gratum. Felicem. Paulinum. V. ad Ruricium.
Apollinaris Sidonius 483.	Tres panegirici. Poemata Epistolæ. <i>Editio Sirmondi.</i>
Victor Vi- tensis seu Tunonensis. 49 -	Historia persecutionis Wandalicæ. Editio <i>Ruinarti</i> e Congreg. S. Mauri.

Vigilius Ep. Tapfenf. 49 -	L. XII. de Trinit. Scriptum contra Varimundum. Tr. contra Felicem. II. Collationes inter Arium, & S. Athanas. L.V. con- tra Eutychen. Tr. de Fide con- tra Palladium.
Gelasius I. P. R. 496.	XV. Epist. V. Formularia. Ep. ad Rusticum. Tr. de vinculo Anathematis. Sermo contra An- dromachum de Lupercalibus. Tr. contra Pelagianos. Tr. contra Eutychen & Nestor. Decretum de libris Apocryphis.
Pascalis Diaconus. 498.	Lib. II. de divinitate Spiri- tus S.
Julianus Po- merius. 49 -	L. III. de vita contemplativa.
Gennadius Presbyter Massilienf. 493.	De Scriptoribus Ecclesiasticis. De dogmatibus ecclesiast.
Nemesius Pil. 49 -	Tr. de Natura hominis.
Æneas Ge- zæus. 49 -	Tr. de Immortalitate animæ, & de Resurrectione.
Gelasius Cyzicenus 49 -	Historia Concilii Nicæni.

SECULI VI.

Alcimus Avitus Ep. Vien. 514.	LXXXVII. Epistolæ. Homil. de Rogationibus. Fragmenta Ho- miliar. & alior. Tract. V. Car- mina in Genesin. Carmen de Vir- ginitat. Collatio cum Gondel- baldo. Editio <i>Sirmondi</i>.
--	--

Ennodius Ep. 521.	Opera editionis <i>Sirmondi</i>.
------------------------------	---

S. Fulgen- tius Ep. Ru- spensis. 533.	Responsi. ad objectiones Aria- nor. L. III. ad Thrasimundum Regem. L. III. ad Monimum. L. II. de remissione peccatorum. Epist. ad Probam de Virginitate. De Oratione & compunctione cordis. Et aliæ ad diversos. Fra- gmentum L. de Trinit. Tract. de divinitate Verbi. De Fide ad Pe- trum. De Trinit. De Incarna- tione. Resp. ad Quæst. Ferrandi Diaconi. Resp. ad V. Quæst. Tract. ad Reginum. X. Sermo- nes. Editio <i>Veneta</i>. 1742. Ro- mana <i>Foggini</i> opp. de gratia An. 1760.
--	---

Boethius Severinus. 525.	De consolatione Philosophiæ. Tr. de duabus Naturis. De Tri- nitate.
---	--

Dionysius Exiguus. 536.	Collectio Canonum & Decreta- lium. II. Epistolæ de Pascale. Ad Eugypgium.
--	--

Cæsarius Ep. Arelat. 542.	Homiliæ plures. Regula Monialium ad Sororem. Epist. de Castitate. Ad Abbatissam de conversatione Monialium. Testamentum.
Facundus Hermiacensis. 555.	L. XII. pro defensione trium Capitulorum. L. ad Amocianum. Epist. de Condemnatione trium Capitulorum. Editio <i>Sirmondi.</i>
Primasius 550.	Commentar. in Apocalyps. In S. Paulum.
Victor Tun- nonensis. 565.	Chronicon ab A. CCCCXLIV. DLXV.
Leontius 590.	Tr. de Sectis. L. III. contra Eutychen. Tr. contra Eutichianos. Contra Acephalos. Editio <i>Canisii Basnage.</i> Tom. I. Thesaur. Monument.
Venantius Fortunatus 565.	L. IV. de vita S. Martini. L. X. Carminum. Vitæ plurium Sanctorum.
Martinus Bracarenfis. 580.	Collectio Canonum. De Modo bene vivendi, seu de IV. virtutibus Cardinalibus.
S. Gregorius Turonens. 595.	L. X. Historiæ Francorum. L. VIII. de Miraculis sanctorum. Vitæ quorundam sanctorum. Editio <i>Ruinarti O. S. B.</i>

Joannes Je- junator P. C. P. 596.	Homilia de Pœnitentia. Pœ- nitential. L. II.
--	---

Calliodorus Aurel. 563.	L. XII. Epistol. Historia Tri- partita. Chronicon. Commen- tar. in Psalmos. Institutiones in S. Scripturam. Tr. de Scien- tiis & artibus liberalibus. Tr. de Anima. Editio <i>Garetii</i> . O. S. B. Complexiones in Epist. S. Pauli, & Apocalypsin. Edi- tio <i>Massei</i> Veronens. 1720.
----------------------------	---

Evagrius Scholasticus 594.	L. VI. Historiæ Ecclesiasticæ. Editio Taurinensis <i>Valesii</i> .
----------------------------------	---

S. Gregorius M. P. R. 604.	<i>Tom. I.</i> Edit. PP. Mauriano- rum.
----------------------------------	--

L. XXXV. Moraliū in Job.
Homiliæ in Ezechielem. L. II.
Homil. in Evangel.

Tom. II. Pastorale. L. IV.
Dialogorum græco Latin. L.
XII. Epistolarum. DCCCXL.

Tom. III. Sacramentarium
cum not. *Menardi*. Comment.
In L. I. Regum. In Cantica
Cantic. In VII. Psalm. Pœni-
tentiales. Concordantias Locor.
S. Scripturæ.

Tom. IV. Vita S. Gregorii
X 5 per

per Paulum, & Joannes Diaconos. San Marthanum.

SECULI VII.

S. Isidorus Ep. Hispal. 636.	L. XX. Etymologiarum. L. III. de diversitate Nominum. L. I. de natura rerum. Chronicon. Historia Gothorum. Wandalo- rum, & Suevorum. Tr. de scriptoribus Eccles. Vitæ quo- rundam Sanctor. Prolegomena in S. Scriptur. Notæ in Penta- teuch. Josue. Regum. Esdræ. L. Allegoriarum super octateu- chum. Commentar. in Cantica Cant. L. II. contra Judæos. De divinis officiis. Epistolæ. Regula Monachorum. L. II. Synonimorum. Tr. de contem- ptu Mundi. Lamentationes Pœ- nitentiæ. Collectio sententiarum S. Gregorii Magni. Preces ali- quot. Expectatur <i>Editio nova</i>. L. de ordine creaturarum, in Spicilegia <i>Acheriuno</i>.
---	--

Hefychius Hierosolym. 601.	Commentar. in Levit. II. Ho- miliæ de B. V. Maria.
---	---

Joannes Mo- schus, 610.	Pratum spirituale.
------------------------------------	---------------------------

Fredegarius 638.	Epitome, & Chronicon. Editio Ruinart inter opera Gregorii Turonensis.
Joannes Philopponus 641.	Tract. de opere sex dierum. De Pascale. Tractatus philosophici.
Sophronius P. Jerosol. 629.	Epist. Synodica ad Sergium. IV. Sermones. Vita Mariæ Ægyptiacæ.
S. Maximus Mon. 662.	Vita & acta persecutionis suæ. Quæstiones in S. Scripturam. LXII. Respons. ad totidem Quæst. Expositio Psalmi LIX. Discursus ascetici. CCCC. documenta spiritualia de charitate. CC. documenta dogmat. & œconomica. Scriptum ad Theopemptum. CCXLIII. documenta moralia. XXV. Tract. dogmat. Collatio cum Pyrrho. Tract. de Anima. Epist. V. Dialogi de Trinit. sub nomine S. Athanasii. Mystagogia. Collectio sentent. moralium. Commentarius in opp. Dionysii Areopag. Scholia in S. Gregor. Naz. Calendarium. Editio Combefis.
S. Ildephon- fus Toletan. 661.	De scriptoribus ecclesiast. De perpetua Virginitate Mariæ. Epistol. apud Acherii in Spicilegio.

Marculphus | Formulæ antiquæ.
660.

Julianus To- | Tract. prognosticus. Tribus li-
letanus. 690. | bris comprehensus. Tract. con-
tra Judæos. Historia de Wam-
ba.

SECULI VIII.

Beda Vener. | *De Artibus, & Scientiis.*
735. | Grammat. Arithmet. Astrono-
mia. Physica. Chronologia. Mo-
ralis. De Tropis & figuris S.
Script. De Cyclo Lunari De
Tempore.

| *Historica.* Historia Angelorum.
L. V. Tract. de Terra sancta. De
Nom. hebraicis.

| *In S. Scripturam.* Expositio
III. cap. priorum Genes. Com-
mentar. in Pentateuch. LIV. in
II. priores Regum. Quæstio-
nes in eisdem libros. Expositio
allegorica in libros Esdræ: in
Tobiam. L. III. Com. in Pro-
verb. Salom. L. VII. in Cant.
Allegoria de Arca. Comment.
in IV. Evangelist. Acta Ap.
Epist. Cathol. & Apocalyps.
Homiliæ & Sermones. Quæst.
& Tract. varii in S. Scripturam.
Martyrologium. Edit. Achery.
Epistolæ.

Germa-

Germanus

P. C. P.

740.

Tract. de sepultura Domini.

S. Bonifac.

Archiepisc.

Mogunt.

754.

Epistolæ CVIII. Editio *Serrarii*. Statuta Bonifaciana. Tom. X. Spicilegii *Acheriani*. XV. Sermones. Tom. IX. Collect. Monum. *Maſſene*.

Andreas

Cretenſis.

730.

XVII. Panegyrici. Homil. de Nativ. B. V. M. in decollat. S. Joan. Bap.

Dubia.

Comment. in Apocalypſ. Carmina, & Proſa de feſtis.

S. Joannes

Damaſcenus

750.

Lib. IV. de fide orthodoxa. Dialogus Orthodoxi, & Manichæi. Tr. de duabus Naturis contra Monothelitas. Tr. de Trifagio contra additionem Petri Fullonis. Tr. de duabus Volunt. Chriſti. Tr. de Incarnatione, & Trinit. Orat. III. de SS. Imag. Serm. De oratione pro mortuis. Tract. de Similitudine Hominis cum Deo. De Judicio extremo. De Hærefibus. Historia de Barlaam. Lib. Paralell. Sermones. Hymni. Dialectica. Phyſica. Editio P. le *Quien*.

Ambro-

Ambrosius	Commentar. in Apocalypf. L.
Autbertus.	de conflictu Virt. & vitior.
778.	Commentar. in Psalmos, & Cantica.

Paulus War- mafridus.	Historia Longobardor. de Epi- scopis Metens. Vita SS. Arnulfi, Mart. Cypriani, Benedicti, Mauri, Scholasticæ, S. Grego- rii Magni legenda per annum. Hymnus. <i>Ut queant laxis.</i>
--------------------------	---

Carol. M. Imp.	Capitularia per <i>Baluz & Geor- gisch.</i> Libri Carolini de Imaginibus <i>dubii.</i>
-------------------	--

Alcuinus 804.	Quæstiones in Genes. Expo- sit. Psalmor. poenit. Tr. de usu Psalmorum. In Cantica Cantic. In Ecclesiasten. In Evang. S. Joan. Tr. de Trinit. Epist. de Temp. & æternit. Tract. de Anima. L. VII. ad Felicem Ur- gelitan. Epist. ad Elipandum. Confessio fidei. Hom. De Pu- rificat. De divin. off. Epist. proxime lucem adspiciet nova & & adaucta Editio cura cels. <i>Prin- cip. Abb. S. Emerani. Vol. II.</i>
------------------	---

Etherius Ep. Auxam. 79 -	Lib. II. contra Elipandum.
--------------------------------	----------------------------

Paulinus Aquilejens. 804.	Lib. III. contra Elipandum. Instructiones salutares. Editio <i>Madrisi.</i>
---------------------------------	---

Theodulfus Aurelian. 794.	Capitularia ad fratres suæ Diœcesis. Tract. de Baptismo ad Magnum. Carmina.
---------------------------------	---

Georgius Sincellus	Chronicon.
-----------------------	------------

SECULI IX.

Nicephorus P. C. P. 828.	Historia Eccles. a Morte Mau- ricii Imp. ad Irenen. Imperatri- cem. IV. Tract. contra Icona- clastas. Epistola canonica. Ep. ad Leonem M. aliquot Canones.
--------------------------------	--

Dubia.

Chronologia. Sciometria.

Theodorus Studita 826.	Tract. de cultu Imaginum. CXXXIV. Sermones. Vita S. Platonis. Epistolæ. Editio <i>Sir- mondi</i> Sed expectatur nova lo- cupletior e Cong. <i>S. Mauri.</i>
------------------------------	--

Amalarius Fortunatus 418.	De Cæremoniis Baptismi.
---------------------------------	-------------------------

Eginhardus 839.	Vita Caroli M. Annales. Epi- istolæ. Tract. de cruce. Rela- tio
--------------------	---

	titio de translat. Reliqu. S. Marcellini.
Benedictus Anianenf. 821.	Codex, & concordia Regula- rum monastic.
Smaragdus Abb. 820.	Tract. Via Regia de officio Principis. Sermones in Epist. & Evang. totius anni. Corona Monachorum. Comment. in Regulas S. Benedicti. Relatio Collationis cum Leone P. de processione Spiritus S.
Ansegisus Abb. Luxov 833.	Collectio Capitularium.
Halitgarius Ep. Cumer. 830.	Pœnitentiale Lib. V.
Abogardus Ep. Lugdun. 840.	Tract. contra Felicem Urgeli- tan. Contra insolentiam Judæo- rum. L. de Judaicis superstitioni- bus. Consultatio de Judaico- rum Mancipiorum Baptismo. L. contra Legem Gundobaldi. De Commercio Judæorum. De Pri- vilegiis & Juribus Sacerdotii. L. contra insulsam Vulgi opinio- nem de grandine & Tonitruis, a Magis, & fortilegis excita- tis. Respons. ad Fredegisum L. de quorundam illusione signorum. Ep. ad Matfredum. Ad

Abogardus. Ad Lugdunenses de modo regiminis ecclesiastici. L. de divinis sententiis, seu contra probationes vulgares. Tract. de Imaginibus. De dispensatione Bonor. ecclesiast. Sermo exhortatorius de virtute fidei. Epist. de spe & timore. L. de divina Psalmodia. Epist. de divisione Ludovici Pii, & filiorum.

Apologia contra Ludovicum Pium pro filiis. Ep. ad Ebbonem. Tr. de correctione Antiphonarii. L. contra Amalarium. Epitaphium Caroli Magni. Versus in translatione Reliquiarum. Editio *Baluzii*.

Amalarium
Diacon. Metens. 850. L. IV. de divinis officiis. Tract. de ordine Antiphonarii. Regulæ pro canonicis, & canonissio. V. Epistolæ.

Dubia.

Eclogæ super ordinem Romanum.

Haimo Ep. Halberstad. 853. Commentar. in Psalmos. In Prophet. majores, & minor. In Acta Apostol. In Epistolas Pauli, & Canonicas. In Apocalypf. Homil. in Evang. Compendium Historiæ Ecclesiast. Tr. de corpore, & sanguine Domini.

Rhabanus
Maurus AE.
Moguntinus

856.

Tract. de universo, seu significatione, & proprietate verbor. Opus Poeticum de S. Cruce. Comment. in omnes fere libros S. Scripturæ. Homil. & Serm. Tr. de allegoriis. L. III. de Instructione Clericorum. Tr. de ordine div. Sacramentorum. L. III. de disciplina Ecclesiast. L. II. ad Bonosum de visione, & Pœnitentia. Pœnitentiale. Epist. canonica ad Heribaldum. Ep. ad Humbertum. De gradibus consanguinitatis. Tr. de Anima. De vita & moribus Antichristi. Martyrologium. Carmina. L. III. contra Gotheschalcum. Tr. de Chorepiscopis. De reverentia liberorum erga Parentes. Dialogus de computo. Epistola canonica ad Reginbaldum. De oblatione filiorum secundum Regulam S. Benedicti. Editio *Colvenerii*.

Dubia.

L. III. Quæstion. canon. L. III. de virtutibus & vitiis. Commentar. in Regulam S. Benedicti. Grammatica.

Wala-

Walafridus Strabo 849.	Glossa ordinaria in SS. Biblia. Tract. de cultu Ecclesiastico. Re- latio de Excidio Jerosolymæ. Carmina. Vita quorundam SS. Visiones Wetini.
Amolo Archiepisc. Lugdun. 853.	Epistolæ, & opuscula de gra- tia. Epist. ad Theobaldum. Tr. contra Judæos.
Hincmarus Archiepisc. Rhemenf. 882.	L. de Prædestinatione. Tract. de Prædestinatione. Tr. de non trina Deitate. De divortio Lo- tharii, & Reginæ Theutbergæ. LV. Capitula contra Hincma- rum Laudunensem. Tract. & Epistol. diversæ ad Imperatores, Reges, Pontifices, Episcopos. Capitula pro Clericis suæ Dicc- ceseos. Editio <i>Sirmondi</i> , & <i>Cel- lotii</i> .
Paschasius Ratbertus 865.	Tr. de Corpore & Sanguine Domini. Epistola ad Fredegar- dum. Tr. de Nativ. Jesu Christi. Comment. in Matthæum. in La- ment. Jerem. Expositio Psalmi XLIV. Vita Walæ. Editio <i>Sir- mondi</i> . De Fide, Spe, & Cha- ritate. <i>Petzii</i> . Tom. I. Thesaur. Anecdator.
Ratramus Corbejenf. 868.	Epist. contra Librum Hincma- ri de Prædestinatione. Tract. de Prædestinatione. Tr. de corp. & sanguine

	sanguine Domini. Resp. ad objectiones græcor. contra Ecclesiam latinam. Tr. de Nativ. Jesu Christi. Tr. de Natura, & Anima.
Prudentius Ep. Trecenf. 861.	Tr. de Prædestinatione contra Joannem Scotum Erigenum. Tr. de Synodo Senonensi. Epist. ad Hincmarum, & Pardulum de gratia.
Florus Diac. Lugdun. 859.	Fragmentum de Prædestinatione. Tract. contra Joan. Scotum. Comment. in Epist. S. Pauli. Tr. de celebratione Missæ. Collectio Canonum. Carmina.
Remigius Archiepisc. Lugd.	L. contra Hincmarum de tribus Epistolis. Contra Capitula Carisiaca.
Lupus Servatus. 862.	Tract. de III. Quæst. de Prædestinat. De Libertate. De Morte Christi. Epist. ad Hincmarum, & Pardulum. Epist. ad Carolum Calvum. CXXV. Epistolæ ad diversos. Fragment. Epist. ad Nicolaum P. R. nomine Wene-lonis. Homiliæ. Hymni. Vita quorundam Sanctorum. Editio <i>Sirmondi.</i>
Eulogius Cordubens. 859.	Vita Martyrum Cordubens & Apologia pro iisdem. Instructio ad Virgines captivas. Epist. de Reliquiis.

Odo Ep. Be- lovacens.	Tract. contra græcos.
Æneas Ep. Paris. 870.	Respons. ad objectiones græ- corum.
Angelomus Mon. Luxov.	Stromata, seu Commentar. in IV. Lib. Regum & Cant. Cantic. Comment. in Genesin editus a <i>Pezio</i> . Tom. I. Thesaur. Anec- dot.
Photius P C. P. 886.	Bibliotheca edita ab Andrea <i>Schotto</i> . Nomocanon. Epitome VII. conc. general. Tr. de vo- luntatibus in Christo. De Divinit. & Incarnat. Christi. apud Hen- ric. <i>Canisium</i> . Comment. in Epi- stolas S. Pauli. CCXLVIII. Epi- stol. editæ a <i>Montacutio</i> . Sermo de Nativ. Mariæ a <i>Combesio</i> . Epistola de officio Principis. Epi- stol. ad P. Aquilejensem contra Ecclesiam Latinam. VII. Tracta- tus Theologici. Descriptio novæ Ecclesiæ CP.
Ado Archi- episc. Vien. 879.	Martyrologium. Tr. de Festis Apostolor. Chronicon ab origi- ne Mundi ad An. DCCCLXXIX. Vita SS. Desiderii & Theodorici.
Ufuardus Mon. 879.	Martyrologium.

Theodorus Abucara. 877.	Tract. Theolog. de Religione.
Anastasius Bibliothec. 886.	Vita Rom. Pontificum. Histo- ria Ecclesiastica. edit. <i>Fabrotti</i> . Vita S. Joannis Eleemosynarii. De Passione S. Demetrii.
Otfridus Mon. Weef- senborg. 870.	Evangelia Theotisca. apud <i>Schilterum</i> . Thesaur. antiquit. Teutonicar. Tom. I.
Druthmarus Abb. Stabul. 850.	Comment. in Evang. S. Mat- thæi. Expositiones in quædam loca Evangelii. S. Lucæ, & S. Joannis.
Remigius Ep. Antissio- dor.	Comment. in Psalmos, in XII. Prophetas minor. Expositio ca- nonis Missæ. Commentar. in Ge- nesin. Tom. IV. Thesaur. Anecd. <i>Pezii</i> .
Auxilius 889.	De ordinationibus a Formoso P. R. factis apud <i>Morinum</i> de SS. ordination. p. CCLXXV.
Regino Abb. Prumiensis. 892.	Collectio Canonum. Chroni- con.
Leo Sapiens Imp. Orient. 911.	XLX. Sermones. De vita S. Joan. Chrysostomi. Serm. de S. Nicolao.

SECULI X.

Notgerus Balbus 912.	Martyrologium. Vita S. Galli. Tract. de Cantu. Historia Ca- roli M. Hymni. Profæ. L. de Interpretibus divinarum scriptu- rarum sequentiarum Liber. apud Pez. Tom. I. Thesaur. Anec- dot.
Constanti- nus Porphy- rogen. Imp. 959.	Historia Imaginis Jesu Christi ad Abagarum missæ, & Constan- tinopolin translata. Vita Impe- rat. Basilii. Tract. Politicus. Pan- dectæ Historicæ.
Simeon Me- taphrastes 959.	Vitæ Sanctorum apud Surium. Sententiæ, & Regulæ morales. Epistolæ IX. Poemata.
Odo Abbas Cluniac. 942.	Compendium LL. moralium S. Gregorii Magni. Hymni, & Antiphonæ in honorem S. Mar- tini. Collationes. Vita SS. Ge- raldi & Martialis Lemovicensium. Sermones Panegyrici de S. Be- nedicto. Relatio translat. Cor- poris S. Martini.
Ratherius Ep. Vero- nenf. 974.	Perpendiculum, seu de con- temptu canonum. Conjectura vitæ suæ. L. discordiæ inter Pa- therium, & Clericos. L. apo- logeticus. Epist. Synodica ad Clerum Veronensem. De Insti- tutione canonicorum in locum

Monachorum. Ordinatio, prohibens celebrationem Matrimonii die Dominica. Epistolæ. Itinerarium Romanum. X. Sermones. Epistola de Eucharistia. Pleraque continentur in Spicilegio *Acheriano*, & collectione amplissima *Martenii*.

Luitprand. Ep. Cremo-
nens. 968. Historia ab Imp. Leone usque ad Constantinum Porphyrogenit. Relatio de sua legatione ad Imperat. Phocam. Editio *Ramirez de Prada*, & *Muratorius* Script. Rer. Ital.

Durandus Ab. Castrensis. 950. Contra negantes immortalitatem Animæ.

Odo Archiepisc. Cantuariensis. 950. Constitutiones Ecclesiast. Epistola pastoralis.

Flodoardus Rhemenf. 950. Historia Ecclesiæ Rhemenfis. Chronicon.

Atto Episcop. Vercel. 960. Capitularia pro Clero suæ Diœces. Tract. de persecutionibus Ecclesiasticorum. Epistolæ XI.

S. Udalricus Ep. August. 975. Sermones apud Authorem Vitæ. Epistola contra cælibatum clericorum *spuria*.

Witichin- dus Corbei- enf. 980.	L. III. Historia Saxonum Poe- mata.
AbboFloria- censis.	Apologia. Epist. ad Bernar- dum Abb. ad Abbatem Fulden- sem. Collectio Canonum.
Roswitha Monialis Gandersh. 984.	Carmen de vita Ottonis I. Imp. opera alia poetica. Editio <i>Schurz- fleisch</i> .
Aimonius Floriacensis 980.	L. IV. Historiæ Francor. Vita Abbonis Floriac. L. II. de Mi- raculis S. Benedicti. Sermo de Festo ejusdem Sancti. Opus de Translatione Reliquiarum ejus- dem. De fundatione Abbatiæ Floriacensis.
Gerbertus , feu Silvester II. R. P. 992.	CLX. Epist. Historia Concilii Rhemenfis. Sermo de obligatio- nibus Episcop. contra Semonia- cos. L. de Corpore & sanguine Domini. L. ad Ottonem III. Imp. de ratione, & ratione uti. Apud <i>Pez.</i> Tom. I. Thesaur.
Aelfricus Archiepisc. Cantuar. 990.	Sermo. Epist. II. Epistola ca- nonica.
Hippolytus Thebanus.	Fragmentum Chronici. Vita Apostolorum.

SECULI XI.

S. Fulbertus Ep. Camot. 1029.	CXXXIV. Epist. IX. Sermones. Collectio Locor. S. Scripturæ de Trinit. & Incarnat. Pœnitentiale. Collectio Locor. S. Scripturæ. De Eucharistia. De usu bonorum Ecclesiast.
Burchardus Ep. Wormat. 1025.	Collectio Canonum, seu decretorum.
Ditmarus Ep. Merseb. 1018.	Lib. VII. Chronici Historici.
Leo Grammaticus 1013.	Chronicon ab DCCCXIII - MXIII.
Guitmundus Abb. 1030.	L. III. de Veritate corp. & Sang. Christi in Eucharistia contra Berengarium. Confessio de SS. Trinitate, Humanitate Christi, & verit. Corp. & Sang. Domini. Micrologus. Oratio ad Quilielmum Conquestorem.
Bermo Abb. Augiens. 1048.	Tract. de officiis, & Missa. Vita S. Udalrici, & S. Meinradi.
Ademarus Mon. 1030.	Chronicon, seu historia Franciæ. Catalogus Abbatum S. Martialis Lemovicensium. Versus acrostici.

Bruno Ep. Herbipol. 1042.	Commentar. in Psalmos. In Cantica Cant. In orationem Do- minicam. In Symbola.
Glaber Ra- dulfus Clu- niacens. 1045.	Vita S. Gulielmi Abb. Histo- ria Ecclesiastica.
Arnolfus Vohburg. Monach. S. Emerami. 1030.	Vita S. Emerami apud <i>Canisium</i> . Homil. De VIII. Beatitud. Carmen in S. Emerami apud <i>Bez.</i> Tom. IV. Thesaur. Anec- dot.
Adelman- nus Episcop. Brixienf. 1030.	Epistola ad Berengarium.
Alcelinus & Hugo Monachi. 1030.	Epistolæ ad, & contra Beren- garium de Eucharistia.
Humbertus Card. 1063.	Resp. ad Epist. Michaelis Cæ- rularii P. C. P. Refutatio libri Nicetæ Pectorati contra Eccle- siam Romanam. Excomunica- tio Michaelis Cærularii.
Hermannus Contractus 1054.	Chronicon a Principio Mundi ad annum MLII. a variis conti- nuatum. L. de Mensura Astro- labii. L. II. de Utilitatibus Astrolabii apud <i>Bez.</i> Tom. III. The-

	Thesauri Antiphon. <i>Salve Regina.</i> <i>Alma Redemptoris.</i> Et alia.
Lanfrancus Archiepisc. Cantuar. 1089.	Commentar. in Epistolas S. Pauli. Tract. de Corpore, & Sanguine Jesu Christi contra Berengarium. Annotationes in Collationes Cassiani. Constitutiones pro ordine S. Benedicti. Epistolæ. Dialogus. Tract. de Sigillo Confessionis. Editio D. Lucæ <i>Achery</i> e Congr. S. Mauri.
Guimundus Archiepisc. Aversanus 1080.	L. III. de Eucharistia contra Berengarium. Expositio fidei de Mysteriis Trinitatis, Incarnationis, & Eucharistiæ. Oratio ad Wilhelmum Regem Angliæ de recusato Episcopatu oblato.
Durandus Troamaens. 1088.	Tractatus de Eucharistia contra Berengarium.
Othlonus Monach. S. Emerami. 1088.	Lib. de suis Tentationibus, varia fortuna, & scriptis. In Analectis <i>Mabillonii</i> . Dialogus de III Quæst. Epistol. de permissionis bonor. & malor. causa. L. de cursu spirituali. L. narratio de quodam Miraculo. De admonitione Clericorum, & Laicor. L. metricus de Doctrina spirituali. L. Proverbiorum. Sermo de Natali Apostolorum.

	Liber visionum tum suarum, tum aliorum. Præfatio in vitam S. Wolffgangi apud Bez. Tom. III. Thesaur. Anecdote.
S. Petrus Damiani, Cardinalis. 1074.	L. VIII. Epist. LX. opuscula. Sermones. Vita SS. Odilonis. S. Mauri Ep. Romualdi, Rodulphi. Historia Passionis S. Floræ, & Lucillæ. Preces. Hymni. Prosa. Editio <i>Constantini Cajetani O. S. B.</i>
Michael Psellus Senator C. P. & Monach. 1072.	Paraphrasis, & Comment. in Cant. Canticor. Quæst. de Trinit. & Incarn. Dialogus de operationibus Dæmonum. Poetica. Philosophica.
Joan. Xiphlinus P. C. P. 1066.	Homilia de cruce. Decreta aliquot de Matrimonio.
Anselmus Ep. Lucenf. 1086.	L. II. contra Guibertum Antipapam. Collectio sententiarum, Reges non esse Dominos Bonorum Ecclesiasticorum.
Theophylactus AE. Acridan. 1070.	Comment. in IV. Evang. Acta Apost. Epistol. S. Pauli. IV. Proph. majores. LXXV. Epistolæ. Sermo de Cruce. Instructio ad Constantinum Porphyrogenitum. Editio <i>Veneta de Rubeis.</i>

S. Anselmus | Monologium. Profologium.
 Archiepisc. | Responsum ad Gaunilonem. Tr.
 Cantuar. | de fide, de Trinit. De Incarnat.
 1093. | Tr. de Processione Spiritus S.
 | Tr. de Lapfu Diaboli. Tr. cur
 | Deus Homo. De Peccato ori-
 | ginali. De Veritate, Voluntate,
 | & Libertate. De Concordia Li-
 | bertatis cum Prædestinatione.
 | Epistola ad Wiberanum Ep.
 | Naumberg. De Usu Panis azy-
 | mi, De Restitutione Clericorum
 | carnaliter lapsorum. De Matri-
 | monio consanguineorum. De
 | Voluntate Dei. De Pace, &
 | concordia. XVI. Homiliæ. Ex-
 | hortatio ad contemptum rerum
 | temporalium. Adhortatio ad
 | moribundum. XXI. Meditatio-
 | nes. LXIV. preces. L. IV.
 | Epist. II. de Eucharistia. Edi-
 | tio Gabriel Gerberon O. S. Ben.

Dubia & Spuria.

Carmen de Contemptu Mundi.
 Psalterium B. V. Mariæ. Dialo-
 gus de Theologia. Dial. de Pas-
 sione D. N. J. C. Tract. de
 Mensura Crucis. Tr. de Conce-
 ptu Virginis. De Festo Conce-
 ptionis B. V. De Stabilitate
 Mona-

	Monastica. II. Dialogi de Religione. Relatio Miraculorum.
Cedrenus 1057.	Annales, seu Epitome Historiæ ab origine Mundi ad annum MLVII.
Paulus Bernriedensis.	Historia actorum Gregorii VII. Papæ. Vita S. Herluçæ.
Gregorius Cardinal.	Polycarpus, seu Collectio Canonum.
Eadmerus Mon. Cantuar. 1098.	Vita S. Anselmi. L. VI. Historiæ Novorum. De Excellentiâ Virginis Mariæ. De IV. Virtutibus, quæ fuerunt in Beata Virgine. De Beatitudine cœlestis Patriæ. De Sancti Anselmi Similitudinibus. Editio D. Gabrielis Gerberon inter opera S. Anselmi. Cantuar.
Gonilion Monach. Anglus.	Demonstratio Existentiæ Dei.
Algerus Leodinens.	L. III. de Sacramento Corporis & Sanguinis Jesu Christi. Præfatio in Tract. de Misericordia.

SECULI XII.

Sigebertus Gemblac. 1113.	Continuatio Chronici S. Hieronymi. Tract. de Authoribus ecclesiasticis. Epistola nomine Cleri Leodinenfis, & Camera- censis scripta.
Odo Episc. Camerac. 1115.	Comment. in Canon. missæ. L. III. de Peccato originali. Tr. in forma Dialogi contra Judæum de necessitate Incarnat. & gratiæ Christi. De Peccato Blasphemix in Spiritum S. De Concordia Evangelistarum. Sermo de Parabola evangelica Fermenti.
Ivo Episc. Carnotens. 1115.	CCLXXX. Epistolæ. Panor- mia. Decretum.
Euthymius Zigabenus 1116.	Panaplia dogmatica de fide orthodoxa. Commentar. in Psalmos. Canticum. Evangelia.
Bruno Ep. Signiac. 1123.	Tom. I. Edit. Mauri <i>Marche- sii</i> . O. S. B. Comment. in Pentateuchum. Jobum. Psalmos. Canticum. Apocalypsin. Tom. II. CXLV. Sermones in Evangelia per Annum. Tr. in Cant. Zachariæ. Tr. de Incar- natione, & Sepultura J. Ch. De Ufu Panis azymi. Contra Græ- cos.

cos. Explicatio Cæremoniarum
Ecclef. Vita Leonis IX. P. M.
Tr. de corruptione Sæculi. Pro-
veniente a Simonia. L. VI.
Sententiarum. II. Epistolæ.

Guibertus
de Novigen-
to. 1124.

Tr. de Prædestinatione. L.
X. Comment. in Genesin. Tro-
pologia in Oseam. Amos. Et
Threnos Jeremiæ. Tr. contra
Judæos. Tr. de Veritate Corp.
& Sanq. J. Ch. in Euchar. De
Laudibus B. V. Mariæ. De
Virginitate. L. III. de Pignori-
bus, seu Reliquiis SS. Gesta
Dei per francos, seu de Sacris
Expeditionibus. Sermo in vers.
ultimum cap. VII. Lib. Sapien-
tiac. Vita sua. Editio Lucæ
Acherii.

Gotefridus
Vindocin.
1129.

L. V. Epist. Tr. de Corpore
& Sanq. J. Ch. Tr. de Electio-
nibus contra Investituras. De
dispensationibus. De qualitati-
bus Ecclesiæ. De Arca foederis.
De Sacram. Baptismi. Confir.
extrema Unctionis, & Euchar-
istiæ. Tr. de reiteratione Sa-
cram. Tr. quod Episcopi pro
Benedictionibus & Consecratio-
nibus nihil accipere debeant.
Ordo de Confessionibus Mona-
chorum. De tribus Virtutibus
Pasto-

	Pastorum. Dialogus inter Deum, & Peccatorem. Hymni, Sermones.
Hildebertus Ep. Ceno- mancens. 1132.	L. III. Epistol. moralium, dogmaticarum, politicarum. Pro- fæ de Nativ. J. Ch. & de Ca- none Missæ. Serm. II. Discursus Synodicus. Vita Hugonis Abb. Cluniac. Epitaphium Be- rengarii. Præfatio in vitam S. Radegrendei. Editio D. <i>Beau- gendre. O. S. B.</i>
Marbadus Ep. Redo- nens.	Opera poetica. Hymni de S. Magdalena. Preces ad Deum. B. V. M. Epigrammata. Epistolæ morales. Carmen de Naufragio Jonæ. De Martyrio Machabæo- rum. &c. Epistolæ sex. Editio ejusdem <i>Beaugendre.</i>
Joannes Zo- naras 1118.	Annales, seu Historia Eccle- siastica. Editio <i>du Fresne.</i> Com- ment. in Canones. Editio <i>Be- veregii.</i> Discursus de Impuritate. Canon de S. Virgine. Præfatio in Carmina S. Gregorii Nazianz. LVI. Epistolæ.
Honorius Augustodun 1120.	Tr. de Luminaribus, seu de Scriptoribus ecclesiast. Catalo- gus Hæreticorum. Chronologia Paparum. Margarita Animæ, seu Tract. de divino officio. De Imagine mundi. Quæstiones in Pro-

Honorius. Proverb. & Ecclesiasten. Commentarius in Cant. Sigillum Virginis Mariæ. Philosophia Mundi. Tr. de Prædestinatione, & lib. arbitrio. *In Bibl. Max. Vet. Pat.* Hæxaëmeron. De X. Plagis Ægypti. In Psalmos selectos. Scala Coeli major, & minor. Summa gloria de Apostolico, & Augusto. L. XII. Quæst. L. VIII. Quæst. de Angelo, & Homine. L. de libero arbitrio. De Animæ Exilio, & Patria. Lib. alius de lib. arbit. Sacramentarium. Eucharistion de Corp. & Sanq. Domini. De vita Claustrali. *Bez. Tom. II. Thesaur.*

**Rupertus Abbas Tui-
tens. 1135.** Tract. de Trinitate, & ejus operibus, seu Comment. in S. Script. Com. in XII. Proph. min. in Cantica Cant.
L. XIII. de victoria Verbi Dei. Com. de Gloria filii Dei in Matthæ. In Joan. & Apocalyps. De Glorificatione Trinitatis, & Processione Spiritus S. De officio divino. Editio novis. *Veneta* An. 1754.

Drogo Ep. Ostiensis. 1138.	Sermo de Passione J. Ch. De Creatione, & Redemptione pri- mi Hominis. De VII. Donis Spiritus S. de officio divino.
Franco Abb. 1140.	L. XII. de gratia, & Miseri- cordia Dei. Epistola contra Mo- nachos abjicientes Habitum Re- ligionis. Ed. ad Moniales.
Hugo Flo- riacens. 1130.	Chronicon. L. II. de potentia Regis, & dignitate Sacerdotii.
Orderius Vitalis 1142.	L. XIII. Historiæ Ecclesia- sticæ.
Anselmus Ep. Havel- burg. 1130.	Collatio cum Græcis, de con- troversis utriusque Ecclesiæ. Tom. XIII. Spicilegii <i>Acheriani</i> .
Hervetus Mon. 1130.	Commentar. in Epistolas S. Pauli. L. VIII. in Isaiam Proph. Tom. III. Thesauri anecdot. <i>Bezii</i> .
Hugo Fla- viniac. 1130.	L. IV. de Claustro Animæ. L. IV. de anima. L. de Medi- cina Animæ. L. de ævibus. Tract. de fuga Matrimonii, seu de Nuptiis carnalibus, & spiri- tualibus. Speculum Peccatoris.
Hugo de S. Victore. 1142.	Notæ Litteral. in Pentateuch. Judicum, Regum, & aliquot Psalmos. Expositio Threnorum Jeremiæ. In Joël, & Abdiam. In

Hugo. In Libros Dionysii de Hierarchia. Soliloquium Animæ. Elogium Charitatis. De modo orandi. De Amore sponsi, & sponsæ. L. IV. de vanitate Mundi. C. Sermones. Tr. de potentia, & voluntate Dei. Eruditiones didascalicæ. Opuscula de Incarnatione. Miscellanea eruditionis Theologicæ. Dialogus Magistri, & discipuli. Summa sententiarum. Tr. de Sacramentis.

Petrus Abaelardus.
1142. Epistolæ ad Heloissam & alios. Introductio in Theologiam. Apologia. Expositio orationis Dominicæ. Symboli Apostolici, & Athanasii. Responsa ad Problemata Heloissæ. Tr. de Hæres. Comment. in Ep. Pauli ad Rom. Sermones. Editio *Duchesne*.

S. Bernardus Abb. Claraval.
1153. CCCCXVII. Epistolæ. L. V. de Consideratione. De Moribus, & obligationibus Episcop. ad Henricum Archiepiscopum Senonensem. Tr. de conversione. De Præceptis, & Dispensationibus. Apologia ad Gulielmum Abbatem S. Theodoric. Elogium novæ militiæ. De gradibus humilitatis & superbiæ. De Amore Dei. De gratia, & lib. Arbitrio. Epist. ad Hugonem.

S. Bernard. De S. Victore. Vita S. Malachiae. Sermones in Dominicis, & festis, & alii Sermones supra Cantica. Arbitramentum inter Episcopum & Comitem Altissiodorensem &c. Edit. *Mabillonii*.

Subposita.

Epistola ccccxviii - ccccxliii. Pia Meditationes de cognitione humanæ Naturæ. De ædificio interioris domus. Tract. de Charitate. Via mystica. Meditationes de Passione & Resurrectione J. Ch. Tr. de Virtutibus. Expositio orationis Dom. Sermones plures, & Profæ.

Guilibemus S. Theodoric. 1150. Vita S. Bernardi. Epist. ad Carthusianos. De monte Dei. Tr. de contemplatione Dei. De dignitate Amoris. Speculum fidei. Ænigma Fidei. Lib. Meditationum. Tract. de Natura Corporis, & Animæ. Contra Abaelardum. De Sacramento Altaris. Expositio in Cantic. Cant.

Arnaldus Abb. Bonæ Vallis. 1154. Tract. de Verbis Domini in Cruce. De Cardinalibus Christi operibus. Inter opera *Cypriani*. Tr. de opere Sex dierum. De Lau-

	Laudibus Virginis. Medidationes. Lib. Secundus de vita S. Bernardi.
Petrus Venerabilis Abb. Cluniac. 1156.	Epistolæ. Tr. de Divinitate J. Ch. opus contra Judæos. Contra Petrobruisianos. L. II. Miraculorum. Sermo de transfiguratione Domini. Carmina. Statuta ordinis Cluniac.
Robertus Pullus. 1150.	Liber Sententiarum.
Hugo AE. Rothomag. 1164.	L. III. Instructionum ad suum Clerum contra Hæreticos illius temporis. Epistolæ duæ.
Gratianus. 1151.	Decretum, seu Concordia discordantium Canonum. Editio Fratrum <i>Pithæorum</i> , & <i>Boehmerian</i> .
Petrus Lombartus Ep. Parisiensis. 1164.	Lib. IV. Sententiarum. Comment. in Psalmos. In Epistolas S. Pauli.
Constantinus Harmenopolus. 1150.	Tr. de Sectis Hæreticorum. Confessio fide Dictionarium.
Joannes P. Antiochenus. 1150.	Tract. contra consuetudinem Monasteria commendandi Laicis.

Richardus de S. Victo- re. 1173.	L. X. quæst. in S. Scriptu- ram. Tract. de Tabernaculo, Templa Chronologia. Libr. Re- gum & Paralipom. Explicatio templi ab Ezechiele descripti. Comm. Allegoricus in Psalmos, & Cant. Quæst. in Epistolas Pauli. Comment. in Apocalyps. Tract. dogmatici de Trinitate. De Attributis Personarum De Incarnatione Emmanuelis. De Potestate ligandi, & solvendi. De Peccato in Sp. S. difficulta- tibus S. Scripturæ circa Spiri- tum S. de Distinctione peccati mortalis, & venialis.
--	---

Tract. Ascetici de destruendo
malo, & promovendo Bono. De
Statu hominis interiore. De eru-
ditione hominis interioris. De
Præparatione Animæ ad Con-
templationem. L. V. de gratia
contemplationis. De Meditatione
flagellorum extremi Judicii. De
eodem extremo Judicio. Tr. de
IV. gradibus Charitatis. Ser-
mones. Et alia.

Ekbertus S. Florini. 1160.	XIII. Sermones contra Catha- ros Hæreticos.
--	--

Bonacursus Mediola- nenf. 1160.	Tract. contra catharos, & alios sui temporis hæreticos.
Philippus Abb. bonæ Spei. 1180.	XXI. Epistolæ. Comment. in Cant. Canticor. Moralitates in eundem librum. Sermo de So- mno Nabuchodonosor, seu de lapsu primi hominis, & damna- tione Salomonis. Tract. sex de Dignitate, Scientia, Iustitia, continentia, obedientia & silen- tio Clericorum. Vita & Passio quorundam Sanctorum. Carmina. Epitaphia.
Joannes Ep. Sacrisbe- riens. 1182.	Tractatus Polycraticus de Nu- gis curialium. CCCI. Epistolæ. Vita S. Tho- mæ Cantuar. Commentarius in Epist. S. Pauli <i>dubius</i> .
Petrus Cel- lensis. 1187.	Sermones L. III. de Panibus. Expositio mystica, & moralis de Tabernaculo. Tract. de Conscien- tia. De Disciplina Claustr. L. IX. Epistolarum. Editio D. <i>Jan- vier</i> . e Congr. S. Mauri.
Hugo Ethe- rianus. 1180.	Opus pro defensione Latino- rum contra græcos. Tract. de sta- tu animæ.
Petrus Com- mestor. 1198.	Historia Ecclesiastica. <i>Editio Veneta</i> . 1728. Sermones sub nomine Petri Blesensis.

Petrus Pi-
ctaviensis

1170.

Liber Sententiarum. *Editio D.*
Mathou O. S. B.

Petrus Ble-
fensis. 1200.

CLXXXIII. Epist. LXV. Ser-
mones. XVII. Opuscula de trans-
figuratione Dom. De conversione
S. Pauli. Comment. in principium,
& finem Libri Job. Exhortatio
ad Principes pro Subsidio Terræ
sancta. Instructio ad Sultanum
Iconiensem. De confessione Sa-
cramentali, & Pœnitentia. De
officiis, & virtutibus Confessarii.
Canon Episcopalis. Invectiva
contra censores suorum operum.
L. contra Judæos. De Amicitia
christiana, & charitate erga
Deum, & proximum. De utili-
tate Tribulationum. Tract. *Qua-*
les sunt. Fragmentum Epistolæ
de Silentio. Fragn. Epist. de
deceptionibus fortunatæ. De Li-
bris, & Authoribus V. & N. Te-
stam. Opus poëticum de Eucha-
ristia.

Theodorus
Balsamon.
1203.

Commentarius in Canones, &
in Nomocanonem Photii. Col-
lectio constitutionum Eccles. Re-
solutio Quæstion. cœnonicarum.
Responsa ad Interrogat. Marci P.
Alexandrini. Epistolæ duæ.

SECULI XIII.

Joachim Abb. Floren- fis. 1214.	L. III. concordia Vet. & Novi Testamenti. Commentar. in Jeremiam, Isaiam. In non nulla Capita Nahum, Habacuc, Zachariæ, Malachiæ, in Apocalypsin. Psalterium X. chordarum. Ubi tractatus de Trinitate. In Magistrum Sententiarum.
---------------------------------------	---

Petrus Can- tor. Parisien. 1200.	Verbum abbreviatum. Grammatica Theologorum. Tract. de Distinctionibus. L. III. de Sacramentis. Sermones.
--	--

Gulielmus Episc. Pari- siensis. 1223.	Summa Theologiæ. L. de divinis officiis.
--	--

Alanus de Insulis. 1215.	Doctor <i>Universalis</i> . Comment. In Cantica Cant. de Laude Virginis B. V. Mariæ. Summa artis concionatoriæ. Pœnitentiale, seu corrector. L. de parabolis. L. Sententiarum. L. Anticlaudianus. L. Planctus Naturæ contra scelus Sodomix. L. II. contra Albigenes, & Waldenses, Judæos, & Paganos. XI. Serm. L. VI. de Alis Cherubimorum. II. Profæ de Incarnatione, & fragilitate. Naturæ humanæ. <i>Editio Caroli Visch.</i>
--------------------------------	--

Inno-

Innocentius III. P. R. 1216.	Tract. de contemptu Mundi. De Mysteriis Missæ. Comment. in VII. Psalmos poenitent. Ser- mones. Discursus de Consecra- tione Papæ. Tract. de Eleemo- syna. De Laudibus charitatis. Hymni. Preces. Lib. XI. Epi- stolarum a <i>Baluzio</i> editi.
Cæfarius Heisterba- cens.	L. XII. Historia Miraculorum, & visionum sui temporis, <i>qui- bus parum fidunt eruditi.</i> Homi- liæ in Dominicas, & festa.
Conradus Liechtenav. Abb. Ursper- gensis. 1227.	Chronicon.
S. Francisc. Seraphicus. 1226.	XVI. Epistolæ. Memoriale ad fratres sui ordinis. Exhor- tatio ad humilitatem, obedien- tiam, patientiam. Tr. de vir- tutibus Virginis, & cujuslibet Animæ. De vero & perfecto gaudio. Expositio Orat. dom. Laus Domini Dei omnipotentis. Te- stamentum. Regulæ tres. XXVIII. Callationes Officium de Passione. III. Cantica de amore Dei. Apo- phtegmata, discursus familiares, Parabolæ, & Exempla, Benedi- ctiones, Oracula, Sententiæ communes. VII. Sermones. Tr.

Tr. de X. perfectionibus. Veri Religiosi, & veri Christiani. Editio *de la Haye.*

S. Antonius Paduanus 1241. Sermones. Expositio Mystica in Scripturam S. L. V. Concordantiarum Moralium in Biblia. Edit. *de la Haye.*

Edmundus Archiepisc. Cantuariens. 1246. Speculum Ecclesiæ, seu Tract. de Vita spirituali, & perfectione Christiani. De articulis Symboli. De VII. Sacramentis. De VII. Peccatis mortalibus. VIII. Beatitudinibus. VII. Donis Spiritus S. De IV. Virtutibus Cardinalibus. De VII. operibus misericordiæ. VII. Petitionibus orat. Dominicæ. De Mysteriis Jesu Christi, Divinitatis, & Trinitatis. De variis Gradibus Contemplationis. De Amore proximi. De Humilitate. XII. Constitutiones Eccles.

Gulielmus Junior Parisiens. 1240. Tract. de Fide, & legibus. Tract. de Virtutibus, Moribus, vitiis, & peccatis. Tract. de Tentationibus, & mediis resistendi. De Meritis, & retributione Sanctorum, eorumque Beatitudine. Tractatus de Immortalitate animæ. Rhetorica divina. Tr. de Sacramentis. De Causis Incarnationis Jesu Christi. De Pœnitent-

	nitentia. Opus de Univerſo. Tract. de Trinitate. De Anima. De Pœnitentia. De Collatione Beneficiorum.
Vincentius Bellovacenſ. 1256.	Speculum doctrinale, Hiſtoricum, Naturale, Morale.
S. Raymundus de Penafort 1275.	Compilatio Decretalium Gregori IX. Summa Caſuum Conſcientiæ.
Alexander Halenſis 1245.	Commentarius in L. IV. Sentent. ſive Summa Theologica. <i>Dubia.</i> Comment. in Pſalm. in Apocalypſ. deſtructorium vitiorum.
Albertus M. Ep. Ratisbonenſis. 1280.	Tom. I. - VI. operum. Tr. Philoſophici. Tom. VII. - XI. Comment. in Pſalmos. Jeremiam, Baruch, Daniel, & XII. Prophet. minores. In IV. Evangelia. In Apocalypſin. Tom. XII. Sermones de Temp. & Sanct. Preces in Evangelia Dominicalia. XXXII. Sermones de Euchariftia. Serm. de muliere forti. Tom. XIII. Comment. in Dionyſ. Areopagitam. L. VII. Epitome Theolog. Tom. XIV. - XVI. Com-mentar.

Albertus M. mentar. in IV. Libros sententiarum.

Tom. *XVII.* - *XVIII.* Summa Theologiæ.

Tom. *XIX.* Summa de creaturis.

Tom. *XX.* Mariale.

Dubia.

L. *XII.* de laudibus Virginis.

Biblia Mariana

Tom. *XXI.* *Dubia.* Tract. de Sacrificio Missæ, & Sacramento Eucharistæ. Paradisus Animæ. De adhærendo Deo.

S. Bonaventura 1274. Tom. *I.* opp. Edit. Rom. 1588.

Principia Sacræ Scripturæ. XXXIII. Sermones de opere sex Dierum. Postilla, in Psalmos, Ecclesiasten, Sapientia, & lament. Jeremiæ.

Tom. *II.* Commentar. in Evang. Matth. Lucæ, & Joan. Collectiones in Joannem.

Tom. *III.* Sermones de temp. & Sanctis.

Tom. *IV.* & *V.* Comment. in IV. Lib. Magistri sententiarum.

Tom. *VI.* Reductio artium ad Theo-

S. Bonav.

Theologiam. Breviloquium. Centiloquium. Declaratio Terminorum. Theolog. Compendium in L. Sentent. Libr. IV. sententiarum in Versibus. De IV. Virtut. Cardinal. De VII. Donis Sp. S. De tribus Ternariis peccat. De Resurrectione peccatoris ad gratiam. Dicta Salutis. De Hierarchy ecclesiastica. Soliloquium. Meditationes de Vita Jesu Christi. De VII. gradibus contemplationis. De V. festis Infantis Jesu. Officium de Passione. Elogium crucis. Lignum vitæ. Speculum Laudum Virginis. Philomela Passionis D. N. J. Ch. VII. horis Canonicis adcommodata. Magnum Pfalterium Virginis. Parvum Pfalterium. Salutationis angel. Super Salve Regina.

Tom. VII. De Institutione Vitæ Christianæ. De Regimine Animæ. Speculum Animæ. De X. Præceptis. De gradibus virtutum. Itinerarium Spiritus ad Deum. VII. Viæ æternitatis. Magnes divini Amores. Amplexus Amoris. Ars amandi. Liber Exercitiorum Spiritual. Fascicularius, XXV. memorialia. Confessionale. De modo confitendi. De puritate conscientiæ.

De

S. Bonav.

De Præparatione Sacerdotis ad Missam. Expositio Missæ. De VI. Alis Cherubinarum, & VI. Alis Seraphinarum.

Tom. VIII. Tract. de triplici statu Religiosorum. Speculum Disciplinæ pro Novitiis. *Dubium*. XX. Passus Novitiorum. De Progressu in Religione. De Contemptu Mundi. De Reformatione Spiritus. Parvum Alphabetum boni Monachi, *quod putatur esse Thomæ Kempensis*. De Perfectione vitæ Religiosæ. Explicatio Regulæ FF. Minor. Quæst. super eandem Regulam. Quare FF. Minores prædicent. De Paupertate Jesu Christi. Quod J. Ch. & Apostoli nudis Pedibus inceserint. Apologia Paupertatis Evangelicæ. Tract. contra adversarios Ord. FF. Minor. Tr. de non frequentandis Quæstionibus. De reformatione FF. minorum ad Provinciales Ordinis. Compendium Theologiæ. Tract. de Essentia, invisibilitate, & immensitate Dei. Theologia Mystica. Collationes ad fratres Tolosanenses *dubia*.

Editio nova *Veneta* Tom. XIV. in 4to 1756.

S Thomas
Aquinas
1274.

Opera Theologica Edita a *Bernardino de Rubeis*. Venetiis.
1745. in 4to.

Tom. I. Lectiones in Job.
In LI. Psalmos. Tractatus duo
in Cantic. Cant.

Tom. II. Expositio in Isaiam.
In Hieremiam.

Tom. III. Comment. in Evan-
gelia Matthæi, & Joannis.

Tom. IV. Aurea catena in Mat-
thæum, & Marcum.

Tom. V. Aurea catena in Lu-
cam, & Joannem.

Tom. VI. Lectiones in Episto-
las Pauli ad Romanos, & Co-
rinth.

Tom. VII. Lectiones in reli-
quas D. Pauli Epistolas.

Tom. VIII. Expositio in II.
Charitatis, & X. legis Præcepta.
In orat. dom. in salut. angeli-
cam. In Articulos fidei, & Sa-
cramenta Ecclesiæ. In symbo-
lum Apostol. In primam Decre-
talem. In secundam Decreta-
lem. In Librum Dionysii Areo-
pagit. De Divinis Nominibus.
In Lib. Boëtii de Hebdomadi-
bus. In ejusdem Librum de
Trinitate.

Tom. IX - XII. In IV. Libr.
Sententiarum.

Tom.

S. Thomas.

Tom. XIV. Quæstiones disputatæ de Potentia.

Tom. XV. Quæst. disputatæ de malo.

Tom. XVI. Quæst. disputatæ de Virtutibus, & de Veritate.

Tom. XVII. Quæst. posteriores de Veritate, & Quodlibeticæ.

Tom. XVIII. Libri IV. contra gentes.

Tom. XIX. Opuscula Theologica. 1. Contra Errores græcorum. 2. Declaratio Articulorum contra græcos, Armenos, & Saracenos. 3. Compendium Theologiæ. 4. Responsio ad M. Joannem de XXII. Articulis. 5. De forma Absolutionis. 6. Responsio ad Lectorem Venetum. 7. Respons. ad Lectorem Vefontium. 8. De substantiis separatis. 9. De Unitate Intellectus. 10. De differentia verbi divini, & humani. 11. De Natura verbi Intellectus. 12. De Sortibus. 13. De Judiciis Astrorum. 14. De Æternitate Mundi contra murmurantes. 15. De Fato. 16. Contra impugnantes Dei Cultum, & Religionem. 17. De Perfectione vitæ spiritualis. 18. Contra Pestiferam doctrinam retrahentium Homines ab ingressu Religionis. 19. Offici-

cium de Festo Corporis Christi.
20. De Regimine Principum ad
Regem Cypri. 21. De Regimi-
ne Judæorum ad Ducissam Bra-
bantiae.

Tom. XX - XXIV. Summa
Theologiæ Partes III.

Tom. XXV. Supplementum
Partis tertiæ.

Tom. XXVI. Indices Summæ,
& Sermones.

Tom. XXVII. XXVIII. Index
omnium operum.

Hugo de S. Caro. Cardinalis. 1260. Postillæ. Notæ, seu Glossæ
in Universam S. Scripturam, per
quatuor Sensus. Commentarius
in Psalmos. Sermones. Specu-
lum Sacerdotum. Concordan-
tiæ Bibliorum.

Gulielmus Peraltus 1275. Summa Virtutum, & vitiorum.

Thomas Cantipratanus 1263. Bonum Universale, seu de
Apibus. De Natura Rerum.
Vitæ quorundam sanctorum.

Humbertus Romanus 1277. Speculum Religiosorum, seu
Lib. VI. Instructionum spiritua-
lium. Epistola de III. Votis Re-
ligionis, & de Virtutibus conne-
xis. Commentarius in Regu-
lam S. Augustini.

	CC. Sermones. Summa Prædicatorum.
Henricus Sufo 1273.	Aurea Summa Juris Canonici. Commentar. in Libr. Decretalium.
Nicolaus Hanapus 1288.	Exempla Virtutum, & vitiorum collecta e S. Scriptura.
Gulielmus Durandus 1296.	Speculum Juris: Repertorium Juris. Rationale Divinorum Officiorum. Commentar. in Canones Concilii Lugdun. Epitome Glossorum & Textus Juris Canonici.
Raymundus Martini 1284.	Pugio Fidei contra Judæos, & Saracenos.
Henricus Gandaven- fis. 1293.	Summa theologiæ. Quæstiones Quodlibeticæ in IV. Libr. Sentent. Tract. de viris illustribus.
Jacobus de Voragine 1298.	Legenda aurea, seu vitæ Sanctorum, <i>modicæ fidei</i> . Sermones pro Quadragesima, Dom. & Festis. De Doloribus B. V. Mariæ. Mariale aureum, seu Discursus de laudibus Virginis.
Henricus Sufo 1306.	Horologium Sapientiæ. C. Meditationes de Passione Dom. Serm. de novem Rupibus. Dialogus de Veritate. Sermones per annum, Festa,

	Festa, & Quadragesimam. Epistolæ.
Nicætas Acominates 1206.	Græci. L. XXVII. Thesaurus fidei orthodoxæ.
Germanus P. C. P. 1254.	Theoria mystica. Sermo in Dedicatione Ecclesiæ B. V. Panegyricus B. V. Sermo de Nativitate. Sermo de decollatione S. Joannis Bapt. De Præsentatione, Annuntiatione, & Dormitione B. V. De Cruce, & duo serm. De Jejunio. Scripsit etiam contra processionem Spir. S. a filio. Contra panem azymum. De Purgatorio &c.
Nicephorus Blemnida 1255.	Oratio I. demonstrans, per filium, & ex filio Spiritum S. Dei. Oratio II. de non nullis dogmaticis Quæstionibus. Exstant apud Leonem <i>Allatum</i> in græcia orthodoxa. Tom. I.
Georgius Pachymeres 1255.	Commentar. in Opera Dionysii Areopagitæ. L. adversus eos, qui dicunt, ideo dici Spiritum filii,

fili, quod habeat eandem atque ille naturam, vel quod dignis ab eo suppeditetur. *Ibidem.*

Joannes
Veccus
P. CP. 1284.

Liber, seu Oratio de Unione Ecclesiarum veteris & novæ Romæ. De Processione Spiritus S. Capita XII. Epistola ad Alexium de Processione Spiritus S. Sententia Synodalis de corrupto Gregorii Nysseni dicto Homiliæ in *Pater noster*. Testamentum. *Tom. I. græciæ orthodoxæ.* Animadversio de omnibus suis Libris, & Scripturarum consensione. Apologia I. & II. L. III. ad Theodorum. L. IV. ad Constantinum. Orationes II. in Tomum Cyprii, & novas ejusdem Hæreses. Refutationes adversus Andronici Camateri Viglæ Drungarii super scripto traditis Testimoniis de Sp. S. XIII. Præscriptiones in dicta, ac sententias SS. Patrum de processione Sp. S. *Tom. II. græciæ orthodoxæ Leon. Allatii.*

Constantinus Meletiniota 1286.

Oratio I. de Ecclesiastica Unionne Græcor. & Latinor. & de Processione Sp. S. per Filium.

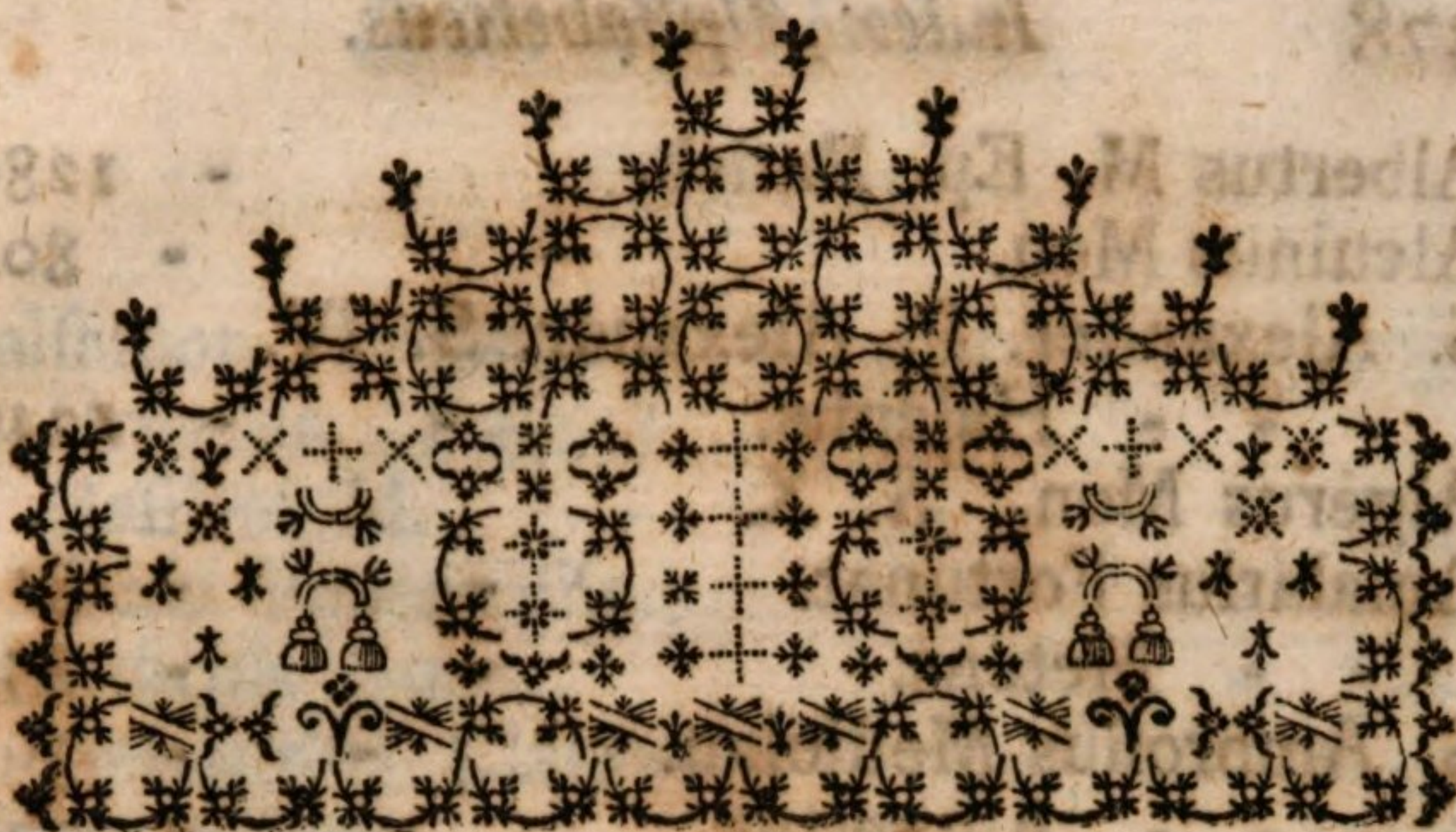
Oratio II. de Processione Sp. S.
etiam ex Filio.

*Tom. II. Græciæ orthodoxæ
Allatii.*

Georgius
Metochitas.
1286.

Refutatio trium capitum a Ma-
ximo Planude editorum. Refu-
tatio eorum, quæ scripsit Ma-
nuel Cretensis Nepos. *Tom. II.
græciæ orthodoxæ.*

INDEX

ALPHABET. CHRONOLOGICUS

IN
PRÆCEDENTEM CATALOGUM,

*ubi Annorum Numerus plerumque obitum, S. de-
notat Seculum Authoris.*

A.

Abaëlardus Petrus.	-	-	1142.
Abbo Floriacenf. S. X.	-	-	-
Abogardus.	-	-	840.
Adelmannus. Brix.	-	-	1030.
Ademarus.	-	-	1030.
Ado Viennenf.	-	-	869.
Ælfredus.	-	-	990.
Æneas Gazensis.	-	-	49 - .
- - Parisiense.	-	-	870.
Aimonius Floriac.	-	-	980.
Alanus de Insulis.	-	-	1215.
			Alber-

Albertus M. Ep. Ratisb.	-	1280.
Alcuinus Mon.	-	804.
S. Alexander. P. Alexandr. S. IV.		
- - - Halensis.	-	1240.
Algerus Mon. S. X.		
Amalarius Fortunat.	-	814.
- - - Metens.	-	853.
S. Ambrosius Mediolan.	-	397.
- - - Autpertus.	-	778.
S. Amphilochius.	-	395.
Anastasius Bibliothecar.	-	886.
S. Andreæ Martyrium. S. I.		
Andreas Cretensis.	-	730.
Angelomus Mon. S. IX.		
Ansegisus.	-	883.
S. Anselmus Cantuar.	-	1092.
- - - Lucensis.	-	1086.
- - - Havelberg.	-	1130.
S. Antonius Pad.	-	1241.
Apollinaris Sidonius.	-	483.
Archelaus.	-	278.
Arnaldus Abbas.	-	1154.
Arnobius. S. IV.		
Arnolfus Vohburg.	-	1030.
Ascelimus Mon.	-	1030.
S. Athanasius.	-	373.
Athenagoras. S. II.		
Atto Veronensis.	-	960.
S. Augustinus.	-	430.
Avitus Alcimus Vien.	-	514.
Auxilius.	-	889.

B. Balsamon

B.

Balsamon Theodorus.	-	-	1023.
S. Brnabas. Sæc. I.	-	-	-
S. Basilius M.	-	-	379.
S. Beda Venerabilis.	-	-	735.
Benedictus Anian.	-	-	821.
S. Bernardus Claraval.	-	-	1153.
Berno Abbas.	-	-	1048.
Boëtius Severin.	-	-	525.
Bonacursus.	-	-	1160.
S. Bonaventura.	-	-	1274.
S. Bonifacius M.	-	-	754.
Bruno Herbipol.	-	-	1042.
- - - Signiac.	-	-	1123.
Burchardus Wormat.	-	-	1025.

C.

S. Cæfarius Arelat.	-	-	542.
- - - Heisterbac. S. XII.	-	-	-
Carolus M. Imp. S. VIII.	-	-	-
Cassianus.	-	-	432.
Cassiodorus.	-	-	563.
Cedrenus.	-	-	1087.
S. Clemens I. R. P. S. I.	-	-	-
S. Coelestinus I.	-	-	432.
Constantinus Hermenop.	-	-	1150.
- - - Meletiniota.	-	-	1186.
- - - Porphyrogen.	-	-	959.
Constitutiones Apostol. S. II.	-	-	-
Conradus Ursperg.	-	-	1227.
			S. Cor-

S. Cornelius R. P. S. III.

S. Cyprianus. - - - 247.

S. Cyrillus Alexandr. - - - 444.

S. - - - Hierosolym. - - - 386.

D.

S. Damascenus Joan. - - - 750.

S. Damasus P. R. - - - 388.

S. Damiani Petrus. - - - 1074.

Didymus Alex. - - - 396.

S. Dionysius Alexandr. - - - 264.

S. Dionysius Areopag. S. I. - - -

- - - Exiguus. - - - 536.

Ditmarus Merseburg. - - -

Drathmarus. - - - 850.

Drogo Ostiens. - - - 1138.

Durandus Abb. - - - 950.

- - - Troarnens. - - - 1088.

- - - Guilielm. - - - 1296.

E.

Eadmerus Mon. - - - 1098.

Ecbertus Abb. - - - 1160.

Edmundus Cantuar. - - - 1246.

Eginardus. - - - 839.

Ennodius. - - - 531.

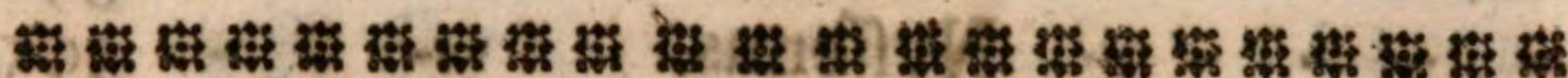
S. Ephrem Syrus. - - - 378.

S. Epipha-

Index Alphabeticus.

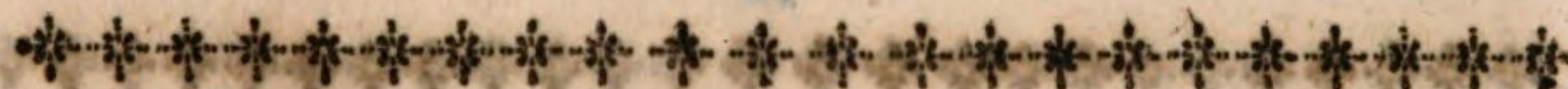
381

S. Epiphanius.	-	-	-	403.
Etherius.	-	-	-	79.
Evagrius.	-	-	-	594.
S. Eucherius Lugd.	-	-	-	454.
Eulogius Cordub.	-	-	-	859.
Eusebius Cæsar.	-	-	-	340.
- - - Vercell.	-	-	-	370.
Eustathius Antioch.	S. IV.	-	-	-
Euthymius Zigaben.	-	-	-	1116.

F.

Facundus Hermian.	-	-	-	555.
Faustus Regiens.	-	-	-	484.
Flodoardus Rhem.	-	-	-	996.
S. Franciscus Assis.	-	-	-	1226.
Franco Abb.	-	-	-	1140.
Fredegarius.	-	-	-	638.
Fulbertus Carnat.	-	-	-	1029.
S. Fulgentius.	-	-	-	533.

G.

S. Gaudentius Brix.	-	-	-	410.
S. Gelasius I. R. P.	-	-	-	491.
- - - Zizicenus.	-	-	-	49.
Gennadius P. CP.	-	-	-	471.
- - - Massiliens.	-	-	-	493.
Georgius Metochites.	-	-	-	1280.
				Synce-

- - - Syncellus.	S. VIII.	
Gerbertus.	- - -	992.
Germanus P. CP.	- - -	740.
- - - - -	- - -	1254.
Glaber Radulf.	- - -	1045.
Gonilion Mon.	S. XI.	
Gothofredus Vindocin.	- - -	1129.
Gratianus Mon.	- - -	1151.
S. Gregorius M.	- - -	604.
- - - - - Nazianz.	- - -	390.
- - - - - Nyffenus.	- - -	395.
Gregorius Thaumaturg.	- - -	270.
- - - - - Turonens.	- - -	595.
Gregorius Cardinalis.	S. XI.	
Guibertus.	- - -	1124.
Guilielmus Abb.	- - -	1150.
- - - Paris.	- - -	1223.
- - - Paris Junior.	- - -	1240.
- - - Peraltus.	- - -	1275.
- - - Durandus.	- - -	1296.
Guimundus Averfan.	- - -	1050.
Guitmundus Abbas.	- - -	1030.

H.

Halitgarius.	- - -	830.
Haymo.	- - -	853.
Henricus Gandav.	- - -	1293.
- - - Sufo.	- - -	1273.
- - - Sufo.	- - -	1306.
Hermas. Sæc. I.	- - -	
		Hermias.

Hermias.	Sæc. II.	
Herveus Mon.		1130.
Hefychius.		601.
S. Hieronymus.		420.
S. Hilarius Arelat.		423.
- - - Pictav.		360.
Hildebertus Cenoman.		1132.
Hincmarus Rehm.		882.
Honorius Augustodun.		1120.
Hugo Ætherianus.		1180.
- - a S. Caro.		1260.
- - Flaviniac.		1130.
- - Floriacens.		1130.
- - Monach.		1030.
- - Rothomag.		1164.
Humbertus Card.		1060.
- - - Romanus.		1277.
S. Hypolitus Portuens.		262.
- - - Theban.	Sæc. IX.	

I.

Jacobus de Voragine.		1208.
Idacius.		467.
S. Ignatius M.	S. II.	
- - - Martyrium.	S. II.	
S. Ildefonsus.		661.
S. Innocentius I. R. P.		417.
Innocentius III.		1215.
Joachim Abb.		1214.
Joannes Antioch.		1156.
	S. Chryso-	

S. - - Chrysoftom.	407.
S. - - Damascenus.	750.
- - - Moschus.	610.
- - - Philopponus.	641.
- - - Sarisberienf.	1182.
- - - Veccus P. CP.	1284.
- - - Xiphilinus.	1065.
- - - Zonaras.	1118.
S. Irenæus.	199.
S. Isidorus Hispal.	636.
- - - Pelusiota.	S. V.
Julianus Pomerius.	49.
- - - Toletan.	690.
Julius African.	232.
- - - Firmicus	355.
S. Justinus M. - S. II.	
S. Ivo Carnotens.	1115.
Juvencus.	337.

L.

Lactantius.	355.
Lanfrancus.	1089.
S. Leo M. P. R.	461.
Leo Sapiens.	911.
- - Grammaticus.	1013.
Leontius.	590.
Liechtenau Conrad.	1277.
Lombardus Petrus.	1164.
Lucifer Calaritan.	370.
Luitprandus Cremon.	968.
Lupus Servatus.	862.

M. Ma-

M.

Mamertus Claudian.	-	-	473.
Marbodus. S. XI.	-	-	-
Marculfus.	-	-	660.
Marius Mercator.	-	-	458.
Martinus Bracar.	-	-	580.
- - - Raymund.	-	-	1284.
Maximus Mon.	-	-	662.
Metaphrastes.	-	-	959.
S. Methodius.	-	-	290.
Michaël Psellus.	-	-	1072.
Minucius Felix.	-	-	220.

N.

Nemesius Philos.	-	-	49 -.
Nicephorus P. CP.	-	-	828.
- - - Blemnida.	-	-	1255.
Nicetas Acominates.	-	-	1206.
Notkerus Balbus.	-	-	912.

O.

Odo Ep. Belv. S. IX.	-	-	-
- - Ep. Camerac.	-	-	1115.
- - AE. Cantuar.	-	-	950.
- - Abb. Cluniac.	-	-	974.
Optatus Millevit.	-	-	385.

B b

Orde-

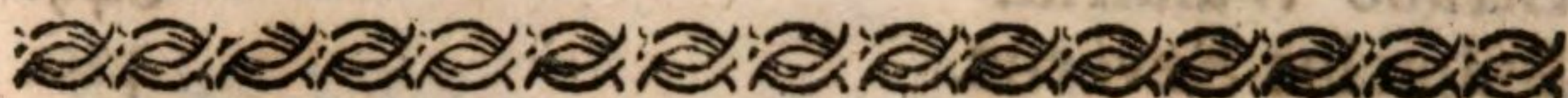
Ordericus Vitalis.	-	-	1142.
Origenes..	-	-	254.
Orosius. S. V.	-	-	-
Othfridus Mon.	-	-	870.
Othlonus Mon.	-	-	1088.

P.

S. Pacianus.	-	-	380.
Palladius.	-	-	421.
Pascalis Diacon.	-	-	498.
Pascasius Radbert.	-	-	865.
S. Paulinus Aquilei.	-	-	804.
Paulus Bernrid. S. XI.	-	-	-
- - - Warnafid. Diac. S. VIII.	-	-	-
S. Petrus Alexandr.	-	-	311.
- - - Blesenf.	-	-	1200.
- - - Cantor.	-	-	1200.
- - - Cellensis.	-	-	1187.
Ven. - Cluniacens.	-	-	1156.
- - - Commestor.	-	-	1180.
S. - - Damiani.	-	-	1074.
- - - Lombardus.	-	-	1164.
- Pictaviens.	-	-	1170.
S. Philastrius Brix.	-	-	387.
Philippus Abbas.	-	-	1180.
Philostorgius. S. V.	-	-	-
Photius CP.	-	-	886.
S. Polycarpus M. S. II.	-	-	-
Pontius Diac. S. III.	-	-	-
Possidius. S. V.	-	-	-

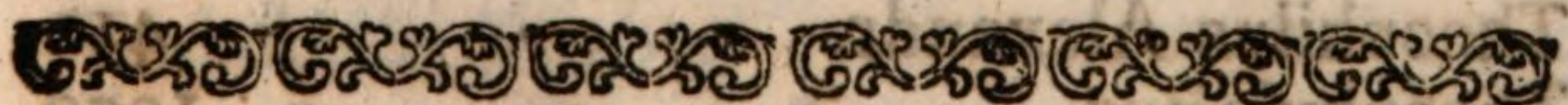
Primasius

Primasius.	-	-	550.
S. Prosper Aquitan.	-	-	463.
Prudentius.	-	-	410.
Prudentius Trecensis.	-	-	861.
Pfellus Michaël.	-	-	1072.
Pullus Robertus.	-	-	1150.

R.

Radulfus Glaber.	-	-	1045.
Ratherius Veron.	-	-	974.
Ratramus Corbei.	-	-	868.
Raymundus Martin.	-	-	1284.
S. - - - Pennafort.	-	-	1275.
Regino Prumienf.	-	-	892.
Remigius Altissiod.	Sæc. IX.		
- - - Lugdunenf.	Sæc. IX.		
Rhabanus Maurus.	-	-	856.
Richardus a S. Victore.	-	-	1173.
Robertus Pullus.	-	-	1150.
Roshwita Monialis.	-	-	984.
Rufinus Aquilei.	-	-	410.
Rupertus Tuitienf.	-	-	1135.

S.

S. Salvianus.	-	-	486.
Sidonius Apollinar.	-	-	483.
Sigebertus Gembl.	-	-	1113.

S. Simeonis Martyrium.	S. II.	
S. Sixtus II. P. R.	-	258.
Smaragdus Abb.	-	820.
Socrates. S. V.	-	
Sophronius P. Hierofol.	-	626.
Sozomenus. S. V.	-	
Strabo Walafrid.	-	849.
Sulpicius Severus.	-	420.
Sylvester II. P. R.	-	992..
Symeon Metaphraft.	-	959
S. Symphorosa. S. II.	-	
Synefius.	-	412.

T.

Tatianus. S. II.		
Tertullianus.	-	220.
Theodoretus. S. V.	-	
Theodorus Abucara.	-	877.
- - - Balsamon.	-	1203.
S. - - Studita.	-	826.
Theodulfus Aurelian.	-	749.
S. Theophilus. S. II.	-	
Theophilus Alexandr.	-	412.
Theophylactus.	-	1070.
S. Thomas Aquin.	-	1274.
- - - Cantipratan.	-	1263.

S. Udalri-

V.

S. Udalricus Augustan.	-	-	675.
Venantius Fortunat.	-	-	565.
Victor Tunonens.	-	-	565.
Victor Vitenf.	-	-	49 -.
S. Victorinus. S. III.			
Victorinus Afer.	-	-	370.
Vigilius Tapfenf.	-	-	479.
Vincentius Bellovac.	-	-	1256.
- - - Lirinenfis.	-	-	448.
Ufuardus.	-	-	877.

W.

Walafridus Strabo.	-	-	849.
Witechindus.	-	-	980.

X.

Xiphilinus Joan.

1066.

Z.

Zonoras Joan.

1118.

Zosimus P. R.

418.

PAPPENHEMII,

Literis Joannis Jacobi Seybold,
 Typographi Aulici.

Errata corrige.

<i>Pag.</i>	<i>Num.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Loco.</i>	<i>Lege.</i>
2.		2.	postremum	postremam.
6.	5.	14.	ariani	arcani.
6.	6.	10.	facrata	focratica.
11.	10.	11.	Ariani	arcani.
14.	15.	12.	incepta	recepta.
19.	19.	12.	tradite	tradit e.
21.	22.	10.	complexa	complexu.
23.	24.	9.	sapientiae	sapientia.
31.	39.	3.	debitos	debitor.
32.	41.	5.	impossibilis	inpassibilis.
39.	50.	14.	offenditur	ostenditur.
47.	57.	10.	præconcepta	præconcep- ptæ.
50.	61. penult.		testantis in	testantis ni- hil in.
54.	64.	7.	confundantur	confundatur
74.	84.	ult.	Saphon	Sophon.
76.	84.	4.	levitus	Leviticus.
76.	84.	6.	Deutronimium	Deutero- nomium.
79.	85.	17.	subpeteret	subpleret.
79.	85.	27.	suscepti	suspecti.
86.	93.	19.	adfultum	adfutum.
91.	99.	6.	fatentur	faterentur.
93.	102.	1.	desumendorum	desumen- dum.
94.	102.	1.	Judi	Judici.
102.	115.	5.	Originem	Origenem.
103.	118.	14.	litteram	litterarum.
108.	123.	11.	manet	malunt.
120.	136.	2.	novi	nævi.

<i>Pag.</i>	<i>Num.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Loca.</i>	<i>Lege.</i>
139.	157.	10.	internos	inter nos.
149.	164.	3.	hæc	fæc.
151.	166.	18.	infictæ.	infidæ.
159.	175.	5.	cujuslibet	cuilibet.
160.	176.	19.	temeritas	temeritatis.
169.	185.	18.	aræ	ars.
186.	207.	5.	inferuerit	infereret.
190.	210.	24.	solliciti	foliti.
191.	210.	24.	lib.	lib. III.
199.	219.	18.	falsi toti	falsitati.
204.	222.	19.	Puutænnon	Pantænnon.
219.	239.	6.	diei.	die.
226.	246.	4.	craterum.	creatarum.
232.	251.	1.	consentibus	consentiente
233.	252.	penult.	professo	perfosso.
235.	252.	penult.	expositiones	expositores.
255.	264.	5.	nisi	usi.
266.	271.	4.	infideat.	infederat.
278.	273.	15.	differtura	differtura.
288.	285.	18.	Notis	nothis.

In Catalogo SS. Patrum.

<i>Pag.</i>	<i>Sæc.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Loco.</i>	<i>Lege.</i>
289.	II.	12.	Martyro	martyrio.
290.	II.	penult.	P. Fossio.	Pfaffio.
299.	IV.	18.	humano	humanæ.
301.	IV.	14.	mustagogicæ	mystagogicæ.
309.	V.	10.	Causiaca	Lausiaca.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

XIV, 390 S.1
2 m. Ae.
6/99 vlg

Scholliner, Hermann,

Introductio ad praelectiones theologicas

Ingolstadii 1775

Th.u. 346 i

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10786328-0

VD18 1454220X-001